

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa universae theologiae (Pars 3)

Alexander <von Hales>

[Venedig], 1475

[Pars tertia.] Post tractatum de legibus et preceptis

[urn:nbn:de:bsz:31-300468](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300468)

in illud. i. pe. 3. Parati semp ad satisfaciendos
omni peccati vos rone de ea que in vobis est
fide et spe. In tertius necessaria est scia omniu
ad doctrina eoz et scientia ptenetiu.

Secundo queritur

utrum p
cator tenet facere qd dicit. Et videt q sic. Job
39. Numquid pbebis equo fortitudinē aut cir
cūdabis collo ei? binnitū. Ergo. Collo eius
binnitū circūdat qm p dicator suis vocib? te
net? illud. 1. Cor. 9. Castigo corpus meū et i
fermitate redigo ne forte cū aliis p dicatoris:
ipse reprobus efficiar. ¶ Itē ro. 2. Qui alius vo
ces teipm nō doces zc. ¶ Contra. Est qui p d
icat pfectionē quā tñ nō facit. et tñ nō diceret
teneri: ut cū secularis p dicator pfectionē religi
osis et pfectis. g. zc. ¶ R. quilibet tenet facere
quod dicit? qd asserit alios teneri ad facien
dū quod dicit. tñ asserit aliqui tentio nel gene
rali vel p statu. generalis sicut asserit de ill
que ptenet ad statū salutis. Secū dū statū sicut
asserit de his que ptenet ad statū pfectionis
utpote religionis ad quā omnes non tenet.
Et sic p dicator non tenet facere? qd dicit.

Tertio queritur

utrum
malus
peccet p dicator. Ad quod sic. ps. p datori dixit
dñs. Quare tu enarras iusticias meas et assu
mis testimoniū meū p os tuū zc. ¶ Itē sciēti
bonū facere et non faciēti p dicator est illi. Jac. 4.
q magis peccat p dicator malus? qd ali? qd suus
sciens volūtate dñi sui et nō faciēs vaplabit
multis. Lud. 12. ¶ Contra. p dicator ē de ge
nere bonoz. g. in p dicator nō dicit p dicator. ¶
Itē docē ē de opib? mīe spūalib?. S; opa mīe
nō interdiciētia exnti in p dō mortali: ut fa
cere elam et bi? q nec doctrina seu p dicator
p datori d; interdici. ¶ R. distinguūt qd ē ali
qs q docet qd tē ex officio et qd ex necessita
te. et ē ali? q docet qd ex volūtate. S; d; disti
guūt qd ē p dicator notoriū et ē p dicator occultū. Exi
stēs i p dō notorio peccat qd qd p dicator seu
ex necessitate officii seu ex volūtate p dicator. Di
cūt qd illū qd ē i p dō occulto peccare cū p dicator
ex volūtate. et h rone dicitur: nō aut illū qui
p dicator ex officio: dū tñ cū timore illud faciat
et qd corat? necessitate officii. S; tñ videt dō
q docēs vel p dicator in p dō: si nō studeat cō
pungi ex dicto et volere de p dō simpli? dēnē
dici. et ideo peccare seu occultū sit peccatuz
seu manifestū: nec est simile de opibus miseri
cordie corporalib? et spūalib?: qd hic scia aggra

uat et dicitur. Et h sufficit de pceptis.

Est tractatū

de legib? et pceptis q ad cogni
tionē canēdoz ferūt et faciēdo
rū: aggredientes ingitionē de
gratia et virtutib? que offerunt ad eoz dē exe
cutionē: ad introitū diuine grē imploramus
a deo patre et dño ihu xpo. Hodus aut ing
itōis erit ut in p mīs separatiū de grā dispu
tantes ad virtutes p theologica et hām acce
ptionē dona fruct? et virtutē ordine congruo
procedam. De grā igit grē auxilio regrem?
An sit. Quid sit. De vria grē. De sibiēto grē.
De cā grē. De effectu grē. De cogne grē.

Quātum ad primum

intentōis nostre est ostēdē grām esse necessa
riam nostro arbitrio ad impletionē salutarē
dñe legis et suoz mādatoz. et vupli. pmo p
rōnes nāles dē p dō. 2. p rōnes theologicas
otra hereticos pelagianos q asseruerūt libe
rū arbitriū sufficē ad virtutē et salutem.
per rōnes igit nāles ostendit grā esse sic.
Bono debet amor. g. et tanto bono debetur
tant? amor. g. et sumo bono debet sum? amor
Et loquimur formalis de amore sumo. g. sum
mo amore. i. sup omnia d; diligi sumū bonū.
Si g. i possibile est q creatura rōnalis de vtu
te sua diligit aliquid plusq; se et sup omnia.
g. impossibile ē q de v tute sua diligit deum
amore digno. i. sume vel plusq; se. S; h expetit
ab ea. g. necesse est q det ei donū: quo eleuet
supra se. Hoc aut nō est nisi grā. g. zc. ¶ Item
impossibile est motū extendi supra potētiam
mouētis. et hoc ē quia potētia mouētis ē cā
ipi? mot?. ¶ Itē impossibile ē potētia mouētē
extēdi supra sūam mouētē. Si g. mot? amoris
ē a potētia que ē in anima: et mot? nō pot extē
di supra potētia: nec potētia supra sūa. g. nō
potest mot? amoris extēdi supra aīam ad hoc
q amet plusq; se. et inde vt pus. ¶ Itē i possi
bile est p nām q intellexit? intelligēs se intel
ligat aliqd plusq; se. g. s; i impossibile ē q aīa
diligēs se diligit aliqd plusq; se per nām vel
rōnē. Maior pz. quia intellexit? sibi est imedia
tio: vñ i mediati? intelligit se q aliud. ¶ Itē
proportionalia debēt eē illud quo meretur et
illud qd meret. Nulla aut pportio est tpalis
ad eternū. Sed oēs actus qui sunt ex potētia
nostra sunt tpales. g. nulli actus qui sunt ex

potētia nostra sunt tpales. q̄ nulli ad^o q̄ sūt
ex potestate nra: p se r̄ inquantū b^o sūt me-
ritoni eterni boni. q̄ necessario regit grā cū
illis. ¶ Itē nihil efficit seipm: q̄ sic idem eēt
p̄us r̄ posteri^o seipso. r̄ ex hoc sequit^r q̄ aliqd
eēt cū n̄ eēt. ¶ Itē nihil ē sufficiens sibi p̄ter
solū p̄mū. ¶ Itē iuxta beatū Ber. sumit̄ illa
ppositio q̄ nihil pficit seipm: r̄ ponit rōnem
b^o: quia longe meli^o est esse p̄fectū q̄ factū. Si
q̄ nihil p̄t effice seipm sua v̄tute. q̄ nihil p̄t
pficere seipm sua v̄tute. ¶ Itē alia p̄positio
iuxta p̄bm. Unūquodq̄ ē p̄fectū cū attingit
pp̄ie v̄tuti. Un̄ p̄ter hoc d̄ p̄uer esse imp̄-
fēct^o: q̄ non attingit sue pp̄ie v̄tuti: q̄ non
potest loqui nec ambulare: nec m̄lta alia facē
que p̄tinēt ad suā pp̄iam v̄tutē r̄ nālem. ¶
Itē alia p̄positio iuxta ang. in li. soliloqoz.
Perfecta v̄tus est rō p̄ueniens in suum finē.
Ex his cōcludit̄ necessario grām esse necessa-
riā ad p̄fectionē anime: quia nihil pficit seip̄s
q̄ libez arbitriū nō pficit seipm. q̄ nō attingit
prope v̄tuti p seipm. q̄ res d̄r esse p̄fecta: cū
attingit p̄pe v̄tuti p seipm. Si non attingit
v̄tuti p̄pe p seipm. q̄ nō potest venire in
suum finem per se ipsum. iuxta illam p̄positio-
nem. Perfecta virtus ē ratio p̄ueniendi in
suum finē. Ex his ob̄r. Non p̄t p̄uenire in suū
finē p seipm. Si finis suus ē b̄ritudo. q̄ nullo
modo potest p̄uenire ad eternā b̄ritudinē p
seipsum. Sed natum est p̄uenire ad ipsam.
Ergo ad hoc q̄ p̄ueniat necessarium ē q̄ ei
d̄r donū gratis a deo: r̄ additū nature sue.
hoc autē ē donū grē. ¶ Itē nō cōnat̄ nec pficit̄
vita inferior aīe ad corp^o sine dono exte-
riori qd̄ cōtinue m̄lstrat a deo: quia nō potest
cōseruari nec pfici sine alimēto r̄ spiraculo r̄
multis aliis que de^o m̄lstrat boī. ¶ Itē magis
est in potestate aīe supplere defectū vite infe-
rioris q̄ superioris. Si magis possibile est q̄ ipsa
suppleat defectū vite inferioris qua viuit in
corpe q̄ vite superioris qua viuit ī deo: q̄ aīa
efficit p̄mā vitā: r̄ est cā illius: s̄ non efficit se-
cū dā. Et he due p̄positōes sumit̄ supponēdo
hanc. s̄ q̄ aīa viuit deo. Ex 2° q̄ p̄mo sic argu-
it. Si magis est in potestate aīe supplere de-
fectū inferioris vite q̄ superioris. Sed im possi-
bile est q̄ ipsa suppleat defectū vite inferioris
sine dono dei: qd̄ ei vel quo ministeret: sic p̄
p̄mā p̄ponē. q̄ impossibile est q̄ suppleat de-
fectū vite superioris p nām sine dono dei na-
ture supaddito. hec autē ē grā. ¶ Itē ex eisdē
p̄ncipiis generat̄ res augmētat̄ r̄ pficit̄. Un̄

iuxta aliā p̄positionē: q̄ ex eodē principio res
efficit̄ r̄ pficit̄. Si q̄ nulla res est p̄ncipiū sue
factiois. Ergo nulla res est principium sue
p̄fectionis. q̄ si creatura rōnalis nullo modo
efficit̄ a se. Ergo nullo modo perficitur a se
Sed a principio a quo efficitur pficitur. Sed
a deo efficit̄. q̄ a deo pficit̄. Si q̄ p̄fectio aīe
attēdit̄ quātū ad b̄ritudinē r̄ v̄tutē. q̄ nec ex
se nec ex eo qd̄ hēt aīa a natura poterit habē
b̄ritudinē r̄ v̄tutem. ¶ Cōf. Magis se hēt
v̄tutē qd̄ ad illud ad qd̄ ordinatū est nālī q̄
ad illud ad qd̄ nālī nō est ordinatū: uel natū
nō ē. Si homo nālī ad bonū ordinat^o est. non
autē nālī ad malū. q̄ magis se hēt hō ad bonū
q̄ ad malū. q̄ si potest facere malū p se: p̄t fa-
cē bonū p se. q̄ nō ē necēia grā ad h̄ q̄ homo
operet̄ bonū. ¶ Itē volūtas ē potēti^o respe-
ctu sui ad^o oī natura: q̄ sic dicit̄ Dam. Uolun-
tas est oīa sui adūs: q̄ p̄t ip̄s p̄hibē ul' edu-
cere. natura aut nō. v̄n̄ ignis cū calefaciat r̄
luceat p nām: nō p̄t p̄hibē qn̄ ip̄e calefaciat
r̄ luceat. Imo hoc est ei inenitabile. Si ipsa nā
p̄t dirigē p se r̄ sine adiutorio suū actū ad
finē ad quē ē. q̄ r̄ volūtas p se poterit dirigē
actū suū in finē ad quē est. Si finis ad quē est
volūtas rōnalis creature ē ipsa b̄ritudo eter-
na. ergo p se sine adiutorio p̄t dirigere suos
ad^o ad beatitudinē. ¶ Itē sicut natura rōna-
lis tendit ad suum finē p nām: sic natura cor-
poralis ad suū locū. Sic ergo se habet natura
corporalis ad hoc q̄ moueat corpora ad loca
sua: ita se h̄ volūtas ad creaturā rōnale: ad
hoc vt ipsam moueat in finē suū qui est bon^o
q̄ volūtas mouet rōnalē creaturā. Sicut q̄
natura sine alia dispositione mouet ipsa cor-
pora ad sua loca p se: ita volūtas p se potest
mouere sine aliqua dispositōe noua rōnalē
creaturā in suū finem: qui est summū bonū.
Non ergo ad hoc ip̄s ē necessaria grā. ¶ Itē
Ber. de grā r̄ libero arbitrio dicit̄. q̄ libez ar-
bitriū potētissimū ē s̄b deo. ergo potentia li-
beri arbitrii plus potest in suū actum q̄ aliq̄
alia potentia in suum. Si ergo alie potentie
create dirigūt ad^o suos per se in finē ad quē
sine aliqua dispositione noua. ergo multo ma-
gis libez arbitriū. ¶ Itē duplex est opus di-
uinū. creatio r̄ recreatio. silf̄ ē eē p̄mū. s̄ esse
nature. r̄ esse 2°. s̄ bñ esse. Si ergo ad hoc q̄
creet̄ rōal creatura a deo non requirit̄ aliqd̄
mediū ex parte creature. ergo similī nec ad h̄
q̄ recreet̄ exigit̄ aliqua dispositio ex parte cre-
ature. ¶ Itē c^o creationis est eē eius recrea-

tionis est bene esse. Si mai⁹ est esse: q̄ bene eē
Si ergo sola potentia creatoris educit rōalē
creaturā ad esse sine aliqua dispositione me-
dia. ergo ad bñ eē. quod eē eē ordinationis ei⁹
ad finē: potest educi sine aliqua dispositione
media. q̄ non requirit grā ad hoc ut ordinet^r
et tendat in bonū. ¶ Itē duplex est x̄tus co-
gnitiua et motiua. Si x̄t⁹ cognitiua eē x̄i. moti-
ua est boni. Si q̄ x̄t⁹ cognitiua potest in p̄mū
vep̄ cognoscēdū sine grā gratum faciēte: sic
fuit in p̄bis qui sine grā cognouerūt x̄tatem
p̄mam. s. deū. q̄ motiua tendere p̄t in sūmū
bonū: et etiā in operādū bonū sine aliqua grā.
¶ Itē vep̄ cognitū mouet intellectū. verūz
S; vep̄ cognitū p se mouet intellectū. verūz
aut cognitū opletū mouet affectū. q̄a tūc est
in rōne boni. q̄a sic cognoscit p̄mū vtilitatē
et actum. et sic est in rōe boni: et mouet affectū
ad amorē sui. Cum q̄ vep̄ p̄ncipiūz potest co-
gnosci sine grā s̄m se: et potest cognosci i rōe
qua est bonū s̄m suū actū sine grā: patz q̄ sine
grā potest mouē affectū. q̄a antē ita sit p̄z: q̄a
p̄bi cognouerūt summū vep̄ s̄m se: q̄a eēt p̄
x̄iras. ¶ Itē cognouerūt q̄ ip̄m erat bonū et
optimū: et q̄ erat omnipotētissimū: et q̄ ip̄so
omnia idigebāt. S; bonū sic cognitū coḡscit
vt amatū. s. in quantū mouet affectū. q̄ potest
cognosci et diligi sine grā. ¶ Itē in nobis est
recta ratio mouēs ad bonū. ¶ Itē in nobis eē
notio boni imp̄sa a creatiōe et indita. ¶ Itē
est in nobis desiderū boni. q̄ in nobis sūt ista
tria p̄ nām. s. posse. velle. et scire. posse p̄ rectā
rōne. velle p̄ desiderū. scire p̄ notione. S; pla-
non regrūf ad operādū bonū q̄ ista tria. q̄
in nobis bēm⁹ p̄ nām vnde possum⁹ opari bo-
num et mereri summū bonū. Nō q̄ necessario
requirit grā. ¶ Itē ostēdit q̄ nulla est rō qua
ponit et asserit grā esse: q̄a volūtas nō potest
supra se. qm̄ sic oīe 3o. Dam. Volūtas est im-
possibiliū: q̄a possum⁹ velle volare et nō mori.
et ista sunt impossibilia nobis. Si q̄ volūtas eē
impossibiliū. q̄ est eorūz que sunt supra nos. q̄
p̄ nām possum⁹ velle deū diligi supra nos.
Itē Brege. Quia peccam⁹ in n̄ro eterno iuste
punimur in dei eterno. hoc est q̄a semp est no-
bis volūtas peccandi: semp et peccam⁹ ex ea
volūate. ideo iuste punimur. eternalē a deo:
nec impedit q̄a hoc eternū. illud tpale: quia eē
nobis eternū. q̄ similiter si volam⁹ bonū i no-
stro eterno. s. q̄ semp velim⁹ bñ facē vl bonū
possum⁹ mereri vitā eternā. Si q̄ b̄ possum⁹
uelle p̄ n̄z arbitriū sine grā: p̄ ip̄z arbitriū sū

grā possum⁹ mereri vitā eternā. ¶ Itē vnū
qd̄q̄ diligit eē suū sup oīa p̄ nām. q̄ vnū qd̄q̄
diligit cām vl p̄ncipiū sui eē sup omnia p̄ na-
turā. S; de⁹ eē cā et p̄ncipiū eē cuiuslibz crea-
ture. q̄ p̄ nām creatura rōnalis diligit deūz
sup omnia. Nō q̄ ad sic diligēdū eē necia grā
Itē diligē nihil aliud eē q̄ alit velle suū bonū
q̄ diligē summū bonū eē velle ei suū bonū. S;
suū bonum eē summū bonum. q̄ diligē ip̄m
eē ei velle summū bonum. S; diligē se crea-
ture eē velle sibi bonum suū. S; bonum suūz
nō eē summū. q̄ creatura diligēdo se et deum
vult deo summū bonum et sibi non. q̄ p̄t⁹ ult⁹
et mai⁹ bonūz deo q̄ sibi. Si hoc q̄ facit p̄ na-
turā: magis diligit deum q̄ se p̄ naturā sine
grā. ¶ Sol. d̄d. q̄ in scripturis grā d̄r multi-
pliciter. S; rā enī d̄r donum gratis datūz. Do-
num autē quoddā eē creatum: quoddā incre-
atum. Donum autē increatum eē sp̄s sanct⁹ qui
d̄r grā eo modo quo eē gratis datum. Donūz
etiā datū sine meritis eē creatū. et p̄t⁹ q̄ d̄r grā
donum creatum: grā d̄r multipl̄. Primo mō
d̄r grā donum a deo in nobis ocreatur. et hoc
modo imago dei in nobis. s. q̄ nos sumus ad
imaginē dei eē grā. qd̄ tamē eē ocreatum i no-
bis. ¶ 2° mō d̄r donū nobis supadditūz. et b̄
mō scia seu cognitio vl noticia de deo i no-
bis d̄r grā. et p̄t⁹ hoc p̄bi grām habuerunt. b̄
enim donum non ocreat in aīa: s̄ post ei ad-
dit. ¶ 3° mō d̄r grā donum gratum fa-
ciēs et nō solum gratis datum s̄ gratum faci-
ens et gratis datum. et de hac h̄r ro. 7. Infelix
ego homo q̄s me liberabit de corpore mortis
h̄. grā dei p̄ x̄m x̄pm. Hec enī grā gratum
faciēs d̄r que liberat. ¶ 4° mō d̄r grā p̄mus
h̄t⁹ vl p̄ma x̄t⁹ in qua donum grē manifesta-
tur. et sic fides d̄r grā. Vl̄ ultimo ad Debre.
Optimum eē grā stabilire cor. et dicit glo. ibi
ut b̄atis fidē p̄fectā credētes omnia mūda
in idis. ¶ 5° mō d̄r grā p̄m⁹ grē effectus post
lapsū. et sic grā d̄r in epistolīs remissio p̄tō
rā. i. ad ro. S; rā nobis et pax a deo. Slo. S; rā re-
missio p̄tōz. pax recōciliatio ad deum. ¶ 6°
mō d̄r donū p̄rogatiue grē vel dignitat. et b̄
mō sacer ordo d̄r grā. i. ad Th. i. S; rā et mīa
z. Slo. Nīa hic accipitur quod in aliis ep̄līs
remissio p̄tōz. gratia h̄o quaz addit hic ep̄līs
optaf. hec eē donatio sp̄l sancti: quia ministri
dei armanf. i. sacer ordo. ¶ 7° mō d̄r grā grē
signū. et b̄ mō p̄p̄bia d̄r grā et operatio mira-
culoz: et appellam⁹ grē signū i b̄ quia signum
est q̄ aliquis sit grat⁹ deo. qm̄ h̄t p̄p̄etiam

De hac h^o. i. cor. 12. Divisiones grāz sunt. alii
d^o sermo scie. alii sermo sapie. alii p^obia zc.
Nec tñ hoc signo posito semp ponit res. **¶** s^o
mō. 7 ultimo mō d^o grā p^omiū grē. qd̄ oseq^o
ad grām: sicut vita eterna. 7 in hoc sensu d^o
Jo. i. De plenitudine ei^o accepimus omnes 7
grām p^o grā. s. vitam eterna. Glo. Erām glo
rificationis p^o grā iustificationis. 7. 4. Zach.
Adequabit grāz grē ei^o. **¶** Est q̄ grā s^o omu
nē acceptionē hui^o nois grā donū increatū. 7
est grā donū creatū. 7 est grā donū suprad
ditū. 7 ē grā donū gratū faciēs. 7 ē grā p^oma
xtus. 7 d^o grā p^omus effe^o grē post lapsum.
7 d^o grā qd̄ā p^orogatiua. 7 d^o grā grē signū.
7 d^o grā p^omiū ois ad grām. Cū q̄ querit an
ad obtinēdū salutē sit necēia grā: intentio est
de grā gratū faciente: fin quā homo efficitur
deo accept^o. Concedēdū ē q̄ necēiam esse grāz
indistincte ad merēdū 7 osequēdū btitudi
nē. **¶** Ad p^omiū q̄ d^o q̄ nō ē similis rō ex pte
opationis boni 7 ex parte operationis mali.
quia operatio mali consistit ī defectu. operatio
aut boni consistit ī virtute. Creatura aut de se
potest deficere: s. de se non potest p^oficē. qā q̄
sicut dicit aug. mala actio non est actio: s. dese
ctio: qā est actus incidēs ex defectu boni. 7 iō
p se potest malū facere sic p se potest deficere
S; sicut non potest esse p se sine deo: ita non
potest p^oficē p se. ppter hoc licet possit p se fa
cere malū demeritoziū: n̄ tñ bonū meritoziū
sine dono dei qd̄ ē grā. s. si h̄ eēt possibilitatē
s. posse in malū demeritoziū: dico q̄ bñ se q̄
ref^o rō. **¶** Ad aliud d^o q̄ natura in sua actōe
intendit assimilatiōē 7 sibi rōnalis creatura.
s. differēter: quia intentio nature cū agit est
assilare in suam spēm: sicut ignis cum agit ca
lesaciēdo in lignum intēdit illud assimilare
sibi in calore 7 igneitate. Similiter rōnalis
creatura in sua actōe intendit assimilatiōem
illam de qua h̄ in Job. 1. can. 3. Cnm apparue
rit siles ei erim^o. 7 hec est assilatio ad deū: q̄
est plena p cognitionē 7 amorē summe xitatis
7 bonitatis. Intētio igitur nature in sua actōe
est aliū assilare in sua spē. Intētio aut rōnal
creatura in sua actōe ē non assimilare s. assila
ri dīne spēi. que assimilatiō facit deiformē. si
nis aut intētus a natura in sua actōe assila
tio est in virtute pncipii nature: 7 eius potētia
adīna: quia in igne ē xitus p quam agit 7 in
tendit altez sibi assimilare in calore 7 luce 7
igneitate. S; in rōnali creatura non ē assimi
latio in deū in potestate adīna s. receptiua so

lum. Quia q̄ finis actionis nature qui dicit
assimilatio est in potestate adīna 7 virtute pnc
cipii agentis: ppter hoc natura p se potest in
illā finē sine alia dispositiōe noua. S; qā assi
milatio non est in rōnali creatura nisi solum
in potētia receptiua vl passīua. aīa enī rōnal
creata est in potentia receptiua ad similitudi
nē dei h̄. z. formavit de^o hominē ad imagi
nē 7 similitudinē suā. requirit necēio q̄ ad h̄
q̄ osequat finē intētū. s. assimilatiōē ad deū
q̄ recipiat aliquā dispositiōem nonā nō a se s
a deo. hec aut d^o grā. Un̄ grā nihil aliud est
q̄ dei similitudo in actu. **¶** Ad aliud qd̄ obf
q̄ potētiō: est volūtas respectu sui act^o q̄ nā
d^o q̄ si loqueris de essentia actus vep dicit.
qā volūtas potest p^ohibē suū actū: natura xō
non. S; si loquaris de actus ordine hoc ē de
actu quātū ad finē: hoc non est vep: imo eo^o:
qā natura potētiō ē respectu ordinis sui act^o
ad finē q̄ volūtas: sicut p ex dictis qā ordo
iste est in virtute pncipii naturalis agentis. S;
ordo act^o rōnalis creature nō est in potestate
pncipii. s. volūtatē. qā actio rōnalis creature
intendit assimilatiōē in suā meli^o. S; assimi
latio que est in actione est in eque vel ī min^o.
¶ Ad aliud d^o q̄ xitus nature ordinat actū
suū in bonū p nām: qui non est supra naturāz
7 ideo pōt in illāz ordinē 7 sine dispositiōe
noua ferre ad locū. act^o rōnalis creature me
ritozi^o op^o q̄ ordinē ad bonū: qd̄ ē supra ip̄.
qd̄ est sum mū bonū 7 infinitū. Quia q̄ non ē
possibilis extēsiō rōnalis creature sup seip̄az
ideo non est ei possibile p naturā vt ordinet
suū actū: sen pueniat in suā finē. 7 ideo necē
est ut inueq grā. Et p hoc p^o rōsiō ad sequens
¶ Ad aliud d^o q̄ non est simile de ope crea
tionis 7 recreationis: quia act^o creationis non
est in aliquod s^obm: s. est de nihilo in aliquid.
7 ideo nulla dispositiō pōt poni noua ex pre
ei^o qd̄ ei s^obiat: seu in qd̄ est creatio. S; recrea
tio est in rem s^obiatam sicut in rōnalē creatu
rā iaz existētē ī dispositā. Qñ q̄ de nō iusto fit
iust^o p recreationē: quero si se b; iste vt p^os.
aut nō. Si sic. s. p^os fuit iniust^o. q̄ mō ē iust^o.
Si nō. q̄ aliqua dispositiō noua ei aduenit. S;
hec dispositiō est donū dei: quia anima ē deo
grata. q̄ est grā. **¶** Ad aliud d^o q̄ quantum ē
de p^oate agentis. s. dei eode; mō se bēt dīna
potētia s^o q̄ educit rōnalē creaturam ad eē
p creationē: 7 ad bñ eē p redēptionē ul recre
atiōē. 7 equalis est xitus eius: s. non ē equalis
potentia ex parte suscipientē. ex pte creatōis

dispositio vltior p qua; dign⁹ eēt. Hec autē
grā ē. ¶ Ad aliud vō q̄ grā añ lapsū erat
nēcia ad hoc q̄ homo p̄ficēt: s̄ non ad hoc q̄
ipse stare: quia tūc natura erat bñ cōdita ⁊
non ifirmata p culpā. S; post lapsū sic mō
indiget homo grā qua p̄ficiat ⁊ qua stet: q̄
añ lapsū habuit homo vnde poterat stare
.i. seruare bonū sibi inditū: nō tñ vñ posset p̄
ficē ex natura sua. i. se extendē in bonū: quod
ē supra se. ¶ Ad aliud vō. q̄ hec p̄positio s̄
aliqñ dicit cām formale. aliqñ efficiētē. aliqñ
finalē. Si ḡ dicat cām formale vel efficiētē:
sic manē fm naturā nō est esse in virtute: q̄
sic manere fm naturā est manē i eo quod nā
format vel efficit. s̄ hoc nō est eē in virtute.
Si dicat cām finalē. sic manē fm nām ē i illo
ad qd natura ē manē. ⁊ hoc ē manē in virtute
q̄ illud ad qd natura ē est grā: ⁊ p grām est
ad glām ordinata. ¶ Ad aliud vō q̄ volun
tas oparat ad grām p quā informat ⁊ opaf
ad opus. vñ li sola pōt excludē grām vltū
exteriorē: si grām falsum est. si actū exteriorē
est vep. q̄ volūtas cū grā sine actū exteriorē
potest sufficē ⁊ p̄mū hēre. ⁊ hec ē intētio bie
ronymī. ¶ Ad aliud quod dicit Origenes. Si
obtulerim⁹ zc. p̄ solo. q̄ vult dicē q̄ si facia
mus qd in nobis est: de⁹ dabit nobis grām: q̄
habita cōsequenr bñtudine. vñ nō intēdit
dicē q̄ offerre ea que ex nobis sunt sit cā suffi
ciens ad bñdū ea que dei sunt: s̄ solū sicut cā
cooperās: sicut dicim⁹ de re monēte. p̄hibens
seu aperiētē fenestras: qd ē cā cooperans ad
illuminationē dom⁹.

Cōsequenter contra

hereticos pelagianos ostēdēdū est grām esse
nēciam salari: quoz cōtra grā; rōnes sunt iste
3n deut. 30. Vitā ⁊ mortē dedit añ faciē tuā
elige vitā vt vinas. ḡ in potestate liberi ar
bitriū ē de se eligē vitā ⁊ mortē. s̄ bonū ⁊ ma
lū. ḡ sine grā pōt eligē bonū ⁊ fugē malū de
clinādo. ¶ Itē. i. ecclīasticū. De⁹ ab inicio cōsti
tuit hōiem ⁊ religit eā in manu cōsiliū sui. i. in
potestate sui arbitriū. Ex quo bñ q̄ i nolūtate
hominis ⁊ i potestate sui arbitriū est seruare
mandata: ⁊ porrigē manū ad ignē ⁊ aquā. i.
ad bonū ⁊ ad malū. ḡ de se pōt hō ad bonū
agēdū ⁊ malū declinādū sine grā. ¶ Itē bñf
Celestii heretici: quam narrat ang. in li. de p
fectione iusticie bñmanē: est hominē non esse
sine p̄dō. aut hoc ē natura aut volūtate. non
natura q̄ sic sequē q̄ p̄mū esset i hōie a nā.

ḡ volūtate ē p̄mū i hōie. S; oē qd ē a volūta
te facily pōt vitari ipsa volūtate. ḡ hō p suā
volūtate facily pōt vitare p̄mū ⁊ venire ad
bonū sine grā. 3gū nō est grā necessariā. ¶
Itē heretic⁹. p̄mū aut est nēciatū aut vo
lūtātū. Si nēciatū vitari nō potest: quod falsū
est. ḡ ē volūtātū. S; quicqd est volūtātū potest
vitari volūtate. ḡ p̄mū pōt vitari volūtate
sine grā. ¶ Itē nihil quod vitari non potest
v; imputari. Si ḡ p̄mū ab homine nō potest
vitari. ḡ nō potest homini imputari: nec debz
Si ḡ de⁹ imputat homini p̄mū: homo potest
vitare p̄mū. ḡ homo per suam volūtate pōt
declinare a malo ⁊ facē bonū sine grā. ¶ Itē
frustra p̄hibet vel iubet que vel cauēri vel
impleri non possunt. q̄ ad hoc est p̄ceptū ut
impleat ⁊ ad hoc p̄hibetio ut enitēf. Si ḡ de⁹
nō p̄hibet vel iubet frustra. ḡ ex arbitrio nō
possum⁹ vitare ea q̄ p̄hibet: ⁊ implē ea q̄ p̄ci
pit nobis. Si ḡ p̄cipit bonū ⁊ p̄hibz malū utz
q̄ possum⁹ sine grā. facē bonū ⁊ vitare malū.
ḡ non est necessariā. Si dicat q̄ homo nō pōt
implē p̄cepta: aut hoc est p̄pter difficultatem
que est in eis. s̄ in p̄ceptū vel in implente. ⁊ oñ
dic q̄ non est p̄pter difficultatem que fit in p̄
ceptū dei. q̄ omne qd p̄cipit nobis a deo leue
ē ⁊ facile. i. 3o. c. Carissimi p̄cepta dei graua
non sunt. ḡ de se potest homo implē mādata
quantū est ex parte mandati. ¶ Itē Mat. xi.
Iugum meū suauē ⁊ onus meum leue. ⁊ ap
pellat iugū mandatu; ḡ quantū est ex parte
mandati de se potest homo illud implere. ¶
aut non sit difficultas ex parte implētis patz:
deut. 30. Mandatū qd p̄cipio tibi nō supra te
est nec p̄cul positū: nec i celo sitū: s̄ p̄pe ē t̄bū i
corde tuo ⁊ i ore tuo ut facias illud. ḡ ex pte
faciētī nō ē difficultas nec ex pte mādati. ḡ hō
p arbitriū suū de facili sine grā potest facere
bonū ⁊ declinare malū. ¶ Itē Ansel. in li. de
libero arbitrio. ⁊ grā. querit cur scriptura q̄
inuitat hominē ad redē uolēdū. ⁊ quare ar
guit non obediētē: cū ipsaz redēdinē possit
nemo hēre nisi grā dante vel accipe. ¶ Itē
Ansel. in eodē. Queri pōt cur arguēt illi qui
t̄bum dei non suscipiūt cum hoc facere non
queant nisi grā uolūtates eoz dirigitente. Ex
his duob⁹ sic obf. Non est iusta arguitio: cum
aligs arguēt de eo qd non potest facere. ḡ cuz
hec arguitio sit iusta: quia deus non arguit
iniuste. ḡ relinquit q̄ homo potest de se uelle
bonum ⁊ suscipere uerbum dei. ḡ de se potest
sine grā bonum facere ⁊ malum vitare.

Ite Bern. in li. de grā et li. arbitrio. Libere
arbitriū sui defectū oīo non patit. q̄a potissi-
mo ī ip̄o eterne et incōmutabilis imago dei
tatis videat. Nam si habuit in itin; mescit tñ
occasū: nec de iusticia vel grā accipit augmē-
tum: nec de p̄āi miseria detrimētū. Si q̄ libe-
rū arbitriū nullū caput augmētū de grā: nec
aliq̄ detrimētū de p̄āi. q̄ tantā h̄y libertatē
sine grā: quātā hēt cū grā. S; tantā h̄y cū grā
q̄ p̄t facē bonū et declinare a malo. q̄ et sine
grā idem p̄t. **C**ontra hoc inducit ang. te-
stimonia multa in li. de grā et libero arbitrio
Dñō loquēte cū dixisset discipuli Mat. 19.
Si talis est causa cum vore nō expedit nubē
rñdit eis. nō omnes capiunt vbum hoc: s; q̄b̄
datū est. Quib; q̄ nō ē datū aut nolūt: aut nō
implēt q̄d volūt. Quib; aut datū ē sic volunt
vt impleant quod volūt. itaq; vt hoc verbū
quod non ab omnib; capiat: ab aliquib; capiat
et donū dei ē et est liberi arbitrii. **I**te nūq̄
non liberū arbitriū Thomotei exhortatus est
ap̄tus vicēs. Contine te ip̄m. Scribens etiā. i.
ad Cor. 7. ait. Uellē omnes hoīes eē sic meip̄z
ga utiq; ab omni concubitu continebat. et continno
fuerit. S; vnusq; p̄p̄iū donū h̄ a deo. ali-
sic ali; sic. **I**te sap. 3. Cum scire quia nemo
p̄t eē contines nisi de; det. et h̄ ip̄m erat sapia
scire cui; esset donū. **I**te. i. Cor. 15. apostolus
cum dixisset. X̄tus peccati lex: continno sbiecit.
Grās aut dñō qui dat nobis victoriā p̄ dñm
nostrū J̄hm xp̄m. q̄ et victoria qua p̄m vin-
cis nihil est aliud q̄ dei donū in isto certami-
ne adinuatiā liberi arbitrii. **I**te Mat. 27.
Quid ē v̄o euident; q̄ dei grā oñdit: vbi q̄d
orā accipit. Si enim dixisset saluator noster
Uigilate ne intretis in tēptationē: amouisse
tūmodo vidēt hoīs volūtātē. cū v̄o addidit
et orate: oñdit deū adiuuare ne intret in tē-
ptationē. **I**te dicit li. ar. sili noli deficē
ad disciplinā dñi. sumptū ē puer. 8. et dñs di-
cit Luce. 22. Ego p̄ te rogabo Petre ne defi-
ciat fides tua. Homo q̄ grā iuuat: ne sine cā
ei; volūtati iubeat. **I**te deniq; si ex natura
iusticia. q̄ xp̄s gratis mortuus est: in quē etiā
ventuz antiqui patres crediderūt q̄ dilige-
bant deū. **I**te dicit etiā grās dei que data
est p̄ fidē ih̄u xp̄i que neq; lex est neq; natura
ad hoc tñ valē vt p̄ā p̄terita dimittat: non
vt futura vitent. nel repugnantia superent
S; si hoc uez eēt: utiq; in orōne dñica cū vi-
sissen; dimitte nobis zc. non addēmus. et ne
nos inferas in tēptatōem. quod a patre qui ī

celis est nulla rōne peteremus: si frute volun-
tat; humane hoc possē effecere. **I**te sunt
et alia testimonia ī quib; est q̄d ait. sapite ad
temperatiā sic unicuiq; partit; est de; mēsurā
fidei. ro. 12. et illud. Gratia salui facti estis per
fidē. et non ex vobis s; dei donū est. **I**tem
Ezech. xi. Auferā ab eis cor lapideum et dabo
eis cor carneū. **I**te deniq; ipse qui dixit. si
uolueris cōseruabis mandata: aliquanto post
dicit. Quis dabit in ore meo custodia;: et sup
labia mea signaculū astutū: ne forte cada; ab
eo et labia mea perdant me. ecclesiastici. 21.
Item ille facit ut faciam; cui dicit homo. po-
ne dñe custodiā ori meo. hoc est enim dicere
fac ut ponā. q̄d bñficiū iam fuerat cōsecutus.
qui dixit. posui ori meo custodiā. **I**tem ip̄e
ut uelim; operat; incipiens qui uolētib; coope-
rat; p̄ficiens. p̄ter quod dicit ap̄tus ad phil.
i. Certus sum qm̄ qui operat; in vobis bonum
p̄ficiet usq; in diem xp̄i ih̄u. ut q̄ uelimus fite
nobis operat;. cū autem uolum; et sic uolum;
ut faciam; nobiscū cooperat;. **I**te. i. Job. 3.
Ecce qualē dilectionē dedit nobis p̄: ut filii
dei nocemur et simus. Et pelagianoz tenebre
dicunt. Dilectio nobis ex nobis ē. Jo. di. De;
dilectio est. et pelagiani etiā ip̄m deum nō ex
deo s; ex semetip̄is habē se dicūt. **I**te Jere.
io. Scio dñe q; non ē hominis uia ei;: nec uiri
est ut ambulet et dirigat gressus suos. q̄ non
est in prāte hominis ut dirigat gressus suos
q̄ requirit; grā dirigens. **I**te. 9. ad ro. Non
est uolēt; neq; current; s; miserent; dei. s. pueni-
re ad salutem uel ad beatitudinē. Uolēt; dic
quantū ad actū interiorē. current; quantū ad
motū exteriorē: uel quātū ad opus interi; uel
exterius. Non est q̄ in ope uel motu interiorū
uolitat; nec in exteriori uenire ad bñitudinē.
q̄ requirit; grā. **I**te. 2. ad cor. 3. Non q̄ suffi-
cientes sim; cogitare aliqd ex nobis q̄si ex no-
bis: s; omnis sufficiētia nostra ex deo est. q̄ ni-
hil possum; in bonū ex nā sine deo. q̄ requirit; in
nobis grā a deo collata. et ita grā est necessa-
ria ad obtinēda eterna. **I**te ang. de p̄fecti-
one iusticie hominis. Null; orat q̄d est in sua
prāte. Si q̄ sancti orant ut eis def; grā impleti
onīs mandatoz. q̄ implere mandata non ē ī
eoz prāte. Minoz p; q; sancti orant ad hoc ut
impleant mandata. David in ps. Da mihi in-
tellectū ut discam mandata tua. et alibi ī ps.
Noram fac mihi uiam in qua ambulē. **I**te
ang. de natura et grā. Sicut ocal; corporis ple-
nissime san; nisi candore lucis adiut; nō p̄t

cernit: sic et homo perfectissime iustificatur nisi luce iusticie diuinitus adiunget: non potest recte viuere. Sic et lux se habet ad oculum: ita gratia ad animam. Sed oculum non potest videre sine luce. Et nec anima viuere et facere bonum sine gratia. **Ite** Bernardus in libro de gratia et libero arbitrio. Absit ut uoluntat perfectio non est ipsi uoluntati: deo ei creatorem tribuimus cum longe melius sit esse perfectum quam factum. Ex hoc sic arguitur. Si perfectio uoluntatis est in operando recte. scilicet declinando malum et faciendo bonum. et quod ipsa recte agat in declinando malum et faciendo bonum: hoc nullo modo potest ei attribui.

Ite Bernardus in eodem. Non pariter sicut de bono potuit per se ipsam uoluntas in malum corruere ita per se de malo in bonum poterit respirare. quod minus si iacens non ualens per se resurgere: que stans in aliquid melius nullo suo conatu ualebat perficere. Ex hoc et sic arguitur. Cum ipsa uoluntas non poterat per se perficere quia non poterat esse causa sine perfectionis. et nec per se poterat resurgere. et non potest redire ad iusticiam sine gratia. **Ite** Anselmus in libro de gratia et libero arbitrio. Uisus non est acutus quia acute uidet: sed idcirco uidet acute quia est acutus. ita uoluntas non est recta quia uult recte: sed recte uult quoniam est recta. Cum autem uult rectitudinem proculdubio recte uult. et non uult rectitudinem nisi quia recta est. Sed non est recta nisi habeat rectitudinem. et non potest recte uelle nisi habeat rectitudinem. hec autem rectitudo est ipsa gratia. et non potest uoluntas recte uelle et operari in declinando malum et faciendo bonum sine gratia.

So. ubi iuxta auctoritates sanctorum quod liberi arbitrii conatus ad bonum otiosi sunt: si a gratia non adiuuantur. nulli si a gratia non excitantur. et ideo liberi arbitrii non perficit in bonum: declinando malum et faciendo bonum: nisi iustitiam gratie. et ita sine gratia non potest operari bonum et reliquum malum.

Ad rationem que sumitur ex auctoritatibus de gentibus et ecclesiasticis. scilicet quod in potestate hominis est facere bonum et malum declinare uel ad bonum anselmus in libro de libertate arbitrii. Quod potestas uidentis aliquid corpus quatuor modis attenditur. Alia enim est potestas in uidentem. alia in re uisa. alia in medio. et hec est duplex. quia quedam est adiuuans. alia non: sed impediens. id est. obstaculum quod impedire possit impedit. Quatuor igitur potestates sunt: quarum si una quolibet deficiat: alie tres nec singule nec omnes simul possunt aliquid efficere. id est. non possunt facere quod uideatur. et dicitur quod quarta potestas etiam improprie dicitur. exemplum huius est. si uisus non habenti instrumentum uidentem uerum uidentem si adesset quilibet alia: uicere quod non: quia deficeret potestas ex

parte uidentis. Si uisus si habet potestatem in se: et tamen lux deficeret: adhuc uiceret quod non. **Ite** et si lux esset: cum obstaculum adhuc adesset: adhuc uiceret quod non. **Ite** si obstaculum nullum adesset et deficeret res: adhuc uiceret quod non. Et ideo concluditur quod iste quatuor potestates sunt necessarie ad uidentem. scilicet quarta. scilicet non impediens dicitur improprie. Quod enim solet impedire uisum non ob aliud dicitur uare potestatem uidentis cum non impedit: nisi quia non auferit. **Sed** ex ista parte est uicere quod absente restituitur. scilicet gratia nos habemus potestatem seruandi mandatum et rectitudinem uoluntatis quod diu est in nobis recta ratio: quia eam cognoscere possumus et tenere. Sed hec potestas est sine efficiencia et effectu: sicut esset potestas uidentis absente luce. Unde dicit anselmus sic. Si igitur absente re que uideri possit in tenebris positi et clausos seu ligatos oculos habentes quantum ad nos pertinet uidentis quolibet rem uisibilem potestatem habemus: quid prohibet nos potestatem seruandi rectitudinem habere uoluntatis propter ipsam rectitudinem etiam ipsa absente rectitudine: quoad ratio in nobis est qua eque ualeamus cogitare: et uoluntas qua illa tenere possumus. **Ad** aliud ob idem distinctionem beati anselmi in libro de gratia et libero arbitrio. Distinguit uoluntatem tripliciter. Est uoluntas que est instrumentum uolendi. et uoluntas affectio uolendi. et uoluntas que est usus eiusdem instrumenti. Instrumentum uolendi est uis illa anime: qua utimur ad uolendum sicut est ratio instrumentum rationandi: quo utimur cum rationamur. et uisus instrumentum uidentis: quo utimur quando uidemus. Uoluntas affectio uolendi est sic afficitur ipsi instrumentum ad uolendum aliquid etiam quando illud quod uult non cogitat: ut quando uenit in memoria: aut statim: aut suo tempore illud uelit. Nam sic est instrumentum uolendi affectum ad uolendum salutem seu beatitudinem: etiam quando illam non cogitat: ut mox cum uenerit in memoriam statim eam uelit. et sic est affectum ad uolendum somnum etiam quando illud non cogitat. ut cum uenit in mentem uelit illud suo tempore. Nam quod sic affectus est ut aliquid uelit egritudine in iusto homine etiam est affectum instrumentum ad uolendum iusticiam etiam cum dormit. ut cum eam cogitat statim eam uelit. Usus quoque eiusdem instrumenti est que non habemus nisi cum cogitamus rem quam uolumus. et sic uoluntas uicere instrumentum uolendi et affectio eius et usus eius. Uoluntas quoque instrumentum illud afficitur est duplex. nam sicut uisus habet plures aptitudines ad uidentem lucem et per lucem ad uidentem figuram et colores. ita instrumentum uolendi duas habet aptitudines quas uocamus affectiones. quarum una est ad uolendum

omodatē. altera ē ad volendū reſtitudinē:
qa nūbil aliud vult volūtas q̄ est inſtm̄: niſi
aut omodatē aut reſtitudinē. ⁊ quid qd̄ vult
p̄ ter iſta vult. Affectio omodatē est q̄ vult
homo beat⁹ eſſe: ⁊ qua vult b̄ritudinē. p̄ illā
q̄o q̄ est ad volendū reſtitudinē: vult reſtitu-
dinē ⁊ reſt'eſſe. Volūtas etiā omodatē vult
ſalutē corporalē. vt cū vult arare vel laboraf
vñ beat⁹ a quo tueaf vitam ⁊ ſalutē. Affectio
reſtitutis ē qua vult homo cū labore ad iſcē
vt ſciat recte. i. inſte viuē. In hoc q̄ differunt
ga illa que est ad volendū omodatē non est h̄
qd̄ ipſa vult. Illa q̄o que est ad volendū reſti-
tudinē reſtitudo est. null⁹ q̄ppe vult reſtitu-
dinē niſi reſtitudinē h̄s: neq̄ pōt aliqs reſti-
tudinē uelle niſi reſtitudinē. ⁊ ſic impoſſibile
est q̄ non h̄s reſtitudinē uelit reſtitudinē.
ſicut impoſſibile ē q̄ aliqs amiſſo inſt'o utaf
illo. Concedo q̄ q̄ volūtas facil⁹ pōt mutari
ad volendū omodatē de ſe: ſ. facil⁹ non pōt mu-
tari ad volendū reſtitudinē: ga hoc nō poſſet
ēē ſine reſtitudinē: ⁊ ita nō ſine grā. Ad aliū
r̄ndet aug. vicens q̄ p̄tm̄ pōt uitari ſi ſanef
natura grā. non poſſet uitari ſi non ſanef nā
p̄ grām. ⁊ ponit exemplū de claudicatōe. hō
qui pede uitiatō claudicat non poſſet uitare
claudicatōe niſi ſanato pede quo claudicat
ſi q̄ cū recte facē ſit quaſi ambulare: niſi p̄. i.
volūtas ſanef impoſſibile est q̄ homo rectu⁹
faciat opus. Sanaf aut p̄ grām. Et ſi obiciat
tūc q̄ p̄tm̄ est neceſſitati. vñ. q̄ quātū ad ali-
qd̄ est p̄tm̄ neceſſitati. ſ. quantū ad nām uitā-
atam. Uñ in p̄. De neceſſitatib⁹ meis erue me.
In nā aut ſana non. Sanaf aut p̄ grām. ⁊ iō
addita grā pōt volūtas uitare peccatum ⁊
uelle bonū ⁊ operari. Ad aliud vñ ſ. anſel.
in li. de grā ⁊ li. ar. q̄ non quecūq̄ impotētia
est in non uitando p̄tm̄. Est enim quedā im-
potētia pueniens ex culpa: quedā non. p̄ma
impotētia non excuſat p̄tm̄: quia est effectus
p̄tm̄: unde imputaf p̄tm̄: ſ. p̄tm̄ non excuſat
p̄tm̄. Alia aut impotētia excuſat p̄tm̄: ⁊ facē
q̄ non imputaf p̄tm̄. unde vñ. notādū est q̄
illa impotētia que deſcēdit ex culpa nō excu-
ſat impotentē. unde in infantib⁹ exigir de⁹ a
natura humana iuſticia quam accipiunt ī pa-
rentib⁹: nec excuſat impotentia habēdi iuſti-
ciā: qm̄ p̄pter culpā in hāc decidit impotētia
qm̄ q̄ adam peccando deſeruit iuſticia: ad
p̄tm̄ illi imputaf. ſ. humāe nature impotētia
quam ipſa peccādo ſibi fecit. Cū q̄ impotentia
uitandi peccatū ſit ex culpa p̄ q̄ debz impu-

tari p̄tm̄: nec poſſet p̄ illam impotentia excu-
ſari. Ad aliud r̄ndet aug. in li. de p̄fectiōe
humane iuſticia. qd̄ obf. frustra iuberē vel p̄-
hiberē zc. vñ. non iuberē ſi nūbil ibi noſtra
volūtas ageret. non oīare ſi ſola ſufficēt. Vñ
igī frustra est p̄ceptū ul' p̄hibitio: ga p̄ceptū
indicat q̄ noſtra volūtas ibi est neceſſaria: ⁊
oīam⁹: quia ſufficiens non est ut nobis deſ grā
ad implendū p̄ceptū. ga in volūrate est illud
imple cū grā. Ad aliud r̄ndet aug. in li. de
p̄fectiōe iuſticiae hominis. cū obf. Lene est oē
qd̄ p̄cipit ⁊ on⁹ zc. vñ. q̄ nō of leue ex ſe. nec ex
eo cui p̄cipit. ſ. ex dono grē vel caritat. unde
lene ⁊ on⁹ pōt dici in oīparatione ad portatē
uel in oīparatione ad onus. ⁊ ſilf graue. ⁊ pōt
dici uel ex parte portantis in ſe. uel rōne doni
qd̄ oīat portanti. qd̄ est donū grē vel caritatē
ſ. qm̄ portat ex amore. ⁊ quantū ad hoc ul' r̄-
mā dicit mandata non eſſe grania ⁊ on⁹ leue
ſ. rōne fortitudis portanti. cū impleat māda-
ta ex amore. ga amor facit oīa ſuauiā ⁊ leuiā.
unde aug. Laborant in dei p̄cepti⁹ ga timido
conant implē. S; p̄fecta caritas foras mittit
timorē: ⁊ facit p̄cepti ſar cinā: leuē. non ſolu⁹
non p̄mēt onere ponderz hum etiam ſbleuā
tem uice p̄nāz. Ad aliud vñ. vñ. q̄ mā-
datū non est ſupra nec longe poſitum zc. Hoc
non dicit ga homo ipm̄ poſſit facē de ſe. ſ. ga
de⁹ ſemp nobis p̄ſto est offerēs nobis grām: q̄
poſſum⁹ ipm̄ implē. ⁊ hec grā ſeu caritas in-
fudit in cordib⁹ nr̄is p̄ ſpm̄ ſanctū ſi uolumus
accipere. Ad aliud notādū ſ. anſel. q̄ oīpat
libez arbitriū ⁊ x̄bū dei ⁊ grāz terre ⁊ ſemi-
ni ⁊ fruti q̄ faciūt creſcere ſemē in terra. ga
libez arbitriū ē ſic terra. x̄bū dei est ſic ſemē.
grā ē ſic uis illa q̄ facit creſcere etiā ſemen in
terra. Cū q̄ q̄rit unde ē q̄ ſacra ſcriptura zc.
r̄ndet q̄ ſic terra nālſ non germinat ea q̄ ne-
ceſſaria ſūt ſaluti corporis noſtri ſine ſemib⁹
ita terra cordis hūani non p̄fert fructū fidei
neq̄ iuſticiae ſine oīgruis ſeminib⁹. ⁊ q̄uis de⁹
nō faciat oīta bi⁹ ſemina germinare. tñ p̄cipit
agricolis ſuis in ſpe inſtantiffime ſeminare.
q̄ nis nō creſcat ſine grā. q̄re q̄ arguūt q̄ x̄bū
dei non recipiūt. hoc est ga ſi per eos non ſtet
ipſe de⁹ parat⁹ est rare b̄nificiū ⁊ incremētū
grē. ga ſic dicit anſel. in li. de caſu dyaboli. hō
non of non hēre grām ga de⁹ non det: ſ. quia
homo non accipit. Et ſic patz ſolo ad p̄mā au-
ſtōritatē anſel. ⁊ ſecūdam. Ad aliū vñ ſ. m̄
Ber. q̄ libertas est multiplex. ſ. libertas a ne-
ceſſitate. a peccato. ⁊ a miſeria. Libertas a

necessitate dicitur libertas arbitrii: que est prima:
2ª est libertas consilii. 3ª est libertas complaciti. Li-
bertas arbitrii est discernere quod liceat et quod non
liceat: cum arbitrii sit iudicium. Libertas consilii est
probare quod expediat et non expediat. Libertas
complaciti quod libeat et non libeat. A prima ergo secundum
Ber. dicitur li. ar. a 2^a consilium libere. a 3^a libere compla-
citi. Unde ergo quia prima libertas tam in bonis quam
in malis sit equalis: quia est a necessitate: tamen ordi-
natio est in bonis quam in malis. De libertate consi-
lii que est a parte dicitur quod fruuntur quibus iusti ex parte
non modica in hac vita. De libertate complaciti
que est a miseria solum possunt frui contemplati-
ni in hac vita et non alii. et hoc ex parte modica
Sed ipsa complere fruuntur in patria vel in gloria.
Unde ergo dicitur quod libere arbitrii in bonis non capit
augmentum nec in malis detrimentum: hoc intelligitur
de libero arbitrio quantum ad primam libertatem;
que est a necessitate: que est libertas arbitrii. quia non
libere arbitrii cogi non potest coactione sufficienti: sed
est equalis in omnibus. quia hec inest per naturam.
alio autem non: sed una per gratiam. Libertas consilii.
alia per gratiam. Libertas complaciti. unde de illa dicitur
Ber. Libertas arbitrii dicitur pariter ratione utrum
tibi convenit: nec minoratur nec est maior quantum
est de se in bonis et malis: sed per hanc non movetur
liberum arbitrium in bonum solum: sed requiritur alio.
Nulla autem alia potest esse sine gratia. et propter hoc sine
gratia non potest moveri libere arbitrium in bonum
et declinare malum.

Consequenter que

ritur de gratia quod sit. Primo queritur quod
sit gratia secundum rem. 2^a quod sit secundum definitionem. 3^a
de gratia secundum rem primo queritur utrum aliquid secundum rem
in gratificato vel solum sit in acceptione grati-
ficanti. 4^a supposito quod sit aliquid secundum rem in
gratificato: utrum sit creatum quid vel increatum
5^a supposito quod sit quod creatum utrum sit substantia vel
accidens. 6^a supposito sit accidens: utrum sit
idem per essentiam cum virtute.

Circa primum sic proceditur. et ostenditur quod
gratia sit aliquid vel ponatur aliquid in grato seu in
gratificato. Jo. i. De plenitudine eius accepimus
omnes. scilicet gratiam. Sed omne quod recipitur ab aliquo
ponitur aliquid in illo a quo recipitur. Si ergo accipi-
mus gratiam a christo propter quod gratia ponitur aliquid in nobis
et ita est aliquid secundum rem in gratificato. Item
i. cor. i. Divisiones gratiarum sunt: idem autem spiritus
qui operatur omnia in omnibus. alii quidem datur
sermo sapientie etc. alii prophetia. alii fides. alii gratia

sanitatum. alii discretio spiritus. Si ergo sapientia fides
propheta et sic de aliis ponitur aliquid secundum rem in ha-
bere illa: et ite sunt gratie spirituales collate a deo:
propter quod gratia secundum rem ponitur aliquid in gratificato.
Contra. Sicut se habet laus ad laudatum et lau-
datum. ita se gratia ad gratificatum et gratificatum
seu ad acceptantem et acceptatum. Sed laus non po-
nit aliquid in laudato sed in laudate: quia in differ-
reter est de ente et de non ente. Unde possumus
laudare Cesarē qui non est de sapientia: nec tamen in eo
ponitur sapientia. ergo sicut gratia nihil ponitur in gratifica-
to vel acceptato sed in gratificante vel acceptante
Item forte dicitur aliquis quod illa similitudo non tenet
in gratia dei. Contra. Sicut se habet gratia qua aliquis dicitur
esse gratia hominis ad gratificatum: ita gratia qua aliquis dicitur
esse gratia deo se habet ad gratificatum. Sed gratia qua
aliquis dicitur esse gratia hominis nihil ponitur in gratifica-
to. ergo nec gratia qua aliquis dicitur esse gratia deo. minor
propter quia aliquis malivolus qui non erit dignus ut
sit gratia alicui: sic inimicus alicuius hominis posset esse
gratia et acceptus alii. et tamen hec gratia non ponitur ali-
quam dignitatem in illo qua sit dignus gratificatione
Item dicitur i. de dedit gratiam Danieli in conspe-
ctu principis eunuchorum. Constat quod nullo bono
addito Danieli posset ipse fieri gratia deo si ergo
principi. esto quod deus solum imiter affectum principis:
nec plus requiret ad hoc. sed hoc nihil ponitur in
Danielle. ergo constat quod gratia nihil secundum rem ponitur in
gratificato. Sed. unde dicitur quod gratia que aliquis dicitur esse
gratia deo necio ponitur aliquid bonum in gratificato
quo est gratia deo. Illud enim quo est gratia deo est
illud quo est deiformis vel assimilatus deo. Unde tunc
dicitur gratia deo quoniam est ei similis. Quod si deus dicitur deo
quoniam est deo dissimilis sicut peccator: quia peccatum est
dissimilitudo ad ipsam bonitatem summam. Sic ergo odi-
osum deo ponitur dissimilitudine ad divinam bonita-
tem: et ponitur aliquid per modum defectus et privationis
quo sit illa dissimilitudo sicut peccatum: ita gratia
ponitur similitudine gratificati ad deum: et ponitur ali-
quid in ipso quo dicitur assimilatus deo: per quam assila-
tionem est dignus vita eterna: que est in plena assi-
milacione rationalis creature ad deum. i. Job. 2.
Nondum apparuit quid erim. Cum autem appuerit
scies ei erim. Ad primum unde dicitur quod est laus a deo:
et est laus ab homine. Sicut est esse gratia deo et
esse gratia homini. Faciendo ergo operationem in eodem
genere. scilicet laudis que est a deo ad gratiam que est a
deo: unde dicitur quod tenet illa operatio. sic se habet laus a
laudatum etc. Sed operatio gratiam que est a deo ad
laudate que est ab homine non est verum quod sic se habet
laus ad laudate etc. et hoc est quia laus que homo
laudat a deo ponitur necio aliquid bonum in

laudato. De hac laude dicitur. i. cor. 4. Nolite autem
tempus indicare. et sequi. Tunc erit unicuique laus
a deo: quia laus diuina est approbatio dei de
aliquo bono ente in bono. Unde est quod laus diuina
ponit bonum in laudato. sicut gratia dei ponit in bono
bonum aliquid que est deiformitas uel similitudo in
bono: per quam homo est deo gratus. Ad aliud
dicitur quod non est simile de gratia qua homo est gratus homini et
de deo. quia non sequitur. aliquid est gratus homini. sed bonum est in
illo. et hoc est quia gratia illa sequitur opinionem boni: quia
gratia illa est acceptatio quedam facta secundum opinionem.
Opinio autem boni potest esse vera et falsa. Et propter
hoc sicut opinio boni non ponit necessitatem aliquid
bonum secundum esse in opinato. sicut nec acceptatio secundum
opinionem que dicitur gratia in bono ponit aliquid bonum gratum
in acceptato. Sed gratia dei et acceptatio diuina est secundum
cognitionem ipsam que falli non potest: sed semper est vera: per
quam illa gratia necessitatem ponit bonum gratum in acceptato.

Consequenter queritur

si gratia sit aliquid secundum esse in habente
gratiam: ut sit gratia res creata uel increata. et quod sit
res increata sic ostenditur. Unum est fieri per plura
quod potest fieri per unum. hac propositione utitur philosophus in
actione naturali. et probatur per hoc. quod idem sit organum
gustus et locutus: quia natura nihil facit frustra. Sed si
natura facit per plura quod per unum potest facere: facit aliquid
frustra. et cum hoc sit inconueniens: per quod non facit per
plura quod per unum potest. Sed idem instrumentum potest esse gustus
et locutus. sed frustra facit natura si non facit idem instrumentum
eorum. Sed si inconueniens est in natura quod faciat per plura
quod per unum potest facere: multo fortius hoc est inconueniens
deus: quod est principium totius nature. Si ergo spiritus sanctus
est gratia increata que diffunditur in cordibus nostris
sic dicit apostolus ad romanos. et omnia sufficienter possunt
fieri per ipsum que pertinent salutem. ergo unum est ponere
aliam gratiam creatam in ipsa anima. Vera ergo que est anima
grata deo sola est gratia increata et non creata.

Item dicit augustinus iuxta auctoritatem deuteronomio. 30. Ipse
est uita tua. et dicit in libro de ciuitate dei. et in multis
aliis. Quod sic anima est uita corporis: ita deus est uita
anime. Sed anima est uita corporis per naturam. Deus autem est
uita anime per gratiam. Si ergo non est ponere aliam uitam in cor
pore que in formatione seu perfectione anime: similiter
nec anima erit ponere aliam uitam qua uiuat in esse
grate que ipsum deum: et ita gratia non est creata sed increata.

Item perfectioris est ut est perducere effectum sine me
dio que cum medio. Cum ergo deus omnia sit perfectissima:
semper perducit suum effectum per seipsum sine medio.
Cum ergo ipsa gratificet animam: relinquitur quod hoc faciat
sine medio aliquo. Non ergo ponet aliquid medium. scilicet
gratia creatam mediante qua deus gratificet animam.

Item dicit augustinus. Mens nulla interposita natura ab ipsa
prima uirtute format. Sed formatio illa est per gratiam
et nihil interponitur inter mentem et gratiam increatam. Sed
non est ponere gratiam creatam mediam in illa formatione
Item omne quod agit in aliquid nobilius est eo in quod
agit. quia agens bonum dicitur super illud in quod agit. Cum
ergo gratia agat in spiritum creatum: nobilius est spiritu creato
Sed nihil est nobilius spiritu creato nisi spiritus increatus.
Ergo gratia est increata seu increatus spiritus. Minor per
quod gratia agat in spiritum creatum. scilicet in animam: quia gratia al
terat animam ut faciat iustam de iniusta: et immu
tat uoluntatem: sic dicit augustinus. a malo uelle in bonum
uelle. Item nullum bonum creatum potest esse uiginti
infinito bono. Sed gratia est bonum dignum bono infi
nito. quia facit animam dignam bono infi
nito. ergo non est creata. Item ro. 3. Vanitati subie
cta est omnis creatura. Sed omnis creatura est uanitas.
Vnde Ecclesiastes. i. Vanitas uanitatum et omnia
uanitas. Et hoc arguitur. Nihil coniungit uanitate
uirtuti: quod sit uanitas. Sed creatura rationalis est
uanitas. Uirtus autem ipsa diuina bonitas. Sed illud quod
coniungit rationale creaturam diuine bonitati: nullo
modo erit uanitas sed uirtus. ergo non est creatum. Sed gratia
est illud quod coniungit. ergo non est creata. Ad oppositum
Omne quod est in recipiente est in illo per modum recipie
tis: et non per modum recepti. Vbi gratia anima recipit
formas rerum: et sicut materia secundum modum suum. scilicet secundum diuine
sionem quantitatiua. Anima autem hoc modo non recipit
secundum suum modum. hoc est secundum simplicitatem sue na
ture. Unum quia ipsa non habet dimensionem quantitatiua:
non sunt in ea species quantitatiue: imo infinite: in
ea preterit esse species. Sed summa bonitas per spiritum sanctum
recipit ab anima cum spiritus sanctus diffunditur in cordibus
nostris. Sed recipit per modum rei recipientis et non per
modum recepte. Sed modus aliquid ponitur in recipiente
anima secundum que ipsa potest recipere diuinam bonitatem. Sed
modus ille est donum et gratis datum et dispositio
noua aptas ad receptionem. ergo est gratia creata. Item
Item dicit augustinus in libro de preteritis dei ad Dardanum.
Aliter est deus in omni re. aliter in anima facta. Nam in om
ni re est essentialiter ita quod non inhabitat in omni re. est autem
in anima facta ita essentialiter quod in ea inhabitat. secundum quod
habetur 3o. 14. Ad eum uenientem et mansionem apud eum
faciemus. Cum ergo dicitur. Deus est in anima facta: aut ponitur
aliquid aliud a diuina essentia in anima facta quam deus
est in ea: quod non ponitur in omni re. aut non. Si non. ergo sicut
deus non inhabitat in omni re quantum sit essentialiter in
omni re. ita nec in anima facta. quod est inconueniens
ergo ponitur aliquid quod est aliud a diuina essentia in
anima facta quo inhabitat in ea. Sed cum deus inhabitet in
ea per gratiam. ergo illud est gratia. Sed illa gratia est aliud a
diuina essentia. ergo est creata. Item gratia increata

est nobis. et fac nos gratos deo. aut h̄ q̄ dico
gratos deo ponit i nobis alia dispositione ab
in creata qua sum? deo grati. aut n̄. Si nō po
nit alia dispositione in nobis a grā increata.
Et in nobis n̄ differt grat? et non grat?. ga in
creata grā ē i aia ingrata p̄ essentia et p̄ntia;
et potētia. et silf i aia grā. f̄ q̄ d̄ de? ee ubiq̄
p̄ntialf̄ potētiaf̄. et essentialf̄. Et illud ē in
conueniēs q̄ n̄ differat grat? et in grat?. Et h̄ q̄
dico gratū deo ponit aliquam dispositione in
nobis alia a grā increata: qua dispositōe dici
mur grati deo. Et illa ē nobis gratis data et
faciēs gratū. Et ē grā creata. Et tē grā increa
ta fac nos ee gratos. Aut q̄ faciēdo nos ḡtos
fac nos ee aliqd qd nō eram? pus. aut faciēdo
nos operari qd pus n̄ opabamur: ut attēdat
illō gratū nō quo ad ee s̄ q̄ ad opari. s. ga fac
nos opari aliqd gruitū qd pus nō opabamur
Si ponēt h̄ mō p̄ cam ad opādū gruite. f̄ h̄
in puulis nō eet grā: nec eēt grati deo: quia
grā n̄ fac eos opari aliqd gratuitū. Et hoc est
inconueniēs. Et illa gr̄tudo intell̄ quo ad ee.
Et fac nos ee gratuite qd p̄ n̄ eram?. Et ponit
mod? aliq̄ seu dispositio i ipō ee qd p̄ n̄ erat
Et necē ē ponē grām creatā i nobis mediāte q̄
aia disponat ut sit grata deo. Et tē silis ē cō
patio dei ad aia: q̄ est vita sua: et aie ad cor
pus q̄ ē vita sua sic dicit aug?. Si q̄ corp? non
vniat aie nisi accipiat vitā disponētē ab ipsa.
Et silf aia non vniat deo: nisi accipiet vitā dis
ponētē ab ipō. Et hec vita disponēs ē creata
et gratis data ipsi aie. Et ē grā creata. Minor
p̄. q̄ corp? non vniat aie: nisi accipiat vitam
disponētē. ga ponat q̄ aia tenēt suū vniē i se
ita q̄ non influēt aliqua dispositioē i corp?:
nūq̄ corp? vniēt. Et aliqua dispositio vire ē ex
pte corporis ad h̄ ut vniat vita aie. Et silf est
dispositio vitalis in ipsa aia a deo infusa et ḡ
tis data ad hoc ut vniat ab ipō. Et So. d̄. q̄
ē grā creata et increata in h̄ite grāz. Et in
creata ē sp̄s. s. et d̄ sp̄s scūs grā. f̄ q̄ d̄ de
nū. et d̄ donū f̄ q̄ d̄ amor. ipe enī sp̄s scūs
f̄ suā p̄ntiatē amor est. et ut amor p̄cedit a
p̄re et filio. et iō ga donū ē. iō amor ē: ga nihil
ē donū nisi rōne amoris. Nā si aliqd def̄ ex ri
more n̄ ē donū. p̄pe imo redēptio. Silf si def̄
ex cupiditate non est donū s̄ q̄stus. s. donū p̄
pe est ex amore et liberalitate et suū coactione.
nū in oī dono p̄mo donat amor. et sic sp̄s scūs
d̄ grā ga donū. et d̄ donū ga amor. et h̄ est
illud gl̄iosū donū de quo Jo. i. 4. Ego rogabo
p̄res et alii pacitū dabit vobis. Sp̄s. n. scūs eo

fac nos gratos quo fac nos deiformes. h̄ aut
fac ga amor ē. Cū dicit Hugo de sancto vic.
Scio aia mea ga dilectio tua vita tua ē: et q̄
qd diligis ipsa ui dilectōis in ei? silitudine r̄if
formatis. Quia ḡ sp̄s scūs amor ē imo et stuf
p̄ma amoris. inde est cū dat nobis trāformat
nos i dīnā spēm: ut sit ipsa aia assimilata deo. ex
alia pte debem? intelligē grām creatā: velut
silitudine: et dispositioem ex pte aie rōnal: ex
qua hēt q̄ sit accepta deo: et assimilata. ga ibi est
forma trāformatā. et h̄ ē grā increata. Silf ibi ē
forma trāformatā q̄ derelīq̄ i trāformato. s. i
aia ex trāformatōe. et h̄ est grā creata. Dicit
ḡ q̄ ē sufficientia agent. et sufficientia re
cipient. Quantū aut ē de sufficientia agent
sp̄s scūs equalf̄ se h̄: ad oia: et oia pōt facere
sufficienter quātū est de se: nec est necia ex pte
ip̄s grā creata. s. solū quātū est ex pte recipi
entis. s. aie rōnalis. ga n̄ pōt se hēre p̄ imedi
ationē ad grām increatā: nisi disponat pus. et
h̄ est defect? ip̄s. et p̄pter hoc necia est ei grā
disponens ipsā. Cū bñ dicit a q̄bnsdā q̄ ipsa
grā increata sufficienter est ad oia facē. nō tñ
ad oia fieri. ga fieri se tenet ex pte recipient:
sic in costa ade f̄ aug. erat potentia ex parte
agenti facē enā. nō tam erat potentia fieri. ga
n̄ erat dispositio i costa unde illud f̄ct. Silf
ex pte gr̄ie increate est sufficientia ad facere
aīam grā sine grā creata. tam insufficientia est
ex pte fieri grū. et hoc est insufficientia ex pte
aie. Ad aliud d̄ q̄ v̄ez est q̄ aia f̄ se est
vita corporis. i. sine medio. ga aia sine medio
vniat corpori et tam p̄ mediū vniat corpori. sine
medio dico ga nō est mediū ex pte sua ad h̄
ut vniat corpori. cū ipsa sit forma corporis. et
forma se unit p̄ suā essentia. Per mediū dico
ga est dispositio ex pte corporis media ad h̄
ut vniat aia ipsi. Est igit ibi mediū ex pte su
scipienti non ex pte informanti. Silf grā crea
ta suū medio vniat aie. nec regrif mediū ex pte
informanti: s. ex pte recipienti aie. s. regrif per
qd vniat. et hec est grā creata. Ad ali d̄ silf
d̄. q̄ h̄ dīna ex pte sui nō p̄duc̄ effectū cu;
medio: s. ex pte suscipient. Ad ali d̄. cōcedo
q̄ quātū est ex pte informant̄ uel assimilant̄: ni
hil iterponit ad h̄ ut aia assilē et fiat grata
deo: s. solū ex pte aie suscipient̄ necē est q̄ in
terponat dispositio ut dicitur est. Ad ali d̄
d̄ q̄ est grā increata: que simplr est nobilior
sp̄i creato. et illa est sp̄s. s. Ex alia pte est grā
creata. et illa quo ad quid est nobilior sp̄i cre
ato et non simplr. In quātū enī opat ad aīam

ut agens i ea nobilior est. s. f. q. opaf ad aiaz
 velut dispo ipsi: sic est inoblior: r het ronez
 inoblioris. ga dispo no est nobilior sba: quaz
 disponit: ga cedit in ipa: s. inquat e mouent
 nobilior est. r exreplu p; in lumine fm q est in
 aere ab ipo sole: illud lumē dispō est aeris. s.
 ponat q aer videret solē p illd lumē: tūc lumē
 illd oparef ipsi aeri in rōne mouent vel imu-
 rant. ga lux imurat visū. s; hoc qd eēt i rōe
 imurant nō hēret ab eo in quo eēt. s. ab aere.
 s. solū ab eo a quo eēt. s. a sole. Silf grā creatā
 vnā oparōez h; ad aiaz: s. q est aie dispositō
 aliā s. q e a grā increata velut lumē fluenz
 ab ea in ipsam aiam. Ad aliud vō. q grā
 creatā vno mō ē finita. alio mō īfinita. sim plr
 enī finita ē quatū ad s̄m i quo ē. In opatiōe
 hō īfinita ē quatū ad illd a quo ē. q est a grā
 increata: que ē īfinita bonitas. Silf rē eius
 finita ē quatū ad s̄m. s. quatū ad animā. In
 finita s. opatiōe ad illud a quo ē. pōt alr
 dici q grā est finita s. essentia. tñ s. suā rē
 rē que opata ad act. īfinitos: i quos pōt rōe
 influētie dīne bonitat īfinita est. r ex h hēt
 qd fac dignū īfinito bono. Bonū enī īfinitū
 qd ē grā īcreata p illā hē r recipit a rōalt
 creatura. Uel pōt dici q grā gratū faciens:
 h; nullo mō sit īfinita qd ē de se. nihilomin
 ga vnit hēt summo seu īfinito bono effiē
 illū dignū bono īfinito. Qui enī vnit ē bono
 īfinito dignū est omni bono seu īfinito. Ad
 aliud vō. q qñ aliqua duo sunt dispa-
 ad hoc q oueniat nccē ē q mediū p qd oue-
 niūt sit diuerse rōnis. Sic g creatura rōnalis
 r īcreata bonitas que est de: cū sint dispa-
 nūq; dīng. īf nisi īterueniat mediū diuerse
 rōnis. s. grā īcreata que sit ex pte dei unienf
 r grā. s. creatā que sit ex parte anime dispo-
 nens. Et sic vanitatē vitati non dūgit vani-
 tas: imo vitas ē dūgens. s. grā īcreata. Hā
 hō creatā ē disponēs. r dico q grā creatā s.
 rōnē qua de nihilo ē vanitas ē. s. rōnē qua a
 deo ē vitas est: sic ē de aīa. ga s. rōnē qua de
 nihilo ē vanitas ē. fm rōnē qua a deo ē vitas
 ē: ga a sūma vitate pcedit. s. g rōnē qua grā
 creatā vanitas ē r de nihilo: fm h nec vnit:
 nec disponit animā ad hoc vt uniaf deo: s. de
 ficit fm hāc rōnē p p̄m. s. fm rōnē qua a dō
 ē vnit r disponit vt aīa uniaf deo.

Consequenter queri

tur vtz grā creatā sit sba vel accidens. Ad
 qd sic. Dīne qd adest r abest p̄ter s̄iecti cor

ruptionē ē accidēs. ga accidēs ē qd adest r ab-
 est zc. s; grā adest r abest zc. g est accidens.
 Itē omne qd recipit magis r min⁹ est acci-
 dēs. s. hā ē hī. ga homo fm magis r min⁹ hēt
 grām. g zc. Itē omne qd aduenit sbe post
 esse opletū est accidēs. s; grā aduenit aīe post
 eē opletū ipsi aīe. g grā est accidēs. Cont. 3a.
 Job. Per quā viā spargit lux zc. Dīe glo. Per
 quaz viā diffundit grā. Uñ appellat ibi lucez
 grām. Ex quo hē q grā spargit sic lux. Qual
 g opatio ē lucis ad aerē p que diffundit: eadē
 est opatio grē ad aīam: in qua diffundit. s;
 opatio lucis ad aerē nō est opatio accidentis
 ad s̄m: s. p̄fectionis s̄balis. ga si aer corū p̄f
 adhuc remanēt ipsa lux: sic quidā posuerunt
 quia non hēt esse depēdens ab aere: s. a fonte
 luminis. g silf opatio grē ad aīaz nō ē cōpato
 accidēt ad s̄m. s. p̄fectionis s̄balis ad illd e
 est p̄fectio. Itē duplex ē eē. s. esse p̄mā r eē
 z. p̄mū eē est esse nature. z. eē ē bñ eē seu eē
 ordinis. s; dignū est esse secūdū q p̄mū. g p̄-
 fectio secūdi eē est dignior q̄ p̄fectio p̄mi est e.
 s; p̄fectio p̄mi eē ē sba. r sba secūdi eē ē sba.
 s; grā ē p̄fectio aīe quatū ad secūdū. g ē sba.
 Itē omnis p̄fectio dignior est perfectibili.
 Nullū accidēs dignū est q̄ sba. g nullū accidēs
 est p̄fectio sbe alic. p̄p̄ic. s; sequens rei p̄fecti-
 onē. s; grā se h; ad aīam in rōne p̄fectionis.
 g grā non est accidēs s. sba. Itē nullū accidēs
 oueniat s̄bz. r p̄ h a q̄busdā p̄bas q lux i aere
 non est accidēs. quia lux in aere mutat de unā
 parte aeris in aliā fm motū solis. s; grā mu-
 rat s̄m suū velut lux: ga vñ in apod. z. Tene
 qd hēs ne alī occupet ul accipiat coronā tuā.
 r silf in li. R. dixit dñs Saulo. Auferā grām
 tuā r dabo emulo tuo meliori te. g grā muta-
 tur de uno s̄iecto in aliud s̄m. g nō ē accidēs
 s. sba. Itē inter omnes p̄fectiones illa p̄-
 fectio que vltima est dignior ē. supponat q grā
 r gloria idē sint: s. differūt fm p̄fectū r imp̄-
 fectū. vnde gloria est grā cōsumata. Inde ar-
 guif sic. Perfectio vltima rationalis creature
 est grā. g est dignior q̄ p̄ma p̄fectio nālis. s;
 p̄ma p̄fectio nālis ē sba. g grā ē sba. Itē oē
 accidēs ē sepabile a sba. Est autē sepabile a sba
 ga destruibile in ea. s; grā nō ē destruibil in
 aīa. ga si destruit i aīa. aut destruit a deo aut
 a peccato: aut a libero arbitrio. non a deo ga
 grā est silitudo dei i aīa. s; de nūq; destruit
 suaz silitudinē: ga sic facēt cōtra se. g nō potest
 destrui a deo. Itē nec a peccato: ga peccatū
 nihil est. r etiā sicut dicit Dio. Peccatū non

agit nisi virtute boni. Si ergo peccatum non agit nisi
virtute boni vel ratione, et bonum illud non est contrarium
gratiæ. Quis autem corruptio est a contrario, per quod non
potest destrui per partem. Sicut nec a libero arbitrio
quod est perfectio eius. Sed nihil destruit suam perfectioem
ergo non est destruibilis a libero arbitrio, et pluribus
modis non potest destrui, ergo non est gratia destruibilis
in se, scilicet in anima ipsa manente, ergo non est accessus
¶ Sed, dicitur quod gratia creata dupliciter habet operationem,
scilicet ad primum esse anime quod est nature, et ad esse ipsius
quod est bene esse vel esse ordinis, scilicet quod operatur ad animam
Quartum ad primum esse anime quod est nature: sic
dico quod est accessus: quia est dispositio adueniens
anime post completionem illius quantum ad illud esse.
2° autem modo est dispositio substantialis, non tamen substantialis,
quantum ad 2° esse, et hoc est quia 2° esse est acci-
dentale respectu primi esse: et nullo modo substantialis, et
ideo principium illius esse erit accessus et non substantialis, et tamen
substantiale quantum ad illud. Ad aliud quod obicitur de luce
in aere dicitur quod sunt opiniones de luce in aere,
una est quod lux in aere sit corpus, et hoc modo est
substantiale, si hoc non tenet illa operatio: quia gratia non
est substantialis: sicut visum est. Alia opinio est quod lux est
forma perficiens aerem quantum ad bene esse: quod est esse
perspicuitatis. Dicendum ergo quod operatio lucis ad gratiam
creata tenet in quantum lux est forma, et secundum quod
gratia accidit ipsi anime: et dependet ab ea sicut a seculo
in quo est, a gratia autem increata sicut ab illo a quo
est, et primo modo operatur ut accessus, 2° modo ut substantialis
principium quantum ad esse 2° anime quod est esse ordinis, non
tamen est substantialis. Nota quod quedam accidentia dependunt
a seculo, ut a quo et in quo sicut leuitas ab aere:
grauitas a terra. Sunt alia que dependunt a
seculo sicut ab illo in quo solui: et non sic ab illo a
quo: sicut dependet leuitas ab aere, et sic depen-
det gratia ab anima. Sed leuitas in aere dependet ab
aere utroque modo: quia inest aeri a natura aeris, gratia
autem non inest hoc modo ipsi anime: sed in modum lud
¶ Ad aliud dicitur, quod est perfectio que est a forma: et
est perfectio que est a fine. Item est perfectio primi esse et
secundi esse. Perfectio primi esse est a forma substantiali,
perfectio secundi esse est a fine, quia esse ordinis a fine
perficitur ad quem est. Item est perfectio disponens: et est
perfectio operans. Perfectio operans est dignior
perfectibili et non disponens. Dicendum ergo quod gratia cre-
ata est perfectio esse anime secundi tanquam disponens. Sed
perfectio sic operans est finis ipsius, scilicet divina bonitas.
Ubi illud quod disponit animam ut ordinem ad fi-
nem est gratia creata, illud quod operans est finis, scilicet summa
bonitas, et sic perfectio secundi esse est substantialis, sic per-
fectio primi esse, si non perfectio disponens sed perfectio
operans. ¶ Ad aliud dicitur, cum sit gratia creata et

increata utraque dicitur perfectio sed differenter. Una
enim perficit ut disponens, alia ut operans. Quia ergo
dicitur, omnis perfectio est dignior perfectibili, si hoc in-
telligatur simpliciter non est verum: nisi de perfectione operante:
et non de disponente simpliciter: sicut dictum est.
Ad aliud dicitur, cum dicitur scripture, auferam gratiam
tuam etc. hoc dicitur secundum illam tropum: secundum quem dicitur una
fides omnium credentium: que una est per operationem
ad creditum: quia una est veritas que creditur, sed per
operationem ad credentem non, imo diuersa est
fides numero: quod ego credo et alius credit. Sicut
gratia uno modo respicit se, alio modo respicit
illud ad quod datur gratia. Cum ergo dicitur, auferam gratiam tuam,
et dabo alii, hoc non intelligitur de gratia per operationem
ad se, quia gratia illa numero que est in isto non
potest dari alii. Sed hoc per operationem intelligitur ad illud
ad quod datur gratia, quia ad illud idem numero ad
quod habet gratiam potest dare gratiam alii, et sic
intelligitur auctoritas de Dauid et Saulo, scilicet. Beatus
dicit dominus Saulo, auferam gratiam tuam etc. id est ad illud
idem ad quod habes gratiam dabo alii gratiam et au-
feram tibi. ¶ Ad aliud dicitur, quod est quedam perfectio rei:
que est de ipsa re et intrinseca ad re, et est per-
fectio rei que non est de ipsa re sed ex re: ad quam
scilicet est res, et hec est finis, hoc modo divina voluntas
sive gratia increata est perfectio. Item perfectio que
est de re vel intra rem duplex est, scilicet quantum
ad primum esse, et hec est forma substantialis, vel quantum
ad 2° esse, et hoc modo gratia creata est ultima
perfectio rationalis creature, sed non est ultima nisi
quantum ad disponens: vel tanquam disponens, finis
autem seu gratia increata est ultima et operans, et
habet substantialitatem. ¶ Ad aliud dicitur, quod est quedam corruptio
sive destructio in forma a contrario, sic calidum
destruitur a frigido et eorum. Quedam autem per destru-
tionem seu defectum seculi, sic deficiente igne de-
struitur caliditas. Dicendum ergo, quod gratia creata de-
struibilis est non a contrario, sed destruitur ex defe-
ctu sui seculi: quod est liberum arbitrium, quod quando
ipsi gratie deficit: deficit et destruit ipsa gratia. De-
ficit autem liberum arbitrium ipsi: quando dissentit gratie
per partem consentiendo peccato.

Consequenter queri

tur de dignitate gratie an sit eadem per essentiam
cum virtute gratuita, quod autem differat per essentiam
sic ostenditur. Quorum diffinitiones sunt diuersae: ipsa
sunt diuersa per essentiam, sed diffinitio virtutis
et gratie est differens, ergo differunt per essentiam
¶ Minor pars, quia gratia diffinitur a sanctis, virtus est signi-
culum imaginis. Epiphanius, i. In quo credentes signati
estis, etc. Glo. Imago dei reformata in nobis

p grām. Et hoc sumit q grā est reformatiua
imagine i nobis. Uirtū aut diffinit i relatiōe
ad op. vñ f p̄bm. Uirtū est qua q̄s ē bon⁹ ⁊
bonū reddit op. ¶ Itē oī eo qd ē cū p̄mū
differt cē ⁊ opari. q̄ bñ ē ⁊ bñ opari. ⁊ h̄ ē p
eētias. q̄ in rōnali creatura differt bñ ē ⁊
bñ opari. ⁊ hoc p eētia. q̄ i rōnali creatura
differt bñ ē ⁊ bñ opari. q̄ ⁊ p̄ncipiū ad bñ
esse differt p eētia a p̄ncipio ad bñ operari.
S; grā ē p̄ncipiū ad bñ ē. ⁊ t̄ aut ad bñ opa
ri. q̄ differt eētialf. ¶ Itē aīa nō est sua
eētia. q̄ multo magis aīa nō est sua potētia.
q̄ differt in aīa eētia ⁊ potētia. q̄ differt
illō quo p̄ficif eētia: ab eo quo p̄ficif potētia
eētialf. ita q̄ vñ nō ē altez. Sed illud quo
p̄ficif potētia aīe ⁊ reddif apta ad op. ē t̄.
illud aut quo p̄ficif eētia aīe ⁊ reddif deo
silis est grā. q̄ differt eētialf. ¶ Itē sic se h;̄
corp⁹ ad aīam rōnalē: ita se h;̄ aīa rōnalis ad
deū f̄. vñ uificatōem. f̄. q̄ dīc aug. Si q̄ i cor
pore f̄ aliud ē vita: ⁊ f̄ aliud ē motus. ⁊ f̄
aliā dispōnē inest vñē ipsi corp⁹. ⁊ f̄ alia;
moueri ab ipa aīa. vñ corp⁹ p̄us uificaf ⁊
postea mouef. qd p; i apoplexia. Uidem⁹ enī;
q; penit⁹ extinguit motus in corpore: remanet
tñ vita. hec autē non p̄nt esse nisi f̄ aliud ⁊
aliud eēt nita ⁊ mot⁹ in corpore ab ipa anima
q̄ silf anima f̄ aliud accipiet vitā a deo: ⁊ f̄;
aliud motū. Si q̄ p grām recipit vitā sp̄ialē
a deo: que vita attendit in assilatiōe ei⁹ ad
deū. p̄ t̄ aut gratuitā f̄cipit motū ab ipō
sp̄ialē. s. q̄ ipa mouef ad bona opa ⁊ merito
ria: grā non ē t̄ gratuita: s; differt eētialf
ab ea. ¶ Itē grā nō solū multiplicaf p̄ t̄utes
s; p grās factoz ⁊ donoz. vñ non solū repif
grā i t̄utib⁹ gratuiti vñ i fide spe ⁊ caritate
f̄ etiā i factis: ⁊ silf in donis. Si q̄ grā ad alia
extēdit quātū ad t̄utes: p; q̄ grā ⁊ t̄ n̄ sūt
idē p eētia. ¶ Itē quozūcūq; sūt d̄ie diuer
se: ipa sunt diuerfa. S; grē ⁊ t̄utes sunt di
uerse d̄ie. q̄ sunt diuerfa. Admō: p; q̄ t̄us
d̄inidif p̄ t̄utes cardinales ⁊ theologicas.
grā nō. S; p grām p̄ueniētē. s; sequētē. ⁊ co
opantē. ¶ Con̄. Diffinit aug⁹. t̄ute dicens.
Uirtū est bona qualitas menti: qua recte viuif
qua nemo male utit: quā de opaf in nobis silf
nobis. S; hec diffinitio uenit grē. q̄ grā est
bona qualitas menti: ⁊ qua recte viuim⁹: q̄ p
grā; uinit ⁊ vñē aīa deo. Similf nemo male
utit grā dei: ⁊ ipa; opaf de⁹ i nobis ⁊ sine no
bis. ¶ Itē f̄ido: i li. d̄ia; diffinit grā; q̄ fa
ē d̄ine mīe donū: qd bone volūtatē ē exif. ⁊

logf de exitu in op⁹ bonū. Sed virtus est h̄.
q̄ ē donū diuine mīe. ⁊ p ipa; exif volūtas i
op⁹ bonū. q̄ t̄ est grā. ¶ Itē imago dei in no
bis f̄ vires attendit: sic dīc aug⁹. dicens. q̄
mēs est imago in potentia cognoscendi. ⁊ h̄
f̄ intelligentiā memoratiuā uel memoriā
⁊ volūtatē. ⁊ est similitudo in potētia diligēdi
Si q̄ grā est illud quo reformat in nobis ima
go dei. q̄ p̄ficif animā quantū ad vires. Similf
t̄ p̄ficif aīam quātū ad vires fm̄ quas hec
imago attendit. q̄ fides p̄ficif vim rōnabile
Caritas occupabile. Spes irascibile. q̄ eiusdē
sunt p̄fectio: ⁊ quantū ad idem grā ⁊ virt⁹.
q̄ sunt idē. ¶ Itē abstractis virib⁹ ab aīa nō
dicēf aīa susceptibilis grē: q̄ abstractē illud
fm̄ qd accipit imago ipsi⁹ ad deū. ⁊ ita abstra
berēf potētia ad d̄inā similitudinē. S; grā ē ipa
d̄ina similitudo respectu c⁹ erat i nobis potētia
imago. q̄ grā p̄ficif vires: ⁊ silf virt⁹. q̄ non
differt essentialf. ¶ Itē dignitas vite eter
ne attendit quātū ad grām. S; hec dignitas
est in t̄ute: q̄ t̄ facit dignū vita eterna. q̄
t̄ est grā. ⁊ hoc p; quia habitis t̄utib⁹ ē h̄
dign⁹ vita. ¶ Itē aug. i ench. Libez arbitriū
liberandū ē a fuiture p̄tī nō p se ipm: s; p so
lā grām dei que in fide xpi posita ē. grā q̄ po
nit in fide. q̄ grā ē fides ⁊ e⁹. S; fides ē t̄. q̄
grā ē virtus ⁊ posita in virtute. ¶ So. d̄ q̄
sicut se h;̄ ē ad opari: ⁊ bñ ē ad bñ operari
sic grā ⁊ t̄ seu dicam⁹ ē sbe aīe. seu ē potē
tie. Nam quo aīa seu potētia sua bñ ē: illud
quo grā est. quo aut grata est seu fm̄ sba; seu
fm̄ potētia est grā. quo t̄ bñ opatur est t̄.
Quāuis q̄ fm̄ sba; ⁊ rē sint idē; ⁊ grā et t̄
non tñ fm̄ ē ⁊ rōnē. Unde ad maiorē d̄fiaz
voluerūt qdā dicē q̄ ē opatio aīe ad suas
vires ul potētiās: eadē est opatio grē ad t̄u
tem. Et exēplū p; de radio ⁊ lūe in aere. Lu
men enī ⁊ radi⁹ sunt idē; s; sba;. q̄ lumen ē
sba radii. Differt tñ f̄ rōnē ⁊ esse. q̄ lumē
d̄f qd p̄ficif aere; in d̄istincte. Radi⁹ aut d̄e
illud qd p̄ficif p d̄istinctōe; i p̄tib⁹. q̄ radi⁹
d̄e d̄irectione; ipsi⁹ lais ad hāc p̄tem aeris ⁊
ad illā. lum̄ aut nō. Silf in aīa lum̄ est grā. ra
di⁹ aut t̄: q̄ grā que est ipa lux p̄ficif aīas
quātū ad essentia: ⁊ indistincte q̄tū ad omnes
vires. Uirt⁹ aut p̄ficif aīam quātū ad p̄tes
q̄ sunt vires ei⁹. q̄ per fide; in aīa itelligim⁹
radiū quēdā dirigente: nim rōabile; i p̄maz
t̄itatem. Caritas aut est radi⁹ per quem diri
git occupabile; i sūmā bonitate; spes est ra
di⁹: per quem dirigif irascibilis in summam

maiestate. Sic igitur radii sicut est in lumine. et per
hunc est lumen causa sicut ipsi radii. Item lumen
est causa effectiva radii et efficit radium. sicut
est virtus in gratia sicut est gratia causa effectiva
sicut alii ipsi virtutes. unde dicitur Bernardus. Quod virtutes sunt
ordinantes per gratiam affectiones. et propter hoc sic
diceremur quod radii sunt luminis directiones: ita
debemus dicere quod virtutes sunt ordinationes gratie
Secundum hoc igitur cum dicitur radii est lumen. non est predi-
catio per essentiam: sed per causam. sicut hic gratia est virtus
vel effectus. Sed sunt idem sicut et non formaliter
sicut ferreus et cultellus sicut idem sunt sed non for-
maliter. et sic gratia non est virtus omnino esse et
ratione: sed formaliter sicut. Ad obiectum dicitur quod diffini-
tio illa dicitur aliter et aliter de virtute et gratia. quia quod
dicitur in illa diffinitione bona qualitas mentis.
dicitur quod mens accipit dupliciter. scilicet per se ipsam vel per ipsam
vi vel potentiam cognoscendi et diligendi. Ac-
cipiendo mentem potest esse sicut a se: sic gratia est bo-
na qualitas mentis. quia sicut dicitur est: gratia respici-
cit sicut vel essentiam anime. prout autem mens su-
mit per vi vel potentiam: sic virtus dicitur bona qualitas
mentis. quia virtus respicit animam quantum ad bonum operari propter deum.
Sicut recte vivere dicitur dupliciter: vel quantum
ad bonum esse: vel quantum ad bonum operari. per virtutem
recte vivere quantum ad bonum operari propter deum. per
gratiam recte vivere quantum ad bonum esse in deo. et hoc
modo recte vivere est in pueris: qui nesciunt operari
Utroque autem modo vivit adultus: quantum ad bonum
esse in deo per gratiam: et quantum ad bonum operari propter
deum. et hoc per virtutem. et de isto vivere quod est quantum
ad bonum operari habet in Deuterio. Qui fecerit haec vivet
in eis. et Zacharia. Iustus ex fide vivit. De
alio dicitur in Deuterio. 30. prope est mira tua. scilicet per gratiam
Ad aliud quod obicitur quod gratia est donum per quod voluntas
est sicut in radio. quia non est radius sine lumine
et ideo illud quod est radius convenienter attribuitur
ipsi luminis: sicut movere oculum ad videndum.
hoc dicitur proprie de radio: quia directio lu-
minis proprie movet oculum ad videndum.
et tamen hoc dicitur de lumine. similiter est de gratia et
virtute. quia gratia sicut est in virtute. propter hoc
quod est virtus attribuitur gratie et effectus. Spiritus igitur bone
voluntas in opus est a virtute: sicut a causa pri-
ma. a gratia vero dicitur esse in quantum gratia est in virtute.
Ad aliud dicitur dicitur quod anima quantum ad suam essen-
tiam est imago divine essentie et virtus ipsius
Quantum vero ad suas potentias vel vires est ima-
go trinitatis personarum. Et prima imago est secundum in-
distinctionem. et secundum distinctionem. Imaginis quantum
ad essentiam et indistinctionem reformativa est

gratia: cum perficiat animam secundum distinctionem quantum
ad essentiam. Imaginis quantum ad vires: et secundum
distinctionem virtutum reformativa est virtus. Ad
aliud dicitur dicitur quod potentia que intelligit sicut indistincta
one cum dicitur rationale: forte non est aliud ab ipsa
essentia anime in quantum rationale. Sed cum dicitur
potentia ad actum istum vel illum: tunc dicitur po-
tentia differre ab essentia. et vires sicut distincti-
one differunt ab essentia anime. Preterea gratia
perficit potentiam in quantum est ut sit grata deo.
Virtus perficit in quantum potentia est ad opus ut
recte operetur. Ad aliud dicitur dicitur quod gratia uno modo in-
telligit sicut habet situm et potentiam in anima et distin-
ctionem secundum vires. alio modo intelligit gratia in anima
sine positione et situ. Cum enim intelligimus
gratiam in anima velut quaedam similitudinem ad divinam
essentiam: sic non determinat situm in virtutibus. Se-
cundum autem quod intelligimus gratiam in rationabili et gratiam
in occupabili et gratiam in irascibili perficietem
illas vires: sic intelligit gratia in virtute. Quia igitur
prima vis quam perficit gratia est vis rationabilis: et
in illa est fides. propter hoc fides est prima virtus.
in qua primo gratia manifestatur. et propter hoc dicitur
posita in fide. Ad aliud dicitur dicitur quod gratia sicut
idem sicut est virtus. et propter hoc quod est unum attribuitur
alteri sicut facere dignum vita eterna. Primo
tamen est ipsi gratia attribuitur autem virtuti: sicut quod est
radii attribuitur luminis. Unde Abas. 2. attribuitur
vita fidei. Iustus in fide sua vivit. sed non attri-
buitur fidei quia fides. sed ratione gratie in fide. Sicut quod
virtuti est attribuitur gratia. Eph. 2. Dei enim donum
est non ex operibus iusticie. Solo. 2. 14. non est ex
operibus: sed opera ex gratia. Sicut igitur cum dicitur. Virtus facit
dignum vita eterna. hoc dicitur ratione gratie. Sed no-
tandum quod in vita eterna est prima generale: quod
dicitur dicitur dicitur. et quantum ad hoc gratia facit dignum
vita eterna. Sed ulterius sunt spirituales glorie que
ridentur meritis. et quantum ad has virtutes facit
dignum illo quod est in vita eterna ridentur me-
ritis. et he sunt spirituales glorie: de quibus dicitur. i.
Cor. 13. Alia est claritas solis. alia lune. alia stel-
larum. et hoc tangit glo. super illud locum.

Declarato quid sit gratia
rem querendum est quod sit gratia secundum rationem
Et querunt duo. Primum quod sit secundum nomen
rationem. 2. quod sit secundum distinctionem.
Ad primum notandum
quod gratia dicitur vel gratis dans. vel gratis datus.
vel gratum faciens. Primo modo improprie: et
hoc modo dicitur de gratia vel divina voluntate. 2.

sent. 2. modo omniter. Quicquid enim gratis
 dat hoc est sine meritis: gratia potest dici: quae signe
 accipit. i. cor. 12. Divisiones gratiarum sunt: unus
 autem spiritus. Tertio modo proprie dicitur. Cuius enim ratio
 notationis gratiae est eo quod gratis data. s. propter eo
 quod nos gratos facit. in hoc sensu sumit. i. eph.
 In laudem glorie gratiae eius: in qua gratificauit nos in
 dilecto filio suo. Glo. Nos fecit gratos. Sed
 quod commune acceptione ratio huiusmodi gratia est donum
 a deo sine merito datur: seu illud sit creatum ut
 imago dei in nobis. seu supradictum ut scia:
 seu facies gratum ut primum donum salutiferum in-
 distinctum. de quo facta est questio: seu prima est
 in qua donum gratiae manifestat ut fides. unde ad
 hebr. ultimo. Oportet est gratia stabilire cor. etc.
 Glo. Ut beatis fidem perfectam credentes omnia
 munda esse mundis. seu primum gratiae effectus lapsus
 in nobis. s. remissio peccatorum. unde i. ro. Gratia
 uobis et pax. Glo. Gratia. i. remissio peccatorum seu
 gratia pro gratuita quedam in ordinibus. unde i. thi.
 i. Gratia et misericordia. Glo. Gratia hic accipit quod in aliis
 epistolis dicitur remissio peccatorum. Gratia hoc quam
 hic addit episcopus optat. s. donatio spiritus sancti:
 qua ministri dei armant: seu gratiae signum. ut p
 phetia et operatio miraculorum. de quo i. cor. 12. Di-
 uisioes gratiarum sunt etc. seu illud quod sequitur ad gratiam
 ut uita eterna. Ro. xi. et Jo. i. Accipimus gratiam
 pro gratia. gratiam glificationis pro gratia iustificationis. Et
 Zach. 4. Adequabitur gratiam gratiae eius. Secundo
 commune nobis gratiae acceptione septem modis dicitur
 donum creatum. donum supradictum. donum gratum
 faciens. prima est in qua donum gratiae manifestat
 primum effectus gratiae. gratiae pro gratuita. gratiae signum. donum
 consequens ad gratiam. Secundo pro gratuita et primum ratione
 gratiae est donum a deo sine meritis datur: gratum
 facies huiusmodi. Ex quo patet quod sit gratia sine nomine.

Consequenter queri
 tur quod sit gratia sine definitione. et dant multe
 definitiones gratiae. Sed anselmus gratia est cordis de-
 lectatio. secundum alios gratia est sanitas mentium
 Ite eph. i. In quo credentes signati estis in
 spiritu promissionis. Glo. Imago dei reformata in
 nobis. Ex quo sumit quod gratia est signaculum imagi-
 nis. Ite in glo. eplaz. Gratia est iustificatio seu
 remissio peccatorum. Ite in ps. Ut exbiletet
 faciem in oleo. Glo. Gratia est quaedam nitor anime ad
 uolendam sanctam amorem. Ite gratia est manife-
 statio spiritus sancti. i. cor. 12. Divisiones gratiarum
 sunt etc. unicus qui datur manifestatio etc. Et haec
 ultima definitio est gratiae gratis date: non gratiae
 gratum facientem. reliqua vero sunt gratiae gratum faci-

entis. Sed quia non ponunt in genere sed in causa:
 ideo non sunt proprie definitiones. Prima enim
 naturaliter est assignata. Gratia est cordis
 delectatio: nec uertit. 2. formaliter. Gratia est
 sanitas etc. Tertia scilicet gratia est signaculum. 4.
 effectiue. Gratia est iustificatio. 5. metaphorice
 assignat. Gratia est quaedam motor ut quaedam nitor etc. et
 effectiue secundum quod gratia facit hominem gratum uel ac-
 ceptum s. quod dicitur Daniel. i. Dedit dominus gratiam Da-
 nieli in conspectu principis eunuchorum. Ponunt
 autem due tales a magistro. Gratia est gratis data
 gratum facies huiusmodi: et gratum reddes oportet propter
 beatitudinem. Alia est haec. Gratia est habitus
 uel totius uirtute ordinatiuus. Prima magis in-
 dicat quod sit gratia sine nomine: quod sit sine ratione
 2. indicat quid sit sine ratione: que sic probatur. Non
 est substantia. et sic de aliis generibus. 3. est qualitas.
 Qualitatis vero multe sunt species. non est forma
 uel circa aliquid ostans figura. nec est naturalis
 potentia uel impotentia. et sic de aliis ab ha-
 bitu. 4. est habitus uel dispositio. et non fiat uis
 de uia inter habitum et dispositionem. Est habitus
 non corporis. 5. aeternus. non aeternus nisi rationalis. 6.
 habitus mentis habitus. non habitus speculatiuus ut scientia.
 7. habitus uirtute ordinatiuus. s. hoc dupliciter. in loco
 particulari uel ubique. In loco particulari ut
 uirtutes pollicite. aliis enim et aliis legibus et
 moribus uiuunt in diuersis regnis. Ad istam ergo
 differentiam dicitur uel ordinatiuus. Sed quia omnia ista
 conueniunt caritati et cuiuslibet uirtuti formate: in qui-
 renda est uia ordinationis: qua efficit uirtus
 quolibet et gratia. et constat quod quolibet est unum solum
 actum ordinatum primo et pro se. gratia autem omnes. Igitur
 gratia est habitus uel ordinatiuus uirtute totius. quod non
 est aliqua formata. 8. relinquitur quod gratia est habitus
 mentis uel uirtute totius ordinatiuus.

Consequenter que
 ritur de uirtute gratiae an gratia sit diuisibilis
 per diuersas. et querit in generali. Primo an gratia sit
 diuisibilis per diuersas s. aliquo modo. 2. suppo-
 sito quod sic: querit scilicet de uirtute ipsius suas diuersas
Ad primum gratia perficit substantiam
 aeternam. et autem perficit potentias seu uires. Cum igitur
 ipsa substantia aeternae sit indiuisibilis per se gratia que est eius
 perfectio debet esse indiuisibilis. Ad oppositum
 habet. quoniam augustinus assignat diuersas gratiae dicens. Quod est
 gratia operans et cooperans. Gratia operans est que pro-
 parat hominis uoluntatem ut uelit bonum. Gratia co-
 operans que adiunat ne frustra uelit. et sumit
 istas differentias gratiae iuxta illud quod dicit

apostol' ad ro. 9. Non e' volent' neq' currēt' zc
per hoc volēs dicē q' non est in potestate no-
stra velle bonū. 7 hoc tangit cum dicit. Non
est volent'. nec opari bonū. 7 hoc tangit cum
dicit. Neq' currēt'. 3do necia est grā que p'
paret hominē vt velit: 7 adiuet ne frustra
velit. s' ut exequat' volitū. Si q' differt 7 ope-
rari 7 esse manifestū est q' differt grā opans
7 cooperans. Est igit' grā diuisibilis p' d'rias.
Itē dicit aug. in ench. Q' est grā pueniens
de qua d'r. Misericordia ei' pueniet me. 7 s'be-
quens. de qua d'r in ps. Et mīa ei' s'bequetur
me. Et dicit q' grā puenit aīam ut velit. s'be-
quit aīam ne frustra velit. D'rie igit' grē sunt
pueniens 7 s'bequēs. q' est diuisibilis p' d'rias
Itē in 2' senti. di. 26. distiguit magister
grāz in puenientēz. 7 adiuuantez: 7 s'bequētez.
q' est diuisibilis p' d'rias. Itē Ber. de grā 7
li. ar. Bonū cogitare velle perficere: hec tria
operat' grā in nobis: s' differētez. Immittēdo
enim bonā cogitationē nos puenit: imutādo
malā volūtātē sibi p' osensum iungit. mīstrā-
do osensui facultatē foris p' aptū opus iteri'
opifex inotescit. Primum fact' sine nobis. 2'
facit nobiscū. 3' p' nos fac'. Est q' grā imittēs
bonā volūtātē vel cogitationē. 7 ē grā imu-
tans malā volūtātē. 7 est grā ministrans
osensui facultatē. s' operandi. Igit' ē grā diui-
sibilis p' d'rias. Itē d'ria actū ponit d'rias:
habitū. Si q' differētes actus eliciūta grā: 7
actus differentes ponūt differentes habit'. q'
erunt differentes habit' grē p' quos grā distiguit
sicut f'rus p' differētes habit' distiguit
ga differētes act' eliciūta f'ute. Erā igit' di-
uisibilis p' d'rias sicut f'rus. Itē. i. Cor. 12. Di-
uisiones grāz sunt: idem aut' spūs. Ex p'pse q'
reliq' q' grā diuidit. So. dō. q' rei duplex
ē diuisio. vna ē p' d'rias rei eētiales. alia per
d'rias accidētales. Diuisio p' d'rias eētiales
illa sem p' ponit formā aliquā differētez. Diuisio
aut' p' d'rias accidētales non ponit d'riam in
forma s' solū in effectib'. qui reliquū ex forma
Dicendū q' q' grā non est diuisibilis per d'rias
eētiales: q' ipa est vna forma. indiuisibilis:
nec multiplicat' p' formas differētes in quātūz
grā ē: tñ h'z diuersos effect' quos derelinquit
in anima p'parat enim volūtātē ad bonū: ve
ipm uelit. Itē addit facultatē ut possit illud
opari: ne frustra uelit. 7 s' hoc diuersa efficit
7 sic de aliis ei' effectib'. 7 iuxta hanc diuersi-
ratē effectūz sumit diuisio grē p' d'rias: q' sūt
pueniēs. s'bequēs. operans. 7 cooperans. 7 sic

de aliis differētiis grē. Omnes enī assignāf
iuxta differētes effect': quos efficit ipa grā i
anima. Est igit' d'ria i grā p' differētes effect'
seu stat': 7 non p' differētes formas. Et fm 15
dō. q' ē diuisibilis p' d'rias accidētales 7 non
p' d'rias eētiales: que diuincificāt eētiaz: seu
formā. Uirt' aut' diuisibilis est vtroq' modo
s' p' d'rias eētiales 7 p' d'rias accidētales.
Est enim f' d' diuisibilis p' differentes formas:
que sunt spes fides 7 caritas. 7 est diuisibilis
s' differentes effect': qui sunt credere spere
diligere zc. fides enim est quedā forma ul' ha-
bit' in anima differens ab habitu nel forma q'
est caritas. S' d' effect' differt ab effectū: s' grā
non: nisi 2' modo. 7 hoc est quia illud q' p'fic
grā pmo 7 p' se est indiuisibile. s' s'ba anime 7
potentia que est li. ar. Et ideo grā p' eētiam
est indiuisibilis. Ad auctoritates q' quibus
ostēdit q' multe sunt d'rie grē dicendū. q' oēs
ille d'rie sunt ipi' grē quantū ad d'rites effe-
ctus suos: 7 non quantū ad eētialā uel formā
Ad aliud q' obicit' q' d'ria actū ponit dif-
ferētiā habitū. dō. q' duplex est act'. Quidā
est act' quo agens agit. 7 est quidam act' que
agens efficit. Primum igit' actus si differat
ponit nēcio d'riam in agente fm uirtutem: 7
fm habit'. Uñ ad diuersitatē talis act' seq'
necessario d'ria habitū. s' diuersitas act' que
agens efficit nō ponit diuersitatē in habitū
nec in potentia: nec i' h'ute ex parte agentis.
Exemplū p' in igne. act' enim quo agit ignis
est calefacere seu calor. Itē aut' act' indiuisus
est 7 un' in se. Ad hō que efficit ignis p' istūz
actū multiplex est. q' calor efficit desiccātōez
7 indurationē 7 liquefactionē fm diuersitatē
materie recipiētis. Itē q' d'rie actūz in igne
sunt ex parte actus quem efficit: non quo agit
imo ille un' est: 7 illo uno efficit illos differē-
tes act'. Itē applicatio caloris ad lutū facit
indurationē. applicatio caloris ad cerā facit
liquefactionē zc. Et isti act' non ponūt diuer-
sitatē in igne quantū ad h'utē ignis: nec i' p'
actu ipi' ignis: qui ē act' eētialis. S' mag' dif-
ferentia est f' illos accidētales. q' magis ē ex
pte materie. Sic q' cū diuersitas actū i grā sit
ex pte actū quos efficit grā: non ex parte eius
qui efficit: imo un' est act' quo efficit: patet q'
hec diuersitas actū non ponit diuersitatē
habitū s' grāz spūaliū. In h'utib' autem est
diuersitas actū vtroq' modo. q' sunt ibi di-
uersi act' quibus efficiūt seu agunt: 7 quos ef-
ficiunt: q' act' quo fides agit alius est ab actu

quo spes agit et caritas, quia aliud est quo credimur, alio quo diligimus, aliud quo speramus. Et ideo fides spes caritas sunt diuersi habitus seu diuersae virtutes. Item alios et alios ad efficiendum seu eliciunt. Ad aliud dicitur quod illa diuisio gratiae quam ponit apostolus est gratia gratis datae: quae est donum dei: sicut per membra illius: et non est gratia gratum faciens: quae facit acceptum deo ad habendam salutem eternam, de cuius diuisione ad praesens fit questio. Et ita ratio illa non valet in proposito.

Consequenter que

rit de diuisione gratiae que multipliciter assignatur. Primo quod dicitur de diuisione gratiae per duas vias, 2° de diuisione per tres vias, 3° de viis per statum.

Assignatur autem di

uisio gratiae ab angelo per duas vias dupliciter. Primo gratia operans et cooperans, 2° praeueniens et subsequens. Queritur ergo primo de diuisione assignata per has vias operans et cooperans, et ostenditur quod bene dicitur operans et cooperans non diuidant gratiam: quia si diuidant gratiam: constat quod vbiusque est gratia: ibi erit operans vel cooperans. Sed in parulis est gratia: et tamen non est operans vel cooperans. Ergo iste non sunt viis gratiae. Maior pars: quia ut dicit augustinus, gratia operans praeparat voluntatem ut velit cooperari cooperanti ipsi liberi arbitrii in opere praeducendo. Sed si gratia non efficit in parulis quod velint: nec quod ipsi operentur bonum: quia ipsi non habent usum voluntatis nec liberi arbitrii ad volendum nec ad operandum bonum. Ergo in ipsis non est gratia operans vel cooperans et tamen in ipsis est gratia. Ergo operans et cooperans non diuidunt gratiam. Item omnis gratia est cooperans. Ergo nulla gratia est operans. Ergo operans non est via gratiae. Maior pars, quia omnis gratia operans praeparat voluntatem ut bonum velit. Sed hoc nunquam potest facere sine consensu et cooperatione voluntatis seu liberi arbitrii. Quia nunquam dicitur gratia volendi bonum nisi homo consentiat. Ergo nunquam est gratia praeparans voluntatem ad bonum sine cooperatione liberi arbitrii. Ergo liberum arbitrium cooperatur omni gratiae. Si liberum arbitrium et gratia cooperatur et adiuuat ipsi liberi arbitrii. Ergo gratia semper est cooperans et nunquam operans per se. Item Bernardus. Cooperari gratia dicitur liberi arbitrii dum consentit. Dum ergo gratia dicitur praeparat nobis ut velimus bonum: nostrum est consentire ipsi gratiae. Ergo liberum arbitrium cooperatur ipsi gratiae. Si liberum arbitrium cooperatur ipsi gratiae: quia liberum arbitrium non habet operantem dum consentit ad quod cooperatur gratiae. Est ergo gratia solum cooperans et non operans: cum ope bonum fiat in nobis a gratia mouente et libero arbitrio consentiente. Item Bernardus. Immutado

malam voluntatem sibi nos per consensum coniungit, et loquitur de gratia. Si ergo gratia que facit ut velimus bonum ipsa immutat malam voluntatem: ut velit et faciat bonum. Ergo cooperatur ipsi ad bonum voluntati exequendum. Et ita est gratia cooperans solum et non operans per se. Item dupliciter assignatur diuisio inter gratiam operantem et cooperantem. Prima est quod gratia operans est que facit velle bonum, gratia cooperans que facit operari bonum. 2^a diuisio est quia sicut dicitur super illud psalmi. Dominus protector vite mee. Gratia operans est quae agitur, gratia cooperans quae resistit temptationi. Quatuor ad primam diuisiorem ostenditur quod eadem sit gratia cooperans et gratia operans: quia eadem est voluntas coniuncta actui: et non coniuncta actui: quia eadem est voluntas eundem Romae qua uolumus non vado, et qua uolo dum uado. Ergo si liberum arbitrium eadem est gratia que facit velle quod est coniunctum actui, et gratia que facit velle non coniunctum actui. Est ergo eadem gratia que facit velle et operari. Non est ergo alia gratia diuisa ab operante: quae facit nos operari. Et ita non est ponere gratiam cooperantem: imo eadem est cum gratia cooperante. Item nanum est efficere per plura quod per unum potest effici sufficienter. Si ergo per gratiam operantem sufficienter ordinatur voluntas ad velle et operari. Ergo nanum est ponere gratiam cooperantem. Item contra obiectum ad secundam diuisiorem, quod gratia cooperans non sit diuisa gratiae quae constat quod dyabolo nunquam potest uincere remitentem et maxime illum qui habet gratiam. Ergo si homo habet gratiam operantem sufficienter ei ad resistendum dyabolo: et ita ad resistendum temptationi omni. Item minimum bonum magis est bonum quam maximum malum sit malum: quia bonum cum actu est: malum autem cum defectu. Ergo minima gratia possumus resistere dyabolo et omni temptationi siue malo. Ergo per gratiam operantem possumus resistere temptationi. Et ita non est necessaria gratia alia cooperans. Item in christo non fuit ponere gratiam qua resistit et temptat: quia fuit impossibilis peccare: nec poterat temptari temptatione interiori. id est qua afficeret sua beata anima ex aliqua parte: sicut et nostra afficitur ergo in christo non fuit gratia cooperans, et fuit gratia plenissime in ipso: manifestum est. Ergo gratia cooperans non est una diuisio gratiae. Item quod ponitur gratia cooperans ad resistendum temptationi. Consequenter queritur an iste sint ponende diuisio. scilicet gratia praeueniens et gratia subsequens, et ostenditur quod non. In christo enim non fuerunt iste diuisio. scilicet gratia praeueniens et subsequens. Cum ergo in ipso fuerit gratia plenissime per quod iste non sunt de diuisio gratiae. Maior pars: quia christus nunquam fuit sine gratia. Imo gratia fuit coeua suae naturae. Ergo non fuit in eo praeueniens gratia. Cum igitur gratia subsequens

dicat respectu puenient. p. silf q non fuit in
eo grā sbequēs. q̄ in ipō non fuerūt iste dicit
¶ Itē grā pueniens dī respectu uoluntatis
quā puenit imittēdo ei bonā cogitatioē. et
hoc dicit Ber. Immittendo bonā cogitatio-
nem nos puenit. S; fm hoc obf. quia sicut
dicit aug. in li. de pdestinatōe sanctorū. Quis
non uideat p̄s esse cogitare q̄ credere: nul-
lus quippe crederet aliquid nisi p̄s cogita-
nerit esse credendū. q̄ cogitatio puenit grāz
credēdi. et hec est grā in fide. Nec autē dicit
esse p̄ma grā: et fm ang. grā pueniens. S; co-
gitatio est mot⁹ liberi ar. q̄ mot⁹ liberi ar. pue-
nit vel p̄cedit p̄mā grām: et non e⁹. q̄ non ē
pueniens motū liberi ar. respectu e⁹ dī pueni-
re. Non est q̄ ponere grām puenientē. ¶ Itē
ang. sup illud ps. Concupiuit anima mea desi-
derare iustificatiōes tuas zc. Distinguit tres
gradus perueniēdi ad grām gratū faciētem
dicens sic. Uidem⁹ nōnūq̄ q̄ utiles sunt iusti-
ficationes dei. i. opa iusticie. s; infirmitate p̄-
pediti non desideram⁹. p̄uolat intellē. se q̄
tard⁹ aut null⁹ affect⁹. scim⁹ bonū nec delectat
agere. cupim⁹ ut delecter. Secūdu hoc q̄ p̄mū
est ut uideam⁹ q̄ sint utiles et honeste iustifi-
cationes. deinde ē eas desiderare. ultimo de-
lectari in opere eaz. Intellect⁹ q̄ boni p̄cedit cō-
cupiscētiā. et occupia delectationē in ope eaz.
S; uidere et intelligere hi⁹ iustificationes an
bone sint: et desiderare eas hoc ptinet ad libe-
rū ar. et hoc facit sine grā p̄ lamē rōnis inatū
de quo ps. Signatū est super nos lu. u. t. d. De-
lectari autē ē in executione et opatione eaz: h
est grā p̄ficiēte. q̄ mot⁹ liberi ar. puenit grāz
et non e⁹. q̄ non est ponere grāz pueniēte: cū
respectu hui⁹ uicaf pueniēs. i. q̄ puenit li. ar.
ad bonū. imo e⁹ est. ¶ Itē ut dī. si homo facit
quod in se est: deus dat ei grām. facere autēz
quod in se ē non ponit grām s; actū liberi ar.
S; q̄ facere qd̄ in se ē p̄cedit. ergo actus liberi
ar. p̄cedit grām. q̄ non est grā pueniens li.
ar. ¶ Ad oppositū arguit aug. ex auctoritate
apostoli z. ad Cor. 3. Non q̄ sufficientes sumus
cogitare aliquid a nobis q̄si ex nobis. s; sufficien-
tia nostra ex deo est. Ex quo uidet q̄ cogitari
aliquid boni non est ex nobis. q̄ cogitationēz
boni non h; homo a li. ar. suo: s; a deo: seu grā
sibi data a deo. Erā q̄ puenit li. ar. et eius actū
ad bonū. q̄ necesse est ponere grām puenientem
¶ Itē Ber. Immittendo bonā uolūtate nos
puenit. Sed cogitatio boni ad e⁹ ad liberi ar
bitrū. q̄ grā puenit li. ar. ¶ Itē ang. in enclb.

Erā puenit ut uelim⁹ bonū. Itē necesse ē eē
grām puenientē. ¶ Do. Notādum sicut dicit
Uigo de sancto vic. sup illud isa. i. Uuln⁹ et
liuor: et plaga tumēs zc. Q; alia sunt bona na-
ture. alia sunt bona grē. s; hec a grā pueniēte.
et hec a sbequente. Secūdu hoc q̄ dō. q̄ grā
pueniēs et sbequēs multis modis dicitur i no-
bis. Uno mō cōmuniter et improprie. et sic grā p̄-
ueniens dī in nobis donū nature: seu cōsistit
in donis nature. sbequens est don i gratuitū
seu in donis gratuitis. fm hoc dī imago dī i
nobis grā pueniēs q̄ possum⁹ deū cognoscere
et diligere. et sic ē grā pueniēs donum gratis
datū. Alio mō dicitur cōmuniter: s; tñ pprie. et
sic grā pueniēs dī grā gratis data. grā sbe-
quens dī grā gratū faciēs. et f⁹ hunc modūz
dī grā pueniens q̄si homo existens in pecca-
to mortali cogitat de futuro iudicio. et de pe-
na eterna et de dīna mīa. et ex hoc cogitat se
uertēdu ad deū. et f⁹ hoc loq̄ ang. in li. de
pdestinatione sanctorū. Prius est cogitare bo-
num q̄ credere. et tñ dicit ibi. q̄ ipm cogitare
bonū ex deo est seu ex grā. vñ intro dicit au-
thoritātē apostoli. z. ad cor. 3. Non q̄ sufficien-
tes sum⁹ zc. Tertio mō dī grā pueniēs et sbe-
quens pprie et non cōmuniter. et f⁹ hoc dī grā
pueniēs gratū faciēs: et hoc multi pl̄r est: quia
vno modo dī grā pueniens qua liberamur a
peccato. sbequēs grā qua boni sum⁹: ut dica-
tur grā pueniēs que purgat animā a peccato
sbequens que p̄ficit ip̄z in bonū. et fm hunc
modū dicit aug. in li. de natura et grā. Erā pre-
uenit ut sanemur. sbeq̄ ut sanati uogete-
mur. Ulterius dī magis pprie. et fm hūc mo-
dū dī grā pueniēs qua boni sum⁹. sbequens
qua bonū opamur. Uñ fm hoc grā pueniēs
informāt ip̄z animā. sbequēs ip̄m libez ar.
ad operādū bonū fm q̄ dicit aug⁹. Erā puenit
uolētē ut uelit. sbeq̄ ne frustra uelit. ¶ Itē
dī stricto modo. et f⁹ hūc modū grā pueniēs
est qua bonū operamur. grā sbequēs qua ma-
lo resistim⁹. Uñ aug⁹. in li. de natura et grā.
Erā puenit ut pie uiuam⁹. sbeq̄ ut cum illo
semper uiuam⁹. nāc puenit ut uocemur. sbe-
quē ut glorificemur. Secūdu q̄ hunc modūz
intelligendū ē de grā pueniēte et sbequēte.
Sili⁹ notādūz est de grā opante et coopante.
qa grā opans et coopans dī respectu potētē
opantis q̄ ē li. ar. et f⁹ hunc modū dī dupl̄r
Uno mō est grā opans que facit uelle bonū.
coopans qua exequimur uel operamur bonūz
ex nrō arbitrio. cum ipsa grā h; opans est q̄

facit voluntate bonā. coopans inquantū cum
li. ar. efficit bonū op^o. **¶** Itē alto modo dī grā
operans et coopans fm q^o p^o utraq^{ue} operamur
S; opari est duplī. s. in faciendo bonū vel in
resistendo malo. Dicitur g^o grā operans qua ope
ramur bonū. coopans dī q^o resistim^{us} malo seu
tēptationi male. Ad utruq^{ue} enim requiritur
grā: quia utruq^{ue} bonum est supra ptatē rōis
elevatū. Nam bonū ad quod tendim^{us} sup nos
est: nec ad il^{lud} ex nobis puenire possum^{us}. tē
ptans etiam f^o ptatē supra nos ē. Job. 41. Nō
est ptas sup terrā q^o oparet ei. Opans g^o grā ē
ad opandum bonū. coopans ad resistēdū ma
lo. Notandū igit^{ur} ē q^o vna istaz divisionū ea
dē ē cum alia fm rē. s. differūt f^o nois rōnē.
nam eadē ē grā opans et pueniēs: s. differen
etr: q^o utraq^{ue} oparat respectu liberi arbitrii
ut cā monēs ipm. s. pueniēs dī inquantū semp
psto ē ut cā bone volūtate et si in effectu non
causet. Opans tō efficit bonā volūtate. vñ dī
grā pueniēs et opans dicit^{ur} causa bone volū
tatis. s. pueniēs dicit^{ur} cā; f^o habitū. opans dīc
cām fm actum. Silī eadē ē grā s. sequēs et co
operans. s. s. sequēs dī respectu pueniētis q^o
facit volūtate bonā: eo q^o adiunct volūtatez
iam exīte bonam ad faciendū bonum. Coopans
tō dī respectu liberi arbitrii inquantū ex grā
et libero ar. op^o bonū pcedit. **¶** Ad p^o rōnē
in otrariū dō. q^o in parvulis non est grā fm
has intēiones opans et coopans fm actū: s. i
habitu: q^o illa eadē grā que modo est i puulo
erit in ipo opans et coopans: q^o opabit^{ur} et ha
bebit vsum sui li. ar. Itē enī dīcē dīcē p cō
parationē ad opari. Uñ cū in parvulis nō sit
operatio nec ptas opandi in actu: s. solū in ha
bitu: q^o non hūt vsum arbitrii: p^o q^o non po
nēt iste intēiones in parvulis i actu s. i bitu.
¶ Ad aliud dō. q^o libez ar. fm duplicē rōnez
oparat ad grām. s. in rōne recipienti: et i rōne
opanti. et tñ utruq^{ue} ē volūtate seu li. ar. s. reci
pere grām et cū grā opari. Dīcēdū g^o q^o fm q^o
oparat ad ipsam in rōne recipienti. fm hoc dī
grā opans: nec ip^o arbitriū dī coopans ip^o s; p^o
hanc rōnē. q^o oparet ei in rōne recipienti. Scdm
aut^{em} q^o ipm libez arbitriū agit p grām: fm s;
oparat ad grām in rōne coopanti. et fm hoc dī
grā coopans. q^o simul libez arbitriū opatur
cū grā. **¶** Dī tñ obicit q^o grā nunq^{ue} relinquit
suam effectū seu bonam voluntatē i arbitrio
seu cōsensu liberi ar. et ita coopans ip^o grē cō
sentiendo. vñ. q^o vey ē: tñ f^o rōnē istam non
dī grā coopans s. opans q^o in receptiōe grē

hoc ē q^o efficit volūtate bonā: p^o ē actio grē
Deinde cōsensus ip^o arbitrii seu cooperatio in
cōsentiendo. et ideo grā dī bic opans. s. li. ar. dī
cū grā opari: q^o oparet bonū p grām. Quia g^o
op^o elicif a potētia arbitrii ipsa grā iuvante
ipm li. ar. dī opans. ipsa tō grā coopans velut
admīculās opanti. Per hoc p^o rōnē ad rōes
sumptas iuxta auctoritatē b^o Ber. **¶** Ad p^o
mā qua ostēdit q^o coopans nō sit dīa grē: quia
eadē est volūtate cōiuncta actui zc. vñ. q^o vey ē
q^o fm cōntiam oīo eadē; ē grā opans et coope
rans: s. differūt f^o effectū. et quātū ad hoc dī
stinguit coopans otra operantē. q^o ali^o ē effe
ctus grē: cū facit nos velle bonū. ali^o cū facit
nos exeg bonū. et quātū ad p^o effectum dī
grā opans. quantū ad z^o grā cooperat^{is}: sic eadē
est volūtate cōiuncta actui exteriori et nō cōiuncta
actui interiori. s. tñ differūt fm effectum solum
¶ Ad aliud dō. q^o nō ē ponere grām opantē
et coopantē eē aliā et aliā: s. ad aliū et ad aliū;
effectū. et ideo nō supfluit grā cooperat^{is}: quia
nō supfluit ei^o effectū: q^o ē remouē gradū inē i
nobis impediētē ad opandū bonū. de qua. 9.
sap. Co: p^o q^o corūpif aggnat animā. **¶** Ad
rōnes q^o ostēdit q^o nō ē ponē grām coopantē
quantū ad secūdā dīam que assignat inter
grām opantē et cooperatē. Dīcēdū ad p^o man
q^o non est ponē aliā et aliā grām p cōntiaz ad
faciendū bonū et resistēdū malo seu tēptatōi
male. tñ differūt f^o effectū. quia ali^o efficit cū
facit nos opari bonū: et cū facit nos resistē tē
ptationi. possum^{us} enim habere vñ sine aliō
et quātū ad opari bonū dat grā opans. gratia
tō cooperat^{is} dat ad resistēdū tēptationi.
¶ Q^o obicit q^o p grām p quam opamur bonū
possum^{us} resistere tēptationi. vñ q^o vey ē q^o p
ipsam possum^{us} resistere tēptationi: s. nō facilī
per grām aut cooperatē resistim^{us} facilī. grā
g^o vt cooperat^{is} respicit facultatē resistēdi ma
lo. et ideo necessaria: q^o effectus necessari^o.
¶ Ad aliud dō. q^o vey ē q^o p grām possum^{us} resi
stere tēptationi seu malo: s. non facilī. et hoc ē
q^o habem^{us} in nobis fomitē impediētē ad hoc
et ideo necessaria ē ad facilī resistendum. hec
aut^{em} dī grā coopans. vñ grā opans ad bonū
operādū. grā cooperat^{is} ad facilī operādū: q^o
faciliter operamur bonū cū faciliter resistim^{us}
ei q^o impedit nos ad operādū q^o volum^{us} per
grām opari. **¶** Ad aliud cōcedēdū ē q^o f^o hāc
rōnē nō fuit grā in xpo: et q^o grā in nobis sit
ad tot: hoc venit ex defectu sibi. vbi enim grā
inuenit pfectū sibi: sicut fuit xps: ibi non est

fm hanc rōnē. Uñ sicut in xpō non fuit grā
ad effectū sanādi: qā nibil erat in eo sanandū
qā non poterat peccare. 7 hoc fuit ppter pfe-
ctionē ipsi. ita in ipso nō fuit grā ad resistēdū
tēptationi ppter ipsi pfectionē. qā nō poterat
tēptari tēptatione interiori: sen quātum ad
actū interiorē. s. in nobis. 7 in ipso Adam post
peccatū est effect⁹ 7 corruptio fomitis: qā fo-
mitē hēm⁹ qui fouet peccatū in nobis. vñ ipse
dyabol⁹ pōt nos tēptare interi⁹ 7 facere im-
pssionē 7 infestationem in parte sensualitatis
7 ppter hoc indigen⁹ grā ad resistēdū isti tē-
ptationi. 7 hec dī cooperās. Ad rōnes qb⁹
obī de grā pueniēte 7 sbequēte dō. q. qūis
homo cogitet 7 faciat quicqd pōt: ista nunq̄
pcedēt grām vt meritū. 7 in hac rōe dī grā
pueniēs: qā nūq̄ puenit a li. ar. meritorie.
Dicendū igit q. actio li. ar. hoīs exñtis ī pōd
mortalī: qñ mouet ex recta intētione. 7 fac qd
in se est: 7 de⁹ vat ei grām: non pcedit grām
vt meritū seu meritorie. qā non pōt mereri
q. vef sibi grā qā igrat⁹ ē. puenit tñ adio illa
grām vt disponēs ad ipsam. 7 hoc mō cogi-
tatio 7 desiderū pueniūt grām. 7 hoc intel-
ligit aug⁹. sup illud ps. Concpinit aīa mea
desiderare zc. uñ pueniūt ipas: sicut dispositio
puenit formā. Aliqñ etiaz puenit libez ar.
grām vt meritū. 7 hoc respectu grē sbequētē
7 non respectu grē pueniētis. vñ de aug. Uo-
lūtas hoīs multa dei dona pcedit. 7 hoc pue-
nīre vel pcedere ipas est quantū ad maiorez
effectū grē. vñ dicit aug. ad Bonifaciū. Grā
meret augeri vt aucta mereat 7 psci volūta-
te 7 comitate zc. Uñ cū aliquis hēat grām 7
postea opaf p illā meret vt auget illa gratia
quantū ad maiore effectū: quonq̄ pueniat in
gloria. Per hoc pz solutio ad illō qd obī per
aug. q. cogitatio bona puenit grām credēdi
que ē pma grā seu pueniēs. dō q. non pcedit
ipam sicut cā grē s. sicut dispositio habitās
ad recipiēdū grām. Patet etiā solutio ad ali-
nd qd obī q. si homo facit qd in se est de⁹ vat
ei grām: qā facere qd in se est nō puenit grāz
meritorie s. dispositiue. Et sic patet solutio ad
omnia obiecta.

Consequenter queri

tur de assignatione diuisionis p tria membra
Ad qd sic. Ad vtutē 7 pfectionē vtutis requi-
rūt tria. s. scire. velle. 7 imutabilē operari. Si
q. quicqd est attributū vtuti pōt attribui grē
que est causa vtutis. q. ad grām p̄tinet ordi-

nare ad reſtitudinē ſciēdi. 7 hoc p ſcire. 7 ad
reſtitudinē volēdi per velle. 7 ad reſtitu-
dinem opandi p operari. quia hec tria occur-
runt ad vtutē ſcire bonū. velle bonum. opari
bonū. q. s. hoc requirit grā fm tres vias. s.
faciens cognoscere vel ſcire bonū. grā faciēs
velle bonū. 7 grā faciēs opari bonū. Item
Ber. de grā 7 li. ar. Ipsa grā imittendo bonā
cogitationē nos puenit. imutādo malā volū-
tatē nos per ōſenſum deo iūgit. ministrādo
ōſenſui facultatē interioꝝ opifex inotefcit. Ex
quo relinquit q. ē grā faciēs bonū cogitare
7 grā faciēs bonū velle. 7 grā faciēs bonū
operari. q. diuisibilis est per tres vias. Ad
oppositū. Dabem⁹ grām ſufficienter diuiſam
p duas vias. p grām pueniēte 7 sbequētē
Operantē 7 cooperantē. q. ſuperſiuit tertia
via. Item 2. ſenten. di. 26. Distinguit ma-
giſter grām in pueniētē adiunatē 7 sbe-
quētē. Sed obī. dicit aug. in enō. pcedit
bona volūtas hoīs multa dei dona s. nō oīa.
Que aut nō pcedit ipsa in eis est: 7 ipsa inuat
Ex hoc arguit. potius q. bona volūtas inuat
grām q. grā bonā volūtatē. q. grā adiunans
nulla ē. Consequētē est qd de assignatiōe
istaz viaz grē qualē se habēt. Bernard⁹ enī
postq. diſtinxit tres vias grē. imiſſiuā bone
cogitationis: 7 imutatiuā male volūtatē: 7
ministratiuā facultatis seu potestatis opādi
postmodū ipse assignat has vias inter istas
grās dicens. Primū utiq. est ī quo nos nihil
facim⁹. 2. hō facit nobiscū. 3. hō p nos facit
7 ex hōcludit aliā viā. Primū quidē ī quo
nihil facimus nec vltimū: s. solū mediū nobis
reputaf ī meritū. Tertiam viā assignat
dicens. Valet utiq. ad meritum intentio. ad
exemplū actio. utraq. hō pcedit cogitatio. Obicif
q. pmo sup hoc q. dicit q. p̄mū fac sine
nobis. s. imiſſionē bone volūtatē. quia sicut ī
potestate li. ar. est velle ita 7 cogitare: qā co-
gitare rōnis ē. Libez aut arbitriū ē facultas
volūtatē 7 rōnis. q. in volūtatē ei⁹ cogita-
re vel non cogitare bonū. Nō pōt igit imitti
ei bona cogitatio sine suo ōſenſu. Cum igit
coopari dicat li. ar. grē dum ōſentit. q. imiſſi-
one bone cogitatis coopaf libez ar. ipsi grē.
q. non dicit vez diuidendo seu dicēdo q. pri-
mū facit sine nobis. Bilf obī super hō qd
dicit q. p̄mū nec vltimū s. solū mediū reputa-
tur in meritū. Vult q. dicit q. p̄mū. s. cogitare
bonū non reputaf ad meritū. S. oīa est qā
in omni actōe meremur q. ē mouente caritate

et libero. ar. Si q̄ ex caritate mouet multoties
arbitriū ad cogitandū bonum. ergo cogitare
bonum debet ei reputari ad meritū. Similī
ob̄ de hoc q̄ dicit q̄ tertiū. s. actio boni nō re
putat in meritū. Ex quo videt q̄ actio exte
rior: non mereamur. S; contra. Actio boni exte
rior: pcedit ex libero arbitrio et caritate. S; i
oī tali est mereri. q̄ i tertiū qd̄ est actio boni ē
mereri. et ita falsum dicit. ¶ Sed. vō q̄ cum grā
sit pfectio potētie que est in libero. ar. fm̄ ad
ipli liberi ar. erit assignare v̄ias grē. Ad li.
autē arbitriū p̄ p̄tinet cogitare. cōter velle
postmodū exeq̄ seu opari. Secūdu h̄ q̄ Bern.
assignat triplicē v̄ias grē. ¶ Prima ē imissī
ua bone cogitationis. 2^a imutativa male uo
lūtāt. 3^a ministratiua facultat̄ ad exequēdū
seu ad opādū bonū. Un̄ dicit Ber. in li. de grā
et li. ar. Tria hec grā opaf: seu de^o opaf per
grām in nobis. s. cogitare bonū. velle bonum.
exeq̄ bonū ul̄ p̄ficē. ¶ Ad illud qd̄ p̄mo ob̄ i
contrariū q̄ sup̄finit diuisio grē p̄ tres v̄ias:
cui sufficēter sit diuisa p̄ v̄ias v̄ias. vō. q̄
reducibilis est ad illā q̄ est p̄ v̄ias v̄ias. Brā
n. p̄ueniēs excitatiua v̄ ad cogitādū bonū
et ita p̄ma grā imissīua bone cogitationis cō
p̄hēdit s̄b grā p̄ueniēte. alie vero due v̄ie.
imutatiua male volūtāt et ministratiua facul
tatis: iste cōp̄hendūt s̄b grā s̄bsequēte: q̄ grā
s̄bsequēs v̄ ad duplicē actū. s. ad actū interi
orē q̄ ē velle. s. in affectu: et ad actū exteriorē
in effectu. ¶ Ad 2^{am} vō q̄ grā v̄ iuuare libe
rū arbitriū. q̄ i possibile ē q̄ libez ar. eleuet i
debitū velle. s. in velle bonū et meritoiū per
ptatē suā: nisi adiuet a grā. et s̄b v̄ gratia
adiuēt. Similī grā adiuet p̄ libez ar. q̄ grā
non oparet nisi eēt cōsensu v̄ assensu liberi
ar. et iō v̄ libez ar. adiuuare grām: v̄ cōferit
ipsi grē. et fm̄ h̄ v̄ z̄ sent. di. 26. Congruēter
v̄ q̄ bona volūtās iuuat grām: qua p̄uenit:
v̄ cōsentit ad effectū bonū. ¶ Ad aliū vō. q̄
cogitatio boni est duplex. Uno mō v̄ cogita
tio boni p̄ excitatio li. ar. ad cogitādū bonū
seu cōsequat̄ effectū seu nō. Alio mō v̄ cogita
tio boni ad p̄ille q̄ cōsequat̄ excitationē: v̄ ratio
excitatiua cōsiderat bonū. Un̄ cogitare p̄mo
modo ē ad excitandi ad velle bonū. Cogitaf
2° mō est cogitare bonū. fm̄ p̄mū modū nihil
facim? i cogitātōe boni. q̄ enī cogitatio boni
excitet volūtātē ad bonū: hoc a nobis n̄ ē s̄ a
grā. Et s̄b loq̄ Ber. et vult dicit q̄ ipsa grā
ē p̄mū exercitās li. ar. seu li. ar. moueat seu non
ad cogitandū de bono. et hec est illa pulsatio

de qua v̄ apod. 3. Ego sto ad hostiū et pulso.
et ita quātū ad illū modū nihil facit volūtas
quantū tñ ad 2° modū opaf aliqd̄ volūtas
seu li. ar. et exēplū ē. Sic enī in excitatiōe qua
excitat focū. p̄ lumē ad vidēdū nihil facit oca
lus. s. facit in ipso aspectu quo videt mediante
lumine. Similī in excitatiōe illa nihil facim? tñ
in cōsideratōe aliqd̄ facim? s. in motu rōis ad
cogitandū bonū. v̄ n̄ p̄trans imaginem boni
ē grā. et h̄ sine nobis. s. 2° nobiscū ē et facit me
ritū. ¶ Ad aliud vō q̄ est contra illud qd̄ dicit
q̄ p̄mū non reputat in meritū. vō. q̄ sicut v̄
toria tora pugne attribuit regi: et non militi
bus: s; p̄ ipsos exerceat. et hoc est q̄ ipse rex ē
imperas bellis. et iō penes ipsū v̄ residere iūsto
ria. Secūdario tñ tribuēda ē militib? Similī
vō q̄ volūtas ē impans actū suo: qui ē velle
3mpat etiā aliis actib?. s. cogitationi de bono
et executioni. q̄ si volo cogitabo bonū. Si nō
volo nō cogitabo. sicut si volo faciā et nō faciā
bonū. vnde isti actus s̄iecti sunt ipsi volūta
ti: q̄ est impans eis. et ideo p̄ncipalī meritū
residere v̄ penes ipsam volūtatē. est tñ ali
or̄ actū secūdario. Cum q̄ dicit Ber. q̄ solum
mediū. s. volūtas boni reputat ad meritū: et n̄
p̄mū neq; tertiū. loq̄ s̄ p̄ncipalitātē. v̄ nō
excludit q̄ nullo mō reputat ad meritū. s. fm̄
p̄ncipalitātē. q̄si dicat q̄ alia sine volūtatē nō
sunt meritozia. s. volūtas sine ipsis bñ ē meri
tozia. v̄ nec libez ar. ad cogitādū nec ad ex
terioz semp reputat ad meritū: s. volūtas sēp
Un̄ dicit q̄ plerūq; extorquet ipsam actionem
timor inutilis: aut simulatio damnabilis. ¶
Ad aliud qd̄ ob̄ de intētiōe q̄ nō ualet ad
meritū q̄ ē in rōne seu cogitātōe: circa quā
non residet meritū. vō q̄ intētiō v̄ duplī: q̄
intētiō v̄ respectu finis. s. tendere in finē h̄
ē duplī. vel p̄ cōsideratōem ipsi finis. uel per
motū et inclinationē in finē. Primū ē rōnis.
2° volūtatē. v̄ n̄ rō est quasi doctoz. volūtas
est quasi executor rōnis. Per rationem finem
cōsidero tñ: seu inclinor: seu nō. Per volūtatē
aut inclinor et tendo in omnib? opib? meis in
ipm finē. et iō ualet ad meritū ista tendentia
i finē uel intētiō. et de hac loq̄ Ber. Obiectio
aut pcedit de p̄ma que solū ē p̄ cōsiderationē
finis: circa quam non est meritū.

Consequenter queri

tur de d̄ia grē quantū ad stat^o an̄ peccatū
post peccatū. an̄ incarnationē. p̄ incarnationē
i statu puuli et aduli. Querit q̄ utz sit ei dē

rōnis grā in hoīe ante peccatū ⁊ p^o peccatū
⁊ videt q^o non: ga in hoīe ante peccatū fuit
grā informās sic i adā. In hoīe aut p^o peccatū
fuit grā reformās. S; nō est eiusdē rōnis in-
formare ⁊ reformare. Erā igit non est eiusdē
rōnis in hoīe ante peccatū ⁊ post. **I**tem in
adam ante peccatū fuit grā sine sacro. ⁊ i ho-
minib^o post peccatū est grā sacramentalis. S;
non est eiusdē rōnis grā cū sacramento ⁊ g^otia
sine sacro. **I**te grā sine sacro ante peccatū
se h; ad aīam velut medicina cōseruatia sani-
tatis. Erā sacralis post peccatū se h; ad animā
velut medicina curatua morbi. Sed non est
eiusdē rōnis medicina cōseruatua sanitatis
⁊ curatua morbi. g^o nec grā ante peccatū ⁊
post peccatū est eiusdē rōnis. **A**d oppositū
Non est different^o rōnis lux expellēs tenebras
⁊ p^oficiēs ⁊ illians aerē. S; grā ante peccatū
est velut lux p^oficiēs aīam: sicut lux p^oficiēs aerē
Erā post peccatū est sic lux expellēs tenebras
peccati. Non est g^o differens rō grē ante p^om
⁊ post. **I**tem non facit vīam in calore fm
rōnē qd expellit frigidū ⁊ qd informat n̄ frī-
gidū: sicut lignū. g^o silf grā non differt fm rō-
nē: fm q^o expellit peccatū: ⁊ fm q^o informat aī
peccatū. **S**o. dō. q^o nō differt fm rōnē eēn-
tialē grā aī peccatū ⁊ post peccatū: s^o solū s;
rōnē accidētālē. vnde sicut eadem medicina
p^o eēntiā est p^oncipiū sanitat^o ⁊ curatūnis: dif-
ferēs tñ fm accidētālē rōnē ga ad sanitatē se
h; p^o se. ad curatūnē p^o accūs: hoc est si inueni-
at morbū in corpore. Ita eadē ē grā fm rōnē
essentiē que ē p^o sanitat^o in aīa p^o se. ⁊ curatū-
onis morbi peccati p^o accūs: hoc est si inueniat
peccatū in aīa. **A**d p^omū dō. q^o eadē est grā
informās ⁊ reformās p^o eēntiā: s^o alio modo
se h^ois. ga aīa ante peccatū fuit informis ⁊ i
potētia ad formā negatiue: quia nō hēbat for-
mam. Informata aut fuit p^o grām. Et p^oter h^o
d^o grā ante peccatū grā informās. aīa aut p^o
peccatū fuit informis p^ouatiue: ⁊ i potētia ad
formā p^ouatiue. i. cū cōtraria dispositōe. s. p^odō.
quia hēbat deformitatē p^oter p^om. Erā autē
adueniēs ei expellit illā formā cōtrariā facien-
tem aīam deformē: ⁊ introducit se i aīa. ⁊ iō
post peccatū d^o reformās. **S** g^o grā dicat^o ifor-
mās ⁊ reformās aī peccati ⁊ post peccatū. h^o
non est ex parte sui: s^o ex parte suscipiēt: i quo
si inueniat p^om d^o reformās. si nō si inueniat
d^o informās. **A**d aliud dō. q^o in medicina
facit d^oiam eēntialē curatiuū egritudinis: ⁊
cōseruatūū sanitatis: hoc ē ex imp^ofectiōe me-

dicine: imo ex p^ofectiōe medicine esset q^o ipsa
eadē curaret ⁊ cōseruaret. vñ hāc medicina;
poneret medici p^ofectā: que curaret morbus; ⁊
cōseruaret sanitatē. aliā vō que tñ curat: vel
tñ cōseruat non ponit eē p^ofectā. Quia g^o grā
se h; vt medicina p^ofecta i aīa. ideo de ei^o p^ofe-
ctiōne est ⁊ q^o curet si inueniat quid curādū
in aīa. ⁊ q^o cōseruet aīam in sanitatē. g^o grā sa-
cramentalis ⁊ grā sine sacro nō differt fm illō
qd dat: quia vtrōb^o dat grā eadē p^o eēntiā
s^o differt quātū ad illud p^o dat.

Consequenter queri

tur an aī incarnationē ⁊ p^o incarnationē dif-
ferat grā p^o eēntiā. ⁊ oñ dif q^o sic. Dio^o. Omne
datū optimū descendēs a patre luminū reducē
nos p^o h^om ad cōgregatū patris vnitatē. Si
g^o grā aī incarnationē non hūit p^oratē ad h^o
vt reducēt ad patris vnitatē. S; p^o icarnati-
onē hūit. s. p^o xpm passum. g^o alterius est ante
incarnationē ⁊ post. **I**te ante icarnatōē
non potuit nobis grā p^ostare vitā eternā. s. p^o
incarnationē potuit. g^o alia ē p^o incarnationē
⁊ dignior q^o ante. ga ante non fecit dignū
uisiōne ⁊ cōtēplatiōe dei eterna sic post. **A**d
oppositū. Nō erat alteri^o rōnis fides ante in-
carnationē ⁊ post. silf nec caritas. g^o eadē rōe
nec grā: cum non sit sine ipsa. **S**o. Concedē
dā est q^o non est alia grā ante incarnationē ⁊
post. tñ aliqd efficit grā post incarnationem
qd non ante. s. hoc non ē ex diuersitate que sit
in grā: s^o ex adiunctō. quia aliud adiungit grē
post incarnationē: s. tute cui^o facit dignū nisi-
one eterna: qd ei non adiūgebat ante incarna-
tionē. imo ante incarnationē ad iūgebat aliqd
ei qd erat impediēs p^odictā visiōne: qd remo-
tum est tute incarnationis ⁊ passionis xpi.
quia ante incarnationē erat reat^o culpe origi-
nalis. ⁊ erat grā cū reatu illo originali: q^o rea-
tus excludēbat a visiōne eterna: nec poterat
solui reat^o ille nisi p^o passionē xpi dei hominis
Inde est q^o quis eet grā ibi q^o facēt de se di-
gnū vita eterna: non tñ hoc poterat efficere
in actu: ga impediēbat p^o reatū originale. s. p^o
incarnationē ⁊ passionē xpi hūit grā secū me-
ritū passionis: p^o quā fuit solo illi^o reat^o. Inde
est q^o potuit post icarnationē ⁊ passionē nos
efficere dignos actu visiōne eterna. qd ante nō
poterat. ⁊ fm hoc p^o rōis.

Consequenter queri

tur vtrū gratia sit eiusdē rōnis in adulto ⁊

parulo. pōndit q̄ nō. quia grā daf i nuplo
ad informandā aīam. in adulto daf grā ad
operādū. vñ grā in paruulo daf ad bñ eē. In
adulto ad bñ opari. Si q̄ nō est eiusdē rōnis
bñ eē et bñ opari. q̄ nec grā erit eiusdē rōnis
i adultis et paruulis. ¶ Itē in puulo daf grā
cū sacro. adulto tō daf grā sine sacro. S; grā
sacramētalis ē silitudo aīe ad xpm̄ hoīem.
grā sine sacro est silitudo anime ad xpm̄ deū
et supponit hęc dīa quia sacramētalis assilat
nos ad xpm̄ passū. S; silitudo per essentiam
differt a silitudine: cū ea: respectu e⁹ dicitur iste
silitudines: differūt p̄ eēntiā. s. de⁹ et homo
humanitas et deitas. q̄ grā sacramētalis per
essentiā differt a grā sine sacro. q̄ nō ē gratia
eiusdē rōnis in paruulis et adultis: s; differēs
rōne eēntiali. ¶ Ad oppositū. Erā que est in
paruulo manet in adulto. Pōnat q̄ ipse non
cadat p̄ peccatū. q̄ eadē ē grā in vtroq̄. Sed
paruulū faciebat bñ eē. q̄ et adultū. Cū q̄ mai⁹
sit eē q̄ opari: et bñ eē q̄ bñ opari. grā que fa-
cit bñ esse facit bñ opari. ¶ Itē sic differt p̄-
fectibile: ita v; differre p̄fectio. S; p̄fectibile a
grā in adulto et puulo non est alteri rōnis. q̄
grā nō ē alteri rōnis i adulto et puulo. Ad hoc
p; q̄ p̄fectibile a grā in adulto et paruulo ē
pars rōalis. s; h non differt s; rōne i adulto
et paruulo: h in puulo sit impotētia operandi
et non in adū fm̄ partem rōnālē. ¶ So. vō q̄
grā in adulto et paruulo non differt fm̄ eēn-
tiam: quāuis ipsa opes aliqd in adulto: qd nō
opaf in paruulo. h enī non ē ppter dīuersita-
te que sit i grā: s; ex pte suscipiētis. quia i par-
uulo est rō ligata quantū ad vsū. et arbitriū
volūtati ligatū. In adulto tō expeditū est: s;
grā opaf in recipiēte s; capacitātē ipsi recipi-
entis. Quia q̄ paruul⁹ est tm̄ capabilis info-
rmationis. adult⁹ autē ē capabilis informatōis
et opationis: ppter hoc grā solū ē in paruulo
ad informatōnē. in adulto autē ad iformati-
onē et vltra ad opationē. ¶ Ad p̄mū q̄ postū-
m⁹ dicere q̄ grā fm̄ se ē ipsa que facit bñ esse.
grā autē fm̄ q̄ ē i virtute ipsa est que facit bene
operari. vñ sic nō est alteri eēntie grā fm̄ se et
gratia in virtute: licet alio modo sit. ita nō ē
alia grā in paruulo et in adulto. sicut lumē s;
se et lumē in radio non est alteri eēntie: h sit
alio modo se habēs: q̄ fm̄ se informat aērem
indistincte. i radio iformat distincte: vt dire-
ctū ad hāc partē vel aliā. ¶ Ad aliud vō. q̄
grā post peccatū assilat deo hoī: qd p; in fide
q̄ nūq̄ daf alicui grā post peccatū seu ante

incarnationē seu post: nisi rōne fidei dei hoī
et hoc ē q̄ null⁹ post peccatū potuit eē grat⁹
deo sine fide dei hoīs. S; fides dei hoīs ē va-
plex. s. p̄pria et aliena. Paruulo daf grā sine fi-
de dei hoīs p̄pria. s; nō sine aliena. s. fide ec-
clesie: ut sicut p̄m̄ ab alio habuit. ita et grām
per fidem alienam. Adulto autē non daf grā
sine fide p̄pria dei hoīs: seu ante incarnationē
seu post assilat deo homini. Et qd obī grā as-
similans deo: et grā assimilans homini differt
eēntialit̄ sicut deitas et humanitas interinē-
dū est. Nam grā de intentione sua est assilare
deitati. et eo q̄ assimilat humanitati xpi: que
ē maxime assilata deitati. et deiformis assilat
deitati. Quicqd enī assilat rei que simillima
ē deo: assilat deo. maxime si assilat ei in quātū
deo filis est.

Q Meritur conse^{quen}
ter
de sbo grē. Circa qd erit mod⁹ in q̄stī-
onis duplex. ¶ Primo queres quō h; fieri in
sbo. ¶ Quō sit in sbo. ¶ Quō autē hēt fieri
querit mod⁹ susceptionis. ad qd terminādum
queret de illis in quib⁹ est libez ar. ligatū. ¶
An paruuli sint susceptibiles grē. ¶ An adulti
dormiētes vel alienati sint susceptibiles grē.
Ad primum Ber. de grā et li. ar
de auctoz salutis
ē. libez ar. capax. nec dare valet eā: nisi deus:
nec cape nisi libez ar. Si q̄ in paruulis non ē
libez ar. fm̄ actū: relinq; q̄ paruuli nō sūt capa-
ces grē. ¶ Itē si dicat q̄ in paruulis ē liberuz
ar. s; potētia. et h sufficit ad susceptionē grē
In contrariū obī. q̄ Ber. ibidē dicit p⁹. Tam
absq; consensu eē nō pōt recipiētis q; absq; grā
dātis. S; impossibile ē q̄ grā salutis def absq;
grā dantis. q̄ impossibile est q̄ def absq; consen-
su recipiētis. Cū q̄ in paruulis non sit potētia
consentiēdi: p; q̄ nec potētia suscipiēdi grām.
¶ Itē sicut dicit aug. in li. retractationū. Nō
miseret de⁹ nisi volūtas p̄cesserit. S; dei mi-
seratio est sue grē donatio. q̄ non dat grām
nisi p̄cedat volūtas. Cum q̄ in paruulis non
possit esse hī volūtas. nec ipsi p̄nt eē recepti-
biles grē. ¶ Cont. Bñ. 17. Dixit dñs ad abraā
Circūcidet ex vobis oē masculinū. et circūci-
detis carnē p̄patii vestri vt sit signū federis
inter me et vos. Infans octo diez circūcidet
in vobis. Erat igit circūcisio signū federis. i.
reconciliationis ad deū. s; illud erat x̄e signū.
q̄ x̄e erat reconciliatio ad deū et i paruulis et i
aliis p̄ sacm̄ circūcisionis. q̄ x̄e habāt paruuli
11

grā; dī p circūcīōne. Si ḡ sit āplīor largitio
grē dei tpe grē post passiōē q̄ ante. s. tempe
legis: p̄ q̄ paruuli saluānt̄ ⁊ suscipiūt grām
p̄ sacm̄ baptisimi. ¶ Itē. s. ad ro. Ubi abāda
uit delictū sup̄abundauit ⁊ grā. ⁊ sicut reḡ
uit peccatū in mortē: ita ⁊ grā regnet p̄ iusti
ciā in vitā eternā p̄ ihs̄ xpm̄. S; peccatū reḡ
uit in mortē vsq; ad mortē xpi in paruulis ⁊
adultis. ḡ grā que est p̄ ihs̄m xpm̄ attinget nō
solū adultos: s; ⁊ puulos. ¶ Itē. s. ad ro. Non
sicut delictū ita ⁊ donū: q̄ grā unū hoīs ihu
xpi in plures abūdauit. Si ḡ grā ihu xpi in
plures abūdauit q̄ peccatū originale. ⁊ p̄m̄
originale inficit paruulos ⁊ attingit. ḡ ⁊ grā
ihu xpi attingit paruulos. ¶ Itē. i. cor. i. s. Sic
in adā omnes moriūt. ita in xpo omnes uiuī
ficabūt. Si ḡ in adam omnes moriūt nō solū
adulti s; ⁊ paruuli. ḡ in xpo nō solū uiuīficabūt
adulti s; ⁊ paruuli. ¶ So. duplex est iusticia
vna quā homo sibi facit. alia que homini fit.
Iniusticia p̄ma ē culpa actualis: quā sibi facit
homo p̄ sui libez arbitriū. Iniusticia 2^a ē cul
pa originalis que otrahit ex culpa adē: ⁊ nō
ex li. ar. paruuli. S; cū iustificatio nihil aliū
sit q̄ redit^o de iniusticia ad iusticiā: erit iusti
ficatio duplex. vna ad quam homo facit. alia
ad quā homo nō facit. sicut iniusticia non otr
ahit ex aliquo qd paruul^o faciat. ita nec in iusti
ficatioe requirit^o consensu ei^o: s; sit i paruulo
p̄ exhibitionē sacri baptisimat. Iniusticia autē
que est in adulto non solū est illa que ei fit ex
culpa originali: s; etiā illā quā sibi facit ex culpa
actuali. ⁊ ppter h̄s necessario requirit^o qd adultus
ad iustificatiōē suā aliquid faciat: ⁊ iō necio
requirit^o consensu ei^o in actu. ⁊ sic p̄ q̄ in par
uulis ē potētia ad suscipiēdū grā;: h̄s etiā in
actu non consentiāt. ¶ Ad p̄mū in otrariū vō.
q̄ libez ar. accipit aliqñ in potētia: aliqñ in
actu. dicēdum ḡ q̄ nulla res que non h̄z prātē
arbitriū est susceptiua grē: quia illa sola h̄z po
tētiā liberi. ar. pp̄ie. s; dico q̄ non requirit^o
act^o li. ar. semp ad susceptionē grē: ⁊ maxime i
iustificatiōe paruuloz: s; solū sufficit ibi potē
tia li. ar. ¶ Ad aliud qd ob̄t in otrariū vō. q̄
est consensu in potētia: ⁊ in habitu: ⁊ in actu.
Consensu i potētia est in paruulo. consensu i
habitu ē in adulto dormiētē: q̄ firmo pposito
vā uigilaret consensu: ut ouertē ad deū: ⁊ pe
tiit grām. consensu in actu est ut in uigilante
q̄ h̄z ppositū firmū ut ad deū cōuertat. Si ḡ
gñaliter intelligat auctoritas illa d; intelligi
fm q̄ consensu gñal^o ob̄ istis trib^o modis. vel

ob̄ q̄ illa auctoritas itell^o de adultis. vñ dic
grē operanti salutē coopari ob̄ libertū ar. ouz
consentit. s; li. ar. non coopaf nisi in adulto: cū i
eo solo sit vsus liberi ar. ⁊ ppter hoc itell^o d
adulto. Et p hoc patz solutio ad aliud aug. ⁊
distingūendū ut p̄as.

Consequenter queri

tur de adulto utrū adultus dormiēs vel su
riosus seu amens possit recipere grām. Ad qd
sic ob̄. s; R. 3. q̄ sapientia ifusa ē Salomoni dor
mienti. S; sapia ē donū a deo sicut grā. Si ḡ
sapia pōt ifundi hoī dormiētē. ḡ ⁊ grā. Itē
uidemus p auctoritates scripture q̄ i somnis
erant reuelationes p̄phetaz. vñ. iz. Numeri
b̄. Si qs inter uos est p̄pha in uisione appa
rebo ei vel p̄ somnū loquar ad illū. S; sua lo
cutio nihil aliud ē q̄ reuelatio uitat. ergo in
somnia sunt reuelationes uitat ⁊ secretorū
dei. ¶ Itē. Job. 33. In somno tunc aperuit do
min^o anres uiroz. In somno igit^o sūt reuela
tiones. Iuxta has auctoritates sic ob̄. Sicut se
h̄z aīa in cognitione uitat: ita ordinata ē ad
amorē bonitat. Si ḡ in somno potest ei infū
di cognitio uitat. ḡ ⁊ ei in somno pōt ifundi
dilectio bonitat. S; amor bonitatis est grā. ḡ
hoī dormiētē pōt infundi grā. ¶ Itē titulo
de baptismo ⁊ effectu baptisimi b̄ q̄ grā sa
cramētalis infundit^o dormiētē. S; grā sacralis
est grā. ¶ Itē in illa decretali arguit Inno
centius papa hoc modo. De silib^o est iudiciū simile. S;
simil^o se h̄z quātū ad imobilitatiōē ⁊ ligati
ōē arbitriū dormiēs ⁊ paruul^o. Si ḡ paruul^o
non impedif ppter ligatiōē arbitriū qn reci
piat grām. ḡ nec dormiēs. ¶ Itē q̄ forte di
cet aliqs q̄ nō est sile. quia in paruulo solum
dimittēdū ē originale peccatū: quia nihil h̄t
de actuali. in adulto non solū dimittēdum
originale est: s; etiā actualē: ad cui^o dimissio
nem requirit^o consensu in actu: h̄s non requirit^o
ad dimissioē solū originalis: ita cum i dor
miente non sit consensu in actu non potest su
scipere grā; ad dimissioē culpe. ¶ S; tūc ob̄t
otra hoc. quoniā h̄s differat dormiēs ⁊ par
uul^o quantū ad actualē peccatū: non tñ diffe
runt quantū ad originale. quia vterq; h̄z ori
ginale. si ḡ in paruulo potest dimitti origina
le sine ei^o consensu p susceptionē grē baptisimat
ḡ ⁊ in adulto potest dimitti peccatū origina
le sine ei^o consensu. ¶ Itē aīa duplicē h̄z ordinē
vnū ad suum superi^o. s. deum. alium ad infe
rius. s. ad corpus suū. quod mouet ⁊ regit

Si igitur infusio gratie in anima est quantum ad ordinem
quod habet ad suum superius, scilicet deum: et non quantum ad
inferius: cum ille ordo maneat in anima dormi-
entis: videtur quod dormiens possit recipere gratiam sicut
et vigilans. **I**tem potentia rationalis que abso-
luta est et abstracta ab omni materia habet absolutam
libertatem: et est propria sui actus. Nulla igitur dispo-
sitione que sit facta in materia ligabit suam libertatem.
igitur in somno non ligatur suum arbitrium, sed est arbitrio
libera. igitur potest per suum arbitrium consentire ad susce-
ptionem gratie. Est igitur gratie susceptiva anima in dor-
mieta sicut in vigilante. **I**tem fantasia que
est vis sensibilis et inferior: quod rationalis: est li-
bera, non immobilis in somno, sed tunc virtuosus et for-
tius operatur et melius percipit operationem. Cum igitur virtu-
osior sit et rationalis in qua est libertas: quod fantasia
igitur ipsa non amittit suam operationem in somno. igitur
poterit consentire et recipere gratiam in somno.
Item sicut appetit sensibilis movetur ex specie
boni sensibilis delectabilis in dormiendo, ita ap-
petit rationalis potest moveri ex specie boni intel-
ligibilis in dormiendo, sed hoc est dispositio ad sus-
cipiendum gratiam. igitur dormientes habent potentiam dis-
positam ad suscipiendum gratiam. **I**tem aliquando est in
somno quod non sit plene resolutio vaporum vel
fumositate descendenti a cerebro: nec sit plene
resolutio sensuum, unde tunc surgunt dormien-
tes et faciunt opera vigilanti. ponatur igitur quod aliquis
in tali statu surgat et det elam: et huiusmodi plus
desiderium habet firmum et servens. constat quod aliquid
vel mori ille habet ortum ex bona radice. igitur fructus
boni est, igitur meritorius. **A**d oppositum. **B**er. **L**az.
absque consensu esse non potest recipienti quod absque gratia
vantis: et loquitur de dono gratie a deo. Si igitur non est
consensus in dormiente: non potest esse eo susceptio
gratie. **S**o. **v**d. quod est dispositio que impedit a se
ad susceptionem gratie: ad quam anima nihil operatur
actu nec habitu. et hoc est in parvulo baptiza-
to. Est alia dispositio ad gratiam que impedit
a se: ad quam nihil operatur anima secundum actum: sed secundum habitum:
sicut in adulto dormiente: qui plus perversavit
in firmo proposito baptizandi: si istis talibus im-
ponatur character baptismi: sunt dispositi ad gratiam
ipsis cooperantibus secundum habitum. Est etiam dispositio ad
gratiam ad quam cooperatur anima secundum actum: sicut est in adul-
to vigilante: cui imponitur character secundum actum.
Item notandum quod gratia aliquando infunditur ex virtute
sacri, aliquando sine sacro. Dicendum igitur quod gratia sa-
cramentalis in baptismo non infunditur nisi secundum
illam distinctionem: nec character baptismalis im-
ponitur. **S**ed autem que datur sine sacro non infun-
ditur sine actu consensu, et ita potest quod ipsi dormienti

non infunditur gratia nisi per sacramentum, et hec etiam ei non
infunditur nisi haberet habitum: quo velit suscipere
gratiam, id est nisi cooperetur secundum habitum. **S**ilicet videtur de
homo furioso. **A**d primum videtur quod et appropinquat
potest cogi per rationem ut assentiat. sicut
si aliquis tradideret alicui virtuti per virtutem
alicui rationis: posset cogi ratione ei vellet nollet
ad hoc quod assentiret illi. **S**ed non est sic de vi-
motina que est receptiva boni, illa enim nunquam
potest cogi ad bonum, imo si vult appetit bonum, si
non vult non appetit. **E**x parte igitur virtutis moti-
ue est libertas absoluta: ita quod nihil fit in ea sine
suo consensu, ex quo non potest cogi. **E**x parte
autem virtutis apprehensivae non est ita: quia aliquid
potest in ea fieri sine suo consensu: quia potest cogi
ad verum sicut dicitur est, et ideo scia potest imponi
anime sine consensu ipsi in dormiendo, anime tamen
non potest imponi gratia sine ei consensu, et intel-
ligendum est de gratia que infunditur sine sacramento
et ideo dormiens non est susceptivus talis gratie.
Per hoc patet solo de revelationibus, quia in re-
velatione non est aliud quod impossibile forme veri
in vi apprehensiva, non est autem ipsa necesse ad hoc
cooperari sicut visum est. **A**d aliud quod ob-
de decretali videtur quod est gratia cum sacramento et sine
sacramento. **S**ed igitur sine sacramento non potest
infundi dormienti sicut per hoc patet. **S**ed autem que est cum
sacramento potest: sed hoc cum distinctione posita:
quia oportet quod habeat consensum in habitu, et
hoc per hoc quod in illa decretali dicitur de baptismo
et effectu baptismi maiores etc. ponit Innocentius
talem distinctionem, dormientes autem et amotes
si plus quam amentia incurrat vel dormiant in con-
dictione persistit: quia in eis intelligitur traditionis
propositum perdurare: si fuerit sic immerit character
non suscipiant sacramenti. **S**ed autem si prius
cathecumini extiterint et habuerint propositum
baptizandi. **C**um tales in necessitatis articulo
consuevit ecclesia baptizare. **E**t sic per hoc patet
distinctio predicta: quod etiam necesse est quod dormi-
entes habeant consensum in habitu ad hoc quod re-
cipiant gratiam per sacramentum. **A**d aliud rursus
Innocentius in eadem decretali et ostendit quare non
potest dimitti originale ipsi adulto eodem modo
quo dimittitur parvulo, et ponit duplicem rationem
ad hoc dicens. **D**ominus qui totum hominem salvum
fecit in sabbato opus imperfectum non novit, et ideo
peccata non per parte sed per toto dimittit. **C**um igitur
in adulto sit peccatum originale et actuale: constat
quod unum non dimittit sine altero, sed actuale contra
habet cum consensu, igitur non videtur ei dimitti sine consensu
administer in habitu. **S**ed sine hoc non potest dimitti

originali in adulto. et propter hoc non potest di-
mitti peccatum in adulto sine consensu. Item
alia est ratio ad hoc. Pena originalis patitur est
careria visionis dei. actualis vero pena peccati
est gehena perpetua cruciat. unde si primum di-
mittitur alicui altero non dimissio: talis non caret
visione dei propter originale dimissum: et cru-
ciaretur in gehena perpetua propter reatum criminis
actualis. Sed hec ratio in impossibilia sese minime
pariat: imo sibi mutuo aduersant. et propter hoc
non potest dimitti originale per baptismum adul-
to si dormiat sine consensu. paruo tamen potest:
quia in ipso non est alia culpa que contrahat
cum consensu. Ad hoc quod obicitur quod ordo anime ad
suum superius manet in somno. videlicet quod ordo anime
est ut non proficiat secundum suam ultimam perfectionem
sine suo consensu. hec autem ultima perfectio est
ex forma bonitatis impressa ei. quia ex hac pre-
senti est homo in manu sui consilii. sicut beatus eccle-
siasticus. scilicet secundum ordinem anime ad istam perfectionem
relinquit homo suo libere. Unde dicitur. Quod nos
non habemus vitam coactam sicut habent irrationalia.
unde vita glorie vel gratie non datur nobis
coacte. et propter hoc cum anima non possit cogi ad istam
perfectionem que est ex forma boni per infusionem
gratie non potest recipere gratiam: cum consensus
actu non sit in dormiente. Ad aliud dixe-
runt quidam. quod sicut videmus quod clavis duplex est
ligata. uno modo quia non est potestas ligandi
vel solvendi propter idoneitatem potestatis. quia scilicet
non habet idoneitatem. et hoc modo ligata in
precepto suspensa vel degradata. quia non habet
idoneitatem ad hoc. Alio modo dicitur clavis in alio
quo ligata non propter idoneitatem ipsius necessitatem
nec potestatis sue. sed quia deficit ei materia. scilicet
sibi quos liget vel soluat. et hoc modo liga-
ta est clavis in monacho vel religioso. Similiter
dicitur quod in somno libere. secundum se non ligata: sed quia
non habet materiam in somno que ei subiecta sit.
Quod non habet executionem potestatis in somno:
hoc non est quia deficit vel liget potentia libere.
ar. sed hoc propter defectum materie. in vi autem sen-
sibili non est executio in somno propter defectum
potentie quia ligata. et propter defectum materie
que ei non offertur. Unde generaliter rationalis cuius est libere.
absoluta est a materia. et inde est libera. nec li-
gata in somno sed se: sed ligata quia non habet execu-
tionem in ope propter defectum materiae circa operam
Alii dixerunt iuxta philosophum. Quod cum in anima sit vis
que non dependet a corpore quantum est de se
scilicet libere. et vis dependens a corpore. scilicet vis mo-
tura occupabilis. irascibilis. sed remuneratio

meriti: et est secundum animam et secundum corpus: necesse est
quod opus meritorium fiat per vim anime secundum se et per
vim ad corpus: et non solum per unum. et ideo in ope
meritorio impar libere arbitrium: et vis ad cor-
pus facit motum vel opus. et quia in dormi-
te ligata vis ad corpus: propter hoc in dormiente
non potest libere ar. habere consensum merito-
rium vel operatum in ad gratiam. Ideo differunt
sicut dicit Augustinus. Quedam est vis impans
motus. et hec est vis imperans libere ar. et quedam est
faciens vel exequens motum. et hec est vis ad corpus
hec autem immobilis in somno: quia est vis cor-
poris seu ad corpus. Quia ergo cessat vis faciens
motum. ideo cessat vis imperans motum. et ita
cessat libere ar. sicut rex est impans et mones
et homines sunt exequentes. et si non esset qui
obediret regi: rex cessaret a suo imperio. Sicut
dico quod libere ar. cessat in dormiente: quia cessat vis
faciens motum. unde ligatum est non in se: sed in
exequente. et ideo non potest recipere gratiam. Sed
obicitur quia libere ar. de se elicit motum consensum sine
aliqua cooperatione vis sensibilis. seu virtutis or-
dinate ad corpus. ergo quantum ad sentire non im-
mobilitas in somno. Item dicitur anselmus. quod non
lunas est in se ipsum mouens. ergo nulla erit
causa sufficiens ad motum vel quiescentium vel
quietandum ipsam. Item dicitur quod duplex est motus
scilicet motus ab anima. et motus ad animam. In motu
ad animam se habet anima in potentia passiva et
receptiva solum. In motu ab anima se habet anima
in potentia activa. Primum autem motus est in vi ap-
prehensiva. quia recipit spiritus reus extra. a quibus
incipit motus et terminatur ad animam. Et ideo vis
apprehensiva est vis passiva solum et receptiva. et
motus eius est ad animam. et inde est quod si sit impans
extra fiet motus in ea ipsa nihil operante: cum non
faciat vel incipiat motum sed mouet a rebus extra
et ideo in somno potest exercere suam operationem si
sit agens extra vel imprimens in ea formam. Item
autem motus est in motum. Nihilominus videtur me-
lius videtur quod sicut in motu secundum egritudine: ut in
furia rapit tota anima ad vim morbi expellendam
sicut in quibusdam motibus ut in extasi per gratiam
rapit tota anima ad videndum ea que super ipsam
sunt. sicut fuit in rapto Pauli et per hoc. sicut
et in coitu dicimus quod tota interior anime fertur
ad actum generative et rapit. ita dicimus de libere ar. in
somnia: quod non potest immobilis quia liget in se
nec vis in qua est. sed quia anima rationalis cuius est to-
taliter fertur ad alium actum alteri vis in somno.
sicut ad alium nutritivum: quia vis nutritiva
est que maxime operatur in somno. et ideo quia anima

rōnalis in somno non intēdit vt vtaf li. ar. dī imobilitari, et iō nō opaf nec suscipit grāz in somno: cū oporteat ipm operari et osentire actū ad illud qd suscipit. ¶ Ad aliud qd obī de fantasia notandū qd cū sint vires aīe qda; fm partē rōnalē, quedā fm irrōnalē, ex parte irrōnalis vegetabilis sensibilis. Ex parte rōnalis intellex? specularius, apphēsiuus et motiuus, circa quālibet dīam est accipe duplice vim, vnā que semp est cū suo actū, aliā que non semp. Abi grā. Ex parte vegetabilis ē accipere vim vegetādī: que semp otinuat suum actū, s. vegetare in corpore, et vim augmētandi et gūandi: que non semp otinuat suum actū. ¶ Itē ex parte sensibilis ē accipere vim apphēsiuā deforis, vt visū, audituam et hī, que non semp otinuat suū actū et vim apphēsiuā interi? sicut fantasia: que semp otinuat suū actū: sine in somno seu in vigiliis, sicut dīc pbs. S; i somno tota ei? intētio vtaf interi?, in vigilia vero diffundit ad apphēsiuas exteriores, vnde ppter hoc meli? pcpim? opationē ei? in somno qd in uigilia. e? signum est qd qñ claudim? alios sensus in uigilia tūc opationē fantasie pcpim? uelut lucē spēs sensibiles seruatas interi? illustratē. ¶ Itē ex pte apphēsiui intellex? ē uis duplex, uis que semp ē cum suo actū uelut lux, et sicut dicit pbs, se h; ad irelligibilia sicut lux ad colores, et dicit intellex? a gēs: et uis que non semp est cū suo actū, s. edncif de potētia i actū, et dī intellex? possibilis. ¶ Itē sili modo ex parte motiui intellex? ē uis duplex, uis que semper ē cū suo actū, ut quēadmodū intellex? agēs ē otinue irradiās sup aīam ad cognoscēdū intelligibilia firat, ita ex ista parte est uis radians: et mouens ad appetibilia bonitat; semp remurmurans otrariis: quā dīcim? in dēre hū. Prima uis que non semp ē cū suo actū, nō enī est determinata ad unū actū: s. ad oppositos act? se h; fm dēlectionē liberā: penes quam ponit li. ar. Patet igit? rōnis qd nō ē sili mod? opatōis fantasie, et li. ar. et rōnis quantū ad uim que nō habet actū otinū. ¶ Ad illud rō qd obī per similitudinē appetit? sensibilis et appetit? rōnal dō qd appetit? sensibilis: sic dīc Jo. Dama, magis agit qd agat, et hoc ē quia deducit et ē hī a spē obiecta delectabilis, appetit? rō rōnalis magis ecōtrario agit qd agatur, et ideo qñ ad aliā opationē rapit aīe intentio uelut i furia et i somno gescit, et hoc mō dī ligari sic dīctū est. ¶ Ad ultimū dō, qd quāuis non sit pītis

negocii secundū p̄dictā ipostasi; qd operatio illi? q sic insurgit i somno p̄cedit ex trute esti matua: que uis nō solū accipit spēs sensibiles s̄ intēriones spēs sensibilū: sicut dicit Auid, ut delectabile tristabile, bonū, malū, nocitiuū, fugitiuū, ex quaz intērionū p̄ntatione fortisfima in talib? mouet extimatua: et mouet ad hoc qd homo surgat et opet ligatis somno uirib? exteriorib? sensus et li. ar. rōis, unde qd faciat nō reputat ei ad meritū: ut demeritū nec ad laudē ul nitu p̄iū. Ex his igit? satis manifestū eē potest qualē grā h; fieri in s̄iecto.

Postea inquiren

dū ē de grā quō sit in s̄iecto. Et q̄ runt duo. ¶ Primo an grā insit fm maius et min?, hoc ē an sit maior in uno qd in alio. ¶ 2o an fm maius et min?, s. fm intētionē et remissīonē: put vt margarita albiore equo.

Ad primum sic. Aug. ad Darda nū. De ubiq; tot? ē. Quō ḡ in aliis ampl?, in aliis min?. S; vt est in aīa p grām et in quolib; hīte grām, ḡ tot? est in quolib; hīte grām, et tot? hī a quolib; ḡ tū h; un? grāz qd ali?. Si ḡ ip; hēre ē eē grē, ḡ tū h; un? de grā qd ali?. ¶ Itē grā opaf ad vātē et ad recipiētē. S; dans nō se hēt fm mai?, s. equaliter omnib?. s̄ nec recipiēs, ḡ grā nō ē maior in uno qd in alio, ex quo non pot? dēterminari ei? maioritas: nisi fm vātē ul recipiētē. ¶ Dicoz p; qd dans ē simplex nō hīs quātitatē, s. ipse de? s̄ ex parte recipientis est equalitas sicut ex parte dantis, quia homo in quātū imago est in potentia recipiēdi grām. Si ḡ ipsa imago non est maior in uno qd in alio, ḡ nec recipiēs se habet fm mai? et min?, ḡ ex utraq; pte ē equalitas. ¶ Ad oppositū, Aug? ad Dardanū. In quib? bitat de? nō equalē habitat, quia inde ē illd qd hēlyse, 4. d. 2. p̄posat ut in eo eēt duplex spiritus, i. in duplo qd in hēlyse. Si ergo illd erat possibile quod petebat: et petebat in se spūs duplicari, ḡ i eo poterat spūs maior eē qd in hēlyse in duplo, ḡ et grā in duplo, qd spūs ille grā ē. ¶ Itē aug ad Bonifaciū. Hīa meref angeri. Potest ḡ eē maior in uno qd in alio. ¶ Do. dō, qd maius et min? nō dīcū ita i formis spūalib? sic i formis corporalib?, quia in formis materialib? vicūf fm quātitatē dimēsiuā, et rō hui? est: quia sūt forme materiales et p̄ficientes materiā, forme aut? spūales imāles sunt, et inde est qd maioritas et minoritas non dēterminant in eis fm

quantitatē dimēnsiā. s. solū s. quātitatē virtu-
alē. s. q. dicit aug. de quāritate aie. q. aia n̄
d̄ quāta s. m. quātitatē dimēnsionis sicut lignū
s. s. m. quātitatē virtutis. ¶ Tres d̄ q. grā p̄t
dici maior tribus modis. s. maior virtute. et ex-
p̄ssione. et inclinatione. et rō h̄ q. grā nihil
aliud ē. q̄ similitudo dei in creatura rōnali que
ē effectus dei. s. similitudo rōnalis creature ad deū
potest eē vel q. sit ei filis s. m. rōnē efficientis.
et sic d̄ similitudo virtutis q. virtus vel potentia
debet ei s. m. rōnē efficiētis. Aut est similitudo s. m.
rōnē qua deus ē causa exemplaris seu formalis. et
sic d̄ similitudo exp̄ssionis seu s. m. exp̄ssionem
quod dicit esse similitudo inter sigillū et ceram
impressam in sigillo. Sicut ipsa dei sapia ē quasi
sigillū. et ei⁹ similitudo exp̄ssa ē in rōnali crea-
tura. Aut ē similitudo s. m. rōnē qua deus ē cā fi-
nalis. et sic d̄ similitudo inclinationis vel or-
dinis. quia ex hoc q. rōnalis creatura ē p̄pter
finē qui est sūma bonitas. ex hoc inclinā ad
illā tāq. ad finē. tñ hanc inclinationē tollit
peccatum. Sicut q̄ ē dei similitudo in creatura
istis tribus modis. s. s. m. virtutē. et exp̄ssionē. et in-
clinationē. ¶ Maioritas q̄ grē aut ē virtutis res-
pectu efficiētis. aut exp̄ssionis respectu cause ex-
emplaris. aut inclinationis respectu cause finalis.
Secundū hoc maior fuit grā in xpo q̄ in aliis.
et cōter maior ī beata v̄gine. et cōter ī aliis
sanctis: quia hūerūt maiorē virtutē. et ad plura
opabilia. quia xp̄s hūerūt maiorē: alii minores
respectu illi⁹. beata Maria cōter maiorē re-
spectu aliorū. et sic de aliis similitudinib⁹. et q̄tū
ad hoc intelligit aug. q. Deluse⁹ perebat in se
duplicari sp̄m. Delicēta q. maiorē hēret sp̄m
q̄ Delias quātū ad maioritātē virtutis ad pla-
opabilia. Perebat enī q. duplicaret virtus in
ipso ad operādū plus ī duplo. et hoc faciebat
propter incredulitatē populi. ¶ Ad p̄mā rō-
nē in contrariū d̄. sicut dicit p̄bus ī li. de cau-
sis. p̄ma cā ī oib⁹ reb⁹ ē s. m. dispositionē unā
non tñ omnes recipiūt ipsā s. m. dispositionē
vnā seu rōnē vnā. nec ei⁹ opationē. quia q̄daz
recipiūt ipsā vel ei⁹ opationē receptione cor-
porali. q̄dā receptiōe sp̄nali itellectuali. et exē-
plū est in luce seu in radio solis. Radi⁹ enim
solis quātū est de se non attingit materiam
liquefactibilem vt cerā. et materiā indurabilem:
vt lutū. quātū est de se. eodē mō opat ī ut q.
s. non a parte recipiētū. vnde nō idem efficiēt
in vna et in alia: quia non recipiūt ipm eodē
modo. Imo lutū recipit s. m. vnā dispositionē
et cera s. m. aliā. s. m. q. hūerūt diuersas naturas. et

propter hoc non efficiēt idem in vtroq. p re-
ceptionē radii. Similf d̄ q. de quātū ē de se
vno mō se h̄ ad omnes creaturas et equalf.
non tñ vno modo nec equalf ab omnib⁹ reci-
piēt. ¶ Ad 2^m d̄. q. attēdēdo vātē nō ē vna
quātū in ipso est. quia non plus se h̄ de se ad
vnū q̄ ad aliud. Sicut attēdēdo recipiēt s. m.
se nulla est vna in receptione: nec maioritas
nec minoritas. q. ipm recipiēs equaliter se h̄
in omnib⁹ ad recipiētū grām quātū ē de se. et
hoc declarat p̄ exemplū in natura. Videmus
enim q. sol quātū est de se sicut se h̄ ad illū-
minādū omnes partes aeris. sicut omnes ptes
aeris quātū est de se sicut se h̄ ad recipiētū
illuminatiōis a sole. vnde vna quātū est de se:
non magis se h̄ ad hoc q̄ alia. s. attēdēdo
opationē p̄tiū aeris ad solē: sic ē vna in il-
luminatiōe: quia partes aeris que sunt p̄-
quiores soli plus recipiūt de illuminatiōe a sole.
et plus infinit sol in illis. Eodem modo intel-
ligendū ē q. maioritas grē nō attēdit ex pre-
dantis s. m. se nec recipiēt s. m. se. s. ex ordine et
opatione unā ad alterū. quia aia que p̄p̄gor
est et p̄p̄inquin⁹ ordinat deo est susceptiua ma-
ioris grē. et ideo xp̄s qui p̄p̄inquin⁹ est: plus
recipit. et cōter beata v̄go. et sic cōter de ali-
is sanctis s. m. ordinem diuine dispositionis et
p̄destinationis.

Consequenter queri

tur vtrū grā sit in subiecto s. m. intēsiōis et re-
missionē. put d̄ margarita albiorequo. hoc
est querē vtrū magis intēdat in vno q̄ in alte-
ro. Ad quod sic. Aug. ad Vardanū. In sanctis
alii sūt sanctiores aliis. s. vñ b̄ nisi h̄ndo abū-
danti⁹ inhabitatiōe deū. Et dicit ibi q. habet
inhabitatorē deū hoc non est nisi p̄ grām. q̄ in q.
bnsdā sanctis magis est intēsa grā q̄ in aliis.
Sicut q̄ recipit magis et min⁹ in vno q̄ in alio.
¶ Ad oppositū. Duplex est eē. s. p̄mū et 2^m. et
hoc ē esse nature et ordinis. s. m. eēntialia p̄mi
eē nō recipiūt magis et min⁹. q̄ sicut nec eēntia-
lia secūdi eē recipiūt magis et min⁹. s. essen-
tiale secūdi eē ē grā. q̄ grā non recipit magis
et min⁹. ¶ Itē imago dei nō recipit in nobis
magis et min⁹: q. non est dicere q. ipsa sit ma-
gis imago nūc q̄ in alio t̄p̄nec magis ima-
go in vno hoīe q̄ in alio. q̄ p̄fectio imaginis
non recipit magis et min⁹. s. grā ē p̄fectio
imaginis. q̄ zc. ¶ So. d̄ q. cui sit duplex grā
s. creata et increata. increata nō recipit magis
et min⁹. q. ipsa ē s̄ba. Creata s̄o recipit magis

et minus: quia ipsa est accidens. et magis et minus at
 tendunt in natura per accessum ad gratiam incretam:
 nec est simile de primo esse et secundo. quia primum esse est de
 forma, unde esse primum esse est hoc quod iam est actu.
 et ita hoc completum et terminatum est. et ideo non
 recipit magis et minus. Sed esse secundum respectu
 finis. hoc est in ordine ad finem et complementum. et
 propter hoc adhuc est in potentia et non in actu.
 et accessus ad finem potest esse magis et minus et in
 equaliter. et propter hoc secundum esse recipit magis et mi-
 nus: sicut quod potentia magis et minus accedit ad
 finem et completum: cum non sit completum nec terminatum
¶ Ad secundum quod dicitur de imaginem dei et eentiam
 aie considerare quantum ad esse primum. Item dicitur
 eam considerare non absolute sed in ordine ad finem.
 et sic considerat ut potest tendere in finem. et hoc
 modo potest recipere magis et minus. et sicut gratia que
 est perfectio. et sic per quod gratia recipit magis et mi-
 nus: quoniam per maiorem accessum et minorem ad finem
 seu ad gratiam incretam. unde augustinus in libro de predestinatione
 dei ad Dardanum ponit exemplum de magis et
 minus in positionibus et pronationibus. in peccato et
 gratia. quia in peccato. de magis et minus per recessum
 a deo: qui recessus attendit per dissimilitudinem
 et non sicut distantiam localem: quia peccatum est dis-
 similitudo dei. in gratia per accessum maiorem et mi-
 norem ad lumen vel ad divinam similitudinem. quia
 gratia est similitudo dei. unde non attendit
 per accessum localem. et ponit exemplum. sicut oculi ceci
 tanto longius ab hac luce dicuntur: quanto fuerint
 ceciores etc.

Consequenter que

redit de deo gratia. De causa autem efficienti
 non est dubitatio per predicta. quoniam illa est deus. sed que
 sit causa meritoria ex parte nostra: melius necessaria ex
 parte dei investigandum est. Queritur ergo primo
 generaliter an sit gratia causa meritoria ex parte nostra.

¶ 2° specialiter de prima gratia an cadat sub merito.

¶ 3° an facienti quod in se est necessario detur
 gratia a deo. **¶** 4° an non facienti quod in se est detur

Ad primum sic. Datur bonum quod sit
 gratia cadit sub merito

sicut beatitudo eterna. Et ratio est cum sit minus bonum ca-
 dit sub merito. et sic non est donum gratis datum. **¶**
 Item aliquis potest mereri gratiam a rege terreno.
 et consilium est ratio ex parte ista qua homo habet
 gratiam a deo seu a rege celesti. et homo potest me-
 reri gratiam regis celestis. Item solet dici per di-
 stinctionem quod non possumus mereri gratiam sicut sub
 gratia. sed possumus mereri augmentum gratie. sicut quod dicitur
 augustinus ad bonifacium. Et ratio meretur augeri ut aucta

mereatur et proficiat. **¶** Sed tunc obicitur. Possumus mereri
 augmentum gratie. Sed augmentum gratie est gratia quia est gra-
 tis datum. sed possumus mereri gratiam. **¶** Ad op-
 positum. Augustinus ad Bonifacium. Cum fides impetrat
 iustificationem: non gratiam dei precedit aliquid me-
 riti humani etc. Si ergo aliquid meriti non precedit
 gratiam. ergo gratia non cadit sub merito. **¶** Item si gratia
 cadit sub merito. omne autem meritum est a gratia. ergo
 gratia est a gratia. et idem est a se. quod nihil est dictum. ergo
 gratia non cadit sub merito. **¶** Item omne meritum
 determinatur per rectam intentionem. recta vero intentio
 determinatur respectu boni eterni. Sed gratia non est
 bonum eternum. ergo meritum non determinatur respectu
 gratie. ergo gratia non cadit sub merito. **¶** Sed dicitur quod gratia
 sicut ratione nominis gratie non cadit sub merito. et quis
 res gratie possit cadere aliquo modo sub merito:
 cum ratio gratie in quodammodo gratia est nullo modo potest cadere sub
 merito: quia gratia dicitur eo quod gratis datur. hec enim est iter-
 ratio sui nominis. sed quod gratis datur: non datur merito
 et ideo gratia sicut ratione nominis dicitur per exclusionem meri-
 ti. Nunquam ergo gratia sicut ratione gratie cadit sub merito:
 quia sicut principium primum movendi non movetur nec
 primum principium fieri. ita nec primum principium merendi
 dicitur cadere sub merito. **¶** Ad primum in contrarium dicitur
 quod meritum habet principium a quo. et hoc est gratia. Item habet
 finem. et hoc principium vel gloria eterna. Sicut ergo non
 possemus dicere quod principium motus est illud in quod est
 motus. imo est illud a quo est terminus aut finalis
 est illud in quod est motus. ita nec principium meriti a quo
 est omne meritum potest esse illud in quod sit me-
 ritum. Sed finis meriti. sicut beatitudo. et ideo meritum
 non dicitur respectu gratie. dicitur tamen respectu primum esse.
 sicut respectu beatitudinis eterne. **¶** Ad secundum dicitur
 quod meritum gratie regis terreni potest esse a nobis
 et principium meriti illi quo meremur illam. Sed principium
 quo meremur gratiam regis celestis non potest esse
 a nobis. quia in homine non est quod possit habere gratiam
 dei sine acceptione a deo sicut in bove. et Bertrando in
 libro de liberacione. ponit tale rationem. Nostra bona volun-
 tates a deo creata supple bonitate naturali perfecta non
 erit quousque creatori perfecte subiecta sit. Et per hoc
 distinguitur in se duplicem statum voluntatis. scilicet statum
 creationis et statum perfectionis. et arguitur hoc modo
 Absit ut ipsi voluntati perfectione ipsi voluntati
 non deo creatori tribuamur. cum longe melius sit esse
 perfectum quam factum. et post subigitur. Perfectio autem est
 ex gratia. **¶** Ad tertium dicitur quod augustinus dicit quod gratia
 meretur augeri etc. sed non dicitur quod ab alio quam ab ipsa
 gratia. Non enim est augmentum gratie ab operatione
 liberacione. sed quodammodo cooperatur. sed gratia cum per-
 manet de se meretur augeri. unde non propter hoc dicitur

cadē sibi merito hominis augmētū gratie. vñ
statim sēdit ang. volūtate ocomitāte nō du
cente. pedissequa non pūa.

Consequēter que

rit vtrū pma grā cadat sibi merito. 7
pmo queri vtrū aliq̄s possit sibi mereri pma
grām. 7 an aliq̄s possit mereri pma grām.

Quātū ad p̄mū querā. **P**̄mū est
vtrū aliq̄s merito p̄cedēti possit mereri sibi
grām. 7 vtrū merito coherēti vel s̄sequē
ti. 7 tē pma qd̄ s̄diuidit vel partit̄i duas
Q̄nia p̄mo q̄ref de illo qui est in peccato mor
tali: vtrū ip̄e merito p̄cedēti possit sibi mere
ri grām. 7 querit de illo q̄ est in statu carita
tis vtrū possit mereri sibi gratiam qua re
surgetet 7 releuaretur si caderet in peccato
mortali.

Ad p̄mū sic obf. Zach. i. dicit
p̄ma bonitas. Con
uertimini ad me 7 ego ouertar ad vos. Si q̄
illud x̄bū nec est. si aliq̄s ouertat ad diuina
bonitatē vel ad deū: meref q̄ de ouertat ad
ip̄m. S̄ ouertio dei ad peccatōē non ē nisi p
grām. 7 ex̄ns in peccato mortali merito p̄ce
denti p̄t mereri sibi grām. Si dicat q̄ non
sequit̄ quia dignitas requirit̄ in merēte. pec
cator aut̄ qui est in mortali nec est dign⁹: nec
digna sunt eius opera. 7 p̄pter hoc nō potest
mereri. **Conf.** Sicut dicit ap̄stol⁹ ad ro. 8.
Non sunt odigne passionēs hui⁹ temporis ad
futurā gloriā. 7 q̄ de⁹ det nobis gloriā: hoc n̄
est p̄pter passionēs quas sustinem⁹. 7 rōne sue
liberalitatē qua p̄mittit vitā eternā. 7 tē in
adā in statu innocētie nulla fuit indignitas
q̄ nec peccatū. 7 digne poterat operari. Si q̄
ouerteref ad deū 7 de⁹ ad ip̄m. 7 poterat sibi
mereri grām. 7 tē meritū ē seruiciū quo ex
non debito fit debitū. S̄ quantū seruicia sūt
magis in debita: tanto sunt gratiora. Cū ergo
ex̄ns in peccato mortali impendat seruiciū
deo. 7 suū seruiciū sit magis in debitū q̄ ser
uiciū hōis ex̄ntis in caritate. 7 erit seruiciū
ip̄i⁹ gratios⁹. 7 p̄t peccator sibi mereri grāz
Ad oppositū. Ro. xi. Si ex operib⁹ est grā. 7
grā nō ē grā. quia grā d̄r ex eo q̄ nō ex opib⁹
7 gratis data. Si q̄ impossibile ē q̄ grā nō sit
grā: impossibile est q̄ grā sit ex opib⁹. 7 n̄ ca
dit sibi merito. 7 tē meritū ē seruiciū deo
digne 7 debito modo impensum. S̄ peccator
ex̄ns in mortali peccato non p̄t digne exhi
bere seruiciū deo. quia est in indignitate p̄t̄i

nec potest exhibere debito modo. quia non ē
in debito amore dei. 7 zc. **S.** d. q̄ duplex
est meritum. s. interpretatiū. 7 est meritum
o grui vel odigni. Meritū interpretatiū ap
pellat quando non est aliqua odignitas in re
cipiente. 7 tñ ei exhibet de⁹ donū suū ex sua li
beralitate. ac si ille p̄ opera sua meruiss̄: 7 tñ
in x̄itate non meruit. vnde meritū illud non
ponit cōdignitatez in recipiēte nec in opibus
eius. s. solū ponit liberalitatē in dante. quia n̄
est aliquid in recipiēte unde sit dign⁹ recipere:
7 tñ de⁹ ei dat donū suū ex sua liberalitate
ac si eēt i ip̄o dignitas. **Ad p̄mū** vō q̄ illa
auctoritas p̄be. Conuertimini ad me zc. non
importat aliquod debitū. s. q̄ si homo faciat
quod in se est q̄ ei debeat grā. s. solū est decla
ratio diuine bonitatē 7 liberalitatis. quia sua
liberalitas tanta est q̄ non negabit se. si aliq̄
faciat quod in se est: etiam si sit ex̄ns in pecca
to mortali. s. hoc non erit p̄pter ea que facit: s.
propter liberalitatē dantis. **Ad 2°** vō q̄ i
illo qui meref vitā eternā sunt tria. Unū qd̄
est p̄mū mouens ip̄m ad omnia opera meri
toria. 7 hec est grā increata seu sp̄s sc̄us. 2°
est illud qd̄ est opans p̄ximū ad hoc. s. gratia
creata. Tertiuū ē coopans. s. li. ar. 7 q̄ ille me
reat vitā eternā: hoc non facit dignitas opūz
que sunt in ip̄o. s. p̄m i mouēs ip̄m ad opa me
ritoria. s. sp̄s sc̄us vel grā increata: 7 cum ea
grā creata ē. 7 p̄pter hoc si non eēt illud p̄mū
mouens cū 2°. s. grā creata: non posset mereri
vitā eternā. In illo aut̄ qui est in mortali p̄tō
non ē dignitas opum: nec dignitas mouētis
ip̄m ad aliqua opa: si facit bona quantum ē ex
parte li. ar. quia deficit ei grā qua opa digna
efficiūt. solū enim mouet a li. arbitrio 7 non a
sp̄u sancto. **Ad 3°** 7 quartum vō. q̄ ad hoc
q̄ aliquid sit meritorium: requirit̄ q̄ illud sit
suiciūm digne 7 debito modo deo impensum
In illo aut̄ qui est in mortali peccato ē oppo
sitū. quia in eo ē p̄t̄m p̄ quod dignus ē odio
dei 7 morte eterna. quare suiciū suū non ē
digne impensum. 7 p̄pter hoc p̄prie non ē me
ritoriū. Un̄ ang. Opibus imp̄i non p̄mū s.
pena debet. In adam aut̄ in statu innocētie
quantū ad statū nature fuit defect⁹ debiti mo
di. quia debitas modus in suicio meritorio ē
q̄ impendat suiciū deo ex amore dei debito.
Debit⁹ amor ē vt ip̄m deū amet sup̄ omnia:
7 p̄pter hoc ei impēdat b̄ficiū vel suiciū. ga
igit̄ hoc non ē possibile creature s̄m naturam
7 deo adam in statu nature odite ante statūz

gratie: non potuit p nām exhibere debitum
fuciu deo. i. debito mō. 7 ideo nec ppe mere
ri grām. Q aut obr: q qto magis indebita zc
hoc intell de gratuiti: qualia nō sunt opera
in peccatis facta. vt patet ex dictis.

Consequenter queri

tur de illo qui est in statu caritatis: utz possit
sibi mereri grām: per quam releuet si cadat i
mortali. Q sic videt. Dicit enim aug. q nihil
digni pot peti: q si cadat homo q postea re
surgat. S; q qd digne petis merito exandis
a deo. q si homo exns in caritate petat grām
qua possit resurgere si cadat: merito dabit ei
q pot eam mereri. Item supponit q homo
sanct pot alii mereri grām p mām. q 7 sibi ipsi
pot ipsam mereri: p quam releuet si cadat.

Ad oppositū. Nō homo cadit per mortale
euacuat totū meritū in ipso: 7 omnes iusticie
sue. sicut dicit Ezech. is. Si auerterit se iustus a
iusticia sua: 7 fecerit iniquitatē zc. oēs iusti
cie ei? quas fecerat nō recordabū. q nihil de
bef iusto post q peccauit. q non pot mereri q
grā sit i ipso: p quā releuet si peccet. q dcedē
dum ē. Ad p mū in contrariū dō. q dignitas
orōnis attēdit dupl. vel quantū ad illō qd
petis. vel quātū ad illud ex quo petis. Cum q
dic ang. q nihil digni potest peti zc. hoc ē in
relligendū quantū ad illud ex quo petis: 7 nō
quātū ad illud qd petis. quia ille qui hoc mō
petit: petit ex timore 7 humilitate ne cadat.
s non ē dignior quantū ad illud quod petis.
ita q valeat ad resurgēdū si hō cadat. s naly
ad facili? resurgēdū. quia homo qui sic orat:
magis est disposit? ad resurgēdū in bonū: si
resurgat. Ad z? dō. q nō sequit. hō exns
in caritate potest alii mereri grām. q sibi si ca
dat: quia qn homo exns in caritate orat q si
cecidit p peccatū: q de? det ei grām: p quaz
resurgat. rone ei? qd petit post lapsum ponit
iam defect? dignitatis in ipso petete. 7 ideo nō
meret exandiri. S; quādo ipse orat q de? alii
grām: non ponit indignitas in ipso petete. l; sit
in illo p quo petit: qui forte mal? est. 7 iō me
ret exandiri. 7 ita potest alii mereri grām: 7
non sibi post peccatum.

Queritur consequen

ter vtrū merito coherēti vel sbequēti possit
sibi aliq mereri grām. Ad qd sic. Aliquis pot
mereri equū sibi dari a rege merito coherenti
s. quia seruit regi. vel merito sbequēti: quia

postea seruiet regi. Sif aliquis potest mereri
pecuniā sibi datā merito sbequēti. s. quia po
stea laborabit i vineā. 7 gis sif potest aliquis
mereri grām p mām merito coherēti vel sbe
quēti. Item fm opinionē quorūdam angeli glo
riam sibi datā ad cōfirmationē modo merentē
ministrando nobis. S; hoc meritū sbequens
ē. q nos possum? etiā mereri grām p mām meri
to sbequēti. Ad oppositū. Nihil qd dat i
intēione fucii dat gratis vel liberali. S; de?
dat grām gratis 7 liberali. q non dat eam ut
ei fuiat in pnti vel in futuro. Erā igitur non
respicit seruiciū pns vel sbequēs. q null? pot
mereri grām merito coherenti vel sbequēti
quod ccedendū ē: nec etiā merito pcedēti: ut
visum est. Ad p mū in contrariū dō. q cū hō
dat alii sicut rex equum seruienti ipse attēdit
seruiciū. vnde pncipium mouēs quare dat ei
equus: est ipm fuciu. vñ dat ei ex hoc q fuit:
vel fuit vel ut fuit. S; cū de? dat nobis
grā: mouēs ipm ē sua liberalitas 7 nō fuciu
l; ut nobis grām ad fuidū ipsi: q sine illa
non possum? sibi digne fuid. 7 ideo nō ē sile.
Ad z? q si hoc ponat q angeli mō merentē
ministrando nobis gloriā sibi datā ad cōfir
mationē. dō tñ q non ē sile de angelis respe
ctu glorie: 7 de nobis respektu gratie. quia cū
donū glorie p mū sit: non excēdit meritū: q
meritū non repugnat rōni p mū. 7 ideo ange
li merito sbequēti. s. nobis ministrando: pnt
mereri illud p mū. S; meritū repugnat grā.
quia grā nō ex intēione meriti ē gratis dat
Et ppter hoc donū grē excludit meritū ante
cedēs 7 sbequēs 7 coherēs.

Postea queritur vtrū

aliquis
possit mereri aliis grā p mām. Et ostēdit Nat.
9. q sic. Vidēs 7 b s fidē illoz dixit parali
co. Confide fili. remittū tibi peccata tua. Bl.
pēlate quantū valet apud deū fides ppa: cū
tm valuerit fides aliena ut hominē sanaret i
anima 7 corpore. fides igit aliena meruit ut
paralitic? sanaret i anima 7 corpore. S; si fuit
sanat? in aīa habuit grām. q meruit ei grām.
q aliquis pot mereri alii grām. Item sic dicit
Tulli? de amicitia. Amicitie idem est velle 7
nolle. Si q est ea amicitia aīe exntis in cari
tate ad deū. q ipi? 7 dei idē ē velle. q si ipsa
nult q grā de? isti: 7 de? sif volet illud. q aīa
sancta pot mereri apud deū q de? det grām
alii. Ad oppositū ē rō supradicta. q si grā
dat alicui alii ex merito alicuius sancti viri. q

non erit gratis data, quod ē inconueniens. ḡ
inconueniens ē ponere q̄ aliquis alii possit me-
reri grām. ¶ So. dō q̄ ē meritū ḡgrui: ⁊ est
meritū ḡdigni. ⁊ est grā que est in rōne grē:
⁊ est grā q̄ ē res grē. Tico ḡ q̄ merito ḡgrui
pōt aliquis sanctus homo mereri alii grām: s̄
non merito ḡdigni. ⁊ meritū ḡdigni ponit q̄
necessario reddat illud ad quod ē. vñ ponit
q̄ grā dat necessario. necessario dico nccitate
immutabilitatis non coactionis. Meritū autez
ḡgrui nō. s̄ solū ponit ḡgruitatē in ipso orāte
ḡ pōt esse impedimētū ex parte illi⁹ pro quo
sanct⁹ orat. Ex parte orantis ḡgrui q̄ reddat
tur p̄mii meriti. s̄. grā. non tamen ḡdigni ex
parte suscipiētis. Propter hoc merito ḡgrui
pōt mereri alii grām. s̄ nō merito ḡdigni. qd̄
ponit dignā redditionē p̄mii. ¶ Ad rōnē in
contrariū dō q̄ grā h̄z ḡpartitōez ad illū cui dat
p̄ orōnē sancti viri. ⁊ sic est grā ī rōne grē: ga
dat ei non ex meritis suis. quia nō h̄z aliqui d̄
vnde mereat. Inquantū autē illa grā respicit
sanctum viz: sic dat ex merito. ⁊ sic ex alia ra-
tione cadit s̄b merito: ⁊ dat gratis: quia dat
gratis p̄ orationē ad accipiētē: quē infor-
mat ⁊ facit gratū. Ex merito autē p̄ orationē
ad orāte: ⁊ sic n̄ ē ī rōe grē: s̄ cadit s̄b merito

Consequenter queri

tur de illo qui facit quod in se ē: vtrū necesse
sit q̄ de⁹ det ei grām. q̄ sic videt. Aug. super
illud. z. ad Thi. z. Negare se ip̄m non pōt zc. ¶
Cum sit iust⁹ non pōt negare suam iusticiā. ḡ
cū sit bon⁹ ⁊ misericors non pōt negare suam
bonitatē ⁊ m̄iam. quia p̄ior ē ad largiēduz
de m̄ia ⁊ bonitate q̄ ad puniēduz de iusticia.
Si ḡ nō potest suam iusticiā negare faciētib⁹
malū. multo magis non pōt suam bonitatem
⁊ misericordiaz illis qui requirunt eā. S̄z qui
facit quod in se ē requirit bonitatē ei⁹ ⁊ m̄iaz
Dat ḡ ei. ⁊ hoc ē infundere grām. ¶ Itē aug
sup illud ad ro. s̄. Iustificati ex fide pacē habe-
ant⁹ zc. dicit. Tē recipit ofugiētes ad se. alr̄ ī
eo esset iniquitas. S̄z impossibile ē q̄ in eo sit
iniquitas. ḡ impossibile ē q̄ non recipiat ofu-
giētes ad se. S̄z faciēs quod in se ē ofugit ad
ip̄m. ḡ necesse ē q̄ ip̄m recipiat. S̄z ip̄s recipit
ē p̄ infusionē grē. ḡ zc. ¶ Itē apod. s̄. Si quis
aperuerit intrabo ⁊ cenabo cū illo. hoc ē dele-
taboz. ¶ Itē Zach. i. Convertimini ad me ⁊
ego conuertar ad vos. Ex his sic ob̄. Impossibi-
le est summā x̄itatē mentiri. S̄z necesse habet
vex dicere ⁊ implere illud. S̄z dicit q̄ conuer-

tenti ad ip̄m conuertet se. ⁊ q̄ aperiēti intra-
bit. ḡ cū faciēs quod in se ē conuertat ad ip̄am
x̄itatē p̄mā vt ei aperiat ad hoc vt intret. ḡ
necesse ē q̄ de⁹ conuertat ad illū. S̄z hoc non est
nisi p̄ grām. ḡ zc. ¶ Itē ansel. in li. de casu dy-
aboli querit quare lucifer non habuit p̄sene-
rantia. quia aut hoc fuit quia de⁹ non dedit:
aut quia ipse non accepit. ⁊ determinat illā
qōnē dicens. q̄ hoc non fuit quia deus nō de-
dit: s̄ quia ille non accepit. cū de⁹ temp̄ eēt pa-
ratus dare: ipse s̄o non accipe. ḡ similr̄ q̄ ali-
quis homo non habeat grām hoc non ē quia
de⁹ non det: s̄ quia ipse non vult: nec paratus
est accipe. Si ḡ vult accipere ⁊ parat⁹ sit: deus
dat ei grām. ¶ Ad oppositū. De⁹ dat grām so-
la liberalitate ⁊ m̄ia: quia dat ipsam gratis.
ḡ potest dare ⁊ non dare grām. ḡ quauis hō
faciat quod in se est: de⁹ potest ei non dare ḡ-
tiam. Non ḡ est necesse q̄ facienti quod in se
est de⁹ det grām. ¶ Itē necessariū ⁊ libez
opponūf. Si ḡ de⁹ ex liberalitate dat grām. ḡ
nulla necessitate dat alicui grāz. ¶ Itē jer.
is. vicit dñs. Ecce sic lutū in manu figuli sic
vos in manu mea. Compatio ḡ hoīs ad deūz
est sicut ḡpartitio lutū ad figulū. Si ḡ nulla ne-
cessitas est quare figul⁹ faciat de luto vas in
honore vel stumeliā. seu vt imp̄mat formaz
nobile in luto. ḡ silr̄ de⁹ nullā habet necessita-
tē quare in homine imp̄mat illam formā no-
bile que ē grā. ¶ Itē sicut dicit Ber. de grā
⁊ li. ar. Cauēdū ē ne ea que inter nos accitari
sentim⁹ aut volūtati tribuam⁹ q̄ infirma est
aut diuine necessitati q̄ nulla ē. ḡ ifusiōez grē
que in nobis ē non debem⁹ attribuere volūta-
ti nostre aut nccitati diuine que nulla ē. ergo
nulla nccitas ē ex parte dei: vt faciēti quod ī
se ē det grām. ¶ Itē null⁹ potest se disponere
ad hoc vt habeat grām. quia ita se habet in
nobis peccatū quod ē remouēs lucem diuine
grē sicut fenestra clausa ne illuminet domus
Si ḡ in hōie nō est q̄ ab eo remoueat peccatū
ḡ non est in ip̄o q̄ disponat se ad recipiēduz
lumē diuine grē. ḡ null⁹ pōt facerē aliquid ad
qd̄ de necessitate sequat grā. ḡ facienti qd̄ ī
se ē non dat de⁹ necessario grām. ¶ Itē q̄riē
quid est hoc dictū facere quod in se ē. Nā ille
qui facit quod in se ē facit recte. S̄z q̄cūq̄ facit
recte ex reatitudine opaf quā habet. ḡ si aliq̄s
facit quod in se ē b̄z reatitudine. Aut ḡ illa re-
ctitudo ē acq̄sita. aut inata. aut data. Non ē
inata: quia sic semper eēt. nec acq̄sita. s̄ itat ḡ q̄
ē data. ḡ donū gratuitū. ḡ bec reatitudo est

ex grā. Nullus q̄ potest facere quod in se est ad hoc q̄ sit grat⁹ deo nisi ex grā. ¶ Itē non pōt dici q̄ reſtitudo iſta ſit naturalis. quia reſtitudo nālis non contradicit obligati culpe vel peccato: cum maneat cū illo vel eū illa. Cum igit̄ reſtitudo qua homo facit quod in se est contradicat culpe. q̄ non ē nālis. eſt igit̄ gratū ita. ¶ Itē in Exo. ubi loquit̄ de induratione Pharaonis dicit gl. Induravit dñs cor eius ita q̄ nihil poterat facere acceptabile deo. q̄ non poterat facere aliquid per quod daret ei grā. q̄ h̄ faceret quod i se est adhuc nō daret ei grā. ¶ Do. dō ſicut dicit anſel. in li. de coz dia p̄deſtinationis 7 li. ar. Sciēdum ē q̄ ſepe dicim⁹ neceſſe eſſe qd̄ nulla vi eē cogit. 7 neceſſe non eē qd̄ nulla p̄hibitione remouetur. Nam dicim⁹. neceſſe ē deū eē imortalē: non q̄ aliqua vis cogat eum eē imortalē. 7 neceſſe ē non eē iniuſtus: non q̄ aliqua vis p̄hibeat eē iuſtū: ſ qm̄ nulla res poteſt facere vt non ſit imortalis ſeu vt ſit iniuſtus. Secūdū h̄ igit̄ dō ē q̄ neceſſitas in creatura dī ſ⁹ coactionē 7 p̄hibitionē qua aliqua res cogit vel p̄hibet eē vel non eſſe. In deo autem non cadit neceſſitas coactionis aut p̄hibitionis: ſ ſolū dī i eo neceſſitas imutabilitatis. Cū q̄ queriſ an de⁹ neceſſario det grām faciēti quod in se ē. aut loquimur de neceſſitate imutabilitatis. aut de neceſſitate coactionis 7 p̄hibitionis. hoc ultimo modo non dat grām neceſſario faciēti quod in se eſt: quia de⁹ non poteſt cogi. S; p̄mo mō vey ē q̄ imutabilis ſe habet diuina bonitas ad donū grē omni volēti recipere faciēdo qd̄ i se ē: qua neceſſitate nulli negat ſe. Concedēdum igit̄ q̄ ſi homo faciat qd̄ in se ē: q̄ deus dat ei grām: 7 etia; neceſſario. i. imutabilis: ſicut ſol imutabilis dat lumē ſuū oī volenti ſuſcipere. ſ. diſpoſito ad hoc: 7 ſe h̄nti in reſta diſpoſitione ad ſolem. Sic dicēdū ex parte iſta. ¶ Ad p̄mā rōnē i contrariū dō q̄ ſi ſeq̄. ſola liberalitate dat. q̄ ſe h̄z ad dandū 7 nō dandū faciēti qd̄ in se eſt. S; bñ ſequit̄. ſola liberalitate dat. q̄ non dat ex meritis vel p̄ coactionē vel p̄hibitionē. quia hoc ex ſola liberalitate excludit coactionē 7 p̄hibitionē 7 non imutabilitatē. ¶ Ad 2⁹ dō. q̄ ſi neceſſariū dicat imutabile falſū: ē q̄ neceſſariū 7 libez opponūē. Si aut̄ dicat neceſſariū coactū vel p̄hibitum ſic vey ē q̄ opponūē. p̄mo mō ē neceſſitas in deo: 7 p̄ter hoc non opponūē ſue liberalitati imo ex hoc eſt laus ſua: q̄ ipſa ē imutabilis 7 imutabilis libera. 7 ex hoc ē laus ſue bonitatis.

q̄ non poteſt ſe negare volēti eā recipere faciēdo quod in se eſt. vñ aug. Sicut vitupium humane volūtatis ē q̄ nō vlt̄ recipere. ita laus diuine bonitatis ē q̄ nō poteſt ſe ipſa; negare. ¶ Ad tertiu dō. q̄ ſi de⁹ nō daret faciēti qd̄ in se ē grām: q̄ non faceret ipſi iniuriā. 7 ideo totū ē ex liberalitate ſua q̄ dat ei grām. 7 iō introducū exēplū q̄ non fieret hōi iniuriā: ſi nō daret ei de⁹ grām: ſicut nec luto fieret iniuriā: ſi de eo facēt ſigil⁹ vas in otumeliā. quia fieret ſm̄ exigētā 7 naturā ſue mat̄rie. S; ex parte iſta ē. vñ 3^a. 44. Et nūc dñe p̄ n̄ eſtu. nos hō lutū 7 tu ſictor noster: 7 opa manuum tuarū omnes nos. vnde nos ſum⁹ materia ipſi. ſ. ſic ē q̄ tota maſſa generis humani corrupta ē p̄ originale p̄c̄m. Et p̄ter hoc ſi deus facit ex hōie vas in otumeliā 7 non in ſuum honozē imp̄mēdo formā nobile q̄ ē grā: fac̄ h̄z exigētā mat̄rie: quia ordinata ē maſſa ḡnis humani p̄ peccatū ad otumeliā. 7 p̄ter hoc ſi ita faceret: non faceret ei iniuriā. S; q̄ deus in homine faciente qd̄ in se ē imp̄mat formā; nobile q̄ ē grā: hoc ē ex ſola liberalitate ſua 7 non ex aliquo quod debeat homini faciēti qd̄ in se ē: quia homo faciēs quod in se ē adhuc ē indign⁹ an̄ ſuſceptionē grē. ¶ Ad quartū dō. q̄ in deo nulla ē neceſſitas coactionis aut p̄hibitionis: ſ ſolū imutabilitatis. De p̄ma loq̄ Ber. ſicut dictū ē. ¶ Ad quitū dicēdū 7 occidēdū q̄ null⁹ pōt ſufficiēter ſe diſponere ad grām niſi de⁹ ipm̄ diſponat. ſ. ſi faciat quod i se ē cōſequē diſpoſitio diuini adiutorii. vñ fenestra opaf actui volūtario: q̄ cōſentire vñ diſſentire. tenebra opaf p̄c̄o. vñ ſicut i p̄tate hominis non ē q̄ remoueat tenebrā a domo: niſi aperiat p̄hibēs lucē. ſ. fenestrā. 7 lux ipſa remouet tenebrā: ita i p̄tate hōis nō ē vt remoueat peccatū a ſe ipſo. ſ. ſi remoueat actum ſuū volūtariū. ſ. diſſenſum ad bonū 7 cōſenſum ad malū: tūc remouet illud qd̄ ē p̄hibēs grā; ſicut fenestra p̄hibet lucē. 7 tūc intrat grā in ipſo. 7 ita diuino adiutorio remouet ab eo tenebra. Remoueat q̄ li. ar. diſſenſum ad bonū: 7 cōſentiat parate grē. Et hoc ē qd̄ dicit Ber. S; ſolū cooperari dī li. ar. dam cōſentit. ¶ Ad aliud dō. q̄ facere qd̄ in se ē ſolum p̄tinet ad adultos 7 non ad p̄nulos. Et ad vidēdū qd̄ ē facē quod in se eſt notandū. q̄ in quolib; hōie p̄ naturā ē reſta rō. 7 hec reſtitudo boni ē notio indita a creatiōe qua q̄lib; aīa pōt cogitē ſuum p̄n. ſ. deū. 7 de hac dicit i p̄. Scitote qm̄ dñs ipſe ē de⁹: ipſe fecit nos 7 nō ipſi nos

per hoc enim q̄ quilibet homo natural̄ scit se non semp̄ fuisse scit se factū esse. ⁊ ita scit se hēre p̄n̄. ⁊ scit q̄ ab illo p̄ncipio h̄z q̄qd̄ h̄z: ⁊ totū bonū quod h̄z: ⁊ non a se. ⁊ scit q̄ ab illo d̄z perē bonū: ⁊ q̄ p̄ illū debēt suppleri omnes sui defect̄. Si ḡ fm̄ istā notione opes homo suo arbitrio: recurrēdo ad illū quē scit suū eē p̄n̄: ⁊ quē scit eē orandū sibi: ⁊ petat ab eo lumē cognitionis fidei ⁊ boni: dabit ei. vñ. i. cor. i. 4. Ignorans ignorabit. ⁊ sic faciet quod in se est. Pater ḡ quid sit facere quod ē se ē general̄ ī quol̄z homine. plus autē ē infidelī existente in peccato mortali de lumine: quia ipse habz fidē sine caritate. vnde h̄z fidē informē. Si des autē informis radiat ad dno. s. ad diuinā iusticiā damnātem reprobos. ⁊ ad diuinā m̄iam saluantē electos. hoc enim bene cognoscit p̄ fidē suā. Si ḡ auertat suam arbitriū ab actū peccati ⁊ dirigat ex lumine fidei in iusticiā damnātem reprobos ⁊ in m̄iam diuinā saluantē iustos. ex p̄mo creabit timor in eo ⁊ ex 2° spes. ⁊ hoc est facere quod in se ē. Et notādū ad solutionē alteri^o rōnis q̄ nālīf reditudo semp̄ otradicit peccato. vnde fm̄ illā monēt in dērens: que semp̄ murmurat oē peccatū. ⁊ arbitriū non semp̄ dirigit fm̄ illaz nec semp̄ seq̄t̄ eā arbitriū. Ad aliō de pharaone d̄d̄ q̄ nec pharao nec ali^o ex̄ns in p̄tō mortali poterat aliqd̄ facere deo acceptabile quia non h̄ns grām non potest facere aliqd̄ acceptū deo. s. non negat in glo. q̄ non posset facere aliquid vnde hēret aliquid ad q̄d ose quē collatio p̄tāt qua facēt acceptabile deo.

Queritur postea vtrum nō faciēti quod in se est def̄ grā. Ad quod sic. Summe bonū sume diffusiuū ē sume bonitati vel sue. S̄z sumā diffusio ē qua nō pōt maior intelligi ḡ illa diffusio qua sumū bonū se diffundit: est tanta q̄ maior ea non potest intelligi nec esse ḡ necessario fm̄ actū omnib^o se diffundit bonis ⁊ malis. ḡ seu homo faciat quod in se est: seu nō faciat. tamen necessario bonitas sumā diffundit se in ipso. Itē. 5. Mat. dicit dñs. Bñfacite his qui oderūt vos. Maioris autē caritatis ē hoc in hōse. s. q̄ bñfaciat ei quem odit q̄ ei quem diligit. ḡ si in deo sit maxima caritas: debet magis facere bonū ei quē non diligit q̄ ei quem diligit. vel admin^o d̄z ei facē eque bonū. ḡ magis vel eque d̄z infundere ei grām qui nō facit q̄d in se ē sicut facienti. Ad oppositū. Sicut dicit dno. nos nō ha-

bem^o vitā coactā. S̄z si cogereunt ad bonū hērem^o coactā vitā. ḡ non coguntur necitate ad bonū. ḡ nec ad grām suscipiēdā. So. sic p̄ ī sole. q̄ sol lucet sup̄ oculū cecū: non tamē ipm̄ illuminat: ⁊ non ē defect̄ ipi^o solis: s̄ ex parte oculi qui non potest nec est disposit^o ad recipiendū illuminationē. ita lux prima que est bonitas sumā semp̄ lucet ⁊ radiat sup̄ creaturā quantū ē de se ⁊ semp̄ se diffundit: non tamē semp̄ recipit quia creatura non potest ip̄z recipere: quia est indisposita. Ad 2° d̄d̄. q̄ ipse dñs bñfacit eis quos odit. sicut d̄t Mat. 5. Solē suū oriiri facit sup̄ bonos ⁊ malos ⁊ bñfacit omnib^o quantū eēt de se. non tamē ī oib^o efficit bonū. ⁊ hoc est defect̄ recipiētis: nō sume bonitatis. ⁊ p̄ exēplū. Si quis porrigeret elam duob^o panib^o: ⁊ vn^o extenderet manū alter nō. ille qui manū extenderet recipet donū. alter non. ita de^o semp̄ porrigit omnibus grām suam. non tñ omnes extendunt manū. i. voluntatē vt recipiāt eā.

Consequēter que

rit de effectib^o grē. Et p̄mo queritur vtrū p̄prie effect^o grē sint purgare. illuare. ⁊ p̄ficere. ⁊ vtrū p̄prie effect^o grē sint viuificare aīam. ⁊ reformare seu assilare ad deū: ⁊ gratificare. ⁊ querit vtrū effect^o ei^o p̄prie sint iustificare. excitare. mot^o meritorios elicere.

Ad primum sic. i. ad heb̄. Purgationē peccatorū faciēs. S̄z purgatio p̄tāt non ē nisi p̄ grām nec alī purgat de^o. ḡ purgare ē effect^o grē. Itē eccl̄iastici. 42. Spūs purgavit p̄tāt illi. Spūs idem ē q̄d grā. ḡ grā purgat. Itē q̄ illuminare sit effect^o grē videt. ps. Signatū est sup̄ nos lumē v. t. dñe. Et. Lumen gratie tue: quo reformat imago dei in nobis. ḡ grē est illuare. Itē Job. 25. Nūquid est numer^o militum ei^o ⁊ sup̄ quē zc. Ho. Lumē est grā preveniēs. Ergo. ibi dicit. Dilitū ē vt non p̄prie viribus s̄ superne grē infusione roborat: que si ī corde nostro non surgeret: p̄fecto mēs in tenebris remaneret. Itē ostēdit q̄ p̄ficere sit effect^o grē. Ad phil. 2. Ipse opat̄ in nobis velle ⁊ p̄ficere. S̄z illud opat̄ p̄ grām. ḡ grē ē p̄ficere. Itē. i. 5. Ezech. Perfecta eras in decore meo que posuerā sup̄ te dicit dñs. S̄z ille decore non ē nisi grā. ḡ ipi^o grē ē p̄ficere. Ad oppositū Jo. i. Plenū grā ⁊ veritate fuit x̄bū caro factūz. In x̄po est grā fm̄ excellētiā suā. ḡ ⁊ fm̄ suā p̄prie effectū. Si ḡ in x̄po n̄ h̄z purgare. ḡ p̄prie

effectus gratie non est purgare: sed per accidens. scilicet ratione subiecti in quo est. Item effectus essentialis semper consequitur causam suam: sicut calefacere semper consequitur ignem: et hunc effectum huius ignis semper ubi cumque sit: quia proprius effectus eius est. Sunt alii effectus ipsius contra hunc defecare: indurare. et isti effectus non semper consequuntur ignem in quocumque sit: quia non quocumque calefit ab igne induratur. Cum ergo purgare non semper consequatur gratiam: pro quod non est essentialis effectus gratie nec proprius. Item Actus. scilicet fidei purificans corda eorum. ergo purgare fidei est. Non igitur soli gratie. Sed proprius est quod uni soli convenit. ergo non est proprius effectus gratie. Queritur quomodo gratie sit proficere. Si ergo gratia proficit animam aut proficit eam secundum substantiam: aut secundum potentiam. Quod autem non proficiat per potentiam per se. Anselmus in libro de gratia et libero arbitrio. In fantibus qui mox baptizati gratia sola operatur salutem sine illo arbitrio. ergo gratia dat salutem anime sine arbitrio. ergo non proficit arbitrium. Non igitur proficit potentiam anime. Item Anselmus in eodem libro. Gratia subsequitur donum ut nunquam sen magnum seu parvum sit: illud dare deficiat. Gratia igitur semper est cum suo actu. et status non semper est eorum suo actu. unde fides non semper movet ad credendum. sicut patet in dormiente. Est ergo potentia gratie et status. Si ergo status proficit et gratia: oportet quod proficiant secundum aliquid et aliud. unde si status proficit secundum potentiam: gratia non proficit secundum potentiam: sed per aliud. Item gratia non proficiat substantiam anime ostendit Augustinus. Dicitur gratie sunt operas et cooperas. gratia operans est que nos facit velle. gratia cooperans que nos facit operari quod volumus. ergo gratia non operari. anima autem non movet ad opus per substantiam sed per potentiam. Item gratia essentialis anime est simplex. et ideo non potest diminui per peccatum. cum peccatum sit diminutio boni. Sed potentia potest diminui: quia habet ordinem a quo potest diminui ita quod minus habet ad bonum. et hoc fit per peccatum. Peccatum igitur non corrumpit essentialitatem anime sed potentiam. Si ergo opponitur peccatum per gratiam non proficit substantiam anime sed potentiam. Item. unde quod purgare. illuminare. proficere sunt proprii effectus gratie et essentialis. Cum enim gratia nihil aliud sit quam similitudo anime ad deum: sicut dicit Augustinus. gratia intendit animam assimilare deo. et hec tria necessario occurrunt ad assimilationem. scilicet purgare. illuminare. proficere. quia assimilatio nihil aliud est quam motus a dissimili ad simile. unde tunc anima assimilatur deo: quando movetur a dissimilitudine ad similitudinem: vel a similitudine ad maiorem similitudinem: ut magis sit similis. sicut dicit Dionysius. quod purgare respicit ipsam dissimilitudinem amovendo ipsam ab anima. unde purgatio est remotio dissimilitudinis ab anima. Illuminare vero et proficere introducit ipsam similitudinem. Sicut ergo forma naturalis primo remouet dispositiones dissimiles a materia. et tunc purgat. contra introducit dispositiones similes in materiam. et tunc deus illuminare materiam. ultimo introducit se ipsam in materiam et proficit eam. et hec necessaria sunt ad hoc quod forma naturalis assilet sibi aliquid. Sicut vero quod ista necessaria sunt ad hoc quod anima assilet. scilicet quod purgetur a dissimilitudine: et quod illuminetur a similitudine: et quod ultimo proficiat: et sit assimilata. unde purgare et illuminare dicuntur respectu fieri. proficere autem quando totum completum est: nec aliter fieret assimilatio. sicut etiam per de luce ad hunc quod assimilaret sibi aerem: quod purgetur aerem a tenebris: et quod ipsum disponat et illuminet: et quod se faciat in aere. et ipsum proficiat. sic est de gratia que est lux spiritualis ad hunc quod ipsa assimilaret animam deo. Et ideo proprie eius actus sunt isti. Ad primum in contrarium quod gratia non purgat in christo et sicut nec in anima. unde quod purgatio nihil aliud dicitur quam motus ad puritatem. sed possumus intelligere quod huius motus vel mutatione ad puritatem multi plures. vel quia fit mutatio de puro ad puritatem maiorem. vel de non puro ad puritatem. Si de non puro ad puritatem hoc est dupliciter quia non purum est dupliciter. scilicet per abnegationem: vel per privationem. non purum per abnegationem est quod non habet puritatem nec etiam contrarium puritatis. non purum per privationem est quod non habet puritatem et huius contrarium puritatis. Secundum ergo primum modum ad hunc in statu conditionis ante infusionem gratie fuit non purus. quia non habuit puritatem gratie: nec tamen habebat contrarium. Quod ergo infusa fuit ei gratia movebat ad hunc de hoc quod non habebat puritatem gratie ad hoc ut haberet eam. unde huius motus fuit factus in ipso purgatio. Secundum vero primum modum non fuit purificatio in anima nisi post peccatum: sicut in peccato. quia habet contrarium puritatis. si ergo gratia ei infundatur: purgat contrarium puritatis ab ipso et ponit in eo puritatem. Sicut motus de puro ad puritatem est dupliciter. vel de minori puritate ad maiorem puritatem. vel de puritate ad puritatem continuationem. In sanctis ergo qui habent gratiam et sunt in statu proficendi: purgatio est mutatio de minori puritate ad maiorem. In christo vero in quo gratia fuit ab initio in summa perfectione purgatio est velut motus a puritate in eiusdem puritatis continuationem. Ad aliud quod obicitur quod fides purgat. unde quod fides deus purgare non ratione sui: sed ratione gratie existens in fide. et sicut videmus quod duplex est sensus. communis et particularis. et sensus duplex. scilicet communis et particularis. sensus particulares habent sensata propria. et de his

effectus gratie non est purgare: sed per accidens. scilicet ratione subiecti in quo est. Item effectus essentialis semper consequitur causam suam: sicut calefacere semper consequitur ignem: et hunc effectum huius ignis semper ubi cumque sit: quia proprius effectus eius est. Sunt alii effectus ipsius contra hunc defecare: indurare. et isti effectus non semper consequuntur ignem in quocumque sit: quia non quocumque calefit ab igne induratur. Cum ergo purgare non semper consequatur gratiam: pro quod non est essentialis effectus gratie nec proprius. Item Actus. scilicet fidei purificans corda eorum. ergo purgare fidei est. Non igitur soli gratie. Sed proprius est quod uni soli convenit. ergo non est proprius effectus gratie. Queritur quomodo gratie sit proficere. Si ergo gratia proficit animam aut proficit eam secundum substantiam: aut secundum potentiam. Quod autem non proficiat per potentiam per se. Anselmus in libro de gratia et libero arbitrio. In fantibus qui mox baptizati gratia sola operatur salutem sine illo arbitrio. ergo gratia dat salutem anime sine arbitrio. ergo non proficit arbitrium. Non igitur proficit potentiam anime. Item Anselmus in eodem libro. Gratia subsequitur donum ut nunquam sen magnum seu parvum sit: illud dare deficiat. Gratia igitur semper est cum suo actu. et status non semper est eorum suo actu. unde fides non semper movet ad credendum. sicut patet in dormiente. Est ergo potentia gratie et status. Si ergo status proficit et gratia: oportet quod proficiant secundum aliquid et aliud. unde si status proficit secundum potentiam: gratia non proficit secundum potentiam: sed per aliud. Item gratia non proficiat substantiam anime ostendit Augustinus. Dicitur gratie sunt operas et cooperas. gratia operans est que nos facit velle. gratia cooperans que nos facit operari quod volumus. ergo gratia non operari. anima autem non movet ad opus per substantiam sed per potentiam. Item gratia essentialis anime est simplex. et ideo non potest diminui per peccatum. cum peccatum sit diminutio boni. Sed potentia potest diminui: quia habet ordinem a quo potest diminui ita quod minus habet ad bonum. et hoc fit per peccatum. Peccatum igitur non corrumpit essentialitatem anime sed potentiam. Si ergo opponitur peccatum per gratiam non proficit substantiam anime sed potentiam. Item. unde quod purgare. illuminare. proficere sunt proprii effectus gratie et essentialis. Cum enim gratia nihil aliud sit quam similitudo anime ad deum: sicut dicit Augustinus. gratia intendit animam assimilare deo. et hec tria necessario occurrunt ad assimilationem. scilicet purgare. illuminare. proficere. quia assimilatio nihil aliud est quam motus a dissimili ad simile. unde tunc anima assimilatur deo: quando movetur a dissimilitudine ad similitudinem: vel a similitudine ad maiorem similitudinem: ut magis sit similis. sicut dicit Dionysius. quod purgare respicit ipsam dissimilitudinem amovendo ipsam ab anima. unde purgatio est remotio dissimilitudinis ab anima. Illuminare vero et proficere introducit ipsam similitudinem. Sicut ergo forma naturalis primo remouet dispositiones dissimiles a materia. et tunc purgat. contra introducit dispositiones similes in materiam. et tunc deus illuminare materiam. ultimo introducit se ipsam in materiam et proficit eam. et hec necessaria sunt ad hoc quod forma naturalis assilet sibi aliquid. Sicut vero quod ista necessaria sunt ad hoc quod anima assilet. scilicet quod purgetur a dissimilitudine: et quod illuminetur a similitudine: et quod ultimo proficiat: et sit assimilata. unde purgare et illuminare dicuntur respectu fieri. proficere autem quando totum completum est: nec aliter fieret assimilatio. sicut etiam per de luce ad hunc quod assimilaret sibi aerem: quod purgetur aerem a tenebris: et quod ipsum disponat et illuminet: et quod se faciat in aere. et ipsum proficiat. sic est de gratia que est lux spiritualis ad hunc quod ipsa assimilaret animam deo. Et ideo proprie eius actus sunt isti. Ad primum in contrarium quod gratia non purgat in christo et sicut nec in anima. unde quod purgatio nihil aliud dicitur quam motus ad puritatem. sed possumus intelligere quod huius motus vel mutatione ad puritatem multi plures. vel quia fit mutatio de puro ad puritatem maiorem. vel de non puro ad puritatem. Si de non puro ad puritatem hoc est dupliciter quia non purum est dupliciter. scilicet per abnegationem: vel per privationem. non purum per abnegationem est quod non habet puritatem nec etiam contrarium puritatis. non purum per privationem est quod non habet puritatem et huius contrarium puritatis. Secundum ergo primum modum ad hunc in statu conditionis ante infusionem gratie fuit non purus. quia non habuit puritatem gratie: nec tamen habebat contrarium. Quod ergo infusa fuit ei gratia movebat ad hunc de hoc quod non habebat puritatem gratie ad hoc ut haberet eam. unde huius motus fuit factus in ipso purgatio. Secundum vero primum modum non fuit purificatio in anima nisi post peccatum: sicut in peccato. quia habet contrarium puritatis. si ergo gratia ei infundatur: purgat contrarium puritatis ab ipso et ponit in eo puritatem. Sicut motus de puro ad puritatem est dupliciter. vel de minori puritate ad maiorem puritatem. vel de puritate ad puritatem continuationem. In sanctis ergo qui habent gratiam et sunt in statu proficendi: purgatio est mutatio de minori puritate ad maiorem. In christo vero in quo gratia fuit ab initio in summa perfectione purgatio est velut motus a puritate in eiusdem puritatis continuationem. Ad aliud quod obicitur quod fides purgat. unde quod fides deus purgare non ratione sui: sed ratione gratie existens in fide. et sicut videmus quod duplex est sensus. communis et particularis. et sensus duplex. scilicet communis et particularis. sensus particulares habent sensata propria. et de his

vezz est q̄ sensatū vni non ē alteri? vñ color
qui ē sensatū visus p̄ticularē non ē sensatum
audit? Sensatū autem om̄ne ē magnitudo
quantitas vel superficies. hoc cñi p̄t sentiri a
quolibz sensu p̄ticulari. r̄ ita p̄ q̄ ē vn̄ sensus
om̄nis in istis sensibz p̄ticularibz: quo vn̄
sentit qd̄ alī sentit. s. sensatū om̄ne quod ē
quāritas. S̄ilf̄ vñ. q̄ quidā sunt p̄tū effectus
statū r̄ rōne statū. Quidā aut̄ nō rōne ip̄az
fm̄ se. s. rōne alicui p̄ncipiū om̄nis existētis
in ip̄is. r̄ illud est grā. fides enim rōne fidei
bz suū p̄tū effectū qui non ē alteri r̄tutis. s.
credere. Caritas enim non credit. Similf̄ de
caritate respectu fidei r̄ aliaz virtutū. p̄mi
effectus sunt p̄ticularēs. Secūdi aut̄ effectus
sunt om̄nes r̄tutibz. vñde non ē purgare ef
fectus fidei rōne sui vel alteri r̄tutis. s. rōne
om̄nis p̄ncipiū existētis in eis quod est grā.
Ad aliud quod obf̄ de illuminatione vñ.
q̄ similis sit op̄atio gr̄e ad r̄tutes que ē lu
minis ad radiū. s. p̄habitū ē. vñde p̄ q̄ grā
que est sic lumen in aīa illūat fm̄ in distinc
tione ad distincas p̄tes. imo simplf̄. r̄tus autem
fm̄ distincione. Ad alias rōnes quibz obf̄
de p̄fectione vñ. q̄ illud quod est ī anima in
distincā vñ gr̄e attribui ad p̄ficiēdā. illud aut̄
quod est distincā r̄ p̄ticularē vñ r̄tuti attri
bui vt̄ p̄ficiat ab ip̄a. p̄terea p̄mo r̄ p̄ncipa
liter grā p̄ficiat eētā aīe. secūdari libez ar.
qui est motor vñs in aīa. vñde eū d̄r. gratia
mouet ad opa: r̄ r̄tū mouet ad opa: hoc viffe
renter d̄r. quia grā est mouens vñ ad opera.
r̄tus p̄ticulariter. sicut fides mouet in deum
vt̄ vey. caritas mouet in deū vt̄ bonum. spes
mouet vt̄ in beatū vel gloriofū. vey aut̄ r̄
bonū r̄ gloriofū sunt unū sbaliter: quod ē ip̄e
de. sunt tñ p̄ticularēs rōnes r̄ diuerse. r̄tu
tes igit̄ mouet fm̄ istas p̄ticularēs rōnes. grā
aut̄ fm̄ rōne vlem: non distinguēdo vey bo
nū. gloriofū: mouet in deū. Ad p̄mū ḡ
ansel. vñ q̄ hoc q̄ grā in infantibz p̄stet salu
tem sine libero ar. hoc est ex imp̄fectione susci
pientis qui non p̄t vt̄ libero ar. vñde q̄ ip̄z
non p̄ficiat in aīa: hoc est ex imp̄fectione r̄
impotētia suscipientis. Ad aliud p̄ r̄fio
q̄ grā p̄ficiat sbam r̄ potētiā vlem. r̄tus autē
potētiās p̄ticularēs. Ad aliā rōne in cōf̄riū
vñ q̄ op̄afad sbam aīe r̄ potētiā. p̄mo mō
ē in ratione informant. z̄ mō est in rōne mo
nentis. p̄mo modo non dinidit p̄ operans r̄
coopans: s. secūdo modo. vñ illa rō solū p̄ce
dit de grā p̄t op̄af ad potētiā aīe. r̄ nō ad

ad sbaz. Ad aliud vñ. q̄ sbā aīe p̄t vñp̄r
cōsiderari. s. fm̄ suā esse absolutū. r̄ sic peccat ī
non corrūpit ipsam. vel fm̄ suū eē op̄atū: qd̄
est eē ordinis ad finē: fm̄ quē tendit ad deū.
r̄ quantū ad illud esse peccatū corrūpit esse
ip̄s anime. r̄ s̄ istō eē p̄fic̄ etiā grā sbaz aīe.

Consequenter queri

tur vtrū p̄tū effectus sint gr̄e viuificare. assi
milare. gratificare. r̄ oñ d̄r p̄mo q̄ viuificat
sit p̄tū effectus ip̄s gr̄e sic. De in creatura rō
nali est p̄ncipiū vite sp̄ialis. vñde act. 17. In
quo viuim? mouemur r̄ sum? Sed p̄mū quo
viuit rōnalis creatura p̄ deū ē grā. S̄ illud
quo p̄mo viuuit d̄r viuificare. ḡ ḡ grā viuifi
cat. Itē culpa mortificat aīa. igit̄ viuificat
cōtrario illi. s. grā. ḡ zc. Cōf̄. Abad. z. Just
ex fide mea viuuit. ḡ viuificare conuenit fidei. n̄
ḡ est effectus p̄tū gr̄e. Itē. i. 30. 3. Qui nō di
ligit manet in morte. Si ḡ non diligere est cā
mortis. ḡ diligere est causa vite. S̄ diligere ē
caritatis p̄p̄ie. ḡ caritatis p̄p̄ie ē viuificare
Non ḡ est p̄p̄ius effectus gr̄e. Itē Ricar. de
sancto nic. in li. de arra sp̄s ad sp̄sas. Scio
aīa mea q̄ dilectio vira tua est: r̄ sine dilectōe
esse non potes: S̄ dilectio est caritatis. ḡ r̄ ui
ta aīe. ḡ zc. Itē uides q̄ reformare sit p̄p̄us
effectus gr̄e. p̄. Signatū ē sup̄ nos lu. uult. r̄. d.
Elo. lumē gr̄e tue quo reformafūmago tua in
nobis qua tibi similes sum? Itē ibidē disti
guif̄ triplex imago in glo. s. imago creationis
r̄ recreationis. r̄ similitudinis. imago creati
onis est rō. imago recreationis ē grā. imago
similitudinis est ipsa sapiā: que est ip̄e filius
dei: ad quam imaginē homo cōdit est. Imago
ḡ recreationis aīe est grā. S̄ imago recreati
onis est imago reformationis aīe ad deum. ḡ
grā est imago assimilationis r̄ reformatōis
anime ad deū. Cōf̄. Si grā assimilat: op̄z
q̄ assimilet uel fm̄ cognitionē uel fm̄ amorē:
S̄ neutro modo assimilat grā: quia grā habz
eē in non habētibz cognitionē nec amorē fm̄
actum sicut in paruulis: quoz aīe non habent
cognitionē in actu nec amorē. ḡ grā non assi
milat p̄ cognitionē nec p̄ amorē. ḡ assimilare
non ē effectus gr̄e. Itē ostēdit q̄ effectus gr̄e
prop̄i sit gratificare. quia d̄r eph. i. In laudē
glorie gr̄e sue in qua gratificauit nos in x̄po.
Ex quo relinquit q̄ p̄tū effectus gr̄e sit gratifi
care. Itē cū gratificare sit quidam effectus
ostēdēs grām re r̄ noie. quia si gratia est: grā
tificare est. r̄ si ḡtificare est: grā est. Et similit̄

Non igitur est gratie iustificare. **I**tem ostendit quod opus gratie sit actus meritorios producere. i. cor. i. s. Gratia dei sum id quod sum. et gratia dei in me vacua non fuit. Uult ergo dicere quod gratia dei in ipso fructificauit. Sed fructificatio ista attenditur quantum ad meritum. ergo gratia producit opus meritorium. **I**tem ad phil. 2. Ipse operatur in nobis uelle et perficere bonum. Sed ipse deus non operatur nisi per gratiam in nobis. ergo gratia elicit a uoluntate opus bonum: et ita meritorium. **I**tem aug. ad ualentinum. Cogitare uel agere secundum deum nulla ratione sine gratia dei possumus. propter quod dominus cum de fructu iusticie loqueretur ait discipulis. Si in me nihil potestis facere. Jo. i. s. Si ergo gratia est principium in nobis cogitandi secundum deum et agendi. ergo ipsa est que opus meritorium producit. **C**ontra. Uirtus est ad recte agere. Si ergo omne meritum attenditur quantum ad recte agere et utitur in quantum est omne meritorium elicere. Non ergo per se est gratia. **R**espondeo intelligendum est quod gratia comparatur ad animam ut uita: et ut motor: et ut lux: quia gratia est similitudo summe uirtutis. et sic comparatur ut lux. Est etiam similitudo summe bonitatis. et sic comparatur ut uita. Est etiam similitudo potestatis et uirtutis. et sic comparatur ut motor arbitrii ad animam. Potentia autem attribuitur patri. uirtus filio. bonitas spiritui sancto. et ideo gratia est similitudo totius trinitatis: et assimilatur nos toti trinitati. Sed etiam quod comparatur ut lux eo quod est similitudo prime uirtutis: summe tres effectus gratie. scilicet quod comparatur ut uita eo quod est similitudo summe bonitatis: summe tres alii effectus. scilicet quod comparatur ut motor. scilicet eo quod est similitudo summe potestatis seu uirtutis: sunt eius effectus tres. scilicet iustificare. excitare. motus meritorios elicere. et hoc per comparationem ad liberum arbitrium. quia sicut dicit Ber. de li. ar. Liberum arbitrium gerit similitudinem diuine potestatis: eo quod non potest cogi. unde circa ipsum sunt isti tres effectus gratie. hoc diuersimode. quia liberum arbitrium est facultas uoluntatis et rationis. Excitare igitur est effectus gratie circa liberum arbitrium. quo ad rationem. iustificare quo ad uoluntatem. motus meritorios elicere quo ad facultatem. Ubi gratia mouet uoluntatem per iustificationem. quia sicut dicit anselmus. iusticia est reuerentia uoluntatis. et ideo iustificatio est ipsius uoluntatis. excitatio est ipsius rationis. motus meritorios elicere est ipsius facultatis seu potestatis. ubi tria hec bonum cogitare. uelle. perficere facit gratia in nobis. sicut dicit Ber. de gratia et li. ar. Gratia imitatio bona cogitationem nos peruenit. imitando mala uoluntatem nos sibi per affectum iniungit. ministrando consenti facultatem foris per opus

apertum internum opifex innotescit. et hoc planum est in iustificatione adultorum. qualis autem sit in paruulis iam patebit. **A**d primum ergo dicitur quod gratia duplex est. gratia faciens: et gratia data. et hoc non est gratum faciens: sed tamen disponens. sicut excitatio duplex est. uel a gratia gratum faciente. uel a gratia gratis data seu disponente. Dicitur in ergo quod iustitiam in peccato mortali non est excitatio a gratia gratum faciente: sed a gratia disponente uel gratis data: quia habent fidem informem que excitat eos ad cogitandum de diuino iudicio et de diuina misericordia ad hoc ut timeant et uoleant de peccatis. Similiter in infidelibus est ipsa recta ratio: quam appello gratiam gratis datam seu disponentem. quia habet in se naturaliter tamen gratis data a deo: et etiam quod moueat ad bonum gratis datum a deo. hec autem facit eos cogitare et cognoscere quod deus creator est: et quod bonum est: et quod ab ipso habent quicquid habent et quod ipse colendus est. et sic etiam excitat eos ad eorum secundum quod nihil possunt habere nisi ab eo. et sic excitat eos ad amorem et timorem ipsius. Alia autem excitatio est que est a gratia gratum faciente. **A**d aliud quod obicitur quod iusticia careat deus: esse autem iusticie: non gratia dicitur quod iusticia dicitur particulariter et proprie et generaliter. iusticia specialiter dicitur deus specialis reuerentia aie: per quam reuerentia anima ut reddat propter quod suum est. Ubi hec est reuerentia aie per comparationem ad primum. hec est iusticia que est una de uirtutibus cardinalibus. **I**usticia igitur generaliter dicitur est generalis reuerentia anime per comparationem ad deum et primum et ad se ipsum. et hec reuerentia est conformatio uoluntatis nostre ad uoluntatem diuinam. et ab hac dicitur generaliter iusticia. que est in conformacione uoluntatis ad deum. Nec tamen iusticia aliter est in paruulis: aliter in adultis: quia sicut iniusticia que est in paruulo non inest ei ex actu sui arbitrii: imo est iniusticia que ei fit ex alia operatione. In adulto igitur est iniusticia quam sibi facit: et ad quam cooperatur. Sicut iniusticia uas paruulo per sacramentum ecclesie seu per passionem christi: ipse nihil cooperante et non consentiente. Iusticia autem est in adulto ex eius consensu et cooperacione. Ubi de adulto loquitur Ber. cum dicit. imitatio mala uoluntatem sibi per consensum iniungit. Ubi iniusticia in paruulo est secundum habitum. In adulto igitur secundum actum. quia ad illam cooperatur. et sic cum ista iniusticia sit idem re quod gratia. per quod gratia est iustificare. **A**d illud quod obicitur de opere meritorio uisum est quibusdam quod opus meritorium dupliciter producat a uoluntate. scilicet secundum rationem particularem: uel secundum rationem generalem. Si secundum rationem particularem sic producat meritorium a quolibet uirtute particulari

unde sic p dicitur fm distinctione statū. qdlibet enim stus fm vnā rōne particularē p dicit: sicut fortitudo p dicit ipm i aggrediēdo terribilia: et sic de aliis. Secūdu rōne generalem p dicitur op^o meritorū tripl^r. quia hec ratio generalis est tripl^r fm tripl^c rōne cālitatis. s. finalis. exemplaris. efficiētis. fm rōne finis quia est sūma bonitas: grā in caritate p dicit omne meritū. unde cōsiderādo finē. s. sūmam bonitatē sic omne meritū ē ex caritate: seu ex grā in caritate. et fm hoc dicitur caritas m^r stutū. Secūdu rōne exēplaris sic grā in fide p dicit omne meritū in omni stute: quia fides est exemplar seu ars que monstrat cognitionem finis ad quē tendēdū. et ideo dicitur fundamētūz omniū stutū. Secūdu rōne efficiētis sic grā i rōne grē p dicit omne opus meritorū. qd cōparat ad aīam ut motor. et sic p q aliter p dicit grā opus meritorū: et stutes fm distinctiōnes virtutū: seu fm rōnes particulares.

Consequēter queritur an li. ar. moueat a grā spōtaneē an coactē. Ad qd sic. Jo. 6. Nemo venit ad me nisi p traherit eū. Et trahit ē spēs mot^o violētū. qd si nullus venit ad deū nisi trahit^o null^o venit ad eū nisi violēter. Et libez ar. mouet ad deū p grām. grā q mouet ipm violēter. Itē Luce. 14. de illis q debēt venire ad nuptias dicit. Compelle eos ire vt impleat dom^o mea. Si q li. ar. cōpellit intrare domū dñi: et non potest intrare nisi p grām. q grā cōpellit ipm et mouet ad grām cōpellēdo. Et cōpulsio est mot^o violētus. qd. Itē petis ab ecclia in quadā collecta. Nō res rebelles cōpelle xpicius volūtates. hoc petis a deo. Et ipse nō opat in nobis nisi p grām aliqū bonū. q grā cōpellit nostras volūtates ad bonū. et ita violēter mouet volūtates seu li. ar. ab ipa grā. Ad oppositū. Ecclia. 15. Religt eam in manu cōsiliū sui. an hōiem vita et mors bonū et malū zc. Homo igit est i potestate sui arbitrii. quia manus cōsiliū appellat potestas arbitrii. q in potestate ei^o est sequi et nō sequi mouētē grām. q grā non mouet ipm violēter seu coactē. Itē li. ar. ē libez a necessitate. Et si cōpulsus est et violenter moueret ab aliquo: non ē libez a necessitate: imo cogeret. q nō potest moueri violenter vel cōpelli a grā. Itē Ber. de grā et li. ar. qdē conditor: hac dignitate libez. ar. insigniuit: seu aīam rōnalem vt quēadmodū sui iuris erat sueq volūtate: non necessitat erat q bon^o erat: illa similiter

quodāmodo sui iuris existet: quaten^o non nisi sua volūtate mala fieri et iuste damnari. aut bona fieri et iuste saluari. Ex quo reliquē q libez ar. seu aīa rōnalis nō pot aliquo modo cōtra suā volūtate cōpelli: nec moueri ad bonū. Itē. dō sicut dicit Ber. distinguēdo geiaz cōpulsionē. Est enim cōpulsio actiua et passiua. et fm utrāq nos dicimur facere aliquid cōtra volūtate. Compulsio passiua recte uocari pot ubi nihil coopat patiens: que est absq cōsensu volūtario patietis. ut si nos cōpelleremur ad malū nobis inuitis: hec est cōpulsio passiua. sic fuit i btā Lucia que dixit. Si inuitam feceris me uiolari: castitas mihi duplicabit ad coronam. Compulsio actiua est in qua occurrit cōsensus patietis. s. cū induit^o ē p timorē ul dolorē ad hoc vt faciat malū. sicut est in illo qui timore mortis negat xpm. talis enim volens negat xpm: et nō uolēs: quia melius uult negare xpm q pati mortē. s. sua tñ volūtate absoluta non negaret: et ppter hoc dicitur cōpulsus: quia negat ne moriatur. et hoc dicitur dāma. q ē uolūtariū absolutū sicut est in illo qui simpl^r uult aliquid. Et est uolūtariū cōditionale: sicut ē in illo qui sō cōditione uult aliquid. Et grā nūq cōpellit libez ar. ad bonū cōpulsione passiua: quānis aliqñ cōpulsioe actiua ipm cōpellat: qd aliqñ mouet ipm p dolores et timores ut conuertat ad bonū. Cū Ber. Hoc quippe intendit cū terret aut pcutit ut faciat uolūtarios: non ut saluet inuitos. Secūdu q hanc distinctionē soluit hec qd et p rōnē ad obiecta. Distinctio aut cōmunis ē et bona p quā breuiter soluit hec qd. q est coactio sufficiens et inducēs Libez ar. nō pot cogi pms coactione ab ipsa grā. nec ab aliquo alio. s. solū coactione inducētī quia multa inducūt ipm ad hoc q uelit. quod prius uolebat.

Queritur consequen

ter de cōparatione effect^o grē ad statū nostrū in presenti nita. et queritur an grā faciat nos inuita presenti sine pōtō esse. Ad qd sic. Aug. 11. arbitriū ē uolūtate qua bonū eligis grā assistēte. malū grā desistēte. Si q grā assistēte arbitriū eligit bonū. q semp assistēte grā bonam eligim^o. Et semp eligēdo bonū nūq peccam^o. q grā assistente in nobis nūq peccamus. Itē introducitur ab heretico in li. de pfectōe iusticie hōis ratio. et sumit ex apod. 14. ubi loquitur de hōinib^o que sequūt agnum quocunq ierit. In ore ipso: nō est inuētū mendacium.

sine macula sunt ante tronū dei. q̄ nunq̄ pec-
cauerūt ore. et si semper sine macula sunt: sunt
sine p̄dō. q̄ hō potest sine esse p̄dō in vita ista
Cum q̄ grā pbibeat p̄m̄ facere: stat q̄ hō
in vita ista sit sine p̄dō. ¶ Itē ps. Qui ingre-
dit sine macula x̄. habitabit in tabernaculo
tuo. q̄ aliquis p̄t ingredi sine macula. q̄ grā
potest facere q̄ homo in vita ista sit sine p̄dō
Itē. z. ad cor. ultimo. Decetero fres gaudete
p̄fecti estote. et ita a postol̄ inuitat eos vt sint
p̄fecti. q̄ in ista vita potest homo esse p̄fectus.
S; non potest esse p̄fect̄ nisi sit sine p̄dō. q̄ hō
in vita ista potest esse sine peccato. ¶ Item
Dent. is. Perfect̄ eris et absq; macula coram
dño deo tuo. et loquit̄ in p̄senti vita. ¶ Item
h̄tici in li. de p̄fectione iusticie hominis. Aut
de vult nos eē sine p̄dō: aut cū p̄dō. non vlt
q̄ sim̄ cū p̄dō. quia hoc incōueniēs est. q̄ nlt
q̄ sim̄ sine p̄dō in vita ista. et possum̄ eē sine
p̄dō in vita ista. aut de velle aliquid quod
non posset eē. qd̄ est in conueniēs magnū. quia
dicit. Quis enim tam demēs ut dubitet fieri
posse qd̄ velle non dubitat. ¶ Itē. i. 30. 3.
Qui h; hanc spem in eo sanctificat se. s. i. deo
sicut ipse. s. deo sanctus est. Vult q̄ homo in
vita ista possit se sanctificare sicut deo. S; de
imūnis est ab omni p̄dō. q̄ homo in vita ista
p̄t eē imūnis v grām ab oī p̄dō. ¶ Ad oppo-
sitū. Aug. de p̄fectione iusticie hominis. et su-
m̄ ex. i. 30. 1. Si dixerim̄ q̄ p̄m̄ non hēmus
nos ipso seducim̄ et v̄itas in nobis non est.
dicit aug. Non dicit 30. Si p̄m̄ non hūeri-
mus. s. si p̄m̄ non hēmus. q̄ qui diceret se nō
hēre p̄m̄ ipse diceret falsum. falsum q̄ hō-
minē in vita ista eē sine p̄dō. licet sit in grā. q̄
grā non potest facere hominē in vita ista esse
sine p̄dō. ¶ Itē. puer. 20. Quis potest dicere.
mundū est cor meū: pur̄ su; a p̄dō. Et Amb.
in quadam omel. Nemo mundus a sordē: nec
infans vni diei sup̄ terrā. q̄ nec parul̄ nec
adult̄ est mund̄ a p̄dō in vita ista. ¶ So. v̄d
q̄ aug. ass̄gnat tres op̄iones circa questionē
istam: quāz vnam hēt p̄ erronea et heretica.
secundā h; quasi pbabilē. et dicit q̄ potest su-
stineri. tñ opponit cōtra eā. tertiā h; p̄ h̄a: et h̄
ē sua opinio p̄p̄ie. Prima q̄ op̄io quā narrat
talīs ē: q̄ nos sum̄ in vita ista indistincte s̄n̄
p̄dō. vnde dicit. Quisq; dicit post acceptas
remissionē p̄dōz quēq; boēm in se uixisse: ul
v̄inere: vt nullum hēat p̄m̄: cōtradicit ap̄lo
30. qui dixit. Si dixerim̄ q̄ peccatū non ha-
bem̄: et sic dicit q̄ vna opinio est q̄ grā po-

test facere hominē esse sine p̄dō in distictē: q̄
tñ falsa est. ¶ Itē opinio est que sustineri po-
test: vt dicit q̄ hēre p̄m̄ ē vel d̄ dupl̄. 1. 2. 3.
p̄m̄ d̄ ad̄ inordinat̄. dicit etia; ipm̄ p̄m̄
fomes seu ip̄a p̄nitas que est ad peccandū. po-
test q̄ intelligi auctoritas 30. Si dixerimus q̄
peccatū zē. aut de actu peccati: aut de fomite
peccati. quia fomitē appellat apostol̄ peccatū
ad ro. 7. Non enim qd̄ volo ago. s. quod odi
malū hoc facio zē. Si q̄ quod nolo id facio: n̄
ego operor illud. s. quod habitat in me p̄m̄.
et appellat illud p̄m̄ fomitē seu p̄nitarē ad
peccandū. Si q̄ appellem̄ p̄m̄ actū inordina-
tū: sic homo potest eē sine peccato i vita ista.
hoc est sine actu inordinato. non tñ potest esse
in vita ista sine peccato. i. sine fomite peccati.
et ita grā per modū p̄m̄ potest hominē facē
eē sine peccato. i. sine fomite peccati. in vita p̄-
senti. s. m̄ aliū modum non. excepto p̄uilegio
gloriose v̄ginis: que utroq; modo fuit sine pec-
cato. Cum enim loquimur de peccato n̄ loqui-
mur de ipsa: nec de alijs p̄uilegiatis: ut for-
tan de ioh̄e baptista. et dicit aug. q̄ hoc satis
p̄picaciter v̄ctū ē. Ipse tñ opponit cōtra. et i
hoc affirmat et ponit suā opinionem p̄p̄ia: q̄
vult dicere: q̄ non potest homo aliquo modo
esse sine peccato veniali. et hoc p̄bat. Si q̄s alī
sentiat videat quid agat de oratione domi-
nica vbi dicitur. Dimitte nobis debita nostra
qd̄ nisi fallo: non esset opus dicere: si nūq̄ pec-
carem̄ venial̄: nel in lapsu lingue: uel in ob-
delectanda cogitatione peccati aliq̄ fomit̄
desiderijs sentirem̄: s. tantū diceremus. Et
ne nos inducas i temptationem. et ita nullus
potest esse sine actu peccati ut solum habeat
fomitē et non actū peccati venial̄ ad minus.
¶ Ad idem ponit aug. auctoritatē dices. Nec
Jacob̄ apostol̄ diceret. Jaco. 3. In multis offē-
dim̄ omnes. nullū excludēdo. Null̄ q̄ excipit̄
omnino a peccato. q̄ omnes offendunt. et ita
null̄ potest esse in vita ista sine peccato saltē
veniali. Est igit̄ opinio ei quā affirmat uerā
q̄ null̄ in hac vita possit esse sine veniali. dicit
tñ q̄ alia opinio a magnatib; posita ē. ¶ Ad
p̄m̄ q̄ d̄ q̄ semp potest homo eligere bonū
grā assistente. non tñ potest facere bonū ipsa
assistente. Un̄ semp est posse: non tamē semp
facere. et hoc p̄pter fomitē p̄m̄ qui in ipso est
inclinans ipm̄ ad malū. et auertēs a bono. ga
ponit in eo difficultatē faciēdi bonum. p̄pter
quod exclamat ap̄lus ad ro. 7. Qd̄ nolo malū
hoc ago zē. et itez. Uideo legem in membris

meis repugnare zc. potest q̄ hō p grām affi-
stētē eligere bonū ⁊ vitare quodlibet malū ī sin-
gulari. s̄ non quodlibet malū ī vli. q̄a potest per
ipsam vitare hoc vbi ociosum: ⁊ hūc morus
occupat carnalis. ⁊ sic de quolibet singulariter p
se. s̄ non potest vitare omne peccatū vel oēs
occupat in vli. Et exemplū ē si nautis aliqua
esset pforata cētū foraminib⁹: ille qui esset in
nauti posset facere q̄ aqua nō intraret p quolibet
illoz singulariter: quia posset quis facere q̄ p
hoc aqua non intraret: nec q̄ p illud. ⁊ sic de quolibet
singulariter: non tñ posset vli facere in quolibet
foramine: q̄ p nullū intraret aqua. eodē mō ē
de illo qui h̄ grām ad hoc vt vitet quodlibet
malū. Ad aliud de auctoritate apod. rñder
aug. dices. Propterea tales sunt dicti q̄ ī ore
eoz nō ē inuētū mēdaciū: quia nō dixerūt se nō
habere p̄m. quia si aliter dicerēt mētīrētur:
sicut dicit 3o. Si dixerim⁹ q̄ p̄m nō hēm⁹ zc.
vitas in nobis nō est. ⁊ sic illa auctoritas pec-
dit contra hereticos. Ad aliud de ps. Qui in-
gredit sine macula zc. rñder Aug⁹. faciendo
vini in eo q̄ dī sine macula. quia cū dī īgre-
di sine macula: hoc non ē dicere q̄ non hēat
maculā aliquā: s̄ q̄ irrep̄sibilis gradis. vñ
dicit. ingredi sine macula non absurde dicitur
q̄ ad ipas p̄fectionē irrep̄sibilis currit carēs
tribus damnabilibus: atq̄ ipsa peccata non
negligēs mūdare delectatōis. Ingredi q̄ sine
macula solū puat maculā mortale: s̄ nō veni-
ale: vñ tñ irrep̄sibilis currat ad p̄fectionem
homo mūdādo culpā veniale. Ad aliud d
auctoritate sumpta ex Deut. rñder aug. in li.
de grā ⁊ cē. dices. Q̄ est p̄fectio viatoris: ⁊
est p̄fectio iam puenientis. p̄fectionē viatoris
polest homo habere in vita ista: quia hec est
p̄fectio p̄ficiētū. Vñ dicit. p̄ficiētū ē vita
q̄uis bñ p̄ficientes dicant p̄fectū viatores.
hec aut p̄fectio non excludit omnē culpā: sed
solū mortale: ⁊ q̄ irrep̄sibilis mūdē venia-
les. P̄fectio aut iam pueniētis ē illa que est
in gloria. Tanc non pot homo habere ī vita
ista: s̄ illam habebit in gloria: qñ erit absq̄ oī
peccato ⁊ p̄nitate ad peccādū. hec enī p̄fectio
omne peccatū excludit. Vñ dicit. Illa aut est
sūma p̄fectio: cui nihil addit: cū id quo tēdit
cepit possideri. vnde hec p̄fectio ē absq̄ omni
macula: cū ei nihil possit addi. s̄ p̄ma non ex-
cludit maculā veniale: nec etiā p̄nitate sen
fomitē. Ad aliud dō fm Aug. q̄ dē vult
nos esse sine peccato. aliter enim non misisset
filiū suū qui sanaret hoīes a peccato. Dicit q̄

q̄ homo pot ee sine p̄ctō mortali in vita ista p
grām. potest enim esse absq̄ omni p̄ctō quātū
ad futurū statū qui est in gloria. p̄ suū tñ arbi-
triū: nec p grām non pot ee sine peccato ueni-
ali quātū ad p̄sentē statū: s̄ sine mortali. Vñ
dicit q̄ in p̄senti bene sequit q̄ dē vult hoīes
esse sine peccato. q̄ hoīes possūt ee sine pecca-
to. s̄ mortali. Ad aliud de auctoritate 3o.
Qui h̄ hanc spem in eo sanctificat se zc. vñ q̄
differet sanctificare ⁊ sanctū ee. q̄a sanctificare
dicit sanctū fieri. sanctū ee dicit sanctitatē
in facto esse. Sicut q̄ est res in fieri ⁊ in facto
esse. ⁊ non sequit. vñ fit. q̄ vñ ē. s̄ sequit
est in facto ee. q̄ est. Similiter dō q̄ non sequit.
sanctificat se. q̄ est sanct⁹. Vñ ī hac vita bēns
grām sanctificat se hēndo spem. i. semp est in
fieri sanct⁹ quousq̄ pueniat ad illum statum
de quo h̄. i. 3o. 3. Cū apparerit similes ei cri-
mus. ⁊ hoc erit in gloria. ⁊ sic sanctificare se
nō ponit elōgatōez ab oī macula ⁊ ab oī p̄ctō.

Consequēter que

rit de ordine effectū grē. Et p̄mo
de ordine istoz duoz effectū iustificare ⁊ ui-
uificare. ⁊ de ordine istoz duoz purgare
illuare: seu expulsio p̄cti: ⁊ infusio grē.

Ad primum sic. p̄m est expulsio
morti q̄ introductio
uite. Si q̄ p̄ iustificationē ē expulsio mortis. s̄
peccati. p̄ uiuificationē est introductio uite. q̄
p̄or est iustificatio q̄ uiuificatio. Con̄. Uñ
iustificatio est mot⁹ ad uitā. iustificatio ē mot⁹
ad iusticiā. s̄ iusticia oseq̄ uitam. q̄ p̄or est
uiuificatio q̄ iustificatio. Adnot p̄. quia aīa
uiuificat a grā fm se. q̄ uiuificatio respic̄ aīa:
fm se. Iustificat aut aīa a grā non fm se: s̄ in
op̄atione ad op⁹. quia sicut dicit Ber. Iusti-
ficatio respicit meritū sicut mīa miserā intu-
etur. unde cū respiciat meritū respicit opus.
⁊ ita p̄or ē uiuificatio ī aīa q̄ iustificatio. q̄a
p̄or est aīa p se q̄ in op̄atione ad op⁹. Po-
stea q̄rit de ordine istoz que sunt purgatio
seu expulsio peccati. ⁊ illuatio seu infusio grē.
Ad qd sic. p̄rior est purgatio tenebre ab aere
q̄ aduēt⁹ lucis. Si q̄ op̄atio grē ad aīam ē sic
lucis ad aerē. quia grā op̄at ad aīam ut lux.
cū lux p̄us purget tenebram ab aere q̄ illuēt
ī p̄m. q̄ grā p̄us purgat tenebrā peccati ab aīa
q̄ illuēt ipas. q̄ p̄or ē effect⁹ qui ē purgare q̄
illuare. ⁊ t̄ p̄ctō ē auersio a deo ⁊ conuer-
sio ad amabile bonū. s̄ p̄or est illa conuersio
ad bonū amabile q̄ auersio a deo q̄ ē bonū

incomutabile. quia illa conuersio est causa illius conuer-
sionis. quod si in gratia prius est auerti a peccato quam
conuerti ad deum. quod expulsio peccati prior est quam in-
fusio gratie seu illuminatio. **¶** Item super illud psalmi. Sic
in sancto apparui tibi etc. dicitur glo. Nisi quis
prius deficiat a malo non pueniet ad bonum:
quod est deus. non excipit nona vitam nisi uer-
terit. quod prius deus expelli peccatum ab anima quam in-
fundat gratiam. et ita prior est expulsio peccati quam in-
fusio gratie vel illuminatio. **¶** Ad oppositum. Ambrosius
apologia David super psalmi. Prius est ut per gratiam
iniquitas deleat quemadmodum in anima sapientis
disciplina impudencia tollit: et scia ignorantia
sic perfecta virtus iniquitate. Sicut quod prius est ut
adueniat anime scia quam excludatur ignorantia: ita
prius deus gratia aduenire anime quam expellat peccatum
ab anima. quod prior est infusio gratie in anima quam expulsio
peccati. **¶** Item queritur utrum simul tpe sint in
anima isti duo effectus. scilicet purgatio et illuminatio: seu
expulsio peccati et infusio gratie. aut secundum prius et
posterius. Et ob hoc sic. Prius definit in hoc instanti
illud instans ultimum in quo ultimo est perfectum. in
isto dicitur a. instans in quo primo recipit gratiam. in
isto dicitur b. dodo queritur a. et b. aut sunt simul
in eodem instanti. aut non. Si sic. in a. ultimo est
perfectum in isto. in b. est primo gratia in isto quod simul et
in eodem instanti sunt perfectum et gratia in isto. Si non
sunt simul a et b. quod consequenter inter se innice. Sed
inter quos duo instantia est accipere tempus me-
dium. ergo inter a. et b. est accipere tempus me-
dium. Quero de illo tpe medio: non est in a. quod
iste non est malus. non est in b. quod non est bonus.
quod neque bonus est iste neque malus. quod est incon-
ueniens ponere. quod necesse est quod simul tpe expel-
lat peccatum ab ipso: et ipsi infundat gratiam. **¶** Do.
dō. quod ordo in effectibus gratie potest attendi tripliciter: quia
gratia comparatur tripliciter ad animam. scilicet ut uita. ut lux.
ut motor. Secundum autem quod comparatur ad animam ut
uita sic primi effectus eius in anima sunt nificare. al-
simulare. gratificare. quia sunt effectus gratie. ut
comparatur ut uita. secundum autem quod comparatur ad animam ut
lux: sic primi effectus eius sunt purgare illuminare
perficere. quia isti sunt effectus gratie. ut comparatur
ut lux ad animam. Secundum autem quod gratia comparatur
ad animam in ratione motoris: sic primi effectus eius
sunt isti iustificare. excitare. motus meritorios
elicere. quia sunt effectus eius secundum quod comparatur ad
animam: ut motor. Et sic secundum diuersas comparationes
ad animam est diuersificare ordinem in effectibus
gratie. Tamen si queratur quis effectus gratie prior est prin-
cipaliter et simpliciter dō. quod prior est comparatio gratie ad
animam ut uita quam alie comparationes. quia prior est figura

ratio seu conformatio anime ad summam bonitatem: quod
est spiritus sanctus. unde primo figurat nos sibi
spiritus sanctus. deinde ex illa figuracione est no-
bis comunicatio totius trinitatis. et ex illa conformati-
one ad bonitatem vel ad spiritum sanctum: qui est
amor summe uita. unde per illam conformacionem et
figuracionem quam dicimus gratiam: uiuit anima deo
sicut dicit aug. Consequens hoc comparatio vel
figuratio est ad primam uirtutem. et secundum hoc comparatur
gratia ut lux. Ultima figuratio est ad ipsam
potentiam patris vel uirtutem. et secundum hoc comparatur
ut motor. et secundum hoc simpliciter loquendo priores
sunt effectus gratie secundum quod comparatur ad animam ut ui-
ta. consequentes autem sunt effectus illi: ut comparatur
ut lux. ultimi sunt effectus eius: ut comparatur ut mo-
tor. et inter effectus gratie: ut est uita dō quod uiuifi-
care simpliciter prior est. Et sic patet qui effectus simplici-
ter sunt priores. et quis simpliciter prior. **¶** Ad primum dō
quod si loquamur secundum ordinem nature vel rationis: sic
prior est iste effectus quod est uiuificare quam iustificare
unde simpliciter prior est. tamen secundum quod potest esse quod
iustificare sit prius. scilicet in comparatione. quia si co-
paretur gratia ad animam in ratione motoris. sic quantum
ad hoc iustificare est prius. simpliciter tamen est prior
uiuificatio. **¶** Sed ad illud quod obicitur: quod expelle-
do mortem introducit iustificatio uitae: hoc
est cum ipsa simul introducit uita dō quod simul
sunt tpe. Sed notandum quod iustificatio dupliciter dicitur
scilicet proprie et improprie. proprie dicitur iustificatio quan-
tum ad rectitudinem uoluntatis: secundum quod respicit
recte uelle uel operari. improprie dicitur secundum quod respi-
cit recte esse. **¶** Ad aliud quod queritur de or-
dine purgationis et illuminatis dō. quod alius
est ordo in effectibus gratie per comparationem ad agem-
tem a quo sunt. et recipientem in quo sunt. si si
alius est ordo secundum quod sunt in ratione mali: uel in
ratione formalis: sicut patet in aere. Si isti effectus
purgare. illuminare possunt considerari in ratione
passiua et materiali. secundum quod dicitur purgari illumi-
nari. et sic prius est purgatio quam illuminatio. quia
prius naturaliter purgatur aer a contraria dispo-
sitione quam illuminetur. Sic quod dō est de gratia quod comparatur ad
animam ut lux spiritualis. Ex parte autem agentis est
e contrario. quia primum quod intendit ipsa lux
in aere est ipsum informare. et disponere. unde
disponit ipsum ad recipiendum informationem. et
purgat. et loquor secundum naturam. Sic ex parte lud
gratie dō. quod prius est perficere. et est disponere
seu illuminare. et est purgare. Ex parte autem
anime recipientis e contrario est. Et per hoc patet
responsio ad omnes rationes preterquam ad ultimam quod
ostendit quod simul sunt. Ad quam dicitur quidam

q̄ simul sunt tpe expulsio peccati ⁊ ifasio gr̄e.
 ⁊ d̄ q̄ idem ē instans fm̄ sbam. differēs solū
 fm̄ rōnē in quo desinit p̄t̄m esse in isto. ⁊ gr̄a
 incipit esse in illo eodē. s̄ ex hoc non sequit̄ q̄
 simul sunt p̄t̄m ⁊ gr̄a in illo. quia v̄fia est in
 successivis ⁊ permanētib⁹. quia in successivis
 q̄n res desinit esse: sequit̄. desinit eē. ⁊ non est
 s̄ in p̄manētib⁹ sequit̄. desinit esse. ⁊ adhuc
 est. s̄ otinno post hoc instans non erit. Similr̄
 in successivis sequit̄. incipit eē. ⁊ ē. ⁊ in p̄manē
 tib⁹ aut̄ nō sequit̄: s̄ sequit̄. incipit eē. ⁊ adhuc
 non est. s̄ otinno post hoc erit. ⁊ hoc est. quia
 p̄manētia h̄nt eē in sui termino: ⁊ non in sui
 p̄ncipio. Successiva aut̄ h̄nt eē in sui p̄nci
 pio fm̄ quendā modū: ⁊ non in sui termino. ⁊
 hoc ē quia eē successivoz ē in fieri ⁊ n̄ ī factō
 esse. Est aut̄ p̄manētū est in factō eē ⁊ nō in
 fieri. Est igit̄ idem instans fm̄ sbam in quo
 ultimo desinit p̄t̄m eē: ⁊ in quo ultimo sc̄ipit
 gr̄a differēs fm̄ rōnē. sicut p̄nt̄⁹ idē ē termi
 nus vni? linee ⁊ p̄ncipiū alteri? linee. Uñ sic
 non sequit̄. Dies desinit eē. ⁊ p̄t̄m ē. Si autem
 sequit̄. peccatū desinit eē. ⁊ p̄t̄m ē. Si autem
 querat̄ vtrū idem sit instans in quo ultimo ē
 peccatū in isto: ⁊ in quo p̄mo est gr̄a. v̄ q̄ nō
 Si aut̄ obiciat̄ q̄ inter quelib⁹ instantia ē t̄ps
 mediū zc. v̄ q̄ hoc tenet in motu successivo
 ⁊ nō in mutatione s̄bita. Est enim quedā mu
 tatio que est p̄fectibilis p̄ t̄ps. ⁊ h̄ est motus
 ⁊ ibi tenet ista regula. Et est alia mutatio q̄ ē
 s̄bita. ⁊ h̄ maxime mutatio ē in aduentu v̄lti
 me forme respectu materie: q̄n in materia fa
 cta est necessitas ⁊ in sūmo disposita respectu
 illi? v̄ñ sic p̄ q̄n ignis aduenit ligno v̄t fiat
 forma ignis in ligno: p̄mo disponit̄ lignū ad
 suscipiendū forma ignis: ⁊ remouēt̄ dispōnes
 contrarie. ⁊ tunc est ibi mutatio successiva. q̄n
 s̄o in sūmo dispositū ē lignū p̄ calefactionem
 t̄nc s̄bitō ⁊ in instanti fit forma ignis ī ligno
 ⁊ t̄nc mutatio que est ibi s̄bita est. Si ḡ gr̄a
 instans id̄ in quo nunc v̄ltimo non est ignis
 in ligno. ⁊ in quo nunc p̄mo est ignis in ligno
 aut̄ est idem instans. aut̄ nō. v̄ q̄ nō. imo v̄
 versa sunt instantia: t̄ñ non est accipere t̄p̄s
 mediū inter illa. quia non est ibi accipere otin
 uum: s̄ magis sic nūm̄z mot⁹.

Restat post predicta ad
 plentiorē intel
 ligentiā de cognitione gr̄e inquirē.
 Et querūt̄ tria. Primo de cognitione in ge
 nerali. ⁊ de cognitione in sp̄ali. Tertio
 de cognitione in particulari. pluribus enim

modis non est rem cognoscere.

Ad primum sic. Anima quasda
 res que extra se sūt
 cognoscit. ⁊ hoc p̄ similitudines rez. quasda
 aut̄ cognoscit in se: ⁊ illas p̄ se ip̄a; cognoscit
 Certi aut̄ cognoscit aīa ea que cognoscit se
 ip̄a: q̄ ea que cognoscit p̄ aliud. Cum igit̄ gr̄a
 sit eoz que nata sunt eē ī anima: p̄ q̄ anima
 nihil certi? cognoscit q̄ gr̄am. ḡ gr̄a ē cogno
 scibilis simplr̄. **C**ōtra. Si gr̄a nō cognoscit̄
 visione corporali nec imaginaria. ḡ cognoscit̄
 tertio genere visionis que est intellectualis. s̄
 hac visōe cognoscit̄ res p̄ se ip̄am apud aīa;
 ⁊ non p̄ similitudinē aliam ab ip̄a. ḡ gr̄a non co
 gnoscit̄ ab aliquo qui est ī peccato mortali. cū
 ip̄a res gr̄e nō sit apud aīa; illi? Si ḡ ea que
 cognoscit̄ fm̄ rōnē diffinitōis simplr̄: coḡsci
 tur ab omnib⁹ seu ex̄tib⁹ in p̄t̄o mortali: seu
 non. ḡ gr̄a non cognoscit̄ p̄ rōnē diffinitōis.
Ite 30.3. Sp̄s vbi vult spirat: ⁊ vocē ei?
 audis: s̄ nescis vnde veniat. aut quo vadat.
 s̄ nihil aliud est spiratio sp̄s q̄ gr̄a que a
 sp̄u sancto spirat in nobis. s̄ nescim⁹ vnde ve
 niat aut quo vadat spiratio sancti sp̄s. ḡ nō
 est cognoscibilis spiratio sp̄s sancti ab habē
 te ip̄am. ḡ gr̄a nō est cognoscibilis ab eo q̄ h̄
 ip̄am. ḡ multo magis nec ab illo qui non h̄t
 ip̄am. ḡ a nullo est cognoscibilis. **S**o. v̄ q̄
 duplex ē scire. s̄ scire in v̄lti. ⁊ scire ī particulari
 seu in rōne p̄pria. Dicendū ḡ q̄ ot̄ngit̄ scire
 gr̄am in v̄lti: ⁊ ideo eū eē in uli sit eē diffiniti
 uum. p̄pter hoc est cognoscere gr̄am fm̄ diffi
 nitionē quid sit. ⁊ appello scire in uli: sic ali
 qs p̄t̄ scire omnē mulā eē sterile: ⁊ t̄ñ d̄nbi
 tabit de hac mula. ⁊ appello ī uli scire gr̄am
 q̄ aliqs sciat in uli qd̄ ē gr̄a. scire ī particulari:
 ⁊ in rōne p̄pria q̄ aliqs sciat se h̄ere gr̄am s̄;
 rōnem gr̄e. s̄ hoc modo non potest sciri: sed
 p̄mo modo. **A**d illud quod ob̄ q̄ nihil cer
 tius cognoscit̄ anima q̄ ea que sunt in ip̄a v̄
 q̄ hoc intell̄ de illis q̄ sunt apud aīam: s̄ sint
 scabilia ī particulari seu ī rōne p̄pria ab aīa.
 ⁊ non de illis que sunt scabilia in uli fm̄ diffi
 nitionē. **A**d rōnes ī oppositū: ⁊ p̄mo ad p̄
 mā v̄ q̄ ille qui est in mortali h̄z sciam ī uli
 de gr̄a quid sit: ⁊ n̄ ī particulari nec ī rōe p̄
 pria. quia qliber seu bon⁹ seu mal⁹ a creatione
 h̄z inditam rōnē boni ⁊ veri. fm̄ q̄ dicit aug
 ⁊ Boeti⁹. Sicut ḡ in notioe p̄ncipioz veri ē
 notio occlusionū in uli. ita in notione boni no
 bis ī uli imp̄ssa ē notio gr̄e ī uli. ⁊ ex illa no
 tione boni possum⁹ scire quid ē gr̄a ī uli. s̄ q̄

m m

ipsa est velut quedā qualitas in anima. Cum enim grā sit bonū et hēam⁹ notionē boni ī uli nobis im pssam: ex illa possum⁹ arguere grāz eē. s. hec erit notio in uniuersali: non in rōne ppria. et sic ex notione boni erit diffinire grāz in uniuersali et cognoscere. ¶ Ad 2° dō. q. illa auctoritas intell⁹ de spiratione grē ī particulari: sicut de grā que informat animā alt⁹ cui⁹ sancti hominis. quia nescit vnde veniat. aut quo vadat. vnde non cognoscit eā in se. Et ita illa auctoritas excludit noticiam in se in particulari: et non in uniuersali.

Consequenter queri

tur de cognitione grē in spāli. Ad quod sic. Oppositorū eadez est scia. Cum q⁹ grā et pām sint opposita: eadē est eoz scia. q⁹ cū peccatūz scia in rōne ppria: p⁹ q⁹ grā scibilis ē in rōne ppria. ¶ Itē h⁹ cognoscit lux q⁹ tenebra: quia lux est pncipiū cognitionis sui et tenebre. vñ manifestat se et tenebrā. s. grā est vt lux: sicut dicit Jo. dam. pām tenebra. q⁹ h⁹ cognoscitur grā q⁹ pām. Si q⁹ peccatū cognoscit in rōne ppria: multo fort⁹ et grā. ¶ Itē h⁹ cognoscit reſtitudo q⁹ obliquitas. q⁹ non cognoscit obliquitas nec manifestat nisi p reſtitudinē: ut obliquū ē quod deficit a reſtitudinē. S; grā est reſtitudo: pām obliquitas. q⁹ h⁹ cognoscitur grā q⁹ peccatū. Si q⁹ peccatū cognoscit in ppria rōne: multo magis et grā. ¶ Contra. Job. 9. Si venerit ad me non videbo eū. si abi erit non intelligam. S; aduēt⁹ dei ad aīam ē p grāz. recessus hō dei ab aīa est p pām. Si q⁹ nō intell⁹ suū venire nec suū recedere. q⁹ nec grā intell⁹ nec pām. q⁹ grā nō ē cognoscibilis in ppria rōne. ¶ Ad primū dō q⁹ cognitio in ppria rōne pot⁹ dupl⁹ eē. quia vel in ppria rōne spēi vel singularis. Primo mō cognoscibilis est grā in ppria rōne sicut pām. et quātū ad hoc eoz eadē est disciplina. s. nō in rōne singularis sicut videbit. ¶ Ad 2° et 3° dō q⁹ est cognitio reſtitudinis ī rōe spēi: vel singularis. Primo modo h⁹ cognoscit reſtitudo q⁹ obliquitas. et lux q⁹ tenebra. et grā q⁹ pām. et sanitas q⁹ infirmitas. vñ medicus p rōnez medicine uniuersalē cert⁹ cognoscit sanitatē q⁹ egritudinē. quia non cognoscit hoc mō egritudinē: nisi quia est defectus sanitatis. s. cuius modo pūatio cognoscit p habitum: q⁹ cognitio in spē est cognitio diffinitiuā. pūatio aut⁹ diffinit⁹ p habitū. Cognitiōe hō particulari sic cert⁹ cognoscit pūatio q⁹ habitus.

vt obliquū q⁹ reſtū: et sic de aliis. quia plura requirūt ad cognitōem habit⁹ q⁹ pūationis ī sui cognitōe particulari. vñ medic⁹ certius cognoscit egritudinē ī particulari q⁹ sanitatē. quia ad cognitōem sanitat⁹ ī particulari vel ad sanitatē in uniuersali requirūt multe adequationes. s. ī spiritibus. ī humorib⁹. ī mēbris. et nisi sit oīmoda adequatio nō erit sanitas. Egritudo aut⁹ vicif per defectū ab aliqua istaz adequationū: quecūq⁹ sit illa. hoc antez certius cognoscit q⁹ adequatio oīmoda. Sicut ad hoc q⁹ sit reſtitudo: oportet q⁹ oēs partes magnitudis adeq⁹ pncipio et fini. vñ reſtū est cuius partes medie nō exēat ab extremis. Obliquitas aut⁹ est per exitū vñ solius ptis Exit⁹ aut⁹ istius partis certius cognoscitur et videt⁹ q⁹ oīmoda adequatio oīum partiū. sicut est de peccato et grā. quia plura requirūt ad grām q⁹ ad peccatū. et ideo cert⁹ cognoscit peccatū ī particulari q⁹ grā. s. ecōuerso ī uniuersali. ¶ Ad rōem ī oppositū dō. q⁹ nō vult dicere beat⁹ Job q⁹ peccatū et grā nō cog⁹ scāf s. vult dicere q⁹ si deus accedat ad aīam vel recedat ab ipā omnino nō sequit⁹ necessario q⁹ videat. quia pot⁹ esse q⁹ veniat: homo tamen nesciet: sicut ī paruulis: et multis etiā claudit dñs cognitōem hō ad remonēdā presūptōez ab ipsis. et ut excitet eos ad timorem.

Meritur conse

que
ter
¶ Vtrum grā sit cognoscibilis ī particulari. et partē ista questio. ¶ Primo enim q⁹ ritur vtrā aliquis possit cognoscere p sciam se habere grām. ¶ 2° vtrū per experimētum possit hoc cognoscere. ¶ 3° vtrū p reuelatōez sic. 2. cor. 4. vñ apls Nihil mihi cōsci⁹ suz s. nō ī hoc iustificat⁹ sum. q⁹ h⁹ sciret apostol⁹ nō eē cōsciū: nō tñ sciebat se esse iustificatū. q⁹ nesciebat vtrū esset ī statu grē. q⁹ multo magis nec alius scit. ¶ Itē ī ecclesiastes. 9. Nemo scit vtrum sit dignus amore vel odio. Dign⁹ est amore qui est in gratia. dign⁹ est odio q⁹ ē ī peccato. q⁹ nemo scit si est ī gratia vel ī pōtō. ¶ Item. i. Jo. i. Si dixerimus q⁹ peccatū nō habemus nos ipos seducim⁹ et vitas in nobis nō est. Si q⁹ nullus potest dicere se nō esse in peccato: null⁹ potest dicere se esse ī gratia. q⁹ nec scire. ¶ Item. puer. 20. Quis potest dicē mūdum est cor meū. purus sum a peccato. quasi dicat nullus. S; gratia non est sine mūdicia cordis. q⁹ nullus potest scire se habere grām.

Ite grā dī eo q̄ facit nos gratos deo. Sed esse gratum deo est acceptū deo esse. q̄ in rōe grē ponit acceptatio ī deo. S; hec acceptatio ē placitū volūtatis diuine. S; null⁹ pōt scire placitū volūtatis diuine. q̄ null⁹ potest scire grām se hēre. **A**d oppositū. Aug⁹. in li. de trinitate. Nemo dicat. non nouit qd̄ diligit. Magis enim nouit dilectionē qua diligit: q̄ frēm quem diligit. q̄ si aliquis cognoscit frē; que; diligit certitudinalī. s; cognoscit dilectionē suam certitudinalī. Sed dilectio illa ē ex grā: quia ē caritas. q̄ aliquis cognoscit certitudinalī grām suā ī se. **E**xplanat autē aug. illud ibidē dicēs. Illud est anime notū qd̄ est ei p̄nti⁹. S; dilectio qua diligit frēm est ei p̄sentior q̄ frater que; diligit. quia illa dilectio fm suam eētiam est in aīa. frater autē non. q̄ certius cognoscit illa dilectio ab aīa q̄ frater q̄ grā ex qua est illa dilectio. **I**te duplex est demonstratio. quia: 1. p̄pter quid. Demonstratio p̄pter quid est per cām. demonstratio q̄ ē p̄ effectū p̄ximū 1. immediatū. sicut p̄ lac ī muliere cognoscit accept⁹. s. q̄ ip̄a d̄cepit. tanq̄ p̄ effectū p̄ximū 1. immediatū. h. q̄ effect⁹ p̄xim⁹ 1. immediat⁹ grē scit ab hēnte ip̄m certitudinalī p̄ q̄ grā scit demonstratiue p̄ effectū ab hēnte ip̄am certitudinalī. **A**d ro. s. Justificati p̄ fidē pacē habeamus ad venm. **C**onstat autē q̄ iustificatio ista est per grām. 1. effect⁹ est pax: quia pax est reconciliatio ad deū. vñ dicit ibi glo. Pacem cum deo habet qui mādat ei nō resistit. S; hoc potest aliquis certitudinalī scire. s. q̄ non resistat mādati dei. q̄ pōt certitudinalī scire se habere pacē. q̄ se hēre grām. cū pax sit p̄p̄us effect⁹ grē. **I**te lux certitudinalī manifestat se 1. alia. Si q̄ grā lux est manifestat se 1. alia certitudinalī: sicut patet in illo cui dñs dat manifestationē suoz secretoz: sicut p̄ p̄phetiam q̄ grā maxime certitudinalī manifestat se in eo ī quo est. q̄ certitudinaliter cognoscibilis est ab eo qui h; ip̄am. **I**te aug. in li. de uide do deo. Qui h; fidē videt eam in se. Si q̄ sūt similes rōnis fides 1. grā in sciēdo. s. ut sciat. S; fides certitudinalī scit ab hēnte ip̄am. q̄ 1. grā. **S**o. Plures sunt opiniōes circa istā q̄stionē. Prima opinio ē q̄ aliquis potest scire p̄ sciam se non esse. ī gratia. sicut ille q̄ ē scī⁹ sibi de peccato mortali. talis bñ hēt sciam: q̄ non sit in grā: cū sit in mortali. **I**te aliq̄ potest dubitare se esse in grā. sicut ille qui h; rōnes eque fortes ad hoc q̄ sit 1. q̄ non sit in

grā. sicut qñ videt se esse tepidū amādo deū 1. non hēre affectū orādī. 1. ex opposito videt q̄ nullā habet volūtatem peccandi: nec villo modo peccaret. talis dubitat se esse ī grā: cū; habeat rōnes eque fortes ad hoc 1. ad suum oppositū. quia dubitatio ē vacillatio intellectus inter vtrāq̄ partē contradictionis. **I**te alī quis potest opinari se esse ī grā. sicut ille q̄ hēt rōnes ad hoc 1. ad suū oppositū: tñ fortiores hēt rōnes ad hoc q̄ ad suū oppositū. sicut quādo in vna parte videt se feruētē ī amore dei: 1. lugentē p̄ peccatis. **E**x opposito sentit rebellionē carnis 1. fragilitatē. Nā opinio est acceptatio vni⁹ partis contradictionis cum fortitudine alteri⁹. **I**te potest aliquis scire experimētālī se eē in grā. sicut ille qui sentit dulcedinē diuine bonitatis in orōne: 1. gustat q̄ suauis est dñs. **I**te vltēr⁹ dicit q̄ aliquis potest hēre sciam q̄ ip̄e sit in grā. sic est ī illis qui ita sunt donati deo 1. p̄fecti: q̄ iam non habent rebellionē fomitis: s; hēt plenā pacē spūs 1. sentiūt occupas carnis in se d̄spitas 1. sentiūt se oīo elenatos in diuina d̄replatiōne. sic fuit beata **M**agdalena 1. **P**aul⁹ q̄ ait ad ro. s. Quis separabit nos a caritate xpi. 1. vñ ip̄e. Cert⁹ enī sū q̄ neq̄ mors neq̄ vita z̄ poterit nos separare a caritate xpi sen dei. **A**lī pōt dici q̄ ī aīa est duplex scia. s. scientia cognitua 1. scia affectiua. Scia q̄ cognitua seu speculatiua non potest aliquis scire grā; certitudinalī in se. hec enim scia est p̄ cāz rei uel p̄ rōnē rei: uel etiam p̄ effectū. S; cā grē nō cadit sb̄ cognitione nostra. similī nec ei⁹ effectus vt videbīs. Si q̄ grā fm rōnem grē dīc opationē ad acceptationē dei. vñ ponit ip̄az acceptationē in deo. h̄ autem modo non pōt cognosci a nobis. 1. ideo nō cognoscit scia speculatiua certitudinalī. potest tñ sciri ab aliquo scia affectiua. hec enim est p̄ experientiaz rei in affectu. vñ de hec scia est de re per rem 1. non fm rōnē uel opationē; quam hēat ad aliud. res autē grē potest sentiri in affectu. uñ res grē fac se notam in affectu: sic dulcedo in gustu. **A**līter autem dicit q̄ duplex ē cognitio. Quēdā est cognitio per sciam. 1. hec est p̄ mediū infallibile. Et ē cognitio p̄ experimētum 1. hec ē p̄ mediū fallibile. Uñ hec cognitio ē per signa. Et p̄pter h̄ recte dīc **I**ppocras p̄ experimētū fallax. **D**icēdū q̄ q̄ scientia experimētali potest aliquis se scire esse in gratia. s; scia que est per mediū infallibile nō potest aliq̄ scire q̄ sit ī grā nisi sciat ex reuelatōe

et cā huius est quia quedā sunt forme ī aīa que
sunt absolute: sicut scīa ī aīa. cogitatio. odiū
dilectio. et si dicant respectum aliquem. illud
tamē ad quod dicit respectū cadit sibi cogni-
tione aīe. Est alia forma in aīa que ē respecti-
ua: que dicit respectū ad aliquid quod nō est
sibi cognitioni aīe: nec pōt cognosci ab aīa et
huius est grā. quia grā dicit respectū ad acce-
ptionē dei. vnde ponit acceptationē ī deo.
quia grā facit acceptū deo. Dico igitur quod formas
p̄mo modo rēctas habet aīa apud se. et illas co-
gnoscat p̄ certam scīam: nec aliquid aliud cer-
tius cognoscat quod illas. vnde aīa nihil certius
cognoscat quod suā scīam. quod suū odiū. quod suā di-
lectionē. quia istas hēt penes se. et sic cōnotant
respectū: hoc ē ad tale quod certitudinaliter cadit
sibi cognitione aīe. sicut quia grā est forma res-
pectiva que dicit operationē ad aliquid quod nō
potest sciri ab humana scīa certitudinaliter: quia
dicit respectū ad deū et ad acceptationē ī ipso:
qui non potest sciri nisi p̄ relationē. idē grā
p̄ scīam que est p̄ mediū infallibile sciri non
potest. **¶** Secundū hoc ad p̄mū in contrariū dicitur
et concedit quia dilectio qua frater diligitur
certius cognoscitur quod frater. tamē non ē sic de
grā. quia cū dico dilectionē dico formā abso-
lutā apud aīam. aut si cōnotet respectū. hoc ē
ad aliqd quod certitudinaliter cadit sibi cogni-
tione nostra. sicut frater. Sed cū dico grā: et rōe grē
dico formā in operatione ad divinā accepti-
onē que non est sibi scīa scīe nostre. **¶** Ad aliqd
dicitur quod nō est simile. quia fides dicit formā abso-
lutā in aīa: quia aīa assentit deū eē et trinita-
tē. sicut grā dicit operationē ad acceptationē que nō
est sibi scīa scīe. **¶** Ad tertium dicitur quod in demon-
stratione non sufficit scire mediū: sicut mediū in
rōne mediū. vnde non est demonstrativa scīa
nisi scīa cā in rōne cause. et effectus in rōne effe-
ctus. vnde non sequitur. scio cām. igitur scio effectū.
demonstrative dico nisi scīa cām et quoniam est cā.
Similiter est in demonstratione: quia nō sequitur
demonstrative. scio effectum. igitur scio cām
nisi addat. et quoniam effectus est ut dicat. scio effe-
ctum in quantum effectus est. igitur scio cām. Licet igitur
pax sit effectus grē. et aliquis posset scire pacem
in se. non tamen potest scire quod pax illa sit effectus
grē. quia si nō potest sciri quod pax illa sit ex grā.
¶ Ad aliqd dicitur quod lux manifestat se esse in oī-
bus uel oīa eē in luce quibus se manifestat. quia
lux manifestat se et exiit in luce et in tenebris
non tamen manifestat se ita quod ille qui videt
lucē sit in luce: quia sic existēs in tenebris eēt

in luce. et propter hoc sicut nō sequitur. lux manife-
stat se. igitur est in illo cui se manifestat. similiter nō
sequitur. grā manifestat se isti. igitur iste est in grā
et ideo aliquis non potest se scire hēre grām
certitudinaliter. sicut grā manifestet se ipsi. vel pōt
dici quod si gratia manifestet se aliquo effe-
ctu. tamē cognosces effectū illū non cognoscat
illū. ut est effectus grē. sicut gratū faciētis. et ita p̄
hoc non cognoscit grā in illo.

Consequenter queri

tur utrum aliquis possit scire se hēre grām per
experimētū. et fuerit qui dixerit quod sic. et quod ex-
perimēta sunt ista. iocunditas cōscie. bonū desi-
deriū. seruos ad bona opera. Sed in pagano
vel in infideli pōt eē oīa ista sicut in xpiano: quia
pagano iuxta errorem suū potest hēre iocun-
ditatē iusticie. et bonū desideriū etc. Sed p̄ ista
non probatur in pagano cognitio grē in ipso. igitur re-
linquitur quod ista non potest haberi certū expe-
rimētū de grā dei. igitur nō cognoscit per experimētū.
¶ Item omne experimētū quod pōt hēre xpia-
nus de grā dei: potest hēre hereticus. quia assen-
dit illud signū in quo xpianus hō experimētū quod
grā sit in ipso: illud est quod 3o. dicit in i. cano.
3. c. Si cor nostrū non reprehenderit nos fidu-
ciā habemus ad deū. vnde illud potest esse ex-
perimētū sancti viri ad hoc quod habeat grām
Sed illud potest hēre hereticus in se: quod non remor-
deat eū cōscia in ipso. nec hō reprehensionē cordis
¶ Ad oppositū. Apod. 2. Uinceri dabo māna
absconditū et calculū etc: quod nemo nouit nisi qui
accipit. igitur qui accipit nouit. Sed māna abscon-
ditū ibi et calculū non solū accipit de p̄cepti-
one diuine dulcedinis p̄ gloriā in patria. sicut etiā
p̄ grām in via. sicut qui accipit nouit. igitur qui acci-
pit diuinā dulcedinē p̄ grām nouit. igitur nouit
se hēre grām p̄ illam tāquam p̄ experimētū certum
¶ Item gustus boni dispositus non pōt nescire dul-
cedinē sibi coniunctā. igitur anima boni disposita non
potest non sentire diuinā dulcedinē sibi coni-
unctam. Sed sensus diuine dulcedinis ē p̄ grām.
igitur anima boni disposita non pōt ignorare quin
hēat grām. igitur grā cognoscit per experimētū sicut p̄
sensus diuine dulcedinis. **¶** Item. 2. ad Cor. vlti-
mo. An non cognoscitis vos metip̄os. quia
xp̄s in vobis ē: nisi forte reprobi estis. Sed dicit
apostolus Corinthiis. igitur aliquis nisi sit reprobus
cognoscit quod in ipso est xp̄s. Sed si hō recte co-
gnoscat quod habet gratiam: quia xp̄s non est in
nobis nisi p̄ grām. igitur hō experimētū quod grā sit in
ipso. **¶** Do. Concedit quod p̄ scīam experimētālē

possumus scire nos hēre grām. Que autē sint
illa experimēta quib⁹ homo potest scire se hēre
grām. hēmus in illo ps. Cum inuoca. exau. me
v. 2. ubi fit questio. ibi. Multi dicūt quis ostē
dit nobis bona. id ē homines querūt a fidelibus:
vnde certi sunt q̄ sint accepti deo ex bo
nis que faciūt. 7 p̄beta respōdēdo colligit
tria: ex quib⁹ colligit experimētū p̄ quod sciunt
q̄ sunt accepti: 7 q̄ hēnt grām. Primū est cū
viē. Signatū est lumē 2. v. vediti letitiā in
corde meo. 3. In pace id ipm̄ dormiā. 7 re.
Hec sunt tria ex quib⁹ colligit experimētū p̄
quod aīa sancta experimētālī cognoscit se hēre
grām. s. lumen. leticia. 7 pax. Lumen apud vī
rōnabilē. Pax ē apud irascibilē. Leticia ē apud
occupiscibilē. Quā enim ista tria sunt in aīa s̄
ta s̄m illas tres vires: s̄ certū experimētū est
q̄ aīa hēat grām. 7 bñ dico s̄: quia p̄ hoc vif
fert aīa sancta ab aīa h̄rica. quia aīa sancta
h̄ ista 3a q̄ h̄ grām. s̄ aīa heretica nō. vñ
nūq̄ h̄ vep̄ lumē in rōnali. nec verā pacē in
irascibili: nec verā leticiā in occupiscibili. sicut
h̄ aīa xp̄iana p̄fecta: que h̄ lumē v̄tatis radi
antis sup̄ vim rōnabilē. in quo mirabilī v̄le
ctaf̄ rō. Aīa h̄o pagani 7 h̄rici 7 cuiuslibet
infidelis non h̄ lumē nisi sophistici: sicut est
lumē in somnando. Silī non h̄ verā leticiā
in corde. q̄a sic v̄t apl̄as. i. ad Th̄. 4. Omnes
habēt cauteriatā c̄sciam. Silī nec verā pacē
habēt in irascibili. quia sic h̄ 3sa. 36. Impiis
non ē pax. vnde sic in paralitico videm⁹ q̄ in
ip̄o est infirmitas: nec tñ est sensus doloris h̄
in ip̄o sit materia doloris. In sano autē non ē
materia doloris nec sensus doloris. In egro
autē nō paralitico ē materia doloris 7 sensus
doloris. Silī aīa infidelis h̄ materiā doloris
non tñ sentit dolorē: vnde est velat palitic⁹.
In aīa vero fideli sana. i. sancta 7 p̄fecta non
ē sensus doloris nec materia doloris. In aīa
h̄o fideli egra. s. p̄ peccatū ē materia doloris:
7 sensus doloris. sic v̄t aug. Melior ē natura
que est cū sensu doloris q̄ q̄ ē sine sensu dolo
ris. 7 h̄ supple q̄ h̄ materiā doloris. 7 p̄pter
hoc si pax sit in infideli vel in h̄rico: hoc non
est nisi sic quies in paralitico: que non ē ibi s̄
s̄ dolor ibi est. licet nō sentiat. Et p̄ hoc p̄ solo
ad rōnē p̄mam quia tñ differt iocūditas aīe
infidelis a iocūditate aīe fidelis. quātū distat
iocūditas fantasie v̄l somniantis a iocūdita
te vigilantis. vñ in ip̄is non ē 3a iocūditas q̄
est experimētū ad hoc q̄ aliquis sciat se habere
grām. Ad aliud v̄t q̄ non sensus doloris

potest esse duplī. aut quia non est mā doloris
nec sensus: sic in sano. Aut quia est materia
doloris s̄ non sensus: sicut in paralitico qui ē
insensibilis. vnde in ip̄o p̄nat sensibilitas.
Similī non rep̄hēio cordis potest esse duplī
Aut quia non est ibi materia rep̄hēionis.
nec sensus rep̄hēionis. Et hoc modo est
non rep̄hēndere in anima sancta: quia non
hab̄ materiā rep̄hēionis. s. peccatū: nec sen
sum simlī. Aut p̄t eē nō rep̄hēio cordis q̄
p̄nat sensus rep̄hēionis 7 doloris de peccato
Est tñ ibi materia rep̄hēionis. s. peccatū. 7 h̄
est in aīa infideli. Ad intelligēdas autē rō
nes in oppositū v̄t. q̄ est cognoscere grām ul
s̄m rōnē grē: hoc est in op̄atione ad suā cā:
quia grā s̄m hoc ponit acceptiōne in deo: que
est cā sua. Aut absolute s̄m rem grē. Sicut s̄
videm⁹ q̄ gust⁹ h̄ cognitionē absolutam de
dulcedine: 7 cognoscit rem s̄ non cām dulce
dinis. ita dicendum de grā.

Queritur postmodū

vtrū p̄ reuelationē possit aliq̄s scire se esse ī
grā in rōne grē. 7 vtrā alicui possit reuelari
q̄ hēat grām in rōne grē. 7 videt q̄ sic: quia
hēt q̄n. 22. ubi d̄r ab̄rae q̄n voluit imolare fi
liū suū d̄no. Tūc cognoui q̄ timeas d̄m. 31.
Cognoui. i. cognoscē te feci. s̄ sancto ab̄rae fec
d̄ns cognoscere q̄ timeret deū. S; ille timor
ponit grām. s̄ fecit ei cognoscere grām in se.
Itē ad Phil. 4. Petitiōes vestre innotescāt
apud deū. v̄t glo. Nō accipiēdū est tāq̄ deo
innotescāt. quia eas aīa q̄ essent non erat. s̄ no
bis innotescant esse apud deū. s̄ possibile ē vt
sciam⁹ q̄ petitiō nostra est accepta deo. Itē
i. 3o. 4. In hoc scim⁹ q̄ in deo manem⁹: 7 ip̄e
in nobis: q̄ de spū sancto dedit nobis. S; hoc
scim⁹ p̄ reuelationē. Cum s̄ in deo manemus
p̄ grām scim⁹ p̄ reuelationē nos habere grā.
Itē in eadē. 2. v̄t. Unūdo docebit vos de
oib⁹. Ad oppositū. 2. Cor. 2. Nemo nouit q̄
dei sunt nisi spūs dei. s̄ nemo potest scire illō
quod est in diuina voluntate. S; grā in rōne
grē ponit acceptationē 7 placitū: in diuina
voluntate. s̄ nemo potest aliquo mō scire grā:
in se. s̄ nec p̄ reuelationē: nec alio modo. Itē
nulli potest reuelari sua damnatio. 7 hoc
probatū est alibi. 7 rō huius ē ne desperet. s̄
silī nulli p̄t reuelari sua acceptatio deo: ne p̄
sumat. quia sicut ex reuelatione sue damna
tionis sequeret desp̄atio. ita ex reuelatione sue
acceptationis sequeret ī co p̄sumptio quod ē

peccatū in spūm sanctū. Sed grā in rōne grē
ponit acceptationē in deo. q̄ nulli potest reue-
lari q̄ sit in statu grē fm rōne grē. ¶ So. ad
istā qōnē dō sic dicit Jo. Dam. in pmo li. Deus
non reliquit nos penit? in ignoratiā sui: nec
etiā nobis penitus manifestauit semetipm. in
ignorantiā sui non reliquit nos penit?: quia
cuilibz est impressa notio essendi deū. non tñ
ipm penitus cognoscim?. Similr dō in nobis
habētibz grām: q̄ non penitus reliquit nos i
ignorantiā grē: nec penit? dat nobis cogniti-
onē grē. non dat nobis penit? cognitionē illi?
quia non dat nobis cognitionē grē speculati-
uā ut cognoscam? eā in rōne grē: nec dimisit
nos penit? in iph? ignoratiā: quia dedit nobis
ut cognoscerem? ipam fm affectiuā cogniti-
onē in experientia et sensu diuine dulcedinis q̄ ē
ex grā. Et rō hui? est duplex ratio amoris et
rō timoris. Si enim aīa nihil sentiret de dul-
cedine dei p grām non alliceret ad amorem
dei ex parte affectionis. Et p hoc habet
cognitionē affectiuā q̄ ē in experientia et sensu
diuine dulcedinis p quā cognoscit i se grām
fm rē grē. Si autē haberet cognitionē specula-
tiuā de grā. s. q̄ ipa; cognosceret in rōne grē
haberet forte p̄sumptionē. et sic non haberet
dei timorē. Ut q̄ homo ad diuinū amorē pu-
ces: et ad dei timorē ordinē habz cognitionē
de grā in se affectiuā: non autē speculatiuā. Vi-
cēdū est tñ q̄ grā potest reuelari alicui q̄ sit
in illo fm rōne grē. sic fuit in Paulo: qui ait
ad ro. 8. Scio q̄ neq; mors neq; vita zē poterit
nos separare a caritate xp̄i. ¶ Ad illud qd̄ p̄
obf? contrariū dō. sicut rñder apostol? qui dicit
Nos autē spūm dei hēim?. Dico enī q̄ null?
de se pōt venire ad hoc ut sciat se eē acceptū
deo. s. spūm sanctū qui ē in illo. sicut fuit i Pau-
lo et in abraham: pōt ei manifestare. ¶ Ad aliud
dō et cōcedēdum q̄ adhuc supposito q̄ nulli
potest reuelari sua damnatio. tamē sancte aīe
et p̄fecte pōt reuelari sua acceptatio: sic vide-
mus q̄ illud quod p̄fecte sanū ē non ordinat
ad aliquā egritudinē. Corp? ho male disposi-
tū ordinat ad egritudinē. ita dico p̄fecta et
sana anima nō ordinat ad aliquā egritudinē
i. ad peccādū. et ppter hoc h? ei reuelat sua ac-
ceptatio nō ordinat ex hoc ad p̄sumptionē. s.
hoc sequeret in aīa i p̄fecta seu male disposita
ut reuelare alicui suā acceptationē: hoc non
ordinat recte ad p̄sumptionē. s. ex vitio fori-
tis adiūcti ipsi aīe. et ppter hoc potest ei reue-
lari. s; reuelatio damnatiōis ex se ordinat ad

desperationē. Et ideo h? nulli possit reuelari
sua damnatio. potest tñ aliquibus reuelari
sua acceptatio.

Inquisito de grā

absolute inquirēdū est de grā i opa-
ratione. Sciendū igit q̄ ē grā p̄ficiens et grā
reficiens. Grā sanitatis et grā curatiōis. ¶ Itē
grā p̄ficiēs et sanitatē spūalis creat virtutes
bona. fructū et bñtūdines. Grā ho reficiens
seu curatiōis egritudinis spūalis dat vim
sacramētis euangelicis que sunt medicine et
remedia aīaz. ¶ De sacris ho in pte alia agē-
dum est. Reliqua ho sunt p̄ntis negocii. Ut
q̄ planior sit via: p̄ inquisitionē grē ad vtutes
querēdū est de operatiōe grē vtutū. donozū.
fructuum. et beatitudinum vie. ¶ Primo de
operatiōe istoꝝ ad grām. ¶ 2° de operatiōe
istoꝝ ad inuicē. ¶ 3° que nēcitas omniū istoꝝ
¶ Quarto de ordine vtutū et donozū.

Circa primum ^{quānis adhuc} sit disputatū
superi? arguit ad maiorē intelligētiā sequentiū
¶ Itus sit grā videt. quia 2^a. in 2^a. 26. vlti.
v? q̄ grā p̄ficiēs est fides cū dilectione. ¶ Itat
autē q̄ tā fides q̄ dilectio vtutes sunt. ¶ Itē
grā est p̄ncipiū cui debet meritū. hoc potest
extrahi ab apostolo ad ro. ex textu et ex glo.
in pluribz locis. Similr autē vtuti debet meri-
tū p̄mū. Si q̄ p̄mū suplatiuū ē. et qd̄ p supabū
dantiā dicit vni soli conuenit. q̄ vtus et gratia
sunt vni solū. Similr autē q̄ dona sint idē qd̄
grē videt. v? enim. i. ad cor. 12. Diuisiones q̄
tiaꝝ sunt. Sicut q̄ dicit q̄ est grā ad creden-
dā et est grā ad sperādū: et ad timēdū: et ad
operiēdū et hī. Ita sunt dona ad timēdū et
operiēdū et cōsilia. utpote donum timoris et
pietatis. Si q̄ eadē sunt: ex quibus idem ad?
eliciūt. videt q̄ non differāt dona et gratia.
¶ Contra est qm̄ v? homo grat? deo a gratia
vna. vñ homo totalr grat? nō dī habere nisi
grām vnā. s; vna vtus vel vnū donū n̄ fac-
boīem totalr gratū. Donat enim q̄ possit hī
sine caritate fides: seu vna politica sine alia:
uel donū timoris sñ dono pietatis: nō dicit
homo simplr deo grat?. ē gratia vna: vtutes
ho et dona multiplicāt s; vna grā: quā erit
grā sicut integratū quoddā et collectū respe-
ctū multaz vtutū et donozū. s; que sic se hñt
nō sunt idem. ¶ Itē grā ē habit? qui semper
est in suo actu. vtus ho nō semp. q̄ nō sūt idē
Itē aīa nō ē eēntialr sue potētie. Inter ea. n.

que sunt sol^o de^o sua potētia est. q̄ differāt po-
tentie et essentia ipsi^o aīe. S; grā est respectu
essentie. dona et virtutes respectu potentie. q̄ n̄
sunt idem. ¶ Item grā pprie est p̄n^o viuēdi
Sal. 5. Si spū ducimur zc. virtutes x̄o merēdi.
q̄ non sunt idem. ¶ Do. dicim^o q̄ aliqui appel-
laf virtus grā et eo^o. fm̄ om̄nē acceptiōne grē
S; notādū q̄ grā dī duplī. vno mō qd̄ gratū
datū. et sic etiam grā p̄mo gratū faciēs dicit^r
gratis data. quia null^o eam meret. et hec ac-
ceptiō grē p̄ opationē est ad efficiētē. p̄ opa-
tionē enī ad datōrē oīs grā ē gratis data.
Alio modo dī grā que gratū reddīt habētē.
et hec acceptiō grē est ex relatione ad ip̄m re-
cipiētē grāz. Si grā q̄ et virtus et quecūq̄ sūt
talia accipiāt in opationē ad ip̄m efficiētē
sic oīa possunt dici grā: q̄a omnia gratis tāf
Si autē in relatione ad accipiētē vt dicat grā
que gratū facit: sic non sūt eadē. Notādū tñ
q̄ fm̄ ppriam acceptiōne aliter ouenit gratū
reddere grē et virtuti: sicut p̄ ex obiectiōib^o
ultimo factis. Est enim grā respectu ipsi^o eēn-
tie aīe: et deinde fm̄ ordinē nature: et si non
temporis gratificat ip̄am pprie in suo actū.
Ultima x̄o reddīt gratū semp̄ dirigen do in
finē. Qd̄ q̄ obf̄ q̄ dicit magis q̄ est grā p̄nēni-
ens zc. dicim^o q̄ non valet hoc argumētū. Fi-
des est virtus et fides est grā. q̄ virtus est grā.
quia cū dī. fides est virtus: hoc p̄dicat essentia
liter. Cū autē dī. fides est grā: hoc p̄dicat cālī.
et est sile. dies est sol lucens sup̄ terrā. S; sol ē
corpus. q̄ dies est corpus. vel alī. Potest enī
dici q̄ vtrāq̄ p̄dicatio eēntialis ē fm̄ om̄nē
acceptiōne. S; cū dī. fides est grā. hoc dicit^r
fm̄ relationē ad efficiētē. Cū dī. fides ē virtus:
hoc dī p̄ opationē ad illd̄ in quo et ad illd̄
ad qd̄. Dicit enim virtus dispositiō perfecti ad
optimū. vñ hic tangūt illa duo. ¶ Ad aliud
quod dī q̄ grē et virtuti ouenit hoc qd̄ dico p̄
mū p̄n^o fm̄ q̄ debet meritiū. p̄ si h̄ de vtroq̄
dī: non tñ eadē rōe. et id̄ n̄ op̄ q̄ ip̄a sint idē.
¶ Ad aliud qd̄ obf̄ q̄ diuisiones grāz sūt zc
dicim^o q̄ illud ibi totū ē de grā gratis data:
nō gratū faciēre. si tamē diceref vltteri^o q̄ idē
habīt sūt q̄ ad eosdē act^o sūt. dicim^o q̄ grā n̄
ē ad actū ipsi^o virtutis et doni pprie loquendo.
aut si ē aliquo mō: nō tñ eodē: sic ip̄a virtus vel
donū. Dī enim plus dicit gratificationē in se
virtus uero magis in relatione ad finem.

Consequenter queri
tur de cōparatione istoz adinuicē. Ad quod

sic. videt^r q̄ dona sint virtutes. Est enim donū
bona qualitas mentis zc. Et hec est definitiō
virtutis. q̄ zc. Si dicat q̄ non ouenit ei illa diffi-
nitio quātū ad hanc partē: vt donum sit quo
recte viuif: quia in aliis partib^o definitiōnis
non potest instari. ¶ Contra. ostēdit^r q̄ dono
recte viuif. Constat enim q̄ si viuēbat recte
virtute vbi iquātū erat gratuita. Erat. n. grā
p̄mū viuificatiū. S; sicut virtus est gratuita
sic et donū. q̄ sicut virtute in eo q̄ gratuita vi-
uif: sic et dono. Q̄ autē recte p̄bat: sic timere ē
actus q̄ egredif a vi irascibili: sicut et aggre-
di. S; quia egredi poterat a sua potentia bñ
et non bñ. ideo habit^r fortitudis qui erat dire-
ctius potētie ad hoc vt bñ p̄cederet in actū
qui est aggreddi: dicebat^r eē reſtitudo quedā;
quare si timere potuit egredi ab eadē vi bñ
et non bñ habit^r fm̄ que dūiget vis vt p̄ce-
dat bñ in actū illū dicef reſtitudo quedā. hic
autē habit^r est donū timoris: quare tam ex pte
vite q̄ ex parte reſtitutiōnis eque est donum
quo recte viuif: sicut et virtus. ¶ Item p̄. Uox
dīi sup̄ aquas zc. Elo. 7. Virtutes sp̄s sancti cā
magno p̄conio numerat: et postea noīat ibi. 7.
dona. Ex quo apparet q̄ vlt dicit^r q̄ dona sūt
virtutes. ¶ Itē ambrosi^o in li. de spū sancto. et ē
i. 3. Inīaz. di. 34. c. 1. Ciuitas dei hierusalē illa
celestis non meatu alicuius fluuii terrestri-
s abluit. s; ex vite fonte p̄cedēs sp̄s sanct^o cui^o
nos breui satiam^r haultu in illis celestib^o spi-
ritib^o redūdāt^r videt^r effinere pleno. 7. Virtutū
sp̄aliū fluens meatu. et loquit^r ibi de donis.
Ex quo videt^r q̄ dona et virtutes sunt idē.
¶ Contra est qm̄ ip̄az virtutū et donoz non
sunt eedē dīe: q̄ nec ip̄a eadē. ¶ Itē aug^o.
in smone dñi de mōte. Mat. 6. in glo. 3. in fine
orōnis dñice in p̄tib^o est vt impetrem^o dona
in donis ut operemur mandata. de operatōe
beatitudines osequūt. q̄ si hec ita se hñt fm̄
ordinē dona et operatio mandatorū que sūt
fm̄ virtutes. que aut ordinē habēt fm̄ q̄ buius
eadē nō sunt. q̄ he non sunt idem. Propterea
respondēt quidā: quia fm̄ illam parabolā que
legit^r luce. 10. Doī uenērū a hierusalē i jertico
duo facta sunt. fuit enī spoliat^r et vulnerat^r
Secūdū q̄ opationē istoz duoz defectū no-
lunt dicere q̄ differūt dona et virtutes: dice-
tes q̄ in reſtitutiōne spoliōz sunt virtutes. in
reparationē vulnez sunt ip̄a dona. Sed q̄ hoc
nihil sit arguif^r hoc q̄ si virtutes in dūmēta
possunt dici: ita et dona. Vñ cū dī apod. 16.
Beat^r q̄ custodit uestimēta sua zc. non solum
m m 4

intell^o de virtutib^o: s^c etiã de donis. ¶ Simil^o
ecclesiastes. 9. Omni tpe sint vestimenta tua
candida zc. Preterea q^o d^r vulnerat^o r^o spoli
atus: sic exponit: vt dicat vulnerat^o in nãlib^o
r^o spoliat^o in gratuitis. Si g^o dona simil^o sint
gratuita: sicut virtutes: non different h^o ad in-
uicem: nec distinguẽt: ut aliter sit ad repara-
tionẽ vulnez: aliter ad restauratiõẽ spolio-
rã. Imo vel vtrũq^o: ad vtrũq^o: vel neutrũ ad
neutrũ. Oportet q^o querere aliã viã distin-
guẽdi. propter h^o fuerãt qdã q^o voluerãt dicẽ
al^o. Dicebat enim q^o post peccatũ hominis n^o
potuit ampli^o quelibet potẽtia seu vis pcedẽ
ad suũ actũ. Imo infligãt erãt ipsi hoĩ queda;
impedimẽta: quib^o impeditẽ vires non pote-
rant ad act^o suos pcedere: r^o occasione sui oĩ
accipiũt ex eo qd^o d^r. i. Job. sup illud. Ventus
vehemẽs irruit zc. Ergo. ibi oĩa singula tẽ-
ptamẽta mentẽ septẽ virtutib^o instruxit. r^o lo-
quũt^o ibi de donis. vnde s^c d^r. Contra stul-
ticiã sapiã. oĩa hebetudinẽ intellectuã. contra
p̄cipitationẽ oĩliũ. oĩa timorẽ fortitudõ. oĩa
ignozãtiã sciã. oĩa variciã pietas. oĩa sup-
biam timor. Ex hoc volũt dicere q^o ad remo-
tionẽ ipõz impedimẽtoz infligãtoz p̄prie sũt
dona: que remotis impedimẽtis dirigit^o ipsas
vires in act^o p̄prios eliciendos virtutes sũt. vñ
volũt dicere q^o ipsa dona erãt quasi remedia
solũ oĩa illas difficultates. ipse x^o virtutes
erant directiue viriũ. Sed q^o illud n^o sit neq^o
potest ostẽdi sic p̄us. Constat enĩ q^o qñ homo
peccauit tã virtutib^o q^o donis indignit^o r^o idis-
posit^o r^o inhabilis fuit ad vtrũq^o. Propterea
sicut ex ipsis virtutib^o eliciũt act^o: sic ex ipsis do-
nis. quod p̄. p donũ enim timoris eliciãt actus
qui est timere. p donũ pietatis actus qui est mi-
sereri vel opari. g^o non est dicere q^o sint soluz
remedia oĩa impedimẽta. Imo etiã erũt di-
rectiua in actus. nec etiã erit cã quare magis
debeat dici ipsa dona remedia q^o virtutes. Sũt
preter hec alia que dicẽt^o infra i spãli tractatu
de donis.

Consequenter queri

tur de comparatione virtutũ ad fructũ. r^o q^o vir-
tes fructũ sint vñ. qm. c. ad Gal. fructũ spũs zc.
Ibi glo noĩat h^o fructũ: quia ppter se petenda
sunt. Si g^o quod ppter se petendũ est ẽ fructũ
r^o virtus ẽ ppter se petẽda. g^o zc. Minor p̄ fm
illud p̄bi in ethd. Trib^o existẽtib^o in fugis r^o
trib^o in uolũtatib^o seu appetibilib^o bono offerẽ
te r^o delectabili: virtus s^c bono reponit. bonum

aut sibi d^r quod ppter se appetẽdũ ẽ. bonũ. n.
ibi tenet rone bonetũ oĩa alia duo diuisum
bonetũ aut d^r quod vi sua ad se nos trahit
r^o dignitate sua nos allicit. Est itaq^o virtus
ppter se petẽda: r^o ita fructũ. Si dicat q^o non
propter se solũ appetet^o s^c ppter bẽtudinẽ
hoc nihil est. quia tũc eadẽ rone fructũ non di-
ceret ppter se petẽdũ. cum illud ppter se n^o
excludat ordinẽ qui est ad beatitudinẽ. Pre-
terea nõquid inter fructũ. s^c ad gal. numerãt
ipsa caritas: que maxima virtus est. r^o etiã si def-
g^o idem est fructũ r^o virtus. ¶ Consequẽter ob^r
de comparatione donoz ad alia. Si enim ẽ do-
nũ datio irredibilib^o: sicut oĩẽ p̄bs. Virtutes
aut^o r^o fructũ sunt dona irredibilib^o: erũt idẽ.
¶ Preterea nõquid ordinãt^o vis p̄ ipos fru-
ctus r^o reddit apta ad opera. quod si verum ẽ
cum hoc ipm faciũt virtutes r^o dona. g^o erunt
fructus. Si aut^o fructũ id non faciũt: restat qd^o
ad quid necessariũ sunt. ¶ Sil^o ob^r ex parte
bẽtudinũ. Uidet^o q^o nõ differãt a virtutib^o. qdã
Luce. 6. sup illd. Btĩ pauperes zc. Et. Qd ap^o
Mat. per octo bẽtudinẽs d^r: hoc apud Lucã
p quatuor virtutes cardinales oĩbẽdĩf. qre s^c
h^o uidet^o esse idẽ in re bẽtudinẽs r^o virtutes.
¶ Itẽ Mat. 5. Beati qui esuriunt zc. Constat
q^o iusticia virtus est. Sil^o ibi d^r. beati miseri-
cordes. r^o mĩa uirt^o est. In nullo g^o uidet^o diff. r^o
re bẽtudinẽs. fructũ. dona. r^o virtutes. Quod
si cõcedat^o contrariũ ẽ. quoniã istoz omniũ spẽs
r^o d^rie diuerse sunt: quare r^o ipsa diuersa.
¶ Ad hec omnia itelligẽdũ ẽ q^o hec quatuor
uirtutes. dona. fructus. r^o bẽtudinẽs possunt
dici dupl^o. oĩmuniter r^o p̄prie. Si oĩmuniter ac-
cipiant^o omnia: non est inconueniẽs q^o omnia
omnib^o oueniant. fm enim q^o uirt^o dicit^o bona
qualitas ment^o qua zc. uel dispositio pfecti ad
optinũ. sic etiã dona possunt dici uirtutes
Sil^o si donũ dicat^o datio irredibilib^o: nõ ẽ du-
bium quin omnia possunt dici dona. Simil^o si
fructũ dicat^o omne illud quod ppter se est ap-
petẽdũ non est dubiũ quin omnia sint fructũ
sic obiciebat. Uñ si accipiat^o fructũ ab eo qd^o est
frui: fm q^o diffinit^o frui in pncipio sũta. r^o in
io. li. de trini. frui ẽ cognit^o in quib^o uolũtas
delectata acquiescit. Uñ illud quod dicit^o frui
esse uti euz gaudio: sic omnia possunt dici fru-
ctus. Eodem modo est de beatitudinẽ. Si enĩ
dicat^o beatitudo uie oĩmuniter: omne illd^o cui
succedit beatitudo p̄prie: sic omnes sunt beati-
tudines r^o possunt dici. Uñ in ps. Beati oĩẽ
qui timent dñm. ecce q^o donũ dicit^o hic facẽ

beatū omniū dicēdo. Secūdū B ḡ pcedūt
rōes q̄ supra posite sūt. Aliter autē accipiūt bec
oīa in rōib⁹ p̄p̄iis uel appropriat. 7 tūc nullū
istoz erit aliter. 7 sic differūt. 7 foris q̄libet
illoz nomen p̄p̄iū ex agrutate sue rōnis. ¶
Quidam dixerūt q̄ vires rōnales ordinate
erant ad monere 7 moneri. Mouere autē cō-
cernit agere. moueri concernit pati. Vires ḡ
rōnales motiue ordinate sunt ad agēdū. ni-
bilomin⁹ tñ ordinate sunt ad patiēdū. p̄pter
hoc q̄ cū hēri possent act⁹ uel passiōes ex ip̄is
virib⁹. 7 etiā possent bñ 7 nō bñ. indigebant
dispōnib⁹ directiuis in vtraq̄ via. Que ḡ vi-
rigūt vires ad agēdū vtutes sunt. 7 recte cō-
petit hoc nomē huic dispōnī seu habitui. Dī
enim nnaqueq̄ res eē magne vtutē p̄ relatōez
ad magnā actiōē. Que tō dispōnūt illas vi-
res ad recte patiēdū dona dicūt. 7 cōgruit
huic habitui recte nomen doni. Ita enim dī
omniū de aliquo qui aliquid pōt excellēt
pati: q̄ hoc est magnū donū. vñ quasi illō qd
dicebat vtus in agendo: dicē donū ī patiēdo.
Dī autē actiōib⁹ seu passiōib⁹ bñ egressis
ab ip̄is virib⁹. 7 recte sequitur delectatio ex
ip̄is. 7 hoc est duob⁹ modis. Quia aut est de-
lectatio in ip̄o actu aut ī ip̄o pati. 7 hoc p̄p̄ie
dī fruct⁹. hoc enim sonat rō ip̄i fruct⁹. s. de-
lectatiōē in ip̄o actu vtuti vel doni. Vñ cari-
tas dī delectatio pat ē fruct⁹: que quidē de-
lectatio est in actu caritatē: vt vtus est: pat ille
actus est respectu dei. gaudiū tō respectu sui.
pax tō respectu p̄ximi. Similr possēt dici de
quolib⁹ alioz fructū. si ad hoc esset nobis in-
tendēdū. ¶ Est autē alia delectatio ī fine act⁹:
7 bec est p̄fecta delectatio post fecisse n̄ factū
esse fm̄ p̄fectionē que ē passibilis in via. Et h̄
p̄p̄ie dī b̄tudo. pat ē in via. Dicenī bea-
tudo stat⁹ p̄fect⁹ cōgregatiōē omniū bonoz
vnde recte conuenit nomen illud: vt beatitudo
sit in fine actus. delectatio quēadmodū fruct⁹
erat delectatio in ip̄o actu. 7 iō. s. ad gal. recte
dicit glo. q̄ fruct⁹ sunt opa p̄pter se petēda.
fruct⁹ enim est ip̄is in quib⁹ volūtas p̄pter se
delectata cōquiescit. Quāuis autē illud vtatē
habeat: sic infra dñō dāte ostēdet. distinguūt
ista fm̄ q̄ est distinguere act⁹ viriū cōpletos
ab incompletis 7 cōpleta a completissimis. ap-
propriato ḡ nomē vtutis. vtutes respiciūt p̄i-
mos actus. dona sequentes. fruct⁹ cōpletiores.
b̄tūdines cōpletissimos.

Consequenter queri

tur p̄pter qd bec omnia necessaria sunt. Et
arguit sic. Vires ē ultimū potētie. ḡ p̄ vtutes
sunt ip̄e vires in suo ultimo. ḡ si ultra vlti-
mū nihil aliud est. nihil vidēt esse necessaria
dona 7 alia que sequūt. ¶ Item vire est vif-
positio p̄fecti ad optimū. Habēs ḡ vtutē p̄-
fectū est. Diffinit enim vire que s̄m p̄ficiat 7
actū ei⁹ bonū reddit. quare si p̄fecto non ē pos-
sibilis additio: videt q̄ in qualibet vi debeat
sufficere vnus habitus vni⁹ solū virtutis. ¶
P̄terea non est habit⁹ elicitivus vni⁹ actus
tñ. imo quasi infinitoz. Si ḡ vt⁹ est habitus
potētie uel nis. fm̄ vtutē poterit potētia eli-
cere omnes act⁹ suos. Ex quo neq̄ dona neq̄
ea que sequūt vidēt necessaria esse. S; bec oīa
facilr possunt solui intellectis que dicta sunt.
¶ Enim dī q̄ ultra p̄fectū nihil est: intel-
ligendū est in illo genere in quo illud ultimū
est. Silr 7 q̄ p̄fecto non est possibilis additio
intellr in illa via qua p̄fectū ē solū. Similr q̄
dī q̄ habit⁹ potest regulare potētia ad elicie-
dū non tñ unū actū: s; omnē. hoc intellr de oī
actu sui generis. 7 non de omni qd pōt elice-
potētia. alr hoc eēt falsū: quia fm̄ diuersos ha-
bitus potest eadē potētia diuersos act⁹ elice-
in quos utrosq̄ nō sufficēt alter illoz bitus.
Dicim⁹ ḡ q̄ ī eadē potētia diuersa sunt vltia
7 ut meli⁹ videat: potest sumi exemplū ī ip̄a
rōnali. 7 sicut dicebat in hac potest intelligi in
aliis. dicim⁹ ḡ q̄ si in genere fidei ē ultimū
assentire p̄me vtuti p̄pter se. tñ qa assentire
dicit motū formatū p̄p̄e ex affectu regrebat
ulteri⁹ ultimū ex pte cognitionis. videt ut
videt 7 gustaret. 7 hoc fuit p̄ dona intellectus
7 sapie. Ulteri⁹ dico q̄ si in videndo 7 gustā-
do sit delectatio. tamen ip̄m videre 7 gustare
nō ē ip̄m delectari. 7 ideo necessaria erat de-
lectatio ultra ip̄a dona. S; hoc potuit eē dy-
plū ut p̄dictū ē. Uel in ip̄o actu: 7 sic est fruct⁹
Uel in fine act⁹. 7 sic est beatitudo: que ē vlti-
ma 7 cōsumatio inter habit⁹ q̄ sūt in via. 7 iō
necesse ē bec quatuor eē. Et sic positū ē exem-
plū in hac potest intelligi in aliis. Nō ḡ segf
ex p̄dictis argumentis q̄ alia a vtutib⁹ sup-
fluāt. S; hoc neq̄ esset si nō eēt ad alios act⁹
uel alios modos eliciēdos q̄ sūt actus vtutū.

Postmodū queritur

de ordine vtutū 7 donoz adinnicē. ¶ Ex p̄-
dictis iam uideri potest q̄ ip̄e vtutes p̄iores
sunt. Et ad hoc facit illa auctoritas 3sa. 7. De
cūdū aliam translationē nūi credideritis nō

intelligetis. ¶ **C**redere enim actus fidei est que est
virtus. ¶ **I**ntelligere est ad intellectus qui est
donum. Ex quo patet quod ibi ordinatur ex ratione cre-
andi virtutes ipsius donis. Destruendo enim potius
destruitur et posterius: et non e converso. Illa ratio auctori-
tas dicitur quod destructa fide non remanebit intel-
lectus. ¶ **I**tem Job. i. Uelut uehemens etc. Glo. Spiritus
autem omnia mentem quatuor virtutibus ornat. quare
virtutes sunt potius inter omnes ornatu aie. ¶
Quod si procedat contra est illa glo. supradicta
Mat. 6. in sermone de monte dicit aug. In pre-
bus est ut impetremus dona. in donis ut ope-
remur mandata. de operatioe beatitudines se,
quod. Si ergo adimpletio mandatorum est per opera
mandatorum: est per opera virtutum. et hic dicitur quod
in donis est ut opeur mandata. ergo in donis
est ut faciamus opera virtutum: vel ut habeamus ipsas
virtutes. et ita erunt dona potius virtutibus. Primum
enim est sermo quod habetur in quo est ut alter habeat
quod quod est habitum per illud. ¶ **I**tem tren. 2.
Precipitavit omnia mentia eius. Glo. In his re-
ctis ordo seruatur. quia cum peccatrix anima relin-
quitur plus ab ea dona virtutum. deinde fidei
spei. caritatis fundamta euertuntur. Ex quo videtur
quod plus auferuntur dona quam virtutes. ¶ **R**o. dicitur
quod sermo sicut simul dantur dona et virtutes. sermo usum
nihil tamen prohibet virtutes esse potius donis. et sic pro-
cedunt obiectioes ad partem illam. ¶ **A**d illud quod ob-
dit de glo. Mat. 6. dico quod operatio mandatorum non
est ibi appellata per opere ipsarum virtutum. imo hoc est
dicendum: in donis est ut opeur mandata que eliciuntur
ab ipsis donis. et hoc non sit intelligendum de
mandatis comparatis ad virtutes: patet quia in illa
glo. procedit. in preceptis est ut impetremus dona. sed
preces non possunt impetrare nisi sint in carita-
te. Sed qui habet unam habet omnes virtutes
Quod ergo quod virtutes procedant in eo qui preceptis im-
petrat dona. non tamen est intelligendum quod virtutes procedant
dona sermo sicut: sed solum sermo usum donorum. Unde
sic intelligitur illa glo. In preceptis est etc. hoc est postquam
homini date sunt virtutes preceptis suis potest impe-
trare usum donorum. in donis autem est ut opere-
mur mandata: non mandata quorum executio
spectabat ad virtutes: sed ad dona. ¶ **A**d aliam
glo. tren. 2. dicitur quod ipsa nihil facit ad propositum
Non enim sequitur. Si plus auferuntur dona. ergo potius
fuerunt. imo magis. ergo posteriora. Quod enim in
destructione posterius fuit: in destructione est primum
preferre ad huc alia ratione illa glo. non est ad
propositum: quia loquitur de donis gratis datis tantum
Quod patet per hoc quod dicitur quod data sunt ad manifestati-
onem spiritus. et ponit exempla. sicut dona prophetie

genera linguarum. interpretatio sermonum. et ope-
rationes miraculorum. de quibus omnibus. id est ad cor.
iz. Et hec dona bene possunt esse sine virtutibus
et ante virtutes. sed de his non erat questio. imo
de gratuito donis a gratia grati faciente dicitur.

Quam dictum sit superius
quod gratia dicitur
omniter gratia gratis data. et prope gratia
gratui faciens: inquisitio que precessit facta est
circa gratiam gratui faciente. Nunc ratio inquiren-
dum est de gratia gratis data: que non facit gratui
in hunc modum. ¶ **P**rimo an sit ponere gratiam
gratis data non faciente gratui. ¶ **Q**uod sit gratia
gratis data in hac ratione. ¶ **3** que dicitur gratie
gratis dare. ¶ **4** spualiter de gratia sermonis sa-
pientie et scie. ¶ **5** de gratia fidei non gratui
facientis: ut est fides in forma. ¶ **6** de gratia sa-
nitatum et miraculorum. ¶ **7** de gratia prophetie.
¶ **8** de gratia discretionis spirituum. ¶ **9** de gra-
tuis gener. linguarum. et interpretatio sermonum.

Ad primum sic. Si dicitur donum
spiritus sancti: quocum-
que modo accipiat. sic dicitur ad cor. iz. Diuisiones
gratiarum sunt: idem autem spiritus. Sed positi donis spiritus
sancti ponitur spiritus sanctus: sicut bene ad ro. i. super
illud. gratia vobis et pax a deo. Naimo. Spiritus. scilicet
nomen non posuit quoniam in donis suis eum obpen-
dit. id est in gratia et pace. quia non per eum honorat electi
id est in donis suis intelligitur. Ex hoc ergo arguitur. quod cum
dona spiritus sancti habentur: spiritus sanctus bene. Sed
quoniam spiritus sanctus bene ab homine: est deo gratius
ergo quam donum est bene ab homine: est homo deo gratius
Relinquitur igitur quod cum donum quod dicitur: spiritus sancti
homo datur: gratia deo efficitur. ergo omnis gratia est gratia
faciens. ¶ **C**ontra. is. sermo ad cor. Si linguis
hominum loquar: caritate autem non habeam etc. Et
aug. Sunt alia a caritate per spiritum munera: sed
sine caritate nihil profunt. et introducit illud
euangelii. is. Mat. Qui non habet etiam quod videtur
habere auferet ab eo. habet quidem gratiam posside-
di nomen christianum. sed non habet gratiam ut edici re no-
minis. et ideo quod habet auferet. Ex quo reliquitur
quod sunt gratie gratis date que ibi enumerat apostolus
ut donum linguarum et prophetiam et huiusmodi. ¶ **I**tem
eodem super illud. Si habuero fidem ita ut montes
transferam: nihil sum etc. Et. i. sine caritate nihil
prodest. habet illa virtus mali: que et ostenditur
in iudicio. Mat. 7. Quibus non dicitur. Non ha-
buitis fidem: sed non noui vos: quia fide sine ca-
ritate habuerunt. fides igitur sine caritate est gratia
gratis data non gratui faciens. ¶ **I**tem. i. ad ro.
Reuelat iusticia dei ex fide in fide etc. Ibi dicitur

glo. q̄ est fides informis qualitas mētis: que
sociā non h̄ caritatē. ¶ R. f. quosdā. q̄ cu;
sp̄s. f. dicat sp̄s caritatis. 3o. i. 4. ¶ sp̄s adopti
onis ad ro. s. f. q̄ sp̄s adoptōis fac̄ nos filios
¶ acceptos deo p̄ donū caritatis ¶ grē gr̄tuz
facientis. Secūdu h̄o q̄ sp̄s caritatis facit nos
participes sue cognitionis vel demōstratiōis
q̄d p̄t eē grē grat̄ date: ¶ non gratū facient̄
sicut p̄ in p̄p̄bia Caypbe: ¶ in fide informi. ¶
fm̄ hoc ponit grā; grat̄ datā. ¶ Et ad p̄mū
diceret q̄ sp̄s. f. dat̄ duob̄ modis p̄ distictio
onē. vt sp̄s adoptionis ¶ vt sp̄s veritatis
Et p̄mo mō efficit deo gratus ille cui dat̄. z.
mō nō necio. ¶ Con. Aug. i. c. de trinit. De
sp̄s. f. cū dat̄ fuerit hōi accēdit eū ad diligē
dū deū ¶ p̄mū. Si q̄ hō nō accēdat p̄ carita
tē nō est ei dat̄ sp̄s sanct̄. ¶ nulla ē p̄dicta
distictio. ¶ Itē aug. in eodē. li. de tri. Sp̄s. f.
non p̄p̄t d̄ donū: nisi p̄pter dilectionē quam
qui non habuerit si loquat̄ omnib̄ linguis: ¶
h̄at p̄p̄biā ¶ oēm sciaz ¶ fidē nihil p̄dest: ut
d̄. i. ad cor. i. ¶ Itē aug. ad Dardanum. Q̄
inhabitatoz quozūdā ē de nōdū cognoscētū
deū vt paruuloz. quozūdā h̄o inhabitatoz ē
cognoscētū ¶ diligētū. quozūdā h̄o inhabi
tatoz n̄ ē. qui. f. sunt cognoscētes ¶ nō diligē
tes. De quib̄ ad ro. i. Qui cū deū cognouisset
non sicut d̄m̄ glorificauerūt zc. Ex quo reli
quif q̄ non ex quocūq̄ dono gratis dato di
ces sp̄s sanct̄ h̄eri. cū ip̄m h̄ere sit sp̄m. f. in
nobis inhabitare: ¶ ip̄m nobis dari. Propt̄ea
dicēdū q̄ quedā dona sunt a sp̄s: f. nō cū sp̄s
quedā h̄o a sp̄s ¶ cū sp̄s. A sp̄s nō cum sp̄s
dant̄ dona que non faciunt nos dignos deo
vt que dicta sunt fides informis ¶ p̄p̄bia ¶
bi. Et hec sunt dona gratis data. A sp̄s h̄o
¶ cū sp̄s dant̄ dona que faciunt nos dignos
deo. cū quib̄ grā deiformitatis infundit̄: que
est grā gratū faciens: que oformat nos p̄ sp̄m
deo dupl̄. oformatione sanctitat̄: vt in p̄nulis
baptizat̄. ¶ oformatione caritat̄ vt i adultis
iuxta auctoritatē aug. ad Dardanū. ¶ Ad illd̄
q̄ quod ob̄ p̄mo d̄. q̄ sp̄s intell̄ in donis
suis dupl̄. vno mō sic p̄ncipiū. alio modo sic
donū. In donis non gratū faciētib̄ intell̄ vt
p̄ncipiū: quia ab illo sunt. in donis gratū fa
ciētib̄: ¶ q̄ ab illo sunt: ¶ cū illi ē sic p̄ncipiū
donū. Preterea in donis nō gratū faciētibus
ē p̄ distributionē opatōis. In donis h̄o gratū
faciētib̄ p̄ p̄icipationē sue sanctitat̄ seu per
oformationē sue p̄p̄ietatis: que est p̄p̄ietas
amoris. ¶ hac rōne dicit aug. q̄ quosdā inba

bitat nō cognoscētes vt paruulos p̄ grām s̄a
tificat iōis. quosdā cognoscētes p̄ grām amo
ris. quosdā h̄o non inhabitat: ¶ non sunt p̄ci
pes sue cognitionis ¶ sue opationis. ¶ Dat.
7. Multi dicēt. Nūquid in noīe tuo p̄p̄betā
uim. demonia eiecim. ¶ virtutes fecim. zc.

Consequenter queri

tur quid sit grā gratis data. Ad q̄d iqrēduz
est vtrū grā gratis data sit idē cū dono nāli
¶ in quo differat ab h̄itu acquisito a grā gr̄tū
faciēte. Ad q̄d sic. Omne donū datū a deo s̄i
meritis ē gratis datū. S; oē donū nāle ē h̄i
¶ omne donū nāle ē donū gratis datū. q̄ do
na nālia sunt dona gratis data: ¶ grē gratis
date. ¶ Itē. i. ad cor. z. Ut sciamus que data
sunt nobis zc. Glo. Dedit nobis deus nām vt
eēm. aīam vt vinerem. mētē vt intelligēm
¶ sine p̄cedēti merito. q̄ aīa ¶ intelligētia s̄i
grē gratis date. ¶ Con. i. ad cor. z. Aliud ac
cepim vt eēm. aliud vt sancti eēm. sup̄ illd̄
Ut sciam que nobis a deo donata sunt. In de
arguit. grā vt donum quod accipit post esse
ad h̄n esse. Cū q̄ nālia dona accipiant̄ ad eē:
non erit grē gratis date. ¶ Itē eē gratū ē
eē acceptū. S; omne acceptū ponit aī se esse
quod est p̄ nām. q̄ donū gratuitū ponit aī se
donū nāle. ¶ Itē querit an sit habit̄ acq̄sit̄
ad ro. xi. arguit ap̄lus. si gratia dei iam nō ex
operib̄. aliogn grā iam non est grā. Erā igit̄
gratis data non est in nobis vt acq̄sitū p̄ ope
rationē nostrā: sicut est scia. ¶ Itē ad ro. iz.
Unicuiq̄ sicut deus diuisit mēsurā fidei. glo.
Bona opera fiunt a bono hoīe. fides aut̄ s̄i
in hoīe. fides igit̄ donū dei ē. S; hoc intell̄
de fide informi: sicut de formata. Relinquit̄
igit̄ q̄ grā gratis data nō erit donū acq̄sitū
¶ Itē. i. ad cor. iz. Alii dat̄ p̄ sp̄m fm̄ sap̄te.
Glo. per sp̄m non p̄ meritū. ¶ Con. Agei p̄
factū est h̄bū d̄m̄ in manu agei: id est i opatōe
q̄ p̄p̄bia acq̄rit̄ ex merito. S; p̄p̄betia est grā
gratis data. ¶ Itē ad ro. iz. Sicut de diuī
sit unicuiq̄ mēsurā fidei. Glo. Id est ea rōne
qua de dedit unicuiq̄ dona mensurata: que
fides meref: ¶ enumerat postmodū dona q̄
data seu p̄p̄betiā fm̄ rōnē fidei seu misterii
nū zc. ¶ Itē querit in quo differat gratia
gratis data a grā gratū faciēte. Si dicat q̄ p̄
hoc q̄ ista facit gratū: illa non: querit qd̄ effi
ciat grā gratis data inquantū grā: ¶ sic albe
dinis est albū facere: ¶ iusticie iustu; facē: ita
grē inquantū grā est gratū facere: ¶ inuanum

¶ et improprie dicitur gratia que non gratum
facit. sicut calor dicitur improprie qui non ca-
lidum facit. ¶ Item si dicatur quod admodum dicitur ad
corinthios super illud. unicuique datur manifestatio
spiritus ad utilitatem. glo. Divisa sunt dona: et non
ad meritum hominis alicuius singulariter dantur sed
ad utilitatem ecclesie edificande: quod ita ait. uni-
cuique datur manifestatio spiritus. id est gratia pro qua pro
in eo est spiritus. Secundum hoc si accipiatur dicitur ut
dicatur quod gratia gratum faciens datur ad meritum vi-
te eterne. gratia vero gratis data ad edificandos
ecclesie. Contra. Sunt dona informia que dantur
homini propter se ut fides informis et spes: sicut dicitur
ad corinthios. Maior autem horum est caritas etc. Glo.
fides et spes sine caritate possunt esse. si non erit
illa dicitur gratia gratis date et gratia gratum faciens.
¶ R^o gratia gratum data proprie dicitur donum infusum
rationali nature sine merito quantum in se est dispo-
nens ad salutem propriam vel edificationem alteri.
Donum igitur infusum nature dicitur ad dicitur donorum
naturalium: ut est ratio voluntas ingenium. Sine me-
ritis vero additur ad dicitur donorum acquisitionem:
ut est scientia. Nature vero rationali dicitur ad dicitur
donorum temporalium et a naturalium: que primo et pro se dantur
nature irrationali. Disponens vero ad salutem dicitur ad
dicitur gratia gratum faciens: que non est sicut dis-
positio ad salutem. quasi dicitur: est dispositio sa-
lutis quia habens illam dignum est salute eterna:
imo gratia gratum faciens est ipsa salus ad quam
disponit gratia gratum data. Ad salutem vero propriam
vel edificationem alteri dicitur ad explanationem. nam
quedam dona gratis data disponunt hominem ad
salutem propriam: que est in gratia gratum faciente ut
fides informis et spes. quod dicitur ad salutem alii.
ut gratia fisionis et gratia operantis miraculorum.
et huiusmodi. Quantum vero in se est additur ad explana-
tionem. Nam positum quod gratia gratum data remaneat
aliqua in damnato seu in obstinato propter de-
fectum sibi: non est disponens ad salutem: quantum
quantum in se est disponat ad salutem: quemadmodum
dicitur medicina que quantum in se est disponit ad sa-
nitatem: tamen contingit ex defectu sibi. ut corru-
ptionis corporis: ut sit dispositio contraria in se
et frustrat ad medicinam. ¶ Ad primum quod obicitur
de donis naturalibus extendendo nomen gratie
vobis. quod sicut videtur fuit supra quod dicitur de gratia: an
sit gratia multipliciter dicitur. communissime quicquid a deo
datur gratis. Et sic sunt dona indita et naturalia
dicitur gratie. Communiter donum gratie nature addi-
tum seu ordinatum ad salutem: seu non. ut scientie natu-
rales et speculative. proprie vero dicitur donum a
deo gratis datum ordinatum ad salutem propriam vel

alteri ut fides informis et prophetie. et hoc modo
intelligitur illa auctoritas obiecta de. id est ad corinthios.
¶ Ad illud vero quod queritur utrum gratia gratum data
sit ex acquisitione vel merito nostro. vobis. quod proprie
accepta gratia gratum data donum est supra preteritatem
nature rationalis. et ideo ad illud obtinendum non
surgit noster ad meritum: nec meritum quantum est de po-
testate nature. quod proprie in fide informi et pro-
phetia et gratia miraculorum. hec enim sunt supra
potestatem nature rationalis. assentire enim vi-
tati que non videtur nec ratione convincitur. similiter et
previdere futura: et facere miracula supra naturam est
vis rationalis. Quod dicitur auctoritates que cadit
sibi merito vobis. intelligitur de merito interpretatio
et non de merito proprie accepto. et sicut
accipitur illa auctoritas agitur. factum est et verbum domini etc.
Vel distinguendum meritum dupliciter. Meritum quod
elicitur ex virtute nature solius. et hoc modo gratia
gratis data non est mereri. et est meritum quod
elicitur a virtute nature adiuta gratia gratum facie-
te. et hoc modo contingit gratiam gratis data cadere
sibi merito. ut merito fidei et caritatis potest quis
mereri ad utilitatem aliorum prophetiam vel gratiam
operationis miraculorum. et hoc modo intelligitur au-
thoritas ad romanos. Sic dicitur de etc. Gratia ergo gra-
tis data dicitur ratione illa qua non est in merito
virtutis nature. Sub merito vero cadit ratione gratie
facientis gratum: nec illud auferit ei nomen gratie:
quemadmodum nec vite eterne que cadit sibi me-
rito gratie. et ratio huiusmodi est quod principium huiusmodi meriti
principale non est in nobis. hoc est in virtute na-
ture. sed supra nos hoc est in gratia gratum faciente.
¶ Ad ultimum vero quod queritur de dicitur gratia gra-
tum faciente et gratis date proprie ratio ex predictis.
Nam gratia gratis data quantum in se est disponit
ad gratum fieri vel se vel alium. Gratia vero gratum
faciens gratum facit proprie sibi et deo dignum et
acceptum. Differunt ergo sicut forma disponens et
forma perficiens. et sicut donum quod datur homini propter
se semper: et donum quod datur propter alium frequenter.
Postea queritur de
dicitur gratia gratis date quas quidam dicitur apo-
stoli assignasse. id est ad corinthios. Alii datur pro spiritum
primo sapientie. alii scientie. alteri fides. alii gratia
sanitatum. alii operatio virtutum. alii prophetia. alii
discretio spirituum. alii gratia linguarum. alii inter-
pretatio sermonum. et dicitur glo. super illud. Unicuique
datur manifestatio spiritus. quod divisa sunt dona:
et non ad meritum hominis alicuius singulariter datur
sed ad utilitatem ecclesie edificande. Ex quo relin-
quitur quod hec dona sunt gratie gratis date. Cum ergo

enumeratio apli per omnia sufficiens sit: in his
dñis opbedant vlr differētie grē gratis dare
¶ Sed otra. Sicut oringit fidē ee informem:
ita spem 7 reliquas vtutes excepta caritate.
7 similt timorē informē oringit ee: ut timorē
seruile. 7 oritat q̄ ista sunt dona gratis data:
nec numerāf. Sic ḡ in hac distinctione apli
non opbedant vlr dñe omnis gratie gratis
date. ¶ Itē sup illud. alteri fides in eodem
spū. glo. Uide q̄ fides inter dei manera ē. nō
ḡ sola caritas: s̄ caritas cū fide a deo nobis ē.
Ex hoc arguit. S; caritas cū fide est gratuz
faciens. ḡ dñe enumerare ab aplo nō solū sūt
dñe grē gratis date. ¶ Itē est ne innocultra
tio smonis qd̄ vlr donū smonis sapie 7 smōis
scie. Si dicat q̄ nō: imo sm glo. distiguedū ē
inter sapiam 7 sciam sm aug. in li. de trinitē.
Sapia ē in orēplatione eternoz. scia in actio
ne tpaliū. Si ḡ vlr cognitio 7 enumeratio fi
tatis ordinata opbedant donis sapie 7 scie:
7 smonis sapie 7 scie. ḡ supfluant dona gnīs
linguaz: 7 interpretationis smonū. ¶ Itē cūz
vlr donū grē sanitatū nō intell̄ nisi de grā q̄
oferebat sanitates sine opere medicine. ḡ tale
opus erat miraculosum. Hrā igit sanitatū nō
diuiditā dono opationis vtutū. ¶ Item silr
posset obici de dñis doni gnīs linguaz a do
no interpretationis smonū. ¶ Itē. i. ad cor. i. 2.
assignat aplūs alio modo dñas grē grati da
te dicēs. Quosdā posuit de^o i ecclesia pmū apo
stolos. 2. pphas. 3. doctores. deinde vtutes. ex
inde grās. currationū opitulationes. guberna
tiones. gna linguaz. Et etiā postmodū repli
cans de istis addit interpretationē smonū. In
hac aut serie addit dona aliqua que n̄ fuerūt
i pdicta assignatōe numerata. vt apostolatū
7 opitulationes 7 gubernatōes. ¶ Preterea
plura omittit que erāt numerata in alia enu
meratione. vt fidē. discretionē spūm. ḡ reli
quē q̄ nec hic nec supra sufficēter sunt assi
gnate dñe grē grati date. ¶ Itē. i. ad cor. i. 2.
dicit. Si venero ad vos linguis vobis loquēs
quid vobis pdero: nisi vobis loquar aut i re
uelatione: aut i scia: aut in pphā. aut in do
ctrina. vbi addit donū reuelatōis differens a
pphā: 7 donū scie differēs a dono doctrine
ppter quod nō videt pdicta assignatio grās
grati caritas vlr orinē. ¶ Itē. i. ad cor. i. 2. aplūs
enumerat aliter oparando dona gratis data
caritati: ostēdēdo q̄ sine illa sunt inutilia. nu
merat ḡ donū lingue duplex. boiū 7 ange
loz dicēs. Si linguis boiū loquar 7 angelo

rū zc. enumerans dona cognitionis quatuor.
pphiam. noticiā misterioz. sciam. fidē. vñ
viē. Si būero pphiam: 7 nouerim misteria: 7
omne sciam 7 oēm fidē. ¶ Itē enumerat do
na opatōis liberalitatē 7 parie. vnde dicit. Si
distribuerō i cibos paupez omnes facultates
7 tradidero corp^o meū ita vt ardeā. 7 in hac
assignatione multe grē enumerāf que in sup
dictis assignatōib^o non ponūt. ppter h̄ grē
de dñā 7 rōe illaz assignationū. ¶ Itē. 2. rā
gratis data triplex ē. Est enim grā que datur
homini ppter vtilitatē ppuam: 7 tñ nō gratuz
facit: s̄ ad hoc disponit. vt fides i formis. spes
7 timor hūilis. ¶ Est itēz grā grati data: que
dat boi ad vtilitatē ecclie seu pximi. vt fmo
sapie 7 sciētie 7 bi^o. vñ. i. ad cor. i. 2. Unicui qd̄
dat zc. Sūt dona que non ad meritū hominis
alicui^o singulr dant: s̄ ad vtilitatē ecclie: vt
dic̄ gl. Est itēz grā grati data ad honozifica
tionē dei. Uñ. i. ad cor. i. 2. sup illud. 7 ad huc
excellētiore uis. glo. predictē grē non semp
ad meritū ptinet: s̄ ad honozē di ostēdēdū ge
tib^o. Uñ. Mat. 7. Dicēt multi. Dñe i noie tuo
ppbauim^o. demonia eiecim^o. vtutes fecim^o. 7
bi^o. Di. edū ḡ q̄ cū apls agat de donis grāz
pnt disti bunt in corpore ecclie. sicut p̄ ex. i. 2.
7. i. 7. i. 4. p̄ me ad cor. agit de gratis gratis
datis: que dāt ad vtilitatē ecclie: seu ad hono
rificētiā maiestatis diuine. Scōz ḡ q̄ sunt ad
vtilitatē pximi 7 honozē dei differens ponit
assignatio grāz ab aplo. Sūt. n. qdā ad hono
rificētiā diuine sapie in docēdo pximū. 7 s̄
hoc accipit illa enumeratio. alii p spūm dat
fmo sapie zc. ¶ Quedā rō ad honozificētiāz
diuine potētie date ad regēdū pximū. 7 fm
hoc accipit illa. Quosdā posuit de^o in ecclesia
pmū apostolos. Quedā ad honozificētiā diui
ne bonitatē date ad p̄uocādū ad bonū pximū
p exēplū bonū. 7 fm hoc accipit ille. si linguis
boiū loquar zc. i. ad cor. i. 2. sicut iam patebit.
¶ Ad aliud ḡ qd̄ p̄mo obicit an illa diuisio
p̄ma apostoli orineat omnes differētiās grē
gratis dare. dicēdū q̄ nō: nisi tm illas 3 dant
rōne docēde vtutis seu ad laudē sapie diuine
vñ numer^o illi^o assignatōis sic accipit. Nā ad
docēdā vtatē requirūt pncipaliter tria. do
ctrina snie vtatē. orfirmatio vtatē. explicatio
vel expositio vtatē. ¶ Itē snia vtatē aut ē de
credendis: aut de operādis. aut de f. de opā
doz 7 credendoz. seu manifesti^o. aut est de
fine: aut de his que sūt ad finē. ¶ Itē ea que
sunt ad finē aut sunt opāda: aut sūt credēda

sermo q̄ sapie ē de fine qui constituit i eterna
beatitudine. Sapia a it ē in contemplatione
eternoz: sicut dicit aug. in glo. Sermo hō scie
de operādis est. vñ de dicit glo. Scia ē i acti
one rali i. fides hō que hic accipit p̄ smone
fidei ē de credēdis. vñ de dicit glo. fides cō
stātia fidei vñ fmo. Secūda h̄ q̄ accipit illa
tria: vt sapia sit de eternis. scia de operādis.
fides de credēdis. Sic tamē accipit hęc do
na vt sunt i smone ad docēdū. vñ de dicit fmo
sapie zc. ¶ Itē quātū ad cōfirmationē smonis
que necessaria ē ad doctrinā f̄itatis. s̄ q̄ dicit
Mar. vltimo. Predicauerūt vbi q̄ dño coo
perāre et smonē cōfirmāre sequētib⁹ signis. ac
cipit quadruplī d̄tia. Nam cōfirmatio smonis
fit duplī. Uno modo p̄ mirabilia operationis
Alio mō p̄ mirabilia cognitionis. ¶ Itē mira
bilis opationis duob⁹ modis. Uno modo que
excedit actū nature non tamē potētiam. alio
mō in his que excedit actū et potētiam que sūt
impossibilia nature. ¶ Itē mirabilia cogniti
onis duob⁹ modis. Uno modo in cognitione
r̄i. alio modo in cognitione boni. Vel aliter.
vno modo in cognitione rerū. alio modo in
discretionē intētionū. Est igit grā ad cōfirma
tionē doctrine f̄itatis in opere: quod excedit
actum nature grā sanitatū. Est iterū grā in
opere: qd̄ excedit potētiam nature. vñ grā ope
rationis f̄itatum. vñ de glo. i. miraculoz: que
sunt supra naturā. et est grā in mirabili cogni
tione f̄itatis seu rez futuraz: vt grā p̄phie.
Est itē grā in mirabili discretionē boni seu
intentionē: vt grā discretionis sp̄m. vñ de
glo. Ut discernat qd̄ audit quo sp̄: bono an
malo dicat: quia vñ de dicit dicit bona
¶ Item quantum ad explicationē seu exposi
tionē f̄itatis requirūt vno ad p̄fēā explicati
onē. vñ est vt fiat explicatio f̄itatis omnib⁹
Aliud vt fiat de omnib⁹ que pertinet ad eoz
salutē. Erā igit explicatio f̄itatis duplex est
grā q̄m: lingua p̄ qua oib⁹ fiebat explica
tio f̄itatis. et grā interpretationis smonū: p̄ qua
fieret de omnib⁹ explicatio f̄itatis. ¶ Itē grā
genē: lingua p̄ necessaria est ad explicatōez
f̄itatis smonib⁹ p̄p̄is iuxta p̄rietatē vniū
cūm p̄ idiomat. Interpretatio hō smonum ad
explicationē f̄itatis smonib⁹ manifestis ad hoc
enim est interpretatio vt elucidef obscur⁹ fmo
¶ Patet igit q̄ non enumerat hic ap̄s grās q̄t
d̄tas nisi sm q̄ dāt ad doctrinā f̄itatis. vñ de
q̄ dicit de fide in f̄o vñ q̄ enumeret ibi. vñ.
q̄ non est vñ in illa rōne: s̄ fides ibi d̄ fmo

fidei: sicut dicit glo. ¶ Ad illud hō quod obi
cit q̄ ibi ponit fides cum caritate vñ. q̄ hoc
d̄ p̄pter hoc q̄ fides hic accipiat p̄ f̄tate:
s̄ quia ex hoc sequit q̄ fides virtus vel que ē
cū caritate sit donū dei. Segtur enim. si fmo
fidei e t donū dei. cognitio fidei e t donū dei
Cognitio aut fidei ē i fide: seu sit cū caritate
seu non. Ex quo relinquit q̄ fides cū caritate
est donū dei. et ita p̄ r̄sio ad. s̄. p̄mo obiecta.
¶ Ad 6^m dicitū q̄ illa assignatio secunda
grāz. quam ponit ap̄stol⁹. posuit in ecclesia
de p̄mū ap̄stolos zc. accipit sm rōnē qua grā
gratis data dāt ad honorificentiam diuine
potētie in regimine ecclesie. vñ de sm distri
butionē diuine potētie sm gradus dignitatū
in donis accipit d̄ f̄e hoc modo. Sunt dona
i ecclesia superioris dignitatis. mediocris. et in
ferioris. Dona superioris dignitatis sunt i du
plici differētia et sm duplicē gradū dignitatē
s̄. ap̄stolar⁹ et p̄phie. In ap̄stolatu digni
tas sup̄ma potētatis. i. p̄phie dignitas 2^a
noticie f̄itatis. et ideo dicit. p̄mū ap̄stolos. p̄
s̄. dignitate. 2^a p̄phie. ¶ Itē dona medio
cris dignitatis sunt in triplici differētia. vñ
doctrina. virtutes. et grā curationum: que sic
distinguit. Nam donū doctrine est ad cogni
tionē faciendā in alio. Dona hō f̄tatis et grē
curationū sunt ad opationē in alio. et hoc du
ob⁹ modis. Uno modo ad opationē que ē sup̄
potentiam nature. et ad hoc est donū f̄tatis.
Alio modo ad opationē supra actū nature: vt
supra dicit ē. et ad hoc est donū curationis. et
nota q̄ ordinat⁹ 9^m dona hic q̄ p̄ns. superior
enim p̄mo ponit donū potētatis. s̄. ap̄stol⁹.
2ª donum cognitionis. s̄. p̄phie. Dic vero
p̄ponit donū cognitionis. s̄. doctrine. et s̄ sequē
ter ponit donū potētatis seu opationis. vñ de
d̄. Tertio doctores. vñ de virtutes. exinde
grā curationis. et hoc est quia sicut dono au
toritatis: quod est sūmū. vñ ap̄stolatu s̄ber
nit et ornat donū cognitionis p̄phie. sic do
no doctrine s̄bernit donū potētatis ad signa
miraculoz cōfirmādo doctrinā. sm q̄ d̄. i.
tur Mar. vltimo. smonē cōfirmāre sequētib⁹
signis. ¶ Item dona inferioris dignitatis sūt
in triplici differētia et gradu. s̄. donū opitu
lationis. donū gubernatōis. donū lingua: p̄
distinguit sic. opitulatōes. n. et gubernatōes
sūt ad opādū seu ad regēdū. donū hō lingua p̄
ad instruendū. ¶ Item donum ad regendū
seu ad operandū duplicat. in opitulationē et
gubernationem. et opitulatio est donum quo

minores maioribus cooperantur. ut dicitur glo. Oplu-
tationes. i. eos qui maioribus ferunt opes. ut
torus apostolo archidiaconus episcopus. Subnatio
ho est donum quo maiores plati cooperantur mi-
noribus. Cuius glo. Subnatio. i. minorum pro-
natio plationis ut presbiteri sunt: quod plebi documē-
to sunt. Donum quo lingua ultimā ē quod ē
ad instruendū. unde dicitur glo. Ecce donum dei ē
multas scire linguas. et id ultimū ponit: quod
illi primū ponebat. Ad septimum dicitur quod illa
numeratio donorum. i. prime ad cor. Reuelati-
onis scilicet prophetie doctrine reducit ad primam
assignationem gratie gratis date: que est ad do-
ctrinam scripturam: et precipue ad illud donum interpre-
tationis finonū: quod fuit dono linguarum. Ille
ergo quatuor ordine monstrat distinctionem doni in-
terpretationis: quod explicat donum lingue. vñ
sicut dicitur glo. i. ad cor. 14. Translato hoc lin-
guā hic dicitur plationē ubi sunt significatōes
velut imagines reipsum: que ut intelligantur indi-
gent mente. i. intellectu mentis. i. interpretatōe.
Donum ergo interpretationis aut ē sine nostra coo-
peratione: aut cū nra nobis datū. Si est datū
sine nostra cooperatione. aut ē repetere: aut suc-
cessine. Si repetere sic ē reuelatio. unde glo. Re-
uelatio est sibi aliqua reipsum officio per spiritum facta
Et successine sic est prophetia. vñ glo. Propetia
est ut isaie et ceterorum: quā sine humana indu-
stria spiritus. paulatim reuelat. Si vero ē datū
cū nostra cooperatione hoc ē duobus modis. uno
modo cooperatione tui sua. et sic dicitur scia. vñ gl.
Scia ē eorum que proprio studio didicit. Alio modo
cooperatione sua et aliena. et hoc modo dicitur doctrina
glo. Doctrina ē eorum que alio docente assecutur
est. Ad ultimū dicitur quod illa numeratio dono-
rum apostoli. i. ad cor. 13. sic dicitur ē gratie gratis date
ad gloriam bonitatis diuine per exemplū paucandū
proximos ad bonū. quod est tribus modis. eloquē-
tia. scia. vita. Ad eloquētia occurrunt duo do-
na. vñ loquēdi sine ratione capacitatē simpliciū
qui non capiunt nisi parabolica. et quantū ad
hoc dicitur lingue bonum. Aliud sine rationem lo-
quēdi ad capacitatē spiritaliū et perfectiorum: quod ca-
piunt mystica. et quantū ad hoc dicitur lingue
angelorum Mar. 13. Uobis est datū misterium reg-
ni dei ceteris in parabolis. Et ad noticiā
occurrunt quatuor dona. prophetia. noticia miste-
riorum. scia. fides. que sic distinguuntur. Nam donū
noticie aut ē pter necessariū salutem. aut neces-
sariū. Si pter necessariū: aut ē est ad ea que
excedunt naturalem cognitionem: aut eorum que pnter
ad potestatem cognitionis naturalem. Si excedunt

talia cognoscuntur per inspirationem. Aut ē est in-
spiratio ad denunciandum ad alios: et sic ē prophetia
aut ad sciendum quantum ad seipsum. et sic est miste-
riū. Si hoc ē de necessitate: aut igitur est operando: quod
pnter ad bonitatem. aut credendum que pnter
ad sciam. Si operando sic est scia. Si creden-
do sic est fides. Et ad sanctitatem vite de-
signanda sunt duo dona potissime. liberalitas
in erogatione reipsum. sustinentia in tolerantia ad-
uersorum. Liberalitas designat in distributione
facultatum. Sustinentia in traditione corporis
ad incedendum. In hunc ergo modum solū obiecta
et patent differentie gratie gratis date.

Signatus dicitur gratie gratis date: quia quidam
dant homini propter se. quedam vero
propter alium: ut propter utilitatem proximi uel glo-
ria dei. plus agendum ē de gratis gratie datis
propter se homini. De autem sunt fides informis
spes informis. timor frivolis. fides. n. ē acceptio
sua credulitas veritatis diuine sine ratione mis-
cordie et iusticie. Ratio hoc misericordie generat
spem. ratio hoc iusticie generat timorem. Sed et
distinguitur he gratie. quia fides est in apprehensione
ut dicitur ē. spes in affectione sine apprehensione mi-
sicordie. timor hoc in affectione sine apprehensione
iusticie. Primo ergo queritur de fide informi.
2° de spe informi. 3° de timore frivoli. Cuius
queritur de fide informi: notandum primo sine qua
acceptio fidei dicitur. 2° utrum fides infor-
mis sit donum dei. hoc est habitus gratuitus. 3°
supposito quod sit donum gratuitum: utrum sit frivolis.
4° quod ratione dicitur informis. 5° de effectu fidei
informis in hominibus. 6° utrum fides informis in
hominibus adueniēte caritate fiat formata. 7°
utrum fides informis sit in demōibus. 8° sup-
posito quod sic: utrum fuerit eis data post lapsum.
9° de actu fidei informis in demōibus.

Ad primū notandum

quod dicitur ad rom. 1. sap. illud. Iustus ex fide uiuit in
aug. gl. fides tribus modis accipitur. pro eo quod cre-
dit: et est. pro eo quod credit et non est virtus. et pro
eo quod credit. primo modo dicit aug. quod fides est quod
credunt que non uidentur. et operatur per dilectionem. 2°
modo fides qua credunt que non uidentur. sed sine
dilectione est. que est demonum: et noferentis
christianorum. 3° ad. Demones credunt et tremi-
scunt etc. Nec est informis qualitas mentis. 4°
modo accipitur per dicitur in simbolo. Nec est fides ca-
tholica quā nisi quod etc. Secundū hoc ergo uidentur
interio fidei accipi tribus modis. Uno modo pro

credibili seu p eo quod credif. Alio mō p eo
 quo credif cū amore. tunc est fides formata
 Alio mō p eo quo credif sine amore: tunc est
 fides informis: S; obf quia fm aug. paruuli
 dicunt hēre fidē: non tū habēt fide fm q̄ dī
 illis tribus modis. quia nec pōt dici q̄ hēant
 fidē. f. quod credif: nec fidē qua credif cum
 dilectione nec sine. q̄ dī q̄ dicit hēre fidē.
 Itē ro. i. 4. Omne quod nō est ex fide peccatū
 ē. quo istoz modoz accipit fides ibi. Itē
 ro. i. iusticia dei in eo reuelat ex fide in fidē.
 dicit glo. Ex fide sp̄i i fidē sp̄i. Quō q̄ dicit
 fides sp̄i. Ad hoc dō. q̄ fides dī multiplē
 Uno mō dī fides sp̄i. i. Thimo. i. p̄maz
 fidē irritā fecerūt. i. sponfionē. z' mō dī fidei
 tas. Jere. 6. Perit fides zc. Prouer. 20. Multi
 boēs misericordes vocāf. viz aut fidelē quis
 inueniet. 3° mō dī fides oſcia seu opinio dī
 faciēdo vel nō faciēdo. ro. i. 4. Omne quod nō
 est ex fide peccatū ē. Glo. i. omne quod ē oſtra
 fidem seu oſtra oſciam. 4° mō dī acceptio
 oſclusionis p rōnē pbabilē: fm q̄ argumētū ē
 ratto rei dubie faciēs fidē. 5° mō dī fides:
 ex qua ē credere. pat dicit aug. ad Paulinā.
 Nonnulli parāt quod dicim⁹ credere: cā vera
 res credif: s; solū eē quod mente cōneri. Et
 p⁹ hanc modū distinguit aug. in li. 8. qd̄num
 tria genera credibīlū. Queda enī semp cre
 dūt t nāq; intelligūt. sicut omnis historia tē
 poralia t humana gesta pcurrēs. alia vō mox
 vt credūt t intelligūt. vt omnes rōnes disci
 plinaz. vt pncipia geometrie t ceteroz. alia
 vō p credūt t postea intelligūt. vt dīna: que
 nō nisi a mūdo corde intelligūt. 6° mō dī
 fides cognitio que ē i p̄ia. ro. i. iusticia dei i
 eo reuelat ex fide i fidē. Gl. Ex fide sp̄i i fidē
 sp̄i. 7° mō dī fides simbolū fidei seu id qd̄
 credif. vñ hec est fides catholica zc. 8° mō
 dī fides sacm fidei. vnde act. io. vbi dī de
 Cornelio. dicit glo. Cornelio p opa venit ad
 fidē. t hoc mō pual⁹ dī hēre fidē. vñ aug. ad
 Bonifaciū. Quid ē aliud paruul⁹ hēre fidem
 nisi fidei sacramētū. 9° mō dī fides habit⁹
 iformis. ut ē i malis xpianis. Jac. 2. fides sine
 opib⁹ mortua est. t. i. ad cor. i. Si hūero fidē
 ita vt montes transferā. Decimo dī fides
 habit⁹ format⁹ qui est cā caritate. Abad. 2. t
 ro. i. iust⁹ me⁹ ex fide viuūt zc. Ultimo mō
 dī fides fidei mot⁹: f⁹ q̄ dī ang. fides ē cre
 dere qd̄ nō vides. zc. f⁹ h⁹ p̄ rōnē ad obiecta.

Postea queritur de

fide informi vtz sit donū dei. s; ē hī⁹ gruit⁹.
 Qd̄ pbat mag⁹ in iaz. 3. li. vi. 23. Malos fides
 hēre: cū tñ caritatē non hēant. apostol⁹ oñ dī
 dicēs. i. ad cor. i. 3. Si hūero fidē ita vt mōtes
 transferam: caritatem aut non hūero. q̄ fides
 etiā donū dei dici pōt: quia etiā i malis qda;
 dona dei sunt. Itē ad ro. 8. Non accepistis
 spm̄ fuitatis itez i timore. Glo. Est timor ser
 uilis t filialis. t vterq; ab eodē spū. q̄ timor
 seruilis est donū spūs. f. s; timor seruilis elicit ex
 fide informi. sicut ostēdit Jac. 2. Demones cre
 dūt t oſtremiscūt. q̄ fides informis est donū
 spūs sancti. Itē p fidē informē eleuat intel
 lect⁹ supra se. s; p nullū habitū nālem vel ac
 quisitū potest intellect⁹ eleuari supra se. q̄ fi
 des informis nō est habit⁹ nālis vel acquisit⁹
 q̄ ē habit⁹ gratuit⁹: cā oſter q̄ p fidē informē
 eleuet intellect⁹ ad credulitatē diuine huma
 nationis t distinctionē diuine trinitatis: que
 oſtat q̄ excedūt apphēsiōnē humani intellect⁹
 p nām. Contra. 3n Jo. i. 4. Nūc dico vobis
 pus q̄ fiat vt cum factū fuerit credatis. S; q̄
 p̄terea q̄ factū ē credif: q̄ ex apphēsiōe eoz
 que facta sunt fides acq̄rit. q̄ fides h⁹ est hī⁹
 acquisit⁹. S; oſtat q̄ fides formata nō potest
 dici habit⁹ acquisit⁹. Restat q̄ q̄ fides iformis
 erit dispositio vel habit⁹ acq̄rit⁹. Itē Jo.
 20. vidi t ē Thome. Quia me vidisti credidisti
 q̄ fides Thome erat ex visis accepta. non ē q̄
 gratuita. Itē in Jo. 4. dī Samaritane. Uo
 ca viz tuū. Glo. i. intellectū tuū ad credēdū.
 q̄ fides introducit p intellectū. Itē pbi cre
 diderūt de i eē t oipotētē. Itē p̄terea demōes
 credūt de i trinū t vnū: t filiū dei hūanarū
 t reliqua articuloz: s; non fide formata hec
 credūt. q̄ fide informi. Cū q̄ fides in p̄bis acq̄
 sita fuerit eis ex p̄batione rōnū: demonib⁹ t
 ex oſiecturis habitis ex p̄bis p̄bap⁹ t ex p̄di
 giis signoz seu ex p̄spicacitate inquisitionū. q̄
 fides informis erit habit⁹ acquisit⁹. Nō q̄ gra
 tuit⁹. Itē ang⁹ dicit: q̄ possē credere ex nā
 est. Si q̄ vnicuiq; potētē responderet suis ad⁹
 hec potētia habet actū sibi rēpōdētē: q̄ est ali
 quod credē naturale: s; tale non est fidei for
 mate: q̄ est fidei informis. Itē fm Jo. Dam
 quarto libro. fides duplex est. est autē; fides
 ex auditu: audietes autē; diuinas scripturas
 credim⁹ doctrine spūs. est autē; rursus fides
 indistabilis t inditadicabilis spēs eaz que a
 deo nobis anūciata sunt. Itē p̄ma mētis nfe
 est. Secūda carismatū spūs. vult q̄ distinguē
 Damascen⁹ q̄ ē fides acquisita ex auditu seu

testimonio scripturarum seu humana ratione: et
est fides donum gratuitum a deo ad assentiendum
veritati divine nobis annunciate. Primum modo
dicta fides non pertinet ad proprium, fides vero
modo dicta duobus modis est. cum caritate: et sine
fides formata, sine caritate, et sine habet fides
informis, sed igitur quod fides informis est donum
gratue per se intendit. Ad illud quod euangelium
dicit quod cum dicitur ut cum factum fuerit credatis, hec
dictio cum non notat causam, sed concomitantiam. Ad 2°
sicut dicitur quod hec dictio quod non tenet causam, sed adiun-
ctam. Et cum dicitur quod uidi me credidisti, hec
dictio quod non notat causam vel rationem, sed notat quodam
dispositionem vel excitatiorem ad preparationem ad
credendum. Et enim fides non habet causam vel rationem:
potest tamen habere preparationem, dispositionem. Ad 3°
dicitur illud quod dicitur in glo. sup. 30. 4. Uocatur
tamen 2°. i. tu sensualis uocatur rationale intellectus: quod
ut uiro regaris: quod modo carnalis sapientia. Hinc ego
lux illuam. Et quod religio quod per rationem carnalem uo-
catur intellectus ad fidem excitando. s. ipsum intellectum
et disponendo ad susceptiorem luminis fidei. s.
tamen adueniente fide intellectu non inicitur ipsi rationi
sed ipsi ueritati propter se, quod sicut 30. 4. ubi dicitur
uiri samaritani dixerunt. 3a. si propter loquela tua
credimus: s. quod ipsi uicimus. Ad illud 30. quod ob-
de pharisaeis et de demoniis per rationem, nam fides quod erat
ex rationibus acquisita seu ex uisibilibus miraculis et
prophetais non est fides informis sicut hic loquimur.
Ubi notandum quod fides informis potest dici duobus
modis, positiue et negatiue. Negatiue potest
dici fides informis qualitas seu credulitas per
suam rationem vel experientiam vel doctrinam. Positiue
tamen 30. dicitur qualitas quod quodammodo positiue forma ueritatis
qua nata est habere quodammodo dicitur informis si-
des qua assentiens positiue ueritati propter se: quantum
careat amore sup. omnia. Ad ultimum dicitur quod
cum dicitur posse credere non est distinguendum quod est posse
completum et incompletum. Si loquimur de posse com-
pletum non est uerum quod posse credere sit naturale. nisi quod non ad
iste credere sicut quod in positiue accipitur. s. assentire positiue
ueritati propter se est facultatem nature sine adiu-
mento gratie. Si uero loquimur de posse incompleto sic
intelligitur non tamen propter se sequitur quod credere sit naturale
ut eliciatur ab habitu naturali: seu acquisito.

Deinde queritur utrum fides informis
sit 2°. nam dicitur aug. quod fides
operans per dilectionem 2° est. s. ad gal. fides uero
sine dilectione inanis est. Secundo 1° dicitur ob. Aug. in
li. de ha. inocentia. Dilectio dei et proximi prior est
atque sanctorum. cum ceteris fructibus bonis et malis
possit esse coeque. s. fides 2° est coeque bonis et malis.

quod cum fides informis sit in malis: religio quod fides
informis sit 2°. Item uirtus consistit circa
difficilia, quod cum fides informis consistat circa ea-
dem difficilia: circa que fides formata, s. fides
informis est 2°. Quod autem ita sit per se, eleuat enim ipsam
potentiam supra se, s. in prima ueritate, et ipsa eadem
credens fide informis et formata et per idem medium
Item si esset aliqua dilectio qua diligeret omnia
diligenda: et de supra omnia dicitur caritas, s. si fidelis
talis est quod credens omnia credibilia, et per ueritatem cre-
dat propter ipsam: et supra omnia ipsa est 2°. Sed talis est
fides informis, s. est 2°. Contra. Iad. 2. fides
sine operibus mortua est. Sed fides informis est sine
operibus, s. mortua est, s. non est 2°: cum omni uirtute uiua-
mus. Item 1° li. iniaz. 23. di. c. Accipit autem
fides 2°. Quod fides informis est demonum et malorum
hominum, sed nulla uirtus est in demonibus, s. fides infor-
mis non est 2°. Item fides informis operatur secum
per se, s. non est 2°. Item 2° dicitur de communissime sicut quod
diuiditur in uirtutes naturales, politica et generalia, com-
muni dicitur quod 2° tamen extenditur in politica quod est habitus
acquisitus, et generalia quod est habitus infusus. Dicitur etiam coeque
sicut quod dicitur habitus infusus: seu sit gratia datur: seu sit
gratia facies determinat circa operabilia, et modo
fides informis potest dici 2°. 4° modo propter dicitur
2° habitus generalis generalis facies determinatus ad
operabilia, et habitus habitus non potest esse sine caritate, et
modo fides formata est 2° tamen: non fides infor-
mis, et per se per rationem ad primum obiectum. Ad 2°
dicitur quod etiam circa eadem difficilia consistat fides for-
mata et informis: tamen differenter: quia fidelis informis
eleuat potentiam supra se quantum ad cognoscere et assensum
ueritatis: non eleuat ipsam ad credendum in ipsam ueritatem
quod facit fides formata. Ad ultimum dicitur quod non
potest dici fides 2° in assentiendo positiue ueritati
propter ipsam supra omnia: nisi addat habet circumstantia.
propter ipsam amata supra omnia, et ex hoc est forma et
est habitus. Item dubitatur de hoc quod dicitur. 23. di. 3° li.
iniaz. c. Accipit autem fides 2°. Fidelis sine dilecti-
one inanis est. s. hec est fides informis, s. uideatur quod
ex ipsa nullum eliciatur bonum. Contra. Ex fide in-
formis nascitur timor suilis: per quem homo recedit
a malo et preparatur ad susceptionem gratie remissionis
peccatorum, s. non est inutilis nec inanis. Item aliquid
dicitur inane uel uanum quantum ad meritum uite eter-
ne, et hoc dicitur fides informis inanis. Alio modo
inane quantum ad susceptionem gratie per modum
disponendi, et modo fides informis non est inanis
Postea queritur qua ratione dicitur fides
informis, ad quod sic. Ro. i. sup.
illud. Ex fide in fide. Glo. fides demonum est et
notetur christianorum. Nam et demones credunt et

extremis. Ja. i. z. Dec ē informis q̄litas menti
et dī informis. quia n̄ h̄ sociā caritatē: que est
forma eturū. ¶ Cont̄ arguit. Vita nō pōt su
scipe mortē. q̄ cū fides sit vita. i. ad ro. Just̄ ex
fide vivit. q̄ n̄ pōt recipere mortē. q̄ nec informi
tatē. ¶ Itē arguit. Nullū p̄m̄ pōt fieri for
matū. q̄ nulla et̄ potest fieri informis. q̄ nec
fides. ¶ Itē dicat q̄ fides dī informis cū ē
sine caritate. Caritas autē ē amor dei. Cū q̄ cō
gat amorē dei eē nāli affectōe ī incredul̄ sine ex
ī p̄a bonitatē cōphēsiōne. q̄ sili mō dicēf dilectō
informis quia sine fide. ¶ Itē quare dī fides
formari caritate. nā cū q̄l̄ et̄ īformet sua dif
ferētia et suo sine. fides autē et q̄l̄ et̄ h̄ p̄paz
dīriaz et sine. q̄ et p̄pā formā. ¶ Itē cū cōtigit
dilectōez dei eē ī ex̄nti in p̄tō mortali: et nō
debitā sic et fide: quare n̄ dī caritas informis
sicut et fides. ¶ Itē fides dī informis q̄a car
ordine amoris ex quo ē forma oīs eturū. ex qua
rōne dīc̄ aug. de ci. dei. Ult̄ ē ordo amoris.
Amor autē dī duob̄ modis. quē admodū et bo
nū. Bonū enī dī s̄m̄ intēdōez et rōez. Itē bonū
dī s̄m̄ rōne et n̄ s̄m̄ intēdōez. Secūdū intēdōez
et rōne dī bonū ut bonū. Secūdū rōne et
n̄ intēdōez dī ut bonū seu gl̄iosū seu eternū
inquātū monēt rōalē appetitū. Cū q̄ bonū sit
finis cuiuslibet eturū. bonū s̄m̄ rōne et intēdōez:
finis ē caritatē et obiectū. fidei eto bonū s̄m̄ rōez
qua appetit̄: n̄ s̄m̄ intēdōez qua cōsiderat finis
est et obiectū fidei: quia h̄ nō ē aliud nisi. neq̄
inquātū induit rōnem boni qua appetit̄ a v̄
rōnabili: quē admodū gl̄iosū finis ē spei. et s̄m̄
h̄ amor dī duob̄ modis. cōmuniter et p̄pē. Cō
muniter s̄m̄ q̄ ē amor dī veri quod est bonū
rōabil. amor gl̄iosū qd̄ ē bonū tras̄cibil. Amor
boni ut bonū ē qd̄ ē bonū occup̄scibil. Prop̄e
eto amor dī boni ut boni: hinc dī ordo amoris
informare eturū: et caritas penes quā residet
ordo amoris p̄pē dīc̄ dī informare eturū tes:
q̄a rō amoris cōt̄er dīc̄ ī aliis eturū redū
cīf ad rōne amoris p̄pē illo mō quo v̄p̄: qd̄
ē finis et obiectū fidei: et gl̄iosum qd̄ ē finis et
obiectū spei: idūit rōne boni. fides q̄ cū p̄uaf
amore boni monēt ī sine deū: deficit ab ordi
ne amoris. et ita a forma eturū. Cū autē caritas
et̄rabit: et̄rabit rō amoris p̄pē dīc̄: et ita p̄
cōs rō amoris cōt̄er dīc̄. Si. n. aīa n̄ amat
obnū ut bonū. q̄ nec v̄p̄ q̄a bonū: nec gl̄iosū
q̄a bonū. Sine caritate igit̄ sunt fides et spes
etures īformes. ¶ Ad illō eto qd̄ p̄mo obr̄ q̄
cū dī q̄ fides q̄ ē vita n̄ pōt suscipere īformita
tē dī. q̄ si intelligat p̄ cōpositōez ē v̄p̄. i. eto p̄

diuisione falsū ē. q̄a h̄t̄ pōt recipere īformita
tē q̄ quidē h̄t̄ ē fides vita sicut dīc̄tū ē. Et
notandum q̄ fides informis q̄ dī a brō Jaco.
fides mortua differt a fide formata. H̄ ē fide
viva duob̄ modis. q̄tū ad viuacitatē et q̄tū
ad lūositatē. Quātū ad viuacitatē velut lu
mē qd̄ ē ī v̄mbra a lūe radii. Lumē enī qd̄ ē ī
v̄mbra admixtū ē tenebris et infrigidatū ac
mortuū: sicut lumē qd̄ ē fidei informis qd̄ est
admixtū tenebris p̄tōez. Lumē vero radii n̄
ē mixtū tenebris: s̄ ē calidū atq̄: viuificū: sicut
lumē fidei formate: q̄ ē loca caritatē. Itē q̄tū
ad lūositatē. q̄a lumē fidei formate est velut
lumē diurnū solis. Lumē vero fidei informis
ē velut lumē nocturnū lune. ¶ Ad 2° dī q̄
aliō ē fieri p̄m̄ n̄ p̄m̄: et aliud fieri peccatū
formatū. q̄a plus ē fieri formatū q̄ n̄ ē p̄m̄
et̄: nihil aliud ē fidei fieri informē q̄ fidei fieri
n̄ virtutē. et id n̄ ē sile. Si vero obiectū q̄ nul
lū p̄m̄ pōt fieri n̄ peccatū. q̄ nulla virt̄ pōt
fieri non virt̄. r̄nd; q̄ hec ē falsa. nullū p̄m̄
pōt fieri n̄ p̄m̄. et instar ī ignorātia iuris di
uini seu canonici: qd̄ tenescire sacerdos h̄t̄
curā p̄t̄ p̄t̄er ad ordinē. hec ignorātia aī
p̄niam ē ei peccatū: s̄ t̄i aduertēti nulla ē sili
tudo. nō enī ita se h̄t̄ p̄m̄ ad formatōez sicut
virt̄ ad deformatōez seu īformitatem: quia
p̄m̄ ē ad trās̄s̄. virt̄ vero ē h̄t̄ manes. et
iō actui trās̄eūti n̄ potest forma indui: quāuis
h̄t̄ui manētū possit forma detrabi. ¶ Ad 3°
dī q̄ illud quod obiē de amore nāli n̄ fac̄ hic
ad p̄positū. nā hic loq̄mur de amore gratuito
et cognē ḡtuita fidei. p̄t̄erea amor īformat
cognē n̄ cognitio amorē. Bonū enī dīc̄ rōne
cōpletōez q̄ v̄p̄. v̄n̄ et si dicat caritas info
mare fidē s̄m̄ h̄c rōne. nō t̄n̄ fides informaf
caritatē. ¶ Ad 4° p̄ r̄silio ex p̄dīctis. ¶ Ad
vltimū dī q̄ nō ē sile dī caritate et fide. et rō
ē q̄a nulla dilectio pōt talē eē q̄ ea diligat oīa
diligēda: et de^o sup̄ oīa: q̄ sit cū p̄tō. et h̄ ē q̄a
dilectōe q̄ ē cū p̄tō n̄ diligit de^o ut diligēd^o ē:
nec etiam h̄o debito mō diligit se: cū peccare
sit sibi ipsi mortē sp̄ualē iniūcē. fides eto pōt
oīa credēda credē et p̄ firati sup̄ oīa: et eē cū
p̄tō. Inde q̄ manifestū ē q̄ caritas nō pōt eē
informis. fides vero potest.

Ad **Et** **inde** q̄rit de effectu fidei in
formis ī hoīb̄. Circa
qd̄ q̄rūt duo. Primo de effectu in
teriori p̄pō q̄ est credē. 2° de effectu exteri
ori cōi q̄ est ī faciendō aliqua de ḡie bonoz.

Quantum ad primum

nota qd dicitur 4. ad ro. sup illud. Credeti in eu g
instructat impiu zc. Blo. aug. Attende qd dicitur
deteri i eu: no et aliud eni e credere i eu: aliud
credere ei. aliud credere illi. Credim Petro s no
i Petru. Credere illi e credere ee qd q loqf. qd r
mali faciut. credere illi e credere qd ipe fit deus: qd
r mali faciut. Unde Fad. z. Demones credut.
Credere ho i eu e crededo amare: r crededo
in eu ire: r eius mebris in corporari. Cu g fidei
informis no sit crededo amare: ad ei n erit
credere i deum. s ad iste erit fidei formate. Que
rit g qd dicat ad informis fidei. vj aut cre
dere deo aut credere deo. Prieta cu credere di
cat bis tribus modis. credere deo. credere deo
r credere in deo: qd e ro b' distinctois. ¶ R' cu
fides dicat trib' modis. pat sup dictu e. Uno
mo fides dicitur h' acqfit' ex rone vel testimonio
z' mo fides dicitur h' infusus g'uit'. r h' duob'
modis. Uno mo h' eleuas intellectu tm sup
se ad assentiendu h' vitati ppter se. r h' mo ga
solu eleuat intellectu n moues affectu p amores
dicitur h' informis. Alio mo dicitur eleuas intellectu
r affectu ad assentiendu vitati r amandu ppe
se. r hec e fides formata. ¶ Cu g credere dicat
trib' modis. credere deo. deo. r in deo. a fide h'
mo dicta qd e h' acqfit' pot elici mot' g e cre
dere deo. h' est dictis ei adhibe fide. Ex fide
ho z' mo dicta qd e h' ipse seu informis no
solu elicit credere deo: s etia credere deo. pat cre
dere e trin' r vn' creator r redemptor. qd no
pot elici ab hitu acqfito. Itē a fides' modo
dicta qd e h' ipse r format' n solu elicit cre
dere deo vel credere deo: s credere in deo:
h' e crededo p affectu moueri in deo. Ex his
igit manifestu e qd sit ad interior fidei infor
mis i hoib'. ¶ Ad illud ho qd qrit' de disti
ctione istoz triu. credere deo. deo. r in deum.
ia p dicitur ex pte ei' quo credis. r ex pte eius
qd credis hoc est rei credite: accipit dicitur hoc
mo. Na de' accipit credulitate fidei trib' mo
dis. vt vitas. vt poteta. vt bonitas. Secudu
pmu modu e credere deo opatione. s ad vi
tate: h' e qd ee qd dicitur. ¶ 2' mo e credere deum
opatione ad prate. vj. oipotete r creatorem.
r h' sequeres articulos. ¶ 3' mo e credere in
deu opatōe ad bonitate: qua tedis p amore.

Consequenter querit
de effectū fidei informis i ope exteriori. r e
hec qd g'ialis de opib' factis ex caritate: que

elicita a fide informi. Solet aut ponī coiter q
valer ad tria. ¶ Primo ad assequedu bonuz
tpale. ¶ 2' ad hilitatōe grē. ¶ 3' ad vinnu
tionē pene eterne.

Quantum ad primū

querit vtrū fide informi bonis opib' mereat
gs bona tpalia. Ad qd sic. i. 3a. Si audieritis
me r volueritis bona terre comedetis. r exo.
z. Dabo vobis terrā fluēt lac r mel. Cu de'
sit hax vj imple pmissu. g si iudei opa legis se
cissent. debebat eis de' bona tpalia q pmissit.
g de iusticia debebat eis bona tpalia. Cu g ex
fide informi possēt facere h' opa. g de iusticia
debebat eis tpalia. g merebat illa. ga qd debe
tur ex bonis opib' ex iusticia debet p modum
meriti. ¶ Itē opib' r tū debet bona eterna:
si ex bonitate ipoz opez: ga improporcionalē
se hnt opa meritoria ad suū pmiū: qd e d'. De
g illa opa sint meritoria tāti pmiū n e ex boni
tate sua: s ex pmissione dei. g eadē rōne con
git ex pmissione dei: q bonis opib' factis ex
caritate meref aliquis bona tpalia: qm magis
distat de' i bonitate ab opib' meritoris q bo
na tpalia ab opib' bonis scis ex caritate. ¶ Itē
sup illud Job. Dī potēs de' oēs vias meas cō
derat: r oēs grē ius meos dinumerat. dicit
interl. Nulla bona vel mala sunt sine remune
ratione. g oē bonū h' aliquā remunerationē.
S; n h' remunerationē boni eterni. g hab' re
munerationē boni tpalis. g aliqs meref p ipm
bonū tpale. ¶ Itē aliqs fodies i vinea alicui'
meref ab eo bonū tpale recta rōne merendi. g
aliqs laborans i vinea oñi multo forti' meref
apud ipm bona tpalia recta rōne merendi: sic
p de illo q p dicitur h' dñi bona volūrate r
bona itē rōne sine caritate. forte dicit q illa
argumētatio n valet. qm n e sile. ga homo cō
derat op' exteri'. de' aut cōsiderat op' interi'.
qm n cōsiderat quātū s ex quanto. de' enī cō
derat cor. Cu igit in corde ei' n e radix meriti
s. caritas nihil meref apud deū. ¶ Conē. 3ste
fodies i vinea r si fuerit isti h' n ex amore. qm
istū n diligit. tm ppter laborē suū meref apud
eum recta rōne merendi. ergo multo forti'
cum deus sit largissim' r benignissim'. h' iste
fuit ei n ex caritate meref tm apud eū bona
tpalia recta rōne merendi. ¶ Itē iste h' bonaz
volūtatē r bonā intē rōne: r p deo facit qd
facit. radix e bona. fruct' ei' bon'. r finis bon'.
g h' p qd placeat deo. r fac etia p qd placeat
deo. g recta rōne merendi meref apud deū

bona tpalia. **F**orte dicit qd n: qm nō ē seruus
dei: s̄ seruus diaboli: qm p p̄m mācipauit se
seruicio diaboli. **C**ōt. Judei erant obligati
deo ad faciēdū opa legis: qm suscepant lege:
Sic igit qui laborat in vinea meret bona tpa
lia recta rōne merēdi. et hoc ppter pactū quod
interuenit. eadē rōne iudei ppter pactū mere
bāt bona tpalia faciēdo lege dei. **I**tes obli
gati erāt ad faciēdū p̄cepta dei. s̄ obligati
erāt seruire deo. s̄ mācipari erāt seruicio dei
Ite diabolus seruus dei ē: sic dicit dñs Job
40. Nūquid eū facies tibi seruū in sempiternū:
q̄i d. tu n̄ potes facē: s̄ ego faciā. Cū s̄ diabolus
sit seruus dei soli? nature pacto. multo forti⁹
hō h̄ hō sit p̄tō: seruus ē dei et pacto nature
et pacto baptismi. **C**ōt. Aug. dicit qd p̄tō: nō
ē dign⁹ pane quo vescit. **I**te si ppter op⁹ bo
nū factū ē caritatē meret aliquis bonū tpale
s̄ ppter mai⁹ bonū op⁹ meret mai⁹ bonū tpale
s̄ si de⁹ n̄ dat iniuste agit cū eo. qd fallum est
Nalis enī bonis auferit bona tpalia q̄ malis
dat i abūdatia: nec tñ agit cū eis iniuste.
Ite obf. Aliquis ex n̄s i mortali facit multa
bona ppter deū. quia diligit deū nāli dilectōe
vel ex fide informi. Inde sic dñs dicit. Ego di
ligētes me diligo. puer. s̄. s̄ iste diligit deū:
et dilectōe dei facit opa illa q̄ facit. s̄ de⁹ diligit
istū et in suis opib⁹. s̄ diligit istū vel ad bona
eterna ul ad grāz. s̄ merēdā: ul ad bona tpalia.
Ad bona eterna non. quia ē i p̄tō mortali. ad
grāz n̄. quia ē indign⁹. s̄ diligit eum ad bona
tpalia: et nccū ē ipm diligē ad illa. s̄ necē hēt
ei dare illa bona tpalia. s̄ ex necessitate dat ei
bona tpalia: et n̄ pot n̄ dare ei: quia diligētes
se diligit. **C**ōtra. Ex mera liberalitate sua
dat ei: qm ea q̄ dant ex misericordia ex sola libe
ralitate dāt vel volūtate. n̄ s̄ ex nccitate.
Ite dicit dñs i Ezech. fili hoīs: q̄ Nabucō
fuit mibi i tyro da ei egyptū. hec dicitio q̄
notat cām. s̄ vel mālē vel formale: ul finale:
vel efficiētē. Constat qd n̄ mālē nec formalem.
nec finale. s̄ notat cāz efficiētē. s̄ duplex ē cā
efficiēs. s̄ p modū agēdi vel p modū merēdi.
s̄ n̄ pot dici qd sit cā efficiēs p modū agēdi:
q̄ Nabucō. non fecit h̄ actū ut hēret egyptū. s̄
notat cām efficiētē p modū merēdi. s̄ Nabu
e adonosor h̄ i fidelis eēt: meruit bona tpalia
s̄ multo forti⁹ fideles h̄ sint in peccato bonis
opib⁹ suis merēt bona tpalia. **S**o. dō qd nul
lus seruit deo ppe loquēdo nisi q̄ facit qd de⁹
p̄cipit et sic p̄cipit. vñ qui facit aliqd de genē
bonoz sine caritate n̄ seruit ppe deo. Lz enī

faciat qd de⁹ p̄cipit: nō tñ facit sic de⁹ p̄cipit.
qm n̄ facit illud ex caritate q̄ ē impletio legis
sic dicit ap̄s ro. 14. Omne qd n̄ ē ex fide et caritate n̄
ē. i. inutile. vñ oē qd nō ē ex fide et caritate n̄
pōt ēē seruiciū: quo ppe loquēdo seruiat deo
et iō ex tali ope ppe loquēdo nō meret aliqd
bonū tpale nec eternū. **A**d illud qd qd pmo
obf qd de⁹ iudeis debebat tpalia. vñ qd quāuis
x̄bū debēdi quia ē x̄bū obligatōis nō dicit d
deo ppe: quia sic dicit ansel. de nulli d̄ aliqd
tñ s̄ qd debere deo d̄ d̄ cetera sue bonitatis
dicēdū qd debebat eis tpalia de iusticia: n̄ de
iusticia ope: cū n̄ eēt in statu merēdi. qm
illis opib⁹ nō merebāt bona tpalia. s̄ debebat
de iusticia. i. de veritate et fidelitate sua: qm ve
rax est i x̄bis suis: et fidelis i pmissōib⁹. et ita
p̄ solo ad pmo obiectū. **A**d 2° obiectū dicit
mus qd opib⁹ meritoris debet b̄tudo: nō tñ
ex pmissōe: s̄ qm opa illa sunt seruicia qbus
fuit deo digne. Opa x̄o facta ē caritatē non
sūt seruicia qbus fuit deo. qm qui ē i peccato
mortali ē i actu faciēdi diabolo et nō deo. qm
tñ ille q̄ ē i statu grē ē i statu faciēdi deo. **A**
Ad 3° obiectū dō qd nec bona nec mala sūt s̄
remuneratione aliqua. ita tñ qd remuneratio
accipiat impropie. dens enī p bonis opibus fa
ctis ex caritatē quodamō remunerat hominē
q̄ dat p eis aliqd bonū tpale tāq̄ meruisset
illud: cū tñ nō meruit: cū sit indignus etiā pa
ne quo vescit. nec valz hoc argumētū. oē ma
lū ē dignū punitōe. s̄ oē bona ē dignū remu
neratōe. nec ē locus a contrariis. qm malū cul
pe et bonū gūalē acceptū n̄ sūt contraria. s̄ ma
lū calpe et bonū grē sunt contraria. In h̄ autē
appaz largitas dei: q̄ bonū buius licz nō sit
dignū remuneratōe. tñ dens q̄ dignū eēt
remunerat illud. **A**d 4° dō qd nō ē s̄ de
fodiēte vineā et p̄dicatore: qm fodiēs i vinea
solo labore suo facit qd itēdit ille cuius ē vinea
s̄ hō p̄tō: seu p̄dicator: seu alius nō facit qd
intēdit de⁹ nisi faciat illud ex caritate. et ita
nō sūt nisi fuit ex caritate. qm s̄uire deo re
gnare ē. q̄ aut ē in mortali licet faciat aliquid
ppter deū: tñ deus nō ē p̄ncipale mouēs ad
illud. s̄ mouet ad illud opus faciēdū vel timore
pene quā timet incurrere ppter p̄tā. vel pro
alia vtilitate quā intēdit nā vel fides info
mis. Quia s̄ nūq̄ deus ē p̄ncipale mouēs cor
hoīs nisi p fide. sp̄z. et caritatē. et nūq̄ ē pure
gratuitū opus nisi ex grā gratū faciēte. sic ple
nius patebit in qōne de dilectōe nāli. **C**o aut
obf. bona ē radix. bona intētiō. bonus finis. s̄

iste h; vñ placeat deo: sen vñ dñs delectet in eo. dicim⁹ qd nō valz bec argumētatio. qm̄ ei⁹ intētio nō ē bona bonitate gratuita vt p; ex vñtis. ¶ Ad illa q̄ obiciūf q̄ inde erāt obligati fūire deo. dicim⁹ qd verum ē qd obligati erant fūire: s̄ nō fūiebāt. ¶ iō ppe nō erāt fūi dei. nisi dicat qd erāt serui dei: quia tenebāt ei fūire ex pacto. Diabol⁹ aut̄ vñ fūus dei. vñ fūi re dō impropē: qm̄ ex malis opib⁹ diaboli elic de bonū. ei enī militat omne qd obstat. ¶ Ad aliud qd obf qd ex nōs i mortali facit bona opa ppter deū. i. ga diligit deū nālī dilectione zc. vñ f⁹ anfel. qd duplex ē nccitas. s. nccitas immutabilitat: ¶ nccitas coactionis. pmo mō ex nccitate dat: ga imutabilr dat. z. mō nō. s. nō valz. ex nccitate dat. nō ḡ ex misericordia. qm̄ā misericordia vñ ē ei⁹ largitas supflūes: qua etiā indignos aliquo mō remunerat. ¶ Ad vltimū dō qd bec dictio ga nō notat cām efficiētē nec i agēdo nec in merēdo nec in mouēdo: vt gda dixerūt. qd actio Nabucd. mouit largitātē dei: ga de nullis actionib⁹ mouet. s. dicit cām receptiuā vni: ad quā seq̄ largitio vni nini bñficii. Cū enī de⁹ sit sūme larg⁹ semp est parat⁹ dare. s. creatura nō semp parata ē recipere. pparat⁹ aut̄ hō ex opib⁹ de genē bonoz ad recipiēdū a deo vel bonū tpale vel bonū spūale. Dicēdū ḡ qd ga dic̄ cā; receptiuā vel dispōnētē i nabucd. ad hoc qd recipet temporale beneficū a deo.

Consequenter q̄rif quō opa bona facta sūt caritate naleār ad hilitationē grē: ¶ ad vñm̄ nutionē pene. ¶ Ad p̄mū sic. Si p talia opera hilitat se hō ad suscipiēdā grām. ḡ quāto magis exercet se i talib⁹ opib⁹: tāto p̄p̄in quior est grē. ¶ Conf. p̄dō: quāto magis moraf i p̄dō suo magis ē p̄dō. qm̄ malicia nō pōt minui: s̄ crescit p circūstātiā tpis. S; quāto magis est p̄dō: tāto magis remotus ē a grā. S; iste ē magis p̄dō qd pus p circūstātiā tpis. ḡ magis ē remot⁹ a grā qd pus. ¶ R. ccedendū qd talis in tali statu remotior ē a grā ¶ i. p̄p̄in qd ē grē qd pus: s̄ fm̄ diuersa. Est enim remotior fm̄ quantitatē peccati. p̄p̄in qd aut̄ fm̄ hilitationē suscipiēdā: sicut eger qñ ē i augmētō morbi iuxta crīsim remotior est a sanitate ppter augmētū morbi: q magis tñ habilis ē vt educat qd pus. ¶ Ad z. arguē sic. Dicunt enī oēs qd bona opa facta extra caritatē naleāt ad diminutionē pene eterne. S; otra. Per vñū bonū op⁹ vñmittit aliquantulū de pena

eterna: ¶ p aliud tm̄. ḡ tot pōt facē bona opa qd nō sentiet penā inferni. ¶ Conf. Decedit i mortali. ḡ sentiet penā inferni. ¶ R. dicim⁹ qd bona opa facta ex caritatē valēt ad diminutionē pene eterne nō q̄ debet: s̄ q̄ debet: nisi faceret illa bona opa. qd p. nō enī poss; diu eē quin cadēt p p̄m̄ vñū i aliud. quia peccatū qd p p̄m̄ cito nō diluit suo pondē ad aliū trahit. Valēt ḡ bona facta extra caritatē ad p̄dīctā tria. ad bonū tpale. ad hilitationē grē ¶ ad diminutionē pene. Valēt etiam ad alia tria. ad retardādū p̄m̄. qm̄ p̄m̄ ē ignis seu febris osūmēs totā aīam: nisi p bona opa retardet ne pcedat. sic gallina apposita morbo regio nō sanat morbū regiū s̄ retardat ne pcedat vltiori. Valēt etiā ad suafactionē bono rū opez: quonīa p ista se assuescēt hō ad bonū quā qd male fers assuesce fores. Valēt etiā; ad circūstātiā tpis ne p̄m̄ crescat in mora. nec augmētē i eo peccatū quonīa quādiu hō insistit bonis opib⁹ nō ē in mora nec augmētati eo peccatū: nec ē etiā i eo negligētia nec mora. s̄ illō ē q̄onis: cū disputat de circūstātiis peccati.

Post modū q̄rif vtrū fides iformis i hōib⁹ a duente caritate fiat formata. Ad quod sic. Nihil corrupit nisi a suo contrario. s̄ fides informis nō contraria caritati nec fm̄ actū nec fm̄ bitū. sed solū fm̄ informitatē suā. ḡ ipa nō corrupit adueniēte caritate nisi fm̄ informitatē. ¶ Itē Bide; videt p̄ hile i aliis iformib⁹. sic ē qd adueniēte sua forma nō corrupit. s̄ solūmō euacuat eoz informitas. ḡ hile erit i fide adueniēte caritate. ¶ Itē magis distat hī nālīs ¶ hī infusus nō gratū faciēs. cū sint differētes fm̄ p̄ncipia ¶ fm̄ effect⁹ qd hī infusus nō gratū faciēs: cū nō sint differētes quātū ad p̄ncipiū ga vterq; ē a p̄n grē: s̄ fm̄ effectū. Si ḡ ita ē qd habit⁹ infusus nō gratū faciēs vt fides informis nō euacuat bitū nālē seu acq̄sitū. sicut ē aliqua cognitio de deo que hīta ē p rōnes. ḡ multo forti⁹ nec caritas vl fides formata adueniēs euacuat fidē iformē. ¶ Itē fidei formate ē credē in deū. fidei fo informis ē credere deo ¶ credē deū. Si ḡ credē in deū non euacuat credē deo seu deum. s̄ nccio ponit. ḡ nec fides formata euacuat informē. s̄ poti⁹ ponet ipa. ¶ Itē sup̄ illud Jac. 2. fides sine opib⁹ mortua ē zc. dic̄ glo. Quib⁹ reuiuiscit. S; qd reuiuiscit manet. ḡ fides informis manet vita adueniēte. ¶ Con. Plus oueniūt fides

formata et visio glorie: quod fides informis et for-
mata. Et cum fides formata non possit manere ad-
ueniente visione, ergo nec fides informis adueni-
ente formata. **I**tem adueniente caritate exclu-
ditur timor filialis quod generatur ex fide informi: quoad
modum ex fide formata generatur timor in filialis vel
filialis, ergo adueniente caritate euacuabitur fides
informis. **I**tem adueniente vita excluditur mor-
tuum. Caritas autem vita est, fides vero informis mor-
tua, ergo adueniente caritate euacuabitur fides in-
formis. **I**tem cum fide formata posita ponatur
credere deum, deo, et in deum: superfluum erit ponere fidem
informem cum non sit necessaria ad aliquem actum, ergo euacu-
abitur adueniente caritate. **A**d hoc bene fere omnes
dixerunt quod adueniente caritate manet fides in-
formis secundum se habet: sed euacuaretur quantum ad infor-
mitatem: tamen differenter. Quidam enim dixerunt quod
manet et fiet christus seu fides formata adueniente
caritate quantum ad habitum et quantum ad actum ita quod
habente caritatem est habitus fidei ex quo est credere in deum et
iste est habitus fidei formate. **A**lii vero dixerunt quod
manebat: non tamen fiebat fides formata: imo erat
differens habitus, et tamen in his fuerunt due operationes.
nam quidam dixerunt quod manet fides informis cum fide
formata quantum ad habitum et quantum ad actum: ita quod
habente caritatem est habitus fidei ex quo est credere deum: quod
potest esse informis, et habitus ex quo est credere in deum:
et iste est habitus fidei formate. **A**lii vero dixerunt
quod manet cum fide formata secundum habitum: sed euacuatur
secundum actum: sic adueniente maiore luce euacuatur
actus minoris lucis, non tamen habitus sic apparet in adue-
ntu lucis solis respectu lucis stellarum, eodem modo ad-
ueniente luce fidei formate euacuatur actus fidei
informis: tamen manet habitus. **C**oncedo ergo istas quod
fides informis maneat adueniente caritate:
et respondeam ad obiecta. **A**d primum quod dicitur quantum
ad illud in quo conueniunt fides formata et visio
glorie: modo euacuatur visio fidei formata: sed ea proficit,
et hec conuenientia est in effectu per caritatem propter ipsam:
sed quantum ad illud in quo differunt seu opponuntur
visio glorie euacuatur, et hec differentia attenditur quantum
ad cognitionem seu ad visionem est. Per fidem enim est
cognitio in umbra et in speculo, per gloriam vero est co-
gnitio dei in luce et in speculo, sic est quo ad hoc, ergo euacuatur
visio glorie fidei. **S**icut ex alia parte dicitur quod fi-
des formata non euacuatur fidem informem secundum illud
in quo conueniunt sed proficit, sed secundum illud in quo differunt
sive opponuntur. Cum ergo conueniunt in his quod utraque est
fides. Differunt autem secundum informitatem et formatam.
Solum ergo euacuabitur fides formata fidem informem
quantum ad suam informitatem: non quantum ad fidei
seu suam essentiam. **A**d 2° dicitur quod adueniente ca-

ritate non euacuatur timor filialis quantum ad timo-
rem sed quantum ad facultatem: quod quid est opposita ca-
ritati. **P**onit enim voluntatem peccandi, manet autem
secundum timorem. **E**odem modo ex hac parte adueniente ca-
ritate euacuatur informitas que ponit affectum
debiti amoris seu debite forme et manet fides.
Ad 3° dicitur quod aliter dicitur mortuum et viuum circa
habitum, aliter circa actum et operationem. **I**n operibus enim mortuus
dicitur duobus modis. **U**no enim modo dicitur operibus mortuum:
quod sit ex caritate: quod est principium vite, et hoc modo opus
mortuum nunquam reuiuiscit adueniente caritate.
Alio modo dicitur operibus mortuum operibus mortificatum: quod est, si
factum fuit ex caritate: sed amissa caritate quod est prin-
cipium vite per mortale peccatum mortificatum est, et hoc
modo operibus mortuum reuiuiscit adueniente caritate.
Primo ergo modo operibus mortuum non est susceptibile vite
2° modo est susceptibile vite. **I**n habitibus vero mortuum
dicitur duobus modis. **U**no modo dicitur habitus mortuum
per prauationem operis, et hoc modo dicitur mortuum habitus
secundum quem modum dicitur gloria super illud 3° ad 2°. **F**ides
sine operibus mortua est etc. **R**euiscit operibus. **A**lio
modo dicitur habitus mortuus a prauatione principii vite:
quod est caritas, et hoc modo dicitur fides informis mor-
tua, et in quantum mortua est euacuatur, sed secundum se habet
uiuificat adueniente caritate et manet, non autem
est sile de actio mortua et habitu. **A**ctio enim mor-
tua non potest uiuiscere secundum quod dicitur est: quoniam illa actio
quod fuit secundum prauationem non manet secundum actum nec secundum me-
ritum: sed statim transit, habitus vero manet, et ideo hoc possi-
bilitate ut forme et uiuificet cum non est formatus.
Ad ultimum respondendum est, quod non est superfluum ponere
fidem informem, et posito quod euacuaretur per fidem for-
matam secundum actum: quoniam amissa caritate seu fide for-
mata utilis est et necessaria fides informis: quoad
modum non superfluit lumen lune et stellarum: quoniam
adueniente sole euacuatur: cum recedente sole ne-
cessari sit actus luminis lune et stellarum.
Deinde quod dicitur utrum fides informis
sit in demonibus. **A**d quod sic
3° ad 2°. **D**emonibus creditur et tremiscunt. **I**tem
1° ad 1°. **E**x fide in fide etc. **B**lo. **E**st fides infor-
mis quod est demonum et noferen christiano, hec est in-
formis qualitas metis. **I**tem 5° ad 1°. **L**ud. super illud
Scimus quoniam filii dei es, gl. **B**ede. **E**rubescat ma-
nicheus quod dicit christum creaturam solum cum demonibus
confiteatur quod sit filius dei. **S**ed hec confessio non erat
ex scientia quam haberet, ergo ex fide. **I**tem ad gal. 5.
fides quod per dilectionem operatur, gl. fides cum dilecti-
one christiani est, sine dilectione: demonum est. **I**tem
ad 1° the. 1. **C**onfiteatur se nosse deum, factus autem ne-
gat. **B**lo. fides talium morum prope est demoniorum,
Ex his ergo relinquitur quod fides informis est in demonibus

Contra. S^m. 24. Uocem⁹ puellā. Int^{er}l. si
des ē credē ex volūtate n̄ ex nccitate. ¶ Itē
aug. Cetera pōt hō volēs: credere nō pōt nisi
volēs. Ex h̄ arguit. Dē credē ē mot⁹ volūta-
ri⁹ i sūmā fītatē. S; null⁹ mot⁹ volūtari⁹ est
diaboli i sūmā fītatē. S; nullū credē ē diaboli
qđ sit in gr̄ie boni. S; nec fides informis. ¶ Itē
credē ē sic dicit aug. cogitare cū assensioe. S; q
credit p̄mā fītatē cogitat 7 assentit p̄ fītati
Si S; diabol⁹ nūq̄ assentit. q̄a i p̄s. dī. S; p̄bia
coz q̄ te oderūt ascēdit semp. Uñ relinquit
q̄ diabol⁹ h; odio fītatē. S; nō credit. ¶ Itē ar-
guif plani. Si credē ē assentire fītati. Discre-
dere est dissentire fītati. Si S; diabol⁹ dissē-
tit a fītate. S; nō credit. ¶ Itē. z. ad cor. 6. Que
ē cōuentio xp̄i ad belial. S. Si xp̄us oīa egit
bñ: ita diabol⁹ oīa egit male. Cū S; credere sit
a⁹ gratuit⁹ nec mal⁹: nec mala intētiōe pōt
fieri. quēadmodū nec diligere. Assentire enī
p̄me fītati nō potest male fieri propter se. S;
credere huiusmodi nō potest esse diaboli.
¶ Itē aug. i. 3. q. Credibiliū tria sūt genera.
Quedā credūt 7 nūq̄ intelligūt: vt histore
que humana gesta pcurrūt. Quedā credūt:
7 simul intelligūt. vt rōnes de numeris 7 de
figuris in disciplinis: 7 vt p̄a⁹ scia⁹. Quedā
hō p̄ns credūt 7 postea intelligūt vt diuina
iur̄ illud 7 sa. 7. Nisi credideritis non itelligē-
tis. 7 ad h̄ pueniūt mūdi corde. iur̄ ill d̄ mat.
5. Beati mūdo corde: qm̄ ipsi deū videbūt. Si
S; diabol⁹ nō pōt eē mūdi cordis: nō pōt hoc
mō⁹ credere. S; si credit: h̄ ē solū p̄mo mō ul
z⁹. S; fm̄ q̄ credē ē p̄mo mō vel z⁹ nō ē credē
fidei formate vel informis. S; fides informis n̄
ē in demonib⁹. ¶ R^o cōcedo q̄ i demonib⁹ est
fides informis: sic dicūt auctoritates. Cū enī i
eis sit cognitio fītati diuine quā n̄ uidēt: fides
i eis ē. ¶ Itē cū fītas quā credūt sit excedēs
rōnalē intellectu: vt quia de⁹ ē trin⁹ 7 vn⁹: 7
q̄a filii⁹ dei ē humanat⁹ 7 passus. iō fides h⁹
fītatē donū gratuitū seu h̄r⁹ nō nālis seu
acq̄sit⁹. Quia vero h⁹ fides in demonib⁹ sine
amore ē oīo. iō ē h⁹ fides informis. ¶ Ad illō
S; qđ obf⁹ q̄ null⁹ credit nisi volēs. rñ dēt q̄ h̄
intell⁹ de credē fm̄ q̄ ē mot⁹ fidei formate. nā
credē fm̄ q̄ ē mot⁹ fidei informis pōt diabol⁹
volēs. in h̄. n. q̄ sentit se puniri a dīna fītate.
in xp̄o inuit⁹ cogit credere deū humanatū. 7
h̄ mō itelligēdū ē i ceteris. Uñ pōt dici meli⁹
q̄ sic in sensu cōtingit a sensibili tristabili: vt
i tactu a nimio calore ignis ē appetit⁹ nālis
in sensu respectu sensibilis: nō i quātū tristā-

tis vel ledētis. vñ tact⁹ appetitu nāli iclinat⁹
ad calozē. S; in quātū excedit 7 offēdit refugit
calozē: sic diabol⁹ p̄ nāle appetitū iclinat⁹ i sū-
mā fītatē absolute. S; in quātū inuenit impo-
portionalē malitie sui arbitriū inuenit eā offē-
dētē 7 tristatē. 7 ideo refugit illā. vñ fm̄ q̄
dic̄ br̄us. aug. in li. de tri. De pueris hoib⁹ q̄
diligūt fītatē vt lucētē: S; odiūt vt redargu-
entē. ita diabol⁹ vult cogscere fītatē diuina⁹
vt lucet: S; nollet ip̄a⁹ cogscere vt redarguit:
seu vt punit. 7 ita credē diaboli p̄m̄ erit no-
lūtariū p̄m̄ inuoluntariū. ¶ Ad z⁹ qđ dicit
aug. q̄ credere ē cogitare cū assensioe. n̄ in-
telligit nisi de fide q̄ mouet in ip̄a⁹ fītatē. mo-
ueri autē ē duob⁹ modis. voluntate plena sic ē
a fide formata. vt volūtate ip̄fecta: sic cōtingit
a fide informi i hoib⁹ p̄dōib⁹. Volūtas plena
significat p̄ indicatiū. vt cū dī volo. Volun-
tas ip̄fecta p̄ optatiū. vt cū dī nellē. 7 hoc
imprat ip̄m̄ h̄bū assentire: qđ ē idē qđ sentire
ad. vñ assentire ponit quosāmo iclinari. uel
ad ip̄a⁹ fītatē tendere. Uñ fm̄ h̄ dicimus q̄
credere diaboli n̄ h; assensū fītatē: h; tñ sēn-
fītatē. Uñ possem⁹ cōueniētē distinguere sen-
tire fītatē. assentire fītati. cōsentire ueritati.
fides demonis in suo credere h; sentire: S; nō
assentire uel nō cōsentire. fides informis hoib⁹
h; sentire 7 assentire. fides hō formata hab; h;
sentire assentire 7 cōsentire. Sentire enī ponit
accipere de fītate. qm̄ ē qđ fac̄ demon. Assenti-
re hō ē accipere de fītate qm̄ ē: 7 ad ip̄a⁹ distā-
ter iclinari. qđ pōt facere fidelis p̄dōr. 7 h̄
notat hec p̄positio ad. ad enī dīc̄ finē remotū
ut cū dico. nado ad eccliam cū adhuc distō.
Cōsentire hō ponit de fītate accipere qm̄ est: 7
ip̄i fītati amore cōiūgi. qđ fac̄ fidelis xp̄ns in
caritate. Uñ dī credere in deū credēdo ama-
re 7 credēdo adherere 7 credēdo in eū ire.
qđ ē notabile. quia i n̄ dīc̄ finē remotū h̄ finē
p̄ximū. vnde n̄ dicim⁹ ire in domū nisi cū su-
mus p̄ximū. tñ dicim⁹ ire ad. cū sum⁹ remotū.
zō fide formata dicimur i deū tēdē. fide hō
informi put i hoib⁹ dicimur ad deū tēdē. Ex
his igit p̄ q̄ ex fide demonis ē cogitatio cū
sensu fītatē. ex fide informi i hoib⁹ cogitatio
cū assensu. ex fide hō formata cogitatio cum
cōsensu. ¶ Ad z⁹ dō. q̄ p̄ma fītas pōt cōside-
rari duobus modis. Cōsiderat. n. fītas ut fī-
tas. 7 cōsiderat fītas ut bonitas. In cōsiderati-
one qua cōsiderat fītas ut bonitas diabolus
dissentit a fītate. 7 illud dissentire n̄ ē discre-
dē fītati S; discordare. uel nō cōsentire fītati.

Si e i consideratōe q̄ dīdēa: fītas ut fītas pōt
 accipi fītas ut lucēs uel ut arguēs fm Aug.
 Si accipiat ut redarguēs: sic itez diabol⁹ dīf
 sentit fītati. ⁊ illud dīffentire n̄ ē dīffredē: s̄
 dīfflicere. dīfflicet enī ei fītas: quia ipm offē
 dit. Si dō accipiat fītas ut lucēs sic dīf viabo
 lū: fītati nō dīffentire. s̄ ex h̄ q̄ nō dīffentit
 nō potest assentire uel dīffentire sic dīctū est.
 ⁊ ē exēplū in oculo egro q̄ sentiēs lucē nō dīf
 sentit a luce ut lucēte: s̄ dīffentit ab ea ut of
 fendēte. ¶ Ad 4. dō fm quosdā q̄ illud in
 tellf. diabolus egit omnia male de motib⁹ q̄
 procedūt a suo li. ar. s̄ credere ⁊ dīfiteri q̄ xpl
 eēt fili⁹ dei nō pcessit a li. ar. diaboli. vñ dīc
 glo sup illū locū Luce. s̄. Scim⁹ qm̄ fili⁹ dei es.
 Exorta dīffessio ē: q̄ diabol⁹ dīffet illū hoīem
 eē filiū dei. ¶ Si pōt dīcī alī q̄ nō dīf q̄ oīa q̄
 egit diabol⁹ int mala: s̄ q̄ male egit oīa. aliud
 enim ē facē malū. aliud facere male. bonū enī
 pōt male fieri. Dīcēdū q̄ fm h̄ q̄ credere dia
 bolū: s̄ n̄ sit mal⁹ act⁹: sit tñ a diabolo male sēp
 quia ⁊ si credat sentiēdo fītatē: tñ sentiēdo
 ip̄a; resilit ⁊ dīffordat ab ip̄a. ⁊ ideo male sit
 ita ⁊ si dīffet fītatē dīfflicet ei veritas:
 quā penīs vrgētib⁹ cogit dīfiteri. ¶ Ad vlti
 mū dō q̄ illa auctoritas aug. dīffinguit gen⁹
 credibile: nō dīcī dīffinctionē ex pre credēt.
 ideo quānis credibile in tertio gñe natum sit
 intelligi illo ordīne: ut prius credat ⁊ postea
 intelligat. nō tñ semp dīffeq̄ intellect⁹ fīdē cre
 dibil: ⁊ h̄ n̄ ppter defectū credibil: s̄ ppter de
 fectū q̄ pōt eē ex pre credētis. defect⁹ autē iste
 ē in iudicia cordis. Dīcēdū q̄ diabol⁹ credit
 tertio gñe credibilia: nec seq̄ q̄ nō pōt eē mū
 di cordis. q̄ nō pōt hoc gñe credere. s̄ seq̄. q̄
 nō pōt intelligē: fm q̄ intelligē dīcī actū be
 atitudinis q̄ ē in vidēdo deū mūdo corde. s̄
 q̄ dī Nat. s̄. Beati mūdo corde.

Postea q̄ rīe pōsto q̄ i demonib⁹ sit
 fides informis ut p̄ data sit
 eis añ p̄tm̄ vel post p̄tm̄. Si dīcē q̄ data fu
 it eis añ p̄tm̄. Cont. fides ē vidē p̄ speculū in
 enigmate: h̄ ē obscure. sic dī. i. p̄ ad cof. Uī
 dem nūc p̄ speculū in enigmate zc. Si q̄ añ
 p̄tm̄ n̄ erat visio in angelis in obscuritate. q̄
 nec fides. ¶ Itē boni āgeli ⁊ mali pares erāt
 añ p̄tm̄. s̄ in bonis angelis n̄ ponit añ dīffir
 mationē fides seu cognitio p̄ fide: quia nec ī
 hoīe añ p̄tm̄. vñ Hugo de sancto. vic. ī suis
 s̄nīs dīc. Cognouit hō creatorē suū nō ea co
 gnitōe qua de⁹ a credētib⁹ absens fide q̄rif. s̄
 ea qua tūc p̄ p̄ntiā dīfflatōis sciēsi manife

sti cernebat. q̄ nec ponet in demonibus fides
 añ p̄tm̄. ¶ Itē. io. Luce. dō qdā descēdebat
 a Hierlm̄ in Jerico. s̄ dīc glo. q̄ p̄tm̄ vul
 nerat in nālīb⁹ ⁊ spoliat gratuitis. Si q̄ p̄tm̄
 demonū ē m̄ aximū. q̄ maxime vulnerati sūt
 ī nālīb⁹ ⁊ spoliati ḡtuitis. q̄ post p̄tm̄ nullus
 h̄it⁹ ḡtuit⁹ in eis remanet. q̄ nec fides. ¶ Itē
 si dicat q̄ data fuerit eis post p̄tm̄ fides: in
 strariū ē: quia fides informis ē h̄it⁹ ḡtuit⁹. s̄
 null⁹ reportat grā; ex p̄tm̄. q̄ nō ouenit ei da
 re fidē post p̄tm̄. ¶ Itē. 3. eph. sup illud. Ut
 īnotescat p̄ncipib⁹ ⁊ p̄tātib⁹ multiformis sa
 piētia dei. dīc glo. Quia p̄ p̄dicatōem ap̄loz
 accreuit angelis aliqd: quia in hīs q̄ euāgeli
 zabāt ab aplis multa vidicerūt. q̄ s̄m̄ mō de
 mones p̄ scripturā ⁊ miracula ad vīna sacra
 redēptōis humane puenire poterūt. q̄ ex do
 ctina vel p̄dicatōe ⁊ miraculis poterāt h̄re
 fidē post p̄tm̄. s̄ fides h̄it⁹ acq̄sita ē nō ḡtuita
 ul nō īfusa. Relingit ḡtū q̄ nō sint susceptibi
 les grē post p̄tm̄. q̄ nec fides informis que est
 donū ḡtuitū. q̄ aut nō sint susceptibiles ostē
 dīf. mors nō ē susceptiua uite. q̄ frigidū ma
 nēs frigidū nō ē susceptiua callidi. nec odio
 sus deo grē dei manēs h̄it⁹. Cū q̄ diabol⁹ ma
 neat odiosus post p̄tm̄: relingit q̄ nō ē susce
 ptibilis grē post p̄tm̄. ¶ R. dō q̄ ī demōib⁹
 fides dupl̄ ē. Uno mō fides q̄ ē h̄it⁹ acq̄sita ex
 miraculis ⁊ p̄dicatōib⁹. Alio mō fides q̄ ē ha
 bit⁹ ḡtuit⁹ s̄ nō dat⁹ eis post p̄tm̄. Dīcēdū q̄
 q̄ h̄mō mō fides eis aduenit post p̄tm̄. s̄ hec
 fides nō dīf fides informis de qua hic loq̄mur.
 sic p̄ ex dīctis. z. mō dīf h̄itus ḡtuitas q̄ fuit
 eis datus añ p̄tm̄: s̄ p̄tm̄ alteratus. ¶ Ad
 cuius intelligētā notādū q̄ ī ḡnālī de credi
 bilibus dabat noticiā angelis añ lapsum. Uñ
 dīc h̄itus Ber. de lucifero. q̄ p̄uidit rōnalem
 creaturā assumēdā ī unitatē p̄ filiū dei. Nec
 aut noticiā erat ī eis sic lux clara nō admixta
 tenebris. tñ diminuta respectu lud glie sicut
 lumē stelle respectu lūis solis añ p̄tm̄. post pec
 catū hō fuit ipsa lux tenebris admixta uelut
 lux in umbra. ⁊ iō q̄ ē noticiā ī obscuritate ē
 ī enigmate: ⁊ fītatē absentis. ⁊ iō fides. quia
 hō sine caritate ē sicut lumē ī umbra sine colo
 re. iō informis. ¶ Ad illud q̄ qd̄ p̄mo obf q̄ ī
 angelis añ lapsum nō fuit fides. quia nec co
 gnitio enigmatica: dīcēdū ē: s̄ tñ ī eis erat
 h̄itus cognitionis añ p̄tm̄: qui interueniēte
 obscuritate p̄tm̄ factus ē habitus cognitionis
 enigmatice. qd̄ p̄ exēplā. Contingit enim
 aliquid cognosci per cām ⁊ itez p̄ dīcturas

probabiles. qđ aut sic cognoscit scia appbēdit
 Cōtingit aut interuenire obliuionez qđ sic te
 nebra respectu cause: et remanē diēcturas pba
 biles. et ita nō delect cognitio rei totali. s. solū
 manet inquantū cognoscebat p cāz: nō lq̄tū
 cognoscebat p diēcturas probabiles. Manet
 igitur idē cognitionis hīc? s. alterat? et diminu
 tus. Hīc aut iste cū erat ad cognoscēdū rē p
 causāz erat hīc? scie. Cū rō ē ad cognoscēdū
 res p diēcturas solū ē hīc? opionis. fit igitur
 hīc? scie opio. **¶** Sili mō dō. qđ hīc? cognitōis
 credibiliū aī pām angeli dupl? erat. Erat. n.
 cognitio in diuina cā. h. ē in luce cause diue: qđ
 ē sumā sapia. et erat cognitio in effectu cause
 h. ē in luce imaginis vel spēi ritat? credibiliū
 in intellectu angeli. Interueniēte aut umbra
 pām sbractū ē lumē quo cognoscebat i causa
 et remansit lumen quo cognoscebat i effectu
 et tñ obscuratū. mutata ē igitur cognitio qđ erat
 sic scie cū coḡscebat ritatē credibiliū in luce
 cause in cognitionē enigmatica. i. in coḡnē in
 obscuritate. et ita hīc? cognitionis qđ erat sic
 scia aī pām fact? ē hīc? fidei post pām. **¶** Ad
 2° dō qđ pares erāt boni angeli et mali ante
 pām. s. sicut in bonis angelis p affirmatiōez
 hīc? cognitōis quā hēbāt fact? ē pfect? ut eis
 nihil deficiēt qđ p̄tinet ad sbaz sue b̄titudinis
 ita i malis angelis p pām fact? ē diminut? et
 obūbrat? fm exigētia sue damnationis. et sic i
 angelis bonis eleuabat cognitio h mō ut qui
 p̄us cognoscebat effectū in cā: post affirmatio
 nē cognoscebat plene cām effect? ita i malis an
 gelis descedebat cognitio: ut qđ p̄us cognosce
 bat effectū i cā: post pām cognoscebat effectum
 cause. Et iō p speculū effect? cāti vidēt p? pec
 catū in enigmatē. **¶** Ad illud rō qđ dicit de
 adam rñ de alibi: cū q̄rit de fide et ritate. **¶**
 Ad 3° rō qđ obiē: qđ angel? fuit spoliat? ḡtuit
 dō qđ p̄uari bono ḡtuitō ē duob? modis. nam
 bonū ḡtuitū dō nō qđ ḡtis datū: vel qđ ḡtū fa
 ciēt seu ad eē ḡtū disponēs. Demones ḡ p̄uari
 sūt boni gratuitis inquantū ḡtū faciūt: uel ad
 ḡtū eē disponūt: s. nō bonis oib? inquantū ḡtis
 datis. Manēt enī ex diuina iusticia ad eoz pu
 nitionē ut lumē fidei informis ad terrore et
 horrore. vñ Jad. z. Demōes credūt et otrem.
¶ **Ultimo** q̄rit de actu fidei informis
 i demōib?. Ad qđ sic. Ad?
 fidei seu formate seu informis ē in duob?. in
 illuando intellectu ad cognoscēdū vez. et i
 mouēdo effectū ad bonū. Si ḡ i demōib? nō
 ē effect? fidei quo moueāt ad bonū: si i eis aliq̄

effect? ē: h. erit ut illuient ad hū. S. si h. dicēf
 otrariū videt. z. ad cor. 4. vbi dō. De h? seclī
 excecavit mētes infidelīū ut nō fulgeat illu
 minatio. Ibi glo. Ulez ē qđ incredulī nō vidēt
 splēdore ritat? merito p̄fidie excecāt. Si ḡ p̄fi
 dia excecās maxime ē i demōib?. ḡ maxime
 i eis deficiē illuatiō ritat?. ḡ fides informis nō
 illuāt intellectu eoz ad vez. **¶** Itē ad idez.
 ad ro. i. Obscuratū ē cor insipies eoz. Glo. Ne
 bula erroris otexit cor illoz: qđ cū creatōre ex
 creaturis cognouissent: nec sic deū glificane
 rūt: ampli? obtusi sunt: et loquūt de p̄bis. Si ḡ
 bec cā obscuratōis et obtusōis intellectu? maxi
 me ē i demōib?: qđ cū deū cognouerint nūq̄
 deū glificāt. ḡ maxime hīc? intellectu? obscura
 tū. ḡ fides nō illuāt ipos ad vez. **¶** Contra.
 Btūs Dio. in li. de diuinis noīb? dicit de demo
 nib?. qđ nō ē alteratū totū bonū qđ datū ē eis
 s. ipsi ceciderūt a dato oī bono: et angelica do
 na vicim? i eis nō fuisse alterata. Si ḡ i ḡnālī
 cognitio credibiliū erat eis data aī peccatū
 ḡ manet in eis post peccatum. Illuāt igitur ex
 illo dono ad cognoscēdū vez. **¶** Itē Dio. in
 eodē. Ipa lux semp ē lux qđ et tenebras illuāt.
 Si ḡ fides informis in eis ē lux et semp ē lux.
 ḡ eos illuāt. **¶** Itē ad gal. 5. sup illud. fides
 qđ p dilectionē opaf. glo. fides sine dilectione
 demonis ē. Nā demōes credūt et otremiscūt
 Jad. z. Qui aut nō credūt tardiores sunt et pe
 tores qđ demones. ḡ aliquis effect? fidei ē infor
 mis i demōib?: qđ nō ē i hoīb? nō credētibus
 qđ isti credūt: illi nō. isti otremiscūt. illi non.
¶ Itē dō qđ fides in demōibus h? effectū il
 luatiōis et motōis. Illuāt enī qđ lux ē. tñ in
 hoc differt illuminatio ab illuatiōe fidei for
 mate. qđ bec illuatiō otristat: quēadmodum
 lux oculū egrū. sic lux ritatis fidei demonis
 intellectu. Illuatiō rō fidei formate delectat
 et otfortat credētis intellectu. Itēz mouet: qđ
 hīc? motus est. s. differt motio a motione
 fidei informis i hoīb? et fidei formate. Nam
 fides informis demonū mouet ad sentire ne
 ritatē. Unī iste motus magis ē passio qđ actio
 vñ ē i eis ad penā sic r̄mis otscē i damnatis.
 fides rō informis i hoīb? credētibus: dum
 adhuc sunt in carne mouet ad assentire ritatē
 et fides formata ad osentire. sic explanatū
 ē p̄us. **¶** Ad illud ḡ qđ p̄mo obiē dō. qđ non
 segf. Si fides nō mouet i bonū. ḡ nō mouet. nō
 n. mouet i bonū sic vidēt ē: qđ fiat p demōnē
 s. tñ mouet ad sensū pene: quā sustineat in h
 qđ sentire fac ritatē redarguentē. **¶** Ad 2°

quod obicitur qd demones habent maxime obscuratus; intellectus. i. distinguendum quod est obscuratio intellectus quantum ad iudicium veri et boni. et est obscuratio quantum ad electores dei et boni. Primo modo demones non habent maxime obscuratum intellectum. s. 2. modo. et per hoc patet ratio ad 2. et 3. Ad illud vero quod obicitur in parte opposita per auctoritatem beati Dionysii. ubi dicitur quod non loquitur de donis gratuitis: sed de donis naturalibus: quod manent in angelis imutata: tamen mutantur quantum ad usum seu quantum ad habilitatem que est ad actum bonum. Ad illud vero quod obicitur 2. quod lux semper est lux. et semper illuminat. ubi dicitur quod non sequitur sed lux semper est lux. et semper lucet. ubi posito quod lux solis semper irradiaret super oculum clausum semper luceret sol oculo: non tamen illuminaret oculum. et hoc modo in demonibus est respectus electionis boni. ubi dicitur beatus Dionysius in libro de divinis nominibus. c. de malo. Sunt integri et per totum lucidi: sed ipsi non vident claudentes suas boni contemplativas virtutes. Ad ultimum patet ratio. tamen illud quod dicitur. homines sunt deterioriores demonibus: non est intelligendum simpliciter sed quo ad hoc quod illi credunt et isti non. illi tremunt isti non. hoc enim in demonibus ponitur bonum: quantumvis sit eis ad penam.

Postquam ^{quod situm est de fide informi quod dicitur est de spe informi. Et quod tria. Primo utrum spes possit esse informis. 2. supposito quod sic utrum spes informis possit fieri formata. 3. de actu seu certitudine spei informis.}
Ad primum ^{sic. i. ad cor. 13. Maior hoc est caritas. nunc autem manent fides et spes. Sicut caritas his decedentibus permanet cui fides et spes non possunt. Sed fides et spes sine caritate possunt. sed fides ubi informis: quia non habet sociam caritatem. ad rom. 1. super illud. Ex fide in fide. Sicut fides ubi informis quia non habet sociam caritatem que est forma omnium virtutum. et spes erit informis que non habet sociam caritatem. Conf. Sicut tota caritas est in affectu sic tota spes. non sic fides que in cognitione habet maiorem in affectione formam. et sic nihil remanet caritatis quod dicatur informis post peccatum: pari ratione nec in spe aliquid remanebit. et spes non potest esse informis sicut nec caritas. Item ad maiorem evidentiam arguitur. fides formata habet aliquid cognitionis et affectionis. et ideo quod dicitur quod est affectionis per peccatum quod est malus amor amittit formam et fit informis. Spes autem formata non habet solum aliquid cognitionis sed solum affectionis. et cum per peccatum destruat quod est affectionis: nihil remanet spei. et non potest esse informis. Item si quis habet spes de beatitudine iam}

expectat eam. et si expectat eam desiderat. et si desiderat amat. et si amat tendit in eam. Sed si tendit in beatitudine spei: iam habet caritatem. et si habet spes habet caritatem. et spes non potest esse sine caritate. et nec potest esse informis. Item spes formata non potest esse presumptio. quia virtus non potest esse vitium. Sed spes formata est sicut dicit magister in sententia. ex gratia et meritis proveniens. Sed si sit spes non ex gratia iam est presumptio. Sicut si sit non ex meritis est presumptio. Subtrahitis igitur gratiam vel meritis non est spes que non sit presumptio. Sed positis gratia et meritis est spes formata. et spes que non est presumptio est spes formata. Non est igitur spes que sit et informis.
2. ad illud quod obicitur primo et 2. ubi dicitur quod non sunt diverse rationes cognitionis et affectionis in spe formata sicut in fide formata: tamen de spe et virtute potest fieri non virtus. et hoc est quia ipsa affectio que est spes non destruit per peccatum. sed operatio ipsius affectionis ad meritum. Secundo autem est de caritate. Non enim existens in peccato mortali potest diligere omnia diligenda: sicut potest credere omnia credenda: et sperare omnia speranda. quia in quantum peccatis non diligit se nec deum. ubi ratio potest opponi dilectio sui et dei. non sic autem in alio: ubi fides et spes. et ideo per peccatum caritas totaliter destruitur. non autem fides et spes. Unde distinguitur hoc. quod quedam virtutes nec informant nec informantur. sicut politice virtutes. et quedam ita informantur quod non informantur. ut virtutes gratis date fides et spes. quedam vero ita informantur quod non informantur ut caritas. per hoc solum duo prima. Apertum ratio deditur. quod est voluntas plena: et voluntas semiplena seu imperfecta. Voluntas imperfecta designatur per operativam modum. ut cum dicitur velle. Voluntas perfecta per indicativum. ut cum dicitur volo: desidero. Voluntas imperfecta seu semiplena committatur spei informi. voluntas vero perfecta spei formata. Unde est quod proprie non potest dici de existenti in peccato mortali quod vult tendere in beatitudine: sed quod vellet. secundum quem modum dicitur in puer. 13. de pigro. Vult et non vult piger etc. Ad quartum ubi dicitur quod non omnis spes que est sine meritis est presumptio indistincte. ubi cum dicitur spes informis: cum spes formata ponat respectum ad gratiam et merita. est enim ex gratia et meritis proveniens: non prout respectus ad gratiam sed respectus ad merita. ubi spes informis est ex gratia sine meritis. tamen cum distinctione. Nam cum presumptio duplex sit. una qua quis confidit ex gratia sine meritis. alia qua confidit de meritis sine gratia. et hoc est maior spes informis dicitur uno modo tamen qua quis confidit de gratia sine meritis. gratiam dico eis gratis datam. Alii tamen dicitur spes informis confidit sine meritis quod

psumptio. nā merita ponūf simplr in actu ul
in bitu. Ponūf aut fm qd r odicionalr me-
rita in potētia. Cū g aliqs ofidit sine meritis
pōt intelligi puatio meritoꝝ simplr: s̄ q̄ sūt
actu nel habitu. vel meritoꝝ fm q̄ sunt s̄ qd
in potētia. Spe igif formata ofidit q̄ ex me-
ritis exñtib⁹ actu ul bitu. Spe informi ofidit
q̄ sine meritis exñtib⁹ actu vel bitu. exñtib⁹
tñ i potētia. Quānis. n. n̄ hēat merita actu ul
bitu: tñ ofidit: q̄ pōt hēe. psūptio hō ofidit
sine meritoꝝ ul actu ul bitu ul i po⁹ exñtib⁹

Deinde q̄ritur vtz spes informis
possit fieri formata. Ad
qd sic. fides gñat spes. ḡ formata gñat forma-
tā. ḡ informis spē informē. S; fides informis
pōt fieri formata. ḡ spes informis potest fieri
spes formata. **Cōt.** fides informis r forma-
ta respiciūt vnū actū relatū ad vnā cām vt
credē vitatē. ppter ipā vitatē. Inde est q̄ fi-
des formata pōt fieri informis r ex⁹. S; spes
formata r spes informis n̄ respiciūt vnū actū
relatū ad cām vnā. q̄ spare bitudine ex me-
ritis ē act⁹ spei formate. sperare hō sine merit⁹
spei informis. Cū ḡ respiciāt diuersos act⁹ ex
causis diuersis: nō poterit spes informis fieri
formata. **Itē** sic se h; timor: filiis ad timorē
formatū: sic spes informis ad spes formatā
ga sicut timor informis ḡ timor: filiis n̄ hēt
lociā caritatē. sic spes informis. r sic timor: for-
mat⁹ ḡ timor: inicialis vel filialis h; sociam
caritatē: sic r spes formata. Si ḡ timor: informis
ḡ filiis n̄ pōt eē format⁹: imo adueniēte ca-
ritate foras mittit. sic of. i. 30. 4. perfecta ca-
ritas foras mittit timorē. ḡ spes informis nō
poterit fieri spes formata. **R.** fm illos q̄ ofi-
cūt q̄ fides informis n̄ pōt fieri formata: dicēf
nilto fortiori rōne de spe. vñ sic sup̄ dictū ē s;
istos de fide informi: ita dicēf hic de spe info-
mi. Scōz alios hō q̄ dicūt q̄ fidelis informis pōt
fieri formata. silr dō ē de spe: q̄ spes informis
pōt fieri formata. **Ad** illud ḡ qd pmo obiē-
t dō q̄ sic credē ē act⁹ fidei formate r informis
relat⁹ ad vnā cām p̄ p̄s r poster⁹. s. ad p̄mā
cāz p̄mā vitatē. ita sperare ē act⁹ spei formate
r informis relat⁹ ad vnā cām p̄ p̄s r poste-
ri⁹. s. grāz r merita. s. grā ḡtū faciēs accipit i
spe formata. r merita exñtia actu vel habitu.
Grā hō grati data accipit i fide informi r me-
rita i potētia. Grā aut s̄ analogiā of de grā
grati data: r of grā ḡtū faciēte. Silr merita s;
analogiā dicūt de merit⁹ exñtib⁹ actu ul bitu
r de merit⁹ exñtib⁹ in potētia. **Ad** 2. qd

obī de timore fili rñdēt q̄ nō ē file de timo-
re informi r spe. Nā timore fili ḡ ē iformis
aliud timef. s. pena eterna. r timore iniciali
sen filiali q̄ sunt timores formati. q̄ i timore
iniciali timef i sufficiētia satisfactiois. filiali
malū sepationis a deo. s. spe informi r forma-
ta idē speraf. s. bitudo eterna. Utrū aut h;
vez sit in pximo declarabit: cū queref de ti-
more informi.

Postea q̄rit de actu spei informi r
certitudine. r q̄ref p̄ cū fi-
des formata actū hēat credē i deū. fides info-
mis credē deū vel deo. ḡ cū silr distinguatur
spare. spare i deū: r sperare i deo sen de deo.
ḡ spei formate act⁹ erit spare in deū. act⁹ spei
informis erit sperare in deo sen deo. **Cōt.**
In fide ē cognitio: q̄ qñz ē cū affectione. qñz
sine affectione. r idē credē variat cū of credē
in deū vel deo. s. in spe sola ē affectio ad bitu-
dinē. ḡ spare nō poterit variari vt dicaf alr
sperare in deū. aliqñ spare in deo: sic ofingit
i credē. **R.** dcedēdo q̄ sic act⁹ fidei formate
ē credē i deū. fidei hō informis credē deū vel
deo. ita spare i deū: qd ē spando tēdē in deū
ē act⁹ spei formate. Spare hō in deo vel de deo
ē act⁹ spei informis: q̄ spe informi h̄tif aīa p̄
ofidētia: i deo q̄nis p̄ ofidētia n̄ tēdat i deū.
Itē q̄rit de certitudine spei iformis r q̄rit
gñalr r spāl. Hñalr q̄rit vtrū eadē sit certi-
tudo spei formate r informis: sen eiusdē rōis
Ad qd sic. Eadē ē certitudo fidei formate r
informis. q̄ eadē hā cognoscūt vtrāq̄ fide:
r i idē. h̄ ē p̄mā vitatē. ḡ pari rōne eadem
sen eiusdē rōis certitudo erit spei formate
r informis. **Cōt.** Certitudo spei formate
h; p̄gustationē bitudinis. certitudo hō spei
informis nō ē ex p̄gustatione. ḡ nō ē eadē.
Itē certitudo spei formate ē ex ofcīa me-
ritoꝝ actu vel bitu bitoꝝ. Spes informis nō
ē ex ofcīa meritoꝝ: s. solū ex fide quā hēt q̄ si
meruerit hēbit bitudine. ḡ nō ē aliqua certi-
tudo spei informis: q̄ nō sit ex fide. S; spei for-
mate ē p̄pā certitudo q̄ ē ex ofcīa meritoꝝ.
Relinqf ḡ q̄ nō ē eadē nec eiusdē rōis cer-
titudo spei formate r informis. **R.** dicēdo
q̄ i fide duplex ē certitudo. certitudo cogni-
tionis r affectionis. Certitudo cognitōis ei⁹
de rōis ē i fide formata r informi. Certitu-
do hō affectōis nō ē ofo eiusdē rōis. nā i fide
informi certitudo ex p̄e affectōis ē ex sensu
assensionis. hoc ē ex hoc q̄ hō sentit se affēctū
p̄me vitati ppter se: nō tendat in ipam. In
n n 4.

fide ho formata certitudo e osensiois r amo-
ris. ex h. s. q. ho sentit se osentire r amare vi-
tate inquar i vitas e. In spe ho no e nisi vnu
gen? certitudinis. s. affectois ppe. Est tn i ea
certitudo qua acci pit ex fide. Ex fide eni acci-
pit certitudinē spes. vt qui pseuerauerit sal-
uus erit. r iō sperat q si pseuerauerit salua-
bit. r hec e certitudo dditionalis. Hec igitur
certitudo eadē e r eiusdē rōnis in fide for-
mata r informi. Certitudo ho ppa nō oīno
eadē e: nec eiusdē rōnis: ga ppa certitudo
spei e ex meritis. Spes aut formata osidit ex
meriti hōis actu vel hōu. Spes aut informis
osidit ex meriti nō hōis s possibilib? hōi. ¶
Itē spālī qrif de opatōe spei informis pdesti-
nati ad spez formata psciti quātū ad certitu-
dinē. Ad qd obf sic. Spes iformis pdestinati
quā bz de vita eterna nō fallē. spes psciti q
bz pntē iusticiā fallē. q pma bz maiorē certi-
tudine. ¶ Itē ille obtinebit illud cui? bz mō
certitudinē. ille nō. Est igit r. ¶ Cōt. qlla bz
merita: r non ponit merita sb dditione: sicut
informis. ¶ Itē habet pgrustatiōez seu podo-
rationē quā nō illa. q certior. ¶ Itē illa q habz
merita e ppinquior fini. q certior. ¶ R. ob q
spes psciti q e i caritate maiorē bz certitudi-
nē q spes pdestinati informis. quia illius. s.
psciti spes radicat in meritis r ponit certi-
tudine pcedere ex meriti. tn sb dditione. s. si p-
seuerauerit in meritis finalī. qlla q e pdesti-
nati informis nō radicat i meriti. vñ nulla est
ei? certitudo ex meriti simplī: s. sit ex meriti po-
tētia. nec seqt de pscito q bz spem formatā q
fallat: quāuis nō saluet. quia nō bz de salute:
nisi sub hac conditione si perseuerauerit. r in
hoc nō q fallit. ¶ Ad hoc autem qd obf q p-
destinat? obrinebit illud ad qd e pdestinatus
r ita e maior certitudo. ob q obtent? ille fu-
tur? nō ponit aliquā certitudinē q relinqt ex
meriti actu vel hōu exñtib?: s. solū ex meritis
potētia exñtib?. r ppter hoc non seqt q si ille
obrinebit: q ppter hoc maiorē hēat certitudi-
nē q alter qui nō obrinebit. cū illi? certitudo
sit ex meritis actu vl hōu exñtib?. Certitudo
enī q nō e pōprio ex meritis e. r ex meriti se-
ometit. ¶ Alī rñdēt qdā q e certitudo expe-
ctant. r certitudo rei q expectat. r certitudo
ex pre illi? p quē expectat. Certitudo expectat
depēdet ex meriti. Certitudo rei expectate de-
pēdet ex rōne dīne pordinationis. Certitudo
ex pre illi? p quē expectat depēdet ex grā dīne
reuelatōis. Primo mō e certitudo in pscito

exñte i caritate. 2? mō e certitudo salutis in
pdestinato exñti in pōo mortali. 3? mō e cer-
titudo salutis i viro pfecto cui facta e reuela-
tio salutis. sicut paulo. z. ad thym. 4. Scio cui
credidi r cert? sū rē. Primo mō r 3? certitudo
maior e quārū ad illū cui? e: r hāc respicē spes
z? ho mō certitudo maior e quantum ad rez
r hanc respicit rez ordo.

Consequēs ē ingreere de timore faili r
Ad pleniorē intelligētā pmo qredū
ē de dīis timoris. ¶ 2? de timore faili an sit
donū spās s. ¶ 3? de actu timoris faili an sit bo-
n? vl mal?. ¶ 4? de dīa timoris faili ad alios
obf sic. Dīe timoris
Ad primū multipi assignant.
Uno mō a Beda sup illō puer. i. Initiū sapie
ē timor dīi. qbi ponit duas dīas dīes. q est
timor failis r amicabile. Assignant aut a
Cesario r aug. sup. s. ad ro. p quatuor dīas
s. timor nudan? failis. inicalis. r filialis. ¶
Assignat r Jo. Dam. sex dīas timoris dīes.
Sex sunt spēs timoris. Prima ē segnicia: q ē ti-
mor futurē opationis. 2? erubescētia q ē ti-
mor in turpi actu. 3? recūdia q ē timor i expe-
ctatiōe dūitū. 4? admiratio q ē timor ex mag
imaginatione. 5? stupor q ē timor ex solita
imaginatione. 6? agonia q ē timor p infortunū
vel casū. Cum q sic differēt fiat assignatio
dīaz timoris: nec sint reducibiles dīe que
sūt fm vnā dīsiōne ad dīas alteri? dīsiōis
vel etiā diuisio q e p pauciores dīas nō op-
bēdit illā dīsiōne q e p plures: videt inconue-
niēs diuisio vel insufficiēs: vel supflaa: cum
ponat Dama. dīaz timoris nālis quā dīffinit
sic. Timor nālis ē nolēte aīa separi a corpore
ppter eā q ē imposta ei a dōtore nālē ad cor-
pus opationē r familiaritatē: ppe quā nālī
timet r renuit mortē. S; hōstat i nulla disse-
rentia p dīaz diuisiōnū otinet. q p dīe di-
uisiōnes nō sunt oueniēter assignē. ¶ Itē qrif
q sit dīa p dīaz diuisiōnū. ¶ R. Timor ac-
cipit duplī. Uno mō vt solū noset passionē:
q generat ex opbēsiōne rei discōueniētis di-
stantis. Alio mō vt oernat volūtate seu af-
fectū vl motū ipsi? volūtate circa ipaz passionē
s? aut q osiderat pmo mō e sex mēbris dīsiō
Dama. s. fm 2? modū sunt alie diuisiōnes ac-
cepte: s. differēt. Una enī e omniōz q o pre-
bēdit motū volūtate circa passionem timoris
meritoriū r demeritoriū: gratuitū vl dīriū.
s. illa q ē p quatuor dīas. reliqua aut que est

spalis oppedit motu voluntariu vel affectum
meritoriu. Assignatio aut pme que est p duas
drias timoris e gratui: ga cu sit duplex gra
grati dara 7 gratu facies: a pma gra e timor
seruilis q e timor gntis dar. a 2^a e timor alius
s. amicalis. q diuidit i timore iniciali 7 fi
liali: 7 etia i timore reueretie. Assignatio aut
diuisionu p quatuor membra sic pot pat. Est
eni diuisio timoris 1° q timor omuniter acci
pit p motu voluntat meritorio vel demerito
rio. Cu q sit timor libidinosus 7 gratui. Li
mor aut libidinosus q e ex improba voluntate
male humilias e timor mudan. Timor vero
gratui e cui pncipiū e gra: 7 recipit driam
hoc mo. quia aut timore gratuito timef pena
s nō timef offensa. aut timef pena 7 etia offe
sa. aut timef solu offensa. aut neutru timetur
s e ipsi reueretie magnitudinis diuine maie
statis. Scdm pmi modū e illa dria timoris:
que dī timor huilis. 2° mō e timor inicialis. 3°
mō e timor filialis: 7 4° mō filialis filf. s fm
diuersos stat. Secudu 3° modū dī fm q e in
via. 4° mō fm q e i patria. Continet aut s b ti
more mudano timor human. nā stricte loquē
do solem^o distinguē timore humanū 7 mūda
nū. Coiter loquēdo diuidim^o mudanū in hu
manū 7 mudanū. hūanū quo quis eligit pec
care ne ledat in corpore. mudanum quo quis
eligit peccare ne ledat in possessione. Assigna
tio timoris fm cam e 1° q timor dī passio
relata ex opphēione cuiuslibz inconuenientis
distatis. Discoueniēs aut distas aut e ab opa
tione nostra: aut nō. Si sic: aut fm q e in fieri
aut fm q e in facto eē. Si fm q e in fieri: tunc
timef difficultas que e in fiēdo. 7 1° s sumif
pma spēs timoris que e segnitias: que e timor
future opationis. Si aut fm q e i facto eē: s e
dupl. aut enī timef incōueniēs cōfusions seu
idecētie quātū ad aliū cognoscēre: seu quātū
ad aliā cogne. Aut timef incōueniēs displi
cētie seu infamie quātū ad voluntatē alterius
seu quātū ad aliū reprobare. hec enī duo sūt
in facto bonū opus. postea cōdecētia ex cogne
ipsi^o opis: 7 placētia ex approbatōe opis. vñ
econē accidit dria timoris erubescētie: que e
timor cōfusions seu indecētie i manifestatiōe
turpis act. 7 etia fecūdia que e timor displi
cētie seu infamie uel cūctiū zc. Et ita tres sūt
drie timoris que accidūt circa opationē nřaz
Si 1° cōsiderat fm q nō e a nosra opatione:
sūt sumif tres drie: 7 s mō. aut e enī incōue
niēs seu discoueniēs quātū ad cognitionē

ant quātū ad affectū. Si quātū ad cognitionē
cōsiderat: 7 hoc etia e. dupl. aut enī attēdit
hec discoueniētia quātū ad cognitū. 7 sic e
admiratione que est ex inconueniēti ex magna
imaginatione. Aut e ex pre cognoscētis. 7 sic
est stupor qui est timor ex insolita imaginati
one. Si aut e incōueniēs quātū ad affectū: sic
accipit sexta 7 vltima dria: que e agonia: que
est timor cuiuscūqz aduersitatis offendētis
affectū. Ad illud quod obī de timore nāli
vō q non ponit ibi dria noua timoris. s loqf
ibi de timore nāli xpi quo afficiebat i agonia
passionis. 7 pot opphēdi s b illa dria que est
agonia: ut p ex vbiis Dama. dicētis q nāliter
timet 7 agoniā patif 7 renuit morte.

Deinde qrit an timor huilis sit vo
nū spūs sancti. Ad hoc sic
Timor huilis nō opatit secū spūm sanctum. i.
30.4. Timor nō est in caritate. Itē. s. ad ro.
Nō accepistis itez spū: sicutis in timore zc
Blo. Est timor qui nō e in caritate. s. huilis zc
s h timor nō potest esse cū caritate. nec cum
spū sancto. non erit donū spūs sancti. Itēz
caius vsus malus est ipm e malū. 7 cui^o vsus
bon^o e ipm est bonū. S; timoris seruilis vsus
est mal^o: sicut vicit aug. Timore huili null^o bene
vrit. s cū malū nō sit a spū sancto. neq; timor
seruilis: cū sit mal^o. Itē aliquis vilit. gēs ali
qd plusq; deū diligēdo illud peccat mortali.
s aliquis timēs aliqd plusq; deū peccat mor
talē. S; timēs seruilē plus timet penā q deū.
s peccat mortali. S; quod est bi^o nō est a spū
sancto. Itē omnis diligens deū ppter aliud
peccat. quia vrit fruēdo. s omnis timēs deū
ppter aliud peccat. S; talis est timens huilē.
timet enim deū ppter penā. s bi^o nō e a spā
sancto. Itē. i. ad cor. 10. Omnia in gloriā
dei facite. s cū fuam^o deo timēdo 7 amādo:
debem^o eū amare 7 timere ad glīam ei^o. vñ d
omne timorē debem^o 7 tenemur referre i deū
S; hoc non facit seruilis timor. refert enī solū
ad penā. quare peccatū vř esse. s nec est a spā
sancto. Itē. 7. Dar. 120 pot arbor mala fru
ctus bonos facere. s mala volūtas nō potest
bonū opus facere. S; in timore seruili e mala
volūtas: s q dicit aug. sup illud ps. Confige
timore tuo carnes meas zc. Timor seruilis nō
trāssigit carnē: quia vinit in eo volūtas pec
candi: 7 sequeret opus: si speraret impunitas
mallet enī licere. dolet nō licere qd lex uetat.
Et ita timor qui e ex rediēs ab ista voluntate
non pot esse bonū. s nec erit a spā sancto.

¶ Grego⁹. in moralib⁹. Job. 3. super illud
Quare non in vulna mortuus sum. Glo. Cui
pena timef: et de⁹ non amat timor ex timore
nascit: non ex humilitate. et loquit de timor
seruili. et ita cu timor sit malu: non erit a spu
sancto. et ita nec donu eius. Unde. 2. Cor. 6.
Que participatio iusticie ad iniquitate. et q
conectio lucis ad tenebras. vñ patet q si e ma
lum: q no sit a spu sancto. et ita nec donu ei.
¶ Contra. 8. ad ro. No accepistis iteru spum
seruitutis in timore. Glo. Unus sps est qui
facit duos timores. Duo enim timores in sinu
anf. Unus qui est in caritate: qui est castus.
alter qui non est in caritate: qui est seruilis. et
ita seruile timore facit sps sanct⁹. est g a spu
sancto. et consequenter donu eius. **¶** Item timor
seruilis preparat animam ad caritate fm q d^r
in ps. A iudiciis enim tuis timui. Glo. Timor
seruilis pedagog⁹ me pcessit: qui ad castum
timore ducit. Sed fm q ducit ad caritate e
bonu. g a spu sancto. **¶** R^o cum dico seruilis:
vnu est q timef pena per se. seu timef de⁹ ne
punit eternali. sicut aliqs seruus timef dñi
sua ne punit e cu pena corporali vel affligat
Aliud est exclusio amoris iusticie seu amoris
eius qui timef. Quantu aut ad pmu moduz
nulla deformitas notaf i hoc q dico seruile.
s quantu ad 2° notaf deformitas: quare po
nit in timente seruili fm illu modu voluntas
peccandi mortali. Secudu g pmu modu d^r
timor seruilis donu sps sancti: inquantum
timor ille facit resilire a peccato. Quatu ro
ad 2° conotatu no est a spu sancto. et sic patz
respõsio ad pmu. quia non sequit. no pmanz
cu spu sancto. g non e donu ei. et notadu q
hoc non e rone ipi⁹ inquatu est a spu sancto.
Distinguit enim q quedã sunt a spu sancto et
cu spu sancto. sicut formate virtutes. s. fides.
spes. caritas. Quedã aut sunt a spu sancto et
non cu spu sancto: vt timor seruilis: et fides
informis et hi⁹. Quedã ro sunt cu spu sancto
et no a spu sancto vt venialia peccata. Quedã
ro que nec snt a spu sancto nec cu spu sancto:
sicut mortalia peccata. Vñ d^r q quedã sunt
dona sps sancti vt preparant ad caritatez
ipm sibi. Quedã ro vt perficiant ipm. Que
ro sunt sps sancti vt preparat ad caritatez
ipm sibi: no sunt cu spu sancto. s que sunt ut
perficiant: ista sunt cu spu sancto. De pmis e
timor seruilis. et ppter hoc non manet cu spu
sancto. vñ dicunt q timor seruilis itroducit

inicialē et filialē qui sunt pfectiores fm magis
et min⁹: sicut seta filii. et etiã oparat oximello
quod pparat corpus ad receptionē medicine
¶ Ad 2° etiam pz respõsio p interemptionē
illius ppositionis: q vsus seruili timoris mal⁹
est. Usus enim seruili timoris est resilire
a peccato ppter penā eternā: ne inferatur a
deo. Q^o ro d^r q timor seruilis est quo nemo
bñ vtit. vñ est q vti est dupl^r. Dicit enī lar
ge fm q vti est aliquid assumere in faculta
te voluntatis. et fm hoc est bene vti timore ser
uili. quia hi⁹ timor est pparatu⁹ ad caritate
p abstinētia a malo. Aliter enī d^r vti stricte
fm q vti est vsum referre ad illud quo fruē
dam est. et fm hoc timore seruili nullus bene
vtit. cum ipse vsus nō referat ad deū. Et sic
patet rñsio ad 2°. **¶** Ad 3° soluit p interēpti
onē illi⁹. timens seruili plus timef penā q deū
et hoc est quia timor seruilis est respectu rei
potentis inferre passionē. Timens ro seruili
non credit penā potētiorē deo ad inferendū
passionē. vñ ppe loquendo nō timef pena
plus q de⁹. **¶** Ad 4° e rñsio q nō sequit. di
ligēs deū ppter aliud peccat. g timēs deum
ppter aliud peccat. Nam alia cālitās notaf
hinc et inde. Cū enī dico. diligēs deū ppter
aliud: p hanc ppositionem ppter notaf finis
adipiscēd⁹ ad quē e intentio diligentis. Cui
aut d^r. timef deū ppter aliud. hec dictio ppe
nō notaf finē ad quē est mor⁹. imo terminū a
q e mor⁹. vñ timens seruili timef deū ppter
aliud cauendū: s diligēs deū ppter aliud: di
ligit eū ppter aliud adipiscēdū qd ei pponit.
vñ illi⁹ dilectōis e radix amor libidinofus seu
inordinat⁹. s illi⁹ timoris non. et ppter h ist d
peccatū e. illud nō. **¶** S^o meli⁹ vñ d^r q deus
timore seruili nō timef ppter aliud s ppter
se. Timef enī quia potētissim⁹ e inferēdi penā
vel inferre. Vñ plus timef potētia inferent⁹
penā: q ipa pena. Et sic patet respõsio ad 4°
¶ Ad 5° d^r q cū d^r. oia tenemur referre in
deū: seu oia facere in gloriā dei: cū sit tentio
pcepti affirmatiui: nō obligat ad semp: s sep
obliget. vñ d^r q nō obligat nisi quantu ad
statū. s cū aliquis e potēs et consideras et opbē
dēs deū: et offerēs ipz opus ad deū. Dico g q
qui est in peccato mortali nō e potens referre
omnia in deū: eo q nō hz grām. et etiã ille qui
dormit vel insan⁹ est: vel occupat⁹ e ad aliud
opus. hz beāt grām. et hoc e quia nō e opbēdēs
vel offerēs. et ideo quantu ad istos status nō
est illud implēdam. **¶** Ad 6° d^r q timoris

seruile duplex e radix. Inquantu eni seruile dicit pene timore ppter se: vel timore potent inferre pena: radix ei e libez arbitriu cu fide iusticie dei ⁊ pene eterne. ⁊ h; h radix e bona ⁊ ipe timor fructu bonu. Inquantu seruile dicit exclusionem amoris iusticie cu volutate peccandi si eet impunitas. pncipiū h; libez arbitriu cu fomite. ⁊ fm huc modū sicut dicitu e pntus: non est donū. ⁊ sic p; rñso. Ad vltimū qd dicit Breg. dō. q; cū pena timef: ⁊ facies dei non amat: hoc pot esse duplf. Non amare. n. dō duplf. vel odiēs: vel non diligens. Si non amare ponit odire: sicut e in diabolo: ⁊ i obstinatis qui timēt penā ⁊ odiūt faciē dei. i. iusticiā diuinā: tunc vez est qd sequit. s. q; timor sit ex timore: ⁊ timor h; seruile e ex supbia: non ex spū sancto. fm q; dō Jac. z. Demones credūt ⁊ tremiscūt. Secūdū h; q; nō amat nō ponit otrariū in volutate: s; negat simplr dilectionē seu amorē: tūc debz intelligi q; hec dicitio ex nō notat ibi calitātē s; comitātiā. Est enī cū timore timor ille. fm quē modum dicit glo. Nat. h. iz. Uiri niniuite sunt digni venia: quia ex lege sunt fideles. i. cum lege.

Consequenter queri

tur de actu seu vsu timoris seruile an sit bonus vel mal. Ad quod sic. Aug. sup illud ad ro. s. Non accepistis itez spūm seruitutis in timore. Timor seruile non est in caritate. in quo etiam si bonū fiat: nō tñ bene. Nemo enī inuit bene facit. Cum q; qui timet seruile nō bene facit. timere seruile nō est bonū. ⁊ etiaz iste vsus timoris seruile nō est bonu. Cōt Usu timoris seruile abstinet homo a peccato ⁊ pparat via ad caritatē. S; hic e bonu vsus q; timoris seruile e bonu vsus. Itē cui est vsus mal' ipm q; malū est. Si q; vsus timoris seruile mal' sit. ⁊ timor. S; timor seruile est bonu. q; ⁊ vsus ei' est bonu. Uoluerūt qdaz soluere q; timor seruile nō esset mal': s; ipsuz timere seruile. Dixerunt enī q; timor seruile nihil aliud e q; timor serui. vñ cum dō. timor seruile est bonu: bonitas non dō nisi respectu eēntie timoris: ⁊ nō respectu adiūcti. s. seruilitatis. S; cū dō. timere seruile est bonu: cū act' depēdeat a psona serui: nō potest dici bonuz nisi respectu affectionis serui. Affect' aut nom imponit operi. vñ non sequit. Quis timor seruile sit bonu: q; timē seruile sit bonu. Cōt Cū dō. timor suil e bonu. bonitas dō respectu eēntie timoris. ⁊ hoc e respectu habit': ⁊ nō

respectu adiūcti. s. seruilitatis. q; cū silf in actu ipō sit ipa eēntia act' ⁊ ipsa seruilitas adiūctā: bonitas poterit copulari respectu sbe act' Et ita videt q; sicut potest dici timor seruile bonu. ⁊ timere seruile silf pot dici esse bonū. Itē si timor seruile nihil aliud est q; timor serui: cum timor human' ⁊ mudan' sint timores serui. q; erūt timor seruile. quod non est vez. Propter hoc alii dixerūt q; timor seruile non est timor serui: s; q; seruilitas e dōia eēntialis: qua iste timor distinguit a ceteris. s. iniali ⁊ filiali: quo est timere penā per se. ⁊ abstinē a peccato ppter penā. tñ cū notatur in sbecto vitiū. sicut dicit aug. q; in timente seruile vinit volūtas peccandi. s. si speraretur impunitas. vnde dicunt isti q; actus ⁊ bitus timoris seruile est bonu. s; actus sbecti e mal' Cōt. Qua rōne bonū dicitu de timore seruile respicit eēntiā bit'. eadē rōne cum dico timere seruile est bonu: bonitas respicit eēntiā ipi' mot' pparantis ad caritatē. Propter hoc dō q; aliud est dicere facere bonū. aliud facere bene. Cū enim dō facē bonū: dō bonuz de genere bonoz. Cum dō facere bene: dicit bonū ex circūstātia seu cū debitis circūstātiis. Uñ fm aug. dō q; timere seruile est facere bonū: non tamē bene: quia non e cum debita circūstātia. s. cū caritate. Exemplū e pbi. aliud est facere grāmatalia. aliud facere grāmatalice. Et sic patet responso ad p̄dicta. Sed querit de illo hō ang. Uiuir in timore suil volūtas peccandi. in eo vinit volūtas abstinēdi a peccato. Timor enī seruile habz istuz effectū. ⁊ rōne huius est introductor' caritati ⁊ ita in eodē sunt otrarie volūtares. qd videt impossibile. R' est volūtas absoluta ⁊ est volūtas dditionalis. ⁊ est volūtas actu. ⁊ est volūtas bitu. vnde dico q; in timēte seruile est volūtas actu dditionalis non peccandi. volūtas hō peccandi e absoluta i bitu vnde dicit. Ibi vinit volūtas peccandi si spa ref impunitas. ⁊ sic patet q; due volūtares sunt simul: s; nō eodē mō. pma enī nascit ex fide ⁊ li. ar. z' hō ex libero arbitrio cū fomite. ⁊ vna est actu ⁊ alia habitu.

Postea queritur de

dōia timoris seruile ad alios. ⁊ pmo de differētia timoris seruile ad nālez. ⁊ cum timere penā sit cuiusq; nāle. timor vero seruile per se penā timeat: videt q; sit timor naturalis. R' est timere penā multipl'. Est enī timē

penā ex apprehēsiōe nāli. 7 ē timē ex apprehēsiōe
que ē p̄ fidē. Timē hō penā eternā ex apprehē
siōe nāli timoris ē nālis 7 nō timoris seruilis.
S; timere penā per apprehēsiōe que ē ex fide
ē timor seruilis. In de ē q̄ cū aliq̄s timet penā
suspēdiū: 7 p̄pter h̄ abstinēt a furto: nō timet
seruili: seu timore seruili: qui ē donū spūs sc̄i:
s; nāli timore. ¶ Itē q̄rif de v̄ia timoris fuit
ad inicialē. 7 cū uoluntates sint eadē in sp̄e. q̄
sūt respectu eiusdē i sp̄e. sūt eadē i sp̄e. q̄ idē
timores erūt in sp̄e qui sunt respectu eiusdē i
sp̄e. S; timor seruilis ē respectu pene eterne:
7 timor inicialis respectu eiusdē. q̄ sunt idem
timor in sp̄e. ¶ R̄ cū timore iniciali timeat
pena eterna 7 etiā dei offensa seu separatio
a deo. vñ timet p̄ se. alieq; p̄ accūs. Per acc̄
dēs enī timet qd̄ p̄pter aliud. 7 hec est pena
eterna. Dicēdū q̄ nō ē v̄ez q̄ idē timeatur
p̄ se timore seruili 7 timore iniciali. Nō enī
timet pena eterna timore iniciali: nisi p̄pter
offensam. i. p̄ncipal̄ timet offensa. ¶ Itē cū
eadē sit h̄tus qua diligit aliquis coniungi uite
eterne: 7 separi a pena eterna. q̄ idē ē donum
timor seruilis quo quis timet penā eternam:
7 filialis quo quis amat coniungi uite eterne.
7 ita idem timor inicialis 7 filialis sunt i sp̄e
¶ R̄ dēt q̄ timere penā eternā vel in quā
tū ē destruciua sibi. vel in quā tū ē separatiua a
deo q̄ ē sūmū bonū. In quantū hō timet pena
eterna vt destruciua p̄ se sibi: sic ē timor seruili.
In quantū hō timet in quā tū separatiua a deo
per se timet timore filiali. timore aut̄ filiali p̄
accūs timet i p̄a pena. 7 sic p̄ solo ad obiecta.
¶ Ob̄ aut̄. Si timoris seruilis rō sit amor: aut
bi? amor erit nālis aut libidinofus: aut gra
tuit? Si gratuit? s; talis nihil aliud ē q̄ cari
tas. q̄ rō timoris erit caritas. q̄ p̄pter deum
amatū sup̄ oīa timebat pena: quod ē falsū.
¶ Preterea si tu dicis q̄ amor libidinofus. cōtra
Lūc enī sequeret q̄ timor ille libidinofus eēt
quia radix ei? libidinofus ē amor. 7 ita malū
eēt. 7 ita nō a spū sancto. ¶ Si def̄ q̄ ē nālis
amor ille. cōtra. Cū amor sit nālis non ē radix
nisi nālis. 7 ita nō erit donū: s; erit timor nāli
7 seruilis idē in radice: 7 vtrūq; a nā: 7 neu
trū a grā. Propter hoc voluerūt quidā dicē
q̄ seruili timet h̄ duo p̄ncipia. s. libez ar. cū
fomite: 7 etiā timorē seruili qui ē donū spūs
sancti. Et quātū ad h̄mū dicūt q̄ est amor rō
timoris seruilis: s; nō quātū ad 2°. S; cōtra h̄
ob̄. Aug. 83. q. 25. Nulli dubiū ē nullā aliā me
tuendī cām: nisi ne id qd̄ amat adeptū amit̄.

tas. aut ne adipiscat̄ amatū. Igit̄ oīs timoris
rō ē amor. vel enī est ne adeptū qd̄ amamus
amittam? vel ne adipiscamur amatū. 7 ita
rō timoris seruilis ē amor: quātū timor etiā
seruilis ē donū. vñ v̄d q̄ rō timoris est amor
amor a it̄ pp̄ie salutis in p̄nti ē amor nālis p̄
se. s; amor pp̄ie salutis in futuro ē amor nāli
p̄ se informat? fide informati. quia salus in fu
turo nō apprehēdit nisi p̄ fidem vel apprehēsiōe
fidei. Secūdū hoc q̄ intelligēdam q̄ timoris
nālis rō est amor salutis pp̄ie in p̄nti. S; p̄
q̄ ē amor pp̄ie salutis in futuro: sic est amor
rō timoris seruilis. Ideo enī timet penā eter
nā quā credit ex fide informati: q̄ amat salutē
eternā. 7 ita p̄ quō rō oīs timoris sit amor: 7
maxime p̄ de timore seruili. de quo quātū est.

Inquisito de gratiis
gratis da
tis hōi p̄pter se. querendū ē de gr̄tis
gratis datis hōi ad honorē dei 7 ad utilita
tē p̄mi. ¶ Et p̄mo de gratiis sermōis sapie
sciē. 7 fidei. ¶ S̄rā aut̄ sermōis ē grā p̄di
catōis 7 doctrine. Circa qd̄ querunt̄ quatuor.
¶ P̄mo vtrū grā sermōis sapie. sciē. 7 fi
dei sit grā vna vel differētes grē. ¶ 2° vtrū
v̄el v̄el s̄trahat̄ ex meritis. ¶ 3° que maior
sit grā sermōis an grā pp̄bie. ¶ 4° an suffi
ciat ad edificatiōe grā sermōis.

Ad p̄mū sic. S̄rā ē vna que est
ad vñū finē. S; q̄
tia sermōis sapie. sciē 7 fidei sint ad vñam
finē. s. ad edificatiōe p̄mi in bis que perti
nent ad salutē. ergo vna est gratia. ¶ Item
grā vna v̄el ad vñū actū. S; vñ^o sp̄e ad^o est
loqui vel s̄mociuari. S̄rā igit̄ sermōis vna
erit. ¶ Cōt̄. Gracie que separāt in diuersis
s̄biectis nō sunt eadē. S; grē sermōis sapie.
sciē. 7 fidei separāt in diuersis s̄biectis: quia
sicut dicit ap̄stol^o. i. cor. 12. Alii v̄el p̄ sp̄m
sermo sapie. alii sermo sciē. alii sermo fidei. q̄
sunt grē differētes. ¶ R̄ q̄ grē sunt differē
tes. Differūt aut̄ p̄ differētes fines p̄mos 7
p̄ differētes actus pp̄rios. Nam grā sermōis
fidei est ad edificandā fidē veritatis in au
ditore. S̄rā sermōis sciē ad edificandā vi
stinctiōe agēdoz que pertinet ad actiōem.
S̄rā sermōis sapie ad edificandā cōtēplatiōe
eternoꝝ que pertinet ad vitā cōtēplatiuam.
Separāt aut̄ dant̄ iste gratie plurib^o: quāuis
alicui dant̄ siml. Et p̄ hec p̄ r̄sio ad obiecta
Nā iste grē nō dicit̄ eē ad vñū finē p̄mū:
s; ad vñū finē remorū 7 vltimū. nec ad vñū

actū p̄p̄riū: s̄ ad unū actū om̄nē.

Deinde queritur ^{utrum} ^{bi} ^g
tie veni ex meritis. Ad quod sic. Gr̄a non d̄r
nisi eo q̄ def̄ gratis: v̄l ex eo q̄ gr̄u faciat. S̄z
bi^o nō vicū gr̄e ex h̄ q̄ gratū faciat. ḡ vicū
gr̄e eo q̄ gratis veni. ḡ non ex merito nel ex
meritis. **Itē** malis dat̄ gr̄a p̄p̄bie ḡ etiam
gr̄a p̄dicationis: sic illis q̄ vic̄. Nōne ī noīe
tuo p̄p̄bauim^o: ḡ in noīe tuo v̄tres fecim^o.
Mat. 7. ḡ nō ex meritis dat̄ vel s̄trahit̄.

Con̄f. Greg. in moralib^o. Sepe doct̄oī v̄bū
a d̄no p̄ gr̄a tribuit̄ auditorib^o: ḡ sepe p̄pter au
ditōis d̄p̄a s̄trahit̄ s̄mo doct̄oī. ḡ ex meriti
alioz dat̄. **Itē** Greg. in moralib^o. Cū p̄lar^o
non agit bona que loquit̄: ei sermo s̄trahit̄.
ne loqui audeat que nō operat̄: sicut p̄ p̄p̄iaz
d̄r. Peccatori dixit de^o. quare tu enarras iu
sticias meas. **Itē** Grego^o. in eodē. Dep̄cat̄
p̄p̄ha. Ne auferas de ore meo v̄bum v̄ritatis
vsquequaq^z. Perp̄dit nāq^z q̄ v̄ritatis v̄bū oī
potēs de^o faciētib^o tribuit̄: ḡ faciētib^o tollit̄
q̄ ḡ hoc de ore suo nō auferr̄ petiit̄ quid aliū
q̄ gr̄am bone opationis quesuit̄ ac si ap̄re d̄i
ceret. vt iusto oī potētis iudicio dei in bono
iam nec linguā h̄eat: qui h̄ere bonā uitā recu
sat: quaten^o cū mens terrenoz amoz intēdit̄
de terrenis reb^o semp loquat̄. Unde ī euan
gelio Mat. 12. veritas dicit̄. Ex abundantia
cordis os loquit̄. **R̄** meritū d̄r p̄p̄rie ḡ in
terp̄rat̄ie. Prop̄ie meritū est seruiciū cui de
bet aliquod premiū. ḡ hoc modo nulla gratia
dat̄ ex merito in rōne gr̄e. Nam si ex merito:
iam non ē gr̄a: sicut ostēdit̄ apostol^o. ro. xi. In
terp̄rat̄ie d̄r meritū cōgruitas ad diuinum
donū. ḡ hoc modo gr̄a sermonis dicit̄ dari
ex meritis ḡ s̄trahi. v̄n de Grego^o. Pro audi
tois nāq^z gr̄a dat̄ bonis ḡ malis sermo do
ct̄oīb^o. sicut potuerit̄ p̄beis suppetere verba
p̄dicationis: de quib^o scriptū est Mat. 23. Dia
ḡ quecūq^z dixerint facite: s̄m v̄o opera eozuz
nolite facere. Per auditōz vero reprobatoz
bonis etiam doct̄oīb^o sermo s̄trahit̄: sic ad
Ezechielē. Ezech. 3. v̄tra israel d̄r. Linguā tuā
adherere faciam palato tuo: ḡ eris mut^o: nec
quasi vir obiurgās: quia vom^o exasperās est
Aliqñ aut̄ sermo p̄dicationis p̄pter v̄trosq^z
dat̄. aliqñ p̄pter v̄trosq^z s̄trahit̄. **Propter**
v̄trosq^z enim dat̄ sic diuina voce paulo ap̄d
corinthios d̄r. Noli timere: s̄ loquere. ḡ paulo
post. Quia populi mult^o ē mibi ī hac ciuitate
Act. 18. **Propter** v̄trosq^z v̄o s̄trahit̄: sicut

Dei sacerdos ḡ p̄uā filioz cognouit̄ actio
nē: ḡ dignā increpationis nō exercuit̄ voce:
cū p̄fecto fatuz esset vt in mortis supplicio
ḡ istos reat^o flagitii: ḡ illā silētii pena m̄st̄ar;

Postea queritur ^{utrum} ^{gratia}
p̄dicationis que op̄bendit̄ p̄dicas sit maior q̄
gr̄a p̄p̄bie. ḡ cū gr̄a p̄p̄bie eleuet animā:
ad cōtēplationē in speculo eternitatē: ḡ abstra
hat ab actib^o carnis. v̄n sicut dicit̄ Origenes
Tpe quo vacat̄ amplexib^o coniugalib^o s̄trahit̄
gr̄a p̄p̄bie. gr̄a vero p̄dicationis nō ita ele
uat animā vel abstrahit̄ a carne. ḡ eminentior ē
gr̄a p̄p̄bie. **Con̄f.** Officiū p̄p̄bie cōcedit̄
viris ḡ mulierib^o: sicut Delbore. 5. iudic. offi
ciū aut̄ p̄dicationis interdicit̄ mulierib^o. i. cor.
13. Mulierē docere nō p̄mitto. ḡ officii p̄dica
tionis digni^o est. ḡ ḡ gr̄a p̄dicationis dignior
p̄p̄bie. **R̄** p̄p̄bia est diuina reuelatio
reuz euētus imobili v̄itate denūcians. In p̄
p̄bia ḡ sunt duo. reuelatio ḡ denūciatio.
Quantū ad reuelationē que est in cognitiōe
dignior est gr̄a p̄p̄bie: ḡ actus p̄p̄bi: ad
eminētior: ḡ mai^o ē p̄p̄biare q̄ predicare. **R̄**
Quantū ad denūciationē gr̄a p̄dicationis est
dignior. Prop̄biare v̄o s̄m q̄ ē ad veritatē
denūciatōē: ē min^o q̄ p̄dicare: quia p̄dicare ē
ad salutē aiāz. p̄p̄biare ad v̄ritatis denūcia
tionē. ḡ hoc min^o est salute animāz.

Postea uero queri
tur v̄trum ad edificationē auditōz sufficiat
gr̄a sermonis. ḡ cū habit^o gratuiti p̄fectiores
sint habitib^o nālib^o ḡ acquisitis. Habit^o autē
nāles ḡ acquiti sufficienter eliciūt suos effect^o
quia sicut dicit̄ ang^o. Habit^o ē quo aliquid
agitur: cum opus est. ḡ habitus gratuiti suffi
cienter suos effectus eliciūt. ḡ gr̄a sermonis
fidei sufficienter eliciūt suū effectum qui est
edificare fidem ī audiente. Simil̄ gratia ser
monis scie est edificatio discretionis facien
doz in audiente. **Contra.** Grego^o. Nisi spūs
sanctus corda auditorum repleat. ad aures
corpoz vox docētū in cassum sonat. **Itē**
idē Grego^o. formare vocē magistri exterius
possunt. s̄ hanc imprimere interius non pos
sunt. Ex quibus relinquit̄ q̄ necessaria est ad
edificationē auditōis alia gr̄a. **Itē** Ro.
10. Fides ex auditu est. auditus autem per
verbum x̄pi. 3bi glo. Cum ex gratia sit audit^o
necessaria est alia gratia que cor moueat.
R̄ cōcedendo q̄ ad edificationem auditōis

necessaria est duplex gratia. Una in doctore seu predicatore: qua sciat dicere conuenienter ea que sunt ad edificationem. Alia vero necessaria est in audiente: qua moueatur ex sermone ad operationem vel ad amorem: vel timorem vel speem: et huiusmodi. Et hac ratione dicit Gregorius. quod inuaniunt laborat lingua predicatoris nisi adsit gratia saluatoris. Ad illud ergo quod primo obicit dicendum quod actus gratie sermonis non est edificare auditorem: sed dicere ad auditoris edificationem. unde sicut in aliis dicitur quod non medicus semper sanat: nec rhetor semper persuadet. Sed si nihil omittant de contingentiibus: nihilominus consequuntur effectum operantes secundum artem. Ita si doctor vel predicator habens gratiam sermonis nihil omittat de contingentiibus ad edificationem consequi suum effectum. Notandum tamen est quod est effectus essentialis: et hic est effectus in ipso ut in medico cum operatur secundum artem: et in predicatore cum loquitur ad edificationem. et est effectus in altero accidentalis. ut in medico cum sanat et in predicatore cum edificat.

Post tractatum de

virtute in genere inquirendum est de speciebus virtutum secundum assignatam ordinem. Et primo agatur de virtutibus theologis que sunt virtutes in finem. ut fides. spes. caritas. de quibus prima ad cor. 13. Nunc autem manent fides spes caritas: tria hec. Consequenter de virtutibus cardinalibus: que sunt de his que sunt ad finem. ut prudentia. iusticia. fortitudo. temperantia. Primo ergo queretur de fide. Secundo de spe. Tertio de caritate. Cum autem queritur de fide intelligendum est sicut dictum est prius. et habetur secundum Augustinum super illud ad romanos. De fide in fidem. Quod fides dicitur duobus modis. Quod creditur: et quo creditur. fides autem quo creditur est habitus credendi qui accipitur duobus modis. Cum caritate: et sine caritate. Si sine caritate sic est fides informis de qua dictum est prius. cum querebatur de gratis gratis datus. Prout igitur inquisitionis erit inquirere de fide secundum alias duas acceptiones. Ut primo queramus de fide qua creditur formata. hoc est de habitu credendi. Secundo vero de fide quod creditur. hoc est de credibili. Et quantum ad primam inquisitionem erit iste modus. Primo queretur an fides sit necessaria ad salutem. Secundo supposito quod sic: utrum habeat persuasionem. Tertio

an fides uirtus sit. Quarto supposito quod sic an sit uirtus generalis vel specialis. et hec que runtur ad sciendum quid sit fides secundum rem.

Quinto queritur quid sit fides secundum definitionem. Sexto de actu fidei. Septimo de subiecto fidei. Octavo de obiecto fidei.

Nono de comparatione fidei ad ceteras uirtutes.

Ad primum arguitur

sic. Nulli dubium est neminem deum colere: nisi qui credit ipsum esse: et nisi qui credit de illo ea propter que debet ei cultum impendere. ubi gratia nemo impedit ei latere cultum: nisi qui credit ipsam deum. nemo impedit ei obedientie seruitium: nisi qui credit ipsam dominum. et iuxta hunc modum nemo orat illum nisi qui credit quod possit ei esse adiutorium. Si ergo necessarium est ad salutem deum colere: necessarium erit ipsum deum et bonum credere. Item si ad salutem necessarium est deum amare super omnia et timere. Sed non amat nisi quia bonum: nec timeat nisi quia iustum creditur. erit ergo necessaria ad salutem fides bonitatis et iusticie. Si dicatur quod est fides dupliciter dicta. Uno modo fides credulitas et ita manifeste: cui contradicere non potest. ut fides principiorum. ut omne totum maius est sua parte. et in diuinis deum esse iustum seu summum bonum.

Est item fides ueritatis occulte: que non se ita offert intellectui manifeste. ut terram esse centrum mundi: et celum aliquod esse insensibile: quod non uidetur. Secundum primum modum diceret forsitan aliquis incredulum quod esset fides necessaria ad salutem. de secunda non. quia ei non potest firmiter muniti intellectus. Contra arguit beatus Hieronymus in quarto de trinitate. dicens. Neque celestium per se scientiam humana imbecillitas consequetur. neque inuisibiliu intelligentiam ipse sibi corporalium sensus assumat. Ex quo accipitur talis ratio. Plus excedunt celestia et diuina humanum intellectum: quam intelligibilia humanum sensum. Sed impossibile est finem ordinem nature que sensus capiat scientiam intelligibiliu. ergo impossibilius erit quod humanus intellectus secundum ordinem nature comprehendat scientiam diuinorum. Si ergo saluti necessaria est intentio diuina: que non potest haberi sine preexistente cognitione. preexistens autem cognitio non potest esse scia. ergo preexistens cognitio erit fides diuinorum. Item beatus Hieronymus in quarto de trinitate arguit sic. Non subeant ingenia nostra celestem sciam. neque incomprehensibiles etate sensu aliquo infirmitas nostra accipiet

ipsi q̄ deo de se credendū est. 7 his q̄ coḡni
nostre de se tribuit obsequēdū. Ex quo relin
quit primū. Ratio ista fundat supra hanc p
positionē per se notam. Incomprehensibilis 7
7 infinita non accipit a virtute infirma 7 fi
nita. ¶ Item Dylari in quarto de trinitate. Aut
more gentiliū deo gaudet est deo. si testimōia
eius improbant. Aut sicut 7 deus credit nō
potest aliter de eo q̄ ipse de se testatus est: in
telligi. S; intelligere testimonio alteri? ideo
est quod credere. ut ostēdit aug. ad Paulinā
de videndo deo. quia his que videm⁹ ipsi te
stes sumus. S; his que credim⁹ aliis testibus
mouemur ad fidē. Necessē est igit̄ de deo s̄
suum testimoniuū credere. ¶ Item Dyl. in 5.
de trinitate. Nō est de deo humanis iudiciis sen
tiendū. Neq; enim nobis ea nā est: ut se in cele
stē cognitionē suis virib⁹ offerat. a deo discē
dum est quid de deo intelligendū sit. quia non
nisi se auctore cognoscit. Si q̄ cognitio dei ne
cessaria est ad salutē: 7 hoc non pōt haberi p
inquisitionē humanā sen sciam: necessariū ē
ut habeat per fidē. ¶ Item Dyl. in i. de trinitate.
Cū de reb⁹ dei sermo erit ocedam⁹ sui coḡni
tionē deo dicit q̄ eius pia veneratione famu
lemur. Idoneus enim sibi testis ē qui nisi per
se cognitus non ē. Ex quo relinquit q̄ ad sa
lutē necessaria ē fides qua credim⁹ deo de se
ipso. fides dico quia scia non ē possibilis: sic
ostensū ē. ¶ Item ad idē sunt auctoritates apli
ad heb. xi. Accedētē ad deū oportet credē zē
7 sine fide impossibile ē placere deo. 7 hi.
¶ Ad oppositū sic. Cois animi acceptio est q̄
assentire incertis in his que ad salutē p̄tinēt
est temerariū. ¶ Item omnis ē animi acceptio
q̄ nullam temerariū confert salutē humane.
Cum q̄ omne intusum 7 incognitū sit incertū
assentire inuiso 7 incognito erit temerariū.
S; talia sunt quib⁹ fide de qua querim⁹ assen
tim⁹. sicut dicit aug. fides ē credere quod n̄
vides. q̄ hi fides est temeraria. q̄ nec salutē
necessaria. ¶ Item dicit Petr⁹ rauēnas qd̄ v̄
ocondare cum omni animi acceptio. q̄ nō
est tutū credere sine rōne. q̄ in his que p̄tinēt
ad salutē periculosū erit sine ratione credere
S; tale ē credere fide de q̄ loquimur. q̄ n̄ erit
credere tale expediēs ad salutē. ¶ Item cū hō
sit rōnalis creatura: nat⁹ est 7 ordinat⁹ ad iu
dicandū rōne: 7 ad opandū rōne. Si q̄ p̄pter h̄:
quia homo rōnalis ē: si operet sine rōne nō est
laudabilis: 7 vitupabilis si opef̄ extra rōnē. q̄
sif iudiciū rōnis laudabile nō erit sine rōne:

7 vitupabile extra rōnē. q̄ credere sine rōne si
ē laudabile. credere hō extra rōnē vitupabile
S; tale ē credē fidei de qua loquimur. q̄ tale
credere vitupabile ē. ¶ Item vbi piculosum 7
damnable est falli: ibi maxime reprobādum
ignozare se falli. S; in diuinis 7 i via que ē
ad beatitudinē dānabile 7 piculosū est falli.
q̄ in bi⁹ maxime reprobādū ē ignozare se falli
S; vbi deficit scia 7 cognitio vitatis: est ibi
ignozantia opposite falsitatis. q̄ p̄ oīs igno
rantia fallacie emergētis circa vitatē. Cū q̄ i
fide s̄m q̄ hic loquimur deficiat cognitio 7
sciētia vitatis. est hic ignozantia opposite fal
sitis. q̄ 7 ignozantia fallacie. Nescit igit̄ q̄
sic credit an fallat. q̄ tale credere maxime re
probabile. ¶ Item deo. o d q̄ fides: hoc ē apphensio
7 assensus vitatis diuine necessaria ē ad sa
lutē. 7 cā ē q̄ cognitio creatoris necessaria ē
ad salutē. 7 sic rōnalis creaturis necessaria ē
summe bonitati 7 obediētia summe maiestati:
ita assensū p̄me vitati. Veritas aut̄ diuina n̄
pōt capi p̄ sciam ab humana creatura p̄pter
duplicē cām quā ass̄gnat Dugo de san. vic.
vna ē excellētia p̄me vitatis. alia imbecillitas
humane fragilitatis. Excellētia veritatis q̄
mōstrat Dugo p̄ ditionē eoz. que a nobis op̄
bedūf. Nā cū quedā op̄bedam⁹ sensu ut cor
poralia: quedā hō intelledū p̄ rez silitudines
quedā hō exp̄riētia. ut ea que in aīa sentiunt.
ut gaudiū 7 tristitia: timor 7 amor. diuina n̄
op̄bedūf p̄mo mō. s. sensu. quia non sunt actu
p̄ria: nec corporalia. nec z̄ mō. quia omnem
silitudinē puritatis excellētia trāscēdūt: nec
tertio mō. ut illa que in nobis sentiūt. quia
nō de s̄ba animi sunt: nec de his que in aīo s̄
sistūt. q̄ sola fide credūt: quia sunt: s; nō q̄lia
sunt. credūt q̄ sūt: s; nō qualia sunt op̄ben
dūt. q̄ de⁹ credi pōt. op̄bedi nō pōt. ¶ Item
infirmitas humane fragilitatis cā ē. q̄ sicut
ostēdit Dugo in suis s̄n̄is. Erant tria q̄dam
corpus. spūs. 7 deus. 7 corp⁹ quidē est. mūd⁹
erat. aīa spūs. 7 ipa aīa q̄si in medio quodaz
erat habēs eē se mūdū: intra se deum. 7 acce
perat oculū: quo eē se mūdū 7 ea que in mun
do erāt videret. 7 hic erat ocul⁹ carnis. aliū
oculū acceptat: quo se ipa; 7 ea q̄ in ipa erāt
videret. 7 hic erat ocul⁹ rōnis. aliū rursum
oculū acceperat: quo intra se deū videret: 7
ea que in deo erant. 7 hic ē ocul⁹ oteplatois.
Postq; aut̄ tenebre p̄t̄i r̄ illā infuerūt: ocul⁹
qdē oteplationis extind⁹ ē ut nihil videret.
Ocul⁹ hō rōnis lip̄tus effed⁹ ut dubie vidēt

Sol^o ocul^o carnis in sua claritate permansit.
Homo g^o quia oculū carnis h^o mūdū videre
pōt et ea que in mūdo sūt. ¶ 1° quia oculū
rōnis ex parte h^o aīum simil^o ex parte videt:
et ea que in animo sūt. Quia h^o oculū orem
plationis non h^o deū et que in deo sūt vidē
non valet. fides g^o necessaria est qua credat^o
quod non videt. ¶ Ad p^oimum g^o quod obicit
dō q^o duplex ē certitudo mentis rōalis. vna
per modū visus. alia per modū gustus. Per
modū visus ex parte cognitionis intellectus.
Per modū gustus ex parte deuotiōis affect^o.
Et sūt hoc distinguendū in fide: quia fides
in quibusdā fidelib^o habet certitudinē cogni
tionis: que h^o in cōtradictiua rōnū p^obationē.
In quibusdā h^o est certitudo deuotionis s^o
gustū affectus. Unde dicit Dugo de sancto
vic. in suis sententiis. Quorūdā fides cogne
magna est: affectu parua. Quorūdā h^o affectu
magna. cognitione parua. verūm affectū ma
gnū laudabilē esse in fide q^o cognitionē ma
gnā dñs esse ostēdit. vbi fidē grano sinapis
comparat. Mat. 13. quod quāritate parū est.
s^o non feruore. Mulieri cananee parū fidē sci
enti: s^o multū feruenti dicitur est. Mulier mag^o
est fides tua. Patet igit^o q^o illa p^opositio quam
assumebat est falsa. Omne inuisū et incogni
tū est incertū: s^o q^o inuisū et incognitū su
mū quantū ad intellectū. ¶ Ad 2° q^o obicit
q^o nō est tutū sine rōne credere. dō. q^o pet^o
rauenas loquit^o de credulitate general^o s^o
q^o se extendit ad cōsequētia ex articulis fidei
Et quia multa de cōsistib^o ad articulos possēt
verti in verū et in falsū. ideo de illis dicit q^o
non est tutū credere sine rōne. Uel pōt dici
q^o hoc dicit ad significandū vtilitatē rōnum
ad defensionē fidei catholice cōtra hereticos.
Nō est g^o tutū ecclie credere sine rōne. i. nisi
habeat rōnes ad defensionē fidei catholice.
quia dñs. i. pe. 3. parati semp ad satisfacionē
poscēti rōnē de ea que in vobis est fide et spe
Illud g^o q^o dicit intell^o de rōne. pat^o ē necia
ad p^obationē. ¶ Ad 3° dō. q^o non est simile in
operatione et cognitione. vt sicut opari cōtra
rōnē est vitupabile. ita credere cōtra rōnē ul
non s^o rōnē. et ratio est: quia opatio faciēda
s^o b^oda est facultati rōnis. fides h^o cognoscē
da excedit facultatē rōnis. Et ideo necesse ē
vt per aliud a rōne credat^o laudabil^o. vnde
vlt^o ratio fidei non suffragat^o: quod ostendit
Dugo de sancto vic. in sententiis. p^o distictiōes

vicens. Tria genera credentiū inueniuntur.
Quidā fideles sūt: qui sola pietate credere
eligunt. q^o tamē vtrum credendū sit: nō
credendū ratione nō p^obendant. Alii rōne
approbant quod fide credunt. Alii puritate
cordis et munda cōscia interius iam gustare
incipiūt quod fide crediderūt. In p^omis sola
pietas facit electionē. In secūdis ratio adiū
git approbationē. In tertiis puritas intelli
gentie apprehēdit certitudinē. Et ponit exē
plam. pagani in plures vnitate diuinitatis
scindunt. Iudei saluatorem non recognoscūt
In his omnibus mens fidelis īfluat. et nisi
pietate teneat^o: fortassis abiecta fide falsi
tate sequeretur. accedit sp^o sancto suggerēte
ad bec ratio. Melius est cōfiteri vni p^oncipi
um q^o multa. quia vbi multitudo est aut plu
ralitas superflua est: aut vnitas imperfecta.
Amplius melius est creatorē pariter cōfiteri
et saluatōrē q^o creatorē solū: quoniam qui crea
torē dicit maiestatem cōfiter^o. qui saluatōrē
credit pietatē venerat^o. Item maius bonum
hominis est vt in deo suo maiestatem inueniat
q^o oculo cordis contemplet^o: et humanitatē: quā
oculo carnis speculet^o: vt totus homo in deo
brūficet. his rōnib^o anim^o cōfortat^o ad ampli
orē diuine religionis deuotionē excitat^o. de
uotione autē mundat^o et purificat^o: vt iā q^odā
modo p^ogustare incipiat id q^o cognoscere
festinat. et quodāmodo per cōtēplatores dem
p^ostem habere incipiat: et nulla iam rōne ab
eius fide etiam si totus mundus in miraculo
cōuertatur auelli queat. ¶ Ad vltimum dō.
q^o per fidem de qua loquimur certi sum^o nos
non falli: et si ignota sit veritas cui assentim^o
et ratio ē quia in assentiendo ipsi veritati in
nitimur ipsi veritati: que deus est. que sic nō
potest falli: ita nec fallere. vnde dicit Ricar.
de san. vic. in p^omo de tri. Quotquot faciter
fideles sum^o nihil certi et cōstanti tenemus.
q^o q^o fide apprehēdim^o. vtimur itaq^o i corū
attestatione seu cōfirmatione signis p^o argu
mētis. p^o digiis p^o expimētis. vti nā attēderēt
iudei. vti nā aīaduēterēt pagani cū quanta
cōscie securitate p^o hac p^ote ad diuinū iudiciū
p^oterim^o accedē. nōne cū oī cōfidētia dō dicē
poterim^o. Dñe si error ē a te ipso decepti su
m^o. nā ista i nobis tātis signis et p^o digiis cōfir
mata sūt: q^o nō nisi p^o te fieri pōt certe sūme et
talib^o sanctis viris nobis tradita: et cū sūma
attestatiōe p^obata te ipso cooperante et s^omonē
cōfirmante sequentib^o signis.

Quertur post modū

an fides que est necessaria saluti sit p rōes
suasa uel pbata. ¶ Ad qd sic. Sic aliud
est diligere aliquē ex suis meritis seu rōe
beneficii uel utilitatis. Aliud rō diligē
ipsū sine meritis ex sola virtute 7 grā di
ligentis. sic aliud est credere ex pbabilita
te uel euidentia ipsius credibilis. aliud ex
virtute credentis. Simil g virtū ē amare
iprobū caritate. 7 credere iprobabile fide
nec minoris virtutis est credere iprobabi
le q̄ iprobū diligere. si g ex caritate seu
amore salutari contra merita improbus 7
imic⁹ diligif. Ergo ex fide salutarī sine
pbatione 7 rōnis suasionē iprobabili ve
ritati credet. ¶ Itē qd absq̄ suasiōe 7 p
batione credit virtute credentē creditur
Aut g deo hoc modo credēdū ē: 7 habem⁹
ppositū. aut n̄ sine suasiōe seu pbatiōe: 7
tūc obicit. g nō est ei alio mō credēdū q̄
cuilibet alii. cuilibet enī alii pbatione cui
denti credet. ¶ Itē nō est adeo q̄s men
dax cui pbationib⁹ idoneis a quolibz nō
credat. Qui ergo non aliter deo credit q̄
pbationib⁹ idoneis 7 certis. manifestū est
quoniā deū in hac pte in nullo mendacib⁹
anteponit. 7 ipsos deo ī assensu credulita
tis adequat: qd apte dei otumelia est. ¶
Relinquit igit q̄ fides salutaris credit
deo sine psuasiōe 7 pbatiōe. ¶ Itē sicut
deo debet digna dilectio: ita ei debetur
credulitas digna. nō ē aut digna deo cre
dulitas: que p̄ psuasiōes aut pbatiōes
impedit: q̄ hui⁹ credulitas nec etiā bo
no viro 7 sapienti digna est. g si dignior
credulitas que sic deo impēdenda est: cre
dendū est ei sine rōne 7 psuasiōe. ¶ Itē
sicut affect⁹ rōnalis debet sūme bonitati
dignū amorē. ita intellectus sūme veritati
dignā credulitatē. si ergo nō est digna di
lectio deo qua diligitur eius bonitas solū
p̄pter utilitatē: nō erit eadē rōne digna
deo credulitas qua assentit prime v̄itati
p̄pter psuasiōē rōnis uel pbationē. ¶
Itē cū virtus 7 ars circa difficillima sint.
credulitas aut que ē p̄ euidentēs pbatiōes
nō solū circa facillima ē: sed etiā circa ea
que impossibile est uel difficile nō facere.
Impossibile enī est non credere manifeste
vera. difficile aut est nō credere pbabilia
¶ Reliq̄ igit h⁹ credulitatē nō p̄tinere ad

virtutē. ¶ Itē Supposito exempli gratia
q̄ similis sit rō venditoris mercis sub pi
gnoze uel cautione 7 intellect⁹ credentis
pbatiōe: quia sicut de manu talis vendi
toris mercis nō exiit: nisi prius securita
tē pignoris uel cautionis tenuerit: sic nec
de huius intellectu erit credulitas donec
mediū approbatiōis habuerit. ¶ Itē argu
itur. Exactio pignoris nō est nisi ex parui
tate credulitatis: quis enī multitudo pi
gnorū v̄ditori securitatē faciat: testimo
nia tamē sūt incredulitatis ipsi⁹. Ergo ex
pte intellect⁹ exactio pbatiōis testimoniū
est sue incredulitatis. Quānis sint h⁹ mōi
pbationes intellectui quedā securitates.
si ergo intellect⁹ p̄ incredulitatē nō potest
placere deo: nec p̄ fidē que ē coacta: p̄ p̄ba
tionē placebit deo. fides igit salutaris nō
est p̄ pbationes. ¶ Itē Jobes damascen⁹
dicit. fides est cōsensus nō inquisitus seu
inpscrutatus. Ergo relinquit q̄ fides lau
dabilis nō est ex pscrutatiōe rōnis. ¶ Itē
Greg⁹. fides nō habet meritū: cui hūana
ratio prebet expimētū. ¶ Cōtra Aug⁹ ad
paulinā de vidēdo deo credūf illa que ab
sunt a nostris sensib⁹. sed videt idoneuz
testimoniū qd ei pbibet. g ea que credūf
7 si nō videat idoneo tamē testimonio p̄
banf. ¶ Itē Aug⁹ i eodē. his que vident⁹
vel audim⁹ nos idē testes sum⁹. his autē
que credimus aliis testibus monemur. Ad
fidē g que credūf testimonio pbant. ¶
Itē credit testimonio aploz Act. 17. Eritis
mibi testes in oī iudea zc. Credit testimo
nio creaturarū quoniā de⁹ est oīpotens. 7
creator ad Ro. 1. Inuisibilia dei p̄ ea que
facta sūt intellecta cōspiciūt. 7 Sap. 13. A
magnitudine speciei 7 creature poterat
hoz creator cognoscibiliter videri. si g si
des qua credit testimonio aploz necessaria
est saluti: 7 etiā fides qua credit testimo
nio creaturarū: q̄a deus est 7 oīpotens. si
des igit salutaris est credere p̄ pbationē
testimiorū. ¶ Itē sic dicit beatus Bern⁹ q̄
scia innitit v̄itati: fides auctoritati. op̄o
verisilitudine se tuet. g si fides auctori
tati innitit videt q̄ auctoritatē probari
possit. ¶ Solo fm Jo. damascenū i 4. li.
vbi dicit fides dupliciter est. Est enī fides
ex auditu: audientes enī scripturas credi
mus doctrine spū. est aut rursus fides in
distabilis 7 iudicabilis spēs eorū q̄ a deo

nobis nunciata sunt. igitur prima metis
nostre est. secunda carismatu spūs. vult g
dicere qd e fides ex auditu acquisita: siue te
stimonio scripturarū: et est fides gratuita
infusa a deo ad assentiendū prime veritati
ppf se. fides p̄ mō dca colligit ex testimo
nio et rōne: et nō est sufficiens ad salutem
Secūda hō infundit ex supna illumiatiōe
et hec est fides salutaris et donū gratie.

Ad illa ergo que dicit Aug⁹ i li⁹ de viden
do deo. vō qd loq̄t̄ d̄ fide que est ex auditu
exteriori que est fides acquisita: non de fide
que est ex inspiratione gratie interioris:
que est fides gratuita. illius cā ē ratio. vō
aptū testimoniū auctoritatis. Isti⁹ hō cā
est gratia illumiatiōis dīne ad cognoscē
dū veritatē que est sup̄ naturā: et assenti
endū ipsi ppter se. Nōn d̄ tū qd rō et fides
que est ex rōne se habēt ad fidē gratuitā:
sicut pambula dispositio ad formā. Dispo
nit enī aīaz ad receptiōē; lumīs quo assen
tiat prime veritati ppter se. s̄ per modū
nature nō gratie: et dicit ipsam itrodūcē
sicut serā filiū: et tūc rō cessat humana qū
ei nō inicit fides introducta. Ad triūz
qd obicit de credulitate que ē p̄ testimo
nia aploz zc. Jam patz responsio: aliud enīz
est credere ex testimoniis. aliud credere te
stimonia. Dico qd fide sua credi ex testi
moniis: sed fide infusa credūf testimonia
qa sūt vera. et hoc secūdo mō fides testio
riorū est necessaria saluti nō primo mō.
Ad illud qd obicit qd fides inicit aucto
ritati. vō qd nō inicit auctoritati tanq̄ p
banti: sed tanq̄ cōfirmati et corroboranti.

Postmodum queri
tur vtrū fides sit virt⁹. Ad qd sic dic
pbus. finis speculatiōis est veritas. virtū
hō finis est bonū. Cū ḡ fidei finis sit veri
tas: in q̄tū hui⁹ fides nō erit virtus. forte
dices qd hoc nō impedit qn fides sit virt⁹:
qa fides nō est in quacūq; veritatē: s̄ in ve
ritate primā. Prima aut veritas idem est
qd sūma bonitas. et ita cū prima veritas
sit finis fidei. sūma bonitas est finis fidei
et ita fides ē i bonū et virt⁹. Si sic dicat
otra. Si penes fines p̄pos differūt virtutes
quīs vnus sit finis vltimus: nō erit ponē
ppriū finē ipsius bonitatē sūmā in q̄tum
hui⁹ cum sit finis caritatis et aliaz virtū
ḡ erit dicere qd finis ipsi⁹ fidei erit veritas

in q̄tū hui⁹. ḡ cū virtutis in q̄tū virtutis
finis sit bonitas nō veritas nō erit fides
virtus. Itē si diceret qd virtutis finis ē
bonū generaliter. sed bonū generalit̄ con
tingit multiplicari. naz est bonū rōnale. ē
bonū irascibile. est bonū cōcupiscibile. sic
aut bonū cōcupiscibile est finis caritatis. et
bonū irascibile finis spei. ita bonam rōnal
est finis fidei: qd bonū est p̄ma veritas i
q̄tū hui⁹. Cōtra. Si bonū ipsius virtutis
rōnabilis facit fidē esse i bonū p̄ rōnem
virtutis. ḡ cū scia sit in bonū rōnale qd
est veritas ordinata in illā. Relinq̄t̄ igit̄
qd scia erit virt⁹. si ḡ nō ex hoc scia ē virt⁹.
Relinquitur qd fides non erit virtus. Itē
bugo de scō vic. fides est certitudo
quedā aī de rebus absentib⁹ sup̄ opōnē et
infra sciam cōstituta. Ex q̄ accipit qd fides
est media inter opōnē et sciam. Si ḡ duo
extrema scz opō et scia nō sūt in genere vir
tutis. sed i pura speculatione. Relinquit̄
qd mediū scz fides nō erit i genē virtutis s̄ i
speculatiōe pura. Itē differūt scia et vir
tus penes subiecta siue vires: qa scia est i
speculatiōe intellectus: seu i pte aīe specula
riua. virt⁹ aut̄ i p̄ctico intellectu seu in pte
aīe motiua. Cū ḡ fides sit i intellectu secul
latiua. Relinquit̄ qd nō erit virt⁹. Quāt̄ fides
sit i speculatiōe intellectu. dic̄ beat⁹ Greg⁹
sup illd̄ zere. 2°. silli mēp̄eos et caphnes
cōst̄pauerūt te zc. glo. malign⁹ spūs q̄t̄
ab inferiorib⁹ mēbris ad supiora p̄tigit: cū
acriua vitā pollues q̄t̄ castā celsitudinez
fidei morbo diffidentie cōūpit. Ex quo re
lingitur qd cū actiua ad p̄cticū intellectu
ptineat. Cōtēplatiua hō ad speculatiuum
quā dic̄ cōūp̄i p̄ corruptionē fidei. Ergo
nō erit fides nisi i intellectu speculatiuo.
Cōtra. Habitus volūtari⁹ est virt⁹ vō
vitiū. fides est habit⁹ volūtari⁹: qa null⁹
potest credere nisi volens. ergo fides est
virtus vel vitiū: sed nō vitiū ḡ virtus. Itē.
Item. Quicūq; habit⁹ ordinatus habet cō
trariū peccatū est virtus. sed fides habet
cōtrariū peccatū infidelitatē. ḡ est virtus. Itē.
Itē. Omne qd est expulsiuū peti⁹ et est p̄nci
piuz ad meritū est virtus. s̄ fides est hui⁹
sicut dicit ap̄lus Ro. 3°. Iusticia est p̄ fidē
ību xpi. et ad Ro. 4°. Iustificati ex fide pa
cem habeamus. et Heb. xi^o. Sancti p̄ fidem
vicerūt regna. opati sunt iusticiā zc. ergo
fides est virtus qd omnes cōcedūt de fide

opante p dilectionē. Nota tamē q̄ ad hoc
dixerūt quidā q̄ fides est ī speculatio in
tellectu 7 nīlomin⁹ est virt⁹: 7 hoc dixe
runt his rōnibus. q̄ cū aīa sit remūeran
da s̄ oēs vires: 7 maxime s̄m ptē aīe spe
culatiuā nccē h̄z mereri s̄m partem aīe spe
culatiuā. q̄ in pte aīe speculatiua erit p̄nci
pium merēdi qd̄ est virt⁹. ¶ Itē Sicut se
habet p̄babile 7 īprobabile ad intellectū
ita se habet approbabile 7 reprobabile ad
affectū 7 cōuerso. Si q̄ ex f̄tute affectus
7 caritatis est diligere probabile. s̄. inimi
cū. q̄ ex virtute intellectus erit īprobabile
credere. s̄ credē est p̄ fidem. q̄ fides ē f̄tus
intellect⁹. ¶ Sed oīa hoc obiiciūt q̄ nō
est necesse vt ī eo p̄ se sit meritū ī quo erit
remūeratio v̄l p̄mū. corpus enī glōzifica
bitur 7 ps sensibilis. nō tamē ī illis p̄ se ē
meritū. q̄ nec est rō cū intellect⁹ speculatiu⁹
cōsequatur p̄mū: quod propterea ī eo
sit p̄ se meritū. ¶ Item intellect⁹ speculati
uus cogit̄ necessārio ad credēdū p̄ necessā
riam rōcinationē. q̄ credere intellectus spe
culatiui est īuolūtariū. null⁹ aut̄ act⁹ īuo
luntari⁹ est virtutis. q̄ credere intellectus
speculatiui nō ē volūtatis virtutis. ¶ Pro
pter hoc dixerūt alii q̄ fides est ī parte aī
motiua 7 est virtus: pars enī motiua est li
beri arbitrii qd̄ est q̄si res ī aīa querēs bo
nū 7 beatitudinē ipsis virtibus subiectis:
7 in eo ē primo meritū 7 virtus. liberū at̄
arbitriū est facultas rōnis 7 volūtatis: 7 ē
vis motiua sc̄m rōnē 7 volūtate. sc̄m
rōnē intēdētē: 7 s̄ voluntatē appetētes
dicūt q̄ fides est ī libero arbitrio sc̄m
rōnē. ¶ Sed oīa hoc obiiciūt. ad eandem
vīm ptinet virtus vic 7 p̄mū patrie qd̄
succedit virtuti. q̄ cū visio p̄me veritatis
succedat fidei in glōria. visio aut̄ veritatis
ptineat ad ptē intellect⁹ speculatiui. Ergo
fides est in intellectu speculatiuo. Si virt⁹
est: virtus est intellectus speculatiui. p̄p̄ea
dixerūt alii q̄ duo sūt ī fide. cogitare 7 af
sentire s̄ beatus Aug. Credere ē cogitare
cū assensio. Cogitare est intellect⁹ specu
latiui: assentire practici. 7 ita fides q̄tu: ad
actū cogitādi est ī intellectu speculatio v̄l
est habitus cognitiu⁹. q̄tum rō ad actum
assentiendi est ī intellectu practico: 7 ē ha
bitus motiu⁹. ex primo ergo nō habet esse
virtus sed ex secūdo. Sed oīa hoc obiici
tur differentia est habitū sc̄m diferen

tiam potētiarū subiectarū. Si q̄ nō ē eadē
potentia speculatiui intellect⁹ 7 practici.
ergo nec idem habitus erit v̄triusq̄. fides
igitur nō poterit esse ī intellectu specula
tiuo 7 practico. ¶ Propter hoc aliter ē vi
cēdū ad p̄dictā questionē qua querit̄ vt
fides sit virtus: vt sit qd̄ de fide formata
que est cū caritate. v̄d q̄ fides p̄t cōside
rari materialiter: 7 p̄t cōsiderāi formalit̄
Materialiter fides ē cognitio. formaliter
fides est assensio. fides q̄ materialiter con
siderata est in speculatiuo intellectu: nec
est virtus. formaliter rō cōsiderata est in
practico intellectu 7 ē virt⁹. Vñ hugo ī li.
de sacramētis duo sūt ī quib⁹ fides cōstat
cognitio 7 affectus. In altero scilicet in affe
ctu cōstat: q̄ ipsa in illo est. in altero sc̄z co
gnitione constat q̄ de illo est. In affectu
rō fidei substātia inuenit̄. in cognitione rō
materia. p̄pterea fides ī affectu habz sbz:
quia affectus ipse fides est. In cognitione
rō materia q̄ de illo est qd̄ ē ī cognitione
fides igit̄ qua credit̄ est in affectione. qd̄
rō credit̄ in cognitione. cognitionē aut̄ hic
intelligim⁹ sc̄am rerū. nō illā que ex p̄ntia
ipsarū cōprehēdit̄: sed illā que auditu solo
pcipitur: 7 ex verborū significatione manifestat̄
Verbi gr̄a. cū id quod dicit̄ 7 ab illo qui
audit intelligitur qd̄ dicit̄: etiā si nesciat
v̄trū sit vel nō sit ita ut dicit̄. sc̄a tamē ē
inquātū intelligit̄ 7 scit quid est qd̄ dicit̄
Ad hāc cognitionē si fides accedat ut cre
dat̄ qd̄ audiebat̄ 7 intelligebat̄ est cre
dulitas in cognitione: 7 inuenit̄ ī affectu
substātia. in cognitione rō materia. ¶ Ad
p̄mo obiectū dicēdū q̄ prima veritas est
finis speculationis sc̄m rōnē veri. 7 tūc
rō fidei finis est s̄ rōnē boni. vnde p̄ma
veritas cōpatur ad finē dupliciter vt ob
iectū seu matia: 7 ut finis. vt obiectū s̄m
rōnē veri. vt finis s̄m rōnē boni. ex cōpa
tione ipsius p̄me veritatis vt obiectum
nō deprehēdit̄ fides virtus: s̄ ex cōpatione
s̄ q̄ finis. vnde sic caritatis finis est sim
pliciter bonū: ita fidei ē quoddā bonū sc̄z
verū sub rōne boni: 7 p̄ hec patz rōssio ad
secundū. ¶ Ad tertiū qd̄ obiicit̄ de sciētia
v̄d q̄ sc̄a q̄tu est de rōne sc̄ie habet v̄z
pro materia nō pro fine. v̄l si habet p̄ fine
nō tñ habet s̄ rōnē boni. 7 ideo sc̄a spe
culatiua nō est virt⁹ siue sc̄a que ē donū.
¶ Ad qd̄ manifestandū notādū est q̄ cūz

scia dicatur in rone esse seu in intellectu ratio accipitur tripliciter. Uno modo dicitur ratio uis cognitiua veri et falsi. boni et mali. et scia in rone hoc modo accepta est habitus speculatiuus et non est uirtus. Alio modo dicitur ratio uis cognitiua veri et falsi. boni et mali ad hoc quod fiat uel non fiat. uel ut recedat in illud. uel ut recedat ab illo. et per hoc ratio est per liberi arbitrii ut diffinitur ab Aug. Libere arbitrii est facultas ronis et uoluntatis: et hoc modo ratio uis motiua est inclinans per intentionem. Tertio modo sumitur ratio large ita quod comprehendat iudiciu et appetitu seu rone et uoluntate: et sic idem est quod li. ar. et secundum has duas ultimas acceptiones in rone dicitur esse scia que est donu seu uirtus.

Ad quartu quod obicitur de hugone. dicitur quod loquedo de fide materialit. scilicet secundum cognitionem media est fides inter opinionem et sciam; nec ex hoc dicitur uirtus sicut nec opinio nec scientia. loquedo uero de fide formalit. scilicet secundum assensionem non erit dicitur fide esse infra sciam et supra opinionem. Cum ipsa certitudo fidei equipetur certitudini que est scie per quod dicit Aug. quod nihil est homini certi? sua fide.

Ad ultimu dicitur quod est consideranda intellectui speculatiui absolute: et est consideranda intellectui practici absolute: et est consideranda intellectui speculatiui secundum extensionem ad practicu: secundum quod dicit philosophus quod intellectus speculatiuus per extensionem fit practicus. in primo est pura cognitio. in secundo est pura affectio. in medio uero est cum affectione cognitio: seu cum cognitione affectio. prope loquedo in intellectu speculatio. primo modo sunt habitus cognitiui: qui non sunt uirtutes sicut sunt scie. In intellectu uero practico absolute sunt habitus uirtutu que materialit et formalit sunt circa affectiones: et uoluntates: sicut est spes caritas et homo. In intellectu uero speculatio extenso seu in practico comparato ad speculatiu sunt habitus uirtutu que habent cognitionem per materia: et affectio; per forma. sicut est fides in theologicis: et prudentia in cardinalibus: et hoc modo non est inconueniens eundem habitum esse in intellectu practico et speculatio: quia hoc modo non est in intellectu practico et speculatio secundum quod diuiduntur seu separantur: sed per quod uniuersat. scilicet intellectus speculatiuus intenditur in practicum: et per quod practicus informat speculatiu.

Sequitur querere

utrum fides generalis uirtus sit an specialis.

Ad quod sic. Quia non est unicum genus appetendoru. Sed diuersa genera non est unica uirtus appetendoru sed diuersae in specie. Et eadem rone cum non sit unicum genus credendoru sed diuersa genera: non erit unica fides sed diuersae in specie. Et fides est differens specie.

Item aliud est donu quod est de eternis. scilicet sapientia et aliud est donu quod est de humanis. scilicet scia et simili rone alia est fides que est de eternis ut de deo trino et uno. alia est fides que est de humanis ut de resurrectione hominu; futura et retributione et pena.

Item dicit Aug. Quonia diuersae uoluntates sunt per diuersa uolita in specie. unde alia est uoluntas in specie qua uolo honores mundi. alia qua uolo uoluptates carnis. alia qua uolo diuitias. Et eadem rone diuersae erunt fides in specie per diuersa credita in specie. Ergo alia est fides qua creditur diuinitas. alia qua creditur humanitas. alia qua creditur resurrectio etc.

Item Maxima est distantia inter omnia ea que habent concomitantia illa que est inter creatu et increatu. Si ergo aliqua differentia trahit in specie differente: et ista trahet fides que est de increato et fides de creato est differens secundum specie.

Item fides est de suppliciis eternis: et per hoc generat timore. Item fides est de premiis eternis et per hoc generat spe. ergo cum spes et timor sint diuersaru specieru fides ex qua generatur timor: et fides ex qua generatur spes eadem ratione erunt diuersaru specieru.

Item Secundum unquamque uirtute gratuita est aliquid amatum: sed nihil est amatum in diuinis nisi sit cognitum cognitione que est fidei. Et fides circuit fine diuini uisciusque uirtutis grante: seu illud sit uerum seu arduu seu bonu: non enim queret nisi cognitum. cognoscit autem per fidem. Relinquitur igitur quod fides est generalis uirtus.

Contra. Licet multi sint articuli fidei per tempore et eterni: creatu et increatu. una tamen est ueritas per quam omni articulo inherem. Et non multiplicatur fides per tempore et eternu; sed una erit propter unitatem medii quod est ueritas.

Item Omne quod est uerum a prima ueritate uerum est sicut dicit Aug. quod nulla creatura ueritate habet in se nisi a prima ueritate cum sit in se uanitas. Et cum nulla creatura a se ueritate; habeat nulli creature ueritate

adherendū est p se. Cū ergo fidei sit ppūz
adherere veritati p se: nō adhibebit fidel
nisi solūmō veritati increate. Ergo cum
prime veritati et soli p se adhibeat fides
licet sint diuersi articuli nō multiplicabit
spēs: sed p vna adhibentiam vna erit
Itē bonū et malū fm q accipiunt a fide
accipiunt preter actū scz sub rōne veri. f
ho q accipiunt a spe et a timore. Accipiunt
f actū suū et sub differēti rōne. q sic oīa
rōnis acceptionis boni et mali facit diffe
rentē spēm spei et timoris. eodē mō vnitas
vel indifferētia acceptionis rōnis boni et
mali que ē rō veri faciet fidē vni⁹ specieī
nō multiplicabit ergo p spēs. Solo dō
q fides est virtus spālīs: licet enī sit diuer
sas articulozū: ga tamē est cōueniētia in
illis: est vna fides omnīū illozū. Est autē
cōueniētia articulozū i trib⁹. p i subiecto
creditiōis. 2° in rōne credēdi. 3° in fine
seu i termino. In subiecto creditiōis cōue
niētia ē ga oēs articuli sūt de increato ho s
qñ; cū cōtinctu increati: vt de deo trino
et vno et h^o mōi. qñ q ho cū cōtinctu cre
ati vt de deo incarnato passo et h^o mōi. In
rōne ho credēdi est cōueniētia: ga omnib⁹
credēdis prima veritas est ratio credēdi.
In fine ho creditiōis est cōueniētia: ga p
oēs articulos tendit in vnū verū qd ē sū
ma et prima veritas. Ad primū q dīcēd
q nō ē simile in appetēdis et credēdis: qm
in appetēdis p virtutē differētes sunt et
pticulares et pprie rōes appetēdi. et ideo
sūt differētes virtutes circa appetēda sic
patet. caritas appetit deum f rōne boni
spēs f rōne gloriozi. fides f rōne veri.
quia q diuerse sūt ratiōes boni gloriozi et
veri. ideo diuerse sūt virtutes. fides. spēs
caritas. similt in aliis virtutib⁹. In cre
dēdis ho nō similt est: ga vnica est ratio
oīū credēdozū ppria et pticularis circa
oīa credēda seu circa oēs articulos que est
prima veritas. Si enī querat qre credis b
vel illd. nō ē nisi vna respōsio scz quia ita
docet pma veritas. vñ si geometria dicit
vna scia: ga est de vno subiecto. licet diuer
sas passioēs pbet de eo et p diuersa media
Multo fortius vna erit fides specie quia ē
de vno sbo et p vnū mediū credit qquid
credit. Ad secūdū dīcēdū q sapia donū
simpliciter est d eterno. scia ho de tpali p
se. et ideo diuerse sūt dona p spēm. fides

ho licet sit de articulo cōtinēte tps seu con
tinēte dīnā actionē circa hoīem seu crea
turā: semp tamē est de eterno et increato et
semp dirigit in eternū et increatū. et iō non
multiplicat p spēs. sicut patz de caritate
que quidez est ex pte dilectionis pximi de
tpali. ex pte ho dilectionis dei de eterno.
et tamē caritas nō multiplicat p spēs et b
est: quia vna ē rō diligēdi deū et pximūz
scz sūma bonitas. eodē mō ex hac pte vna
est rō credēdi eternū et tpale. i. pma xitas.
Ad tertīū rōndent qm nō seqt f diuer
sa volita sūt diuēse volūtates. q f diuer
sa credita diuerse fides: nō est enī similis
ratio in actib⁹ et habitib⁹: ga ex vno hitu
possūt exire actus diuersaz spēz. Verbi
gratia ex habitu naturali qui est visus p
cedūt diuersi actus. f. videre albū et vidē
nigrū: qui sūt diuersarū speciez. similt
ex illo habitu qui est fides pcedūt diuersi
actus in spē. f. credere deū esse. credere fi
lium dei natū esse de virgine et h^o mōi. f
quoniā oīa ista eadē rōne credūt ut predi
ctum est. ideo nō habēt nisi vnū habitum
in specie ex quo pcedūt. Ad quartū iam
patz rōsio: ga fides semp est de increato s
aliqñ cū cōtinctu increati: sicut infra
patebit. Ad qntū dīcēdū sicut dicitur ē
q fides est de penis eternis et premiis f
rōne vna que est premiū verū. et ideo non
est differēs spē fides hui⁹ et illius. Spēs at
est de premiis. timor de penis. nō scdm rō
nem vna. f p differētes que sūt bonum et
malū et ideo sūt differētes specie. Si q
tamē obiiceret q fides est de bono in qntū
bonū: et de malo in qntū malū: quia aliter
nō generaret fides spēm: et timorē. dīcēd
q ista duo vez et bonū opponūt tanq̄ dis
pata. alio mō nō. dico autē oppositionē dis
pationē p rōnes. nam bonū cū credīt esse
bonū: in qntū bonū cognoscit: et preter hoc
cū sit cognitū manēs hui⁹ ē sub rōne veri
et ita in qntū bonū cognoscit: et in qntū vez
cognoscit. f cum dicit in qntū bonū cogno
scitur: dicit ratio ex pte cognitū. cu; ho dī
in qntū verū cognoscit reddīt rō ex pte co
gnoscentis: hec enī est rō generalis rei co
gnoscebilis. in qntū est actu cognitū apud i
tellectum. si ho cognitū dicat rōne ex pte
cognoscētis fm hoc fides nō est de bono: s
potius de vero scdm q dicit rō ex parte
cognitū est de bono. et scdm hāc rationem

boni mouet affectū seu intellectū practiciū.
Ad vltimū dō q̄ licz fides sit general
q̄ tam ad cognitionē non tñ gñialis est s̄
q̄ virtus: nec gen^o est s̄ q̄ gen^o habet s̄
se spēs: sed s̄ q̄ dicit gen^o a generando
pōt dicit q̄ fides generat spēs: ⁊ spēs cari
tatē: ⁊ caritas generat rōnē s̄ quā reduc
oēm v̄tatē i finē ipsi^o caritatis. s. in bonū
⁊ de hac gñatiōe d̄ Mat̄. p̄. Dabaa ge
nuit ysaac zc. intelligit. fides generat spēs
⁊ spēs caritatē. ⁊ cū fides virt^o nō sit s̄
affectiōe: licz ambitus cognitiōis circūeat
oēm finē: tamē affectio restringit eā circa
certū finē ppriū. Et ideo non multiplicat
in species.

Consequenter ^{que}
quid sit fides s̄ diffinitionem. ⁊
grū duo. **P** querit d̄ diuersitate diffin
tionū fidei que iueniuntur ab auctoribus.
⁊ querit de diffinitione quā ponit apls.
Circaprimū ^{notādu; q̄}
mascen^o iuxta aplm describit fidē in q̄ro
libro sic. fides est eorū que sperat̄ p̄positaf
i. s̄sistētia rez redargutio que nō vidēt.
etiā distabilis ⁊ iudicabilis spēs eoz que
a deo sūt nobis ānūciata. **⁊** te damascen^o
alio mō fides ē nō inquisit^o consensus. **⁊**
⁊ te d̄po^o in li^o de diu. no. fides est rō sim
plex v̄tat̄is p̄ se existētis. **⁊** te sup hituz
est q̄ fides ē virt^o q̄ credūt que nō vidēt
⁊ te hugo de scō vic. fides est certitudo
al de reb^o absentib^o sup opinionē ⁊ infra
sciaz cōstituta. q̄rit q̄ quō differat i se iste
diffinitiones fidei. **A**d qd dō est q̄ fidel
p̄t dictū ē s̄ hugo. in cognitiōe habet
māz. i affectiōe substantiā. ⁊ ideo fides pōt
notificari s̄m cognitionē ⁊ s̄ affectionem
Secdm affectionē trib^o modis: oringit enīz
cōsiderare fidē p̄ cōpationē ad suū genus
est enī i genē virtutis: ⁊ sic ponēdo eā in
genē diffinit sic. fidel est virtus q̄ credūt
que nō vidēt. **⁊** te oringit cōsiderare fi
dem p̄ cōpationē ad suū principalē actum
qui est assētire p̄me veritati sup oīa. ⁊ s̄
hoc diffinit sic a Jo. damas. fides ē assen
sus nō inq̄sit^o circa primā veritatē. **⁊** te
oringit cōsiderare fidē p̄ cōpationē ad finē
sen ad ea que ordīata sūt p̄ eā i aīa i p̄nti
⁊ i futuro. ⁊ s̄ hoc describit ab aplo De
xi. fides est s̄ba spandarū rerū: argumētū

nō apparētū. ⁊ ponit ibi cōpatio edificii
psentis in aīa ad edificiiū spūale in futuro
Et quia duplex dispositio respectu finis ē
necessaria. vna in affectu. alia i intellectu
iō dicit s̄ba rerū sperāda: rōne ei^o qd pri
net ad affectū. argumētū nō appetitū rōe
eius qd p̄tinet ad intellectū. sic q̄ accipiūt
tres diffinitiones fidei ex p̄te affect^o Ex p̄te
ho cognitiōis diffinit fides tripl^o pōt. n.
cognitio fidei cōsiderari trib^o modis. p̄mō
in cōpationē ad credibilia que p̄ ipsam cog
scuntur. ⁊ hoc mō diffinit a brō d̄ponisio
fides est ratio simplex v̄tat̄is p̄ se existen
tis. sicut enī rō que d̄ argumētū in aliis
facit noticiā veritatis cōclusiōis: sic lumen
cognitiōis fidei ē rō apud intellectū cogni
tionis veritatis que est in articulo fidei ⁊
hoc per se sine aliquo alio qd accipiat s̄m
humanā rōnē. ⁊ etiā simpl^o rō ē ad d̄riaz
rōnis que ē argumētū i logicis. Ibi enī rō
dicit p̄ modū cōplexiōis ⁊ cōpositiōis: cō
sistēs i onab^o p̄positiōib^o s̄ modū silogi
stici: vel in vna s̄m modū entimemat. **⁊**
Ad hui^o q̄ differētā d̄ fidel rō simplex: n̄
enī cōplicat p̄ modū cōplexiōis sic mediū
in p̄positiōib^o ex quib^o elicā conclusio. **⁊**
⁊ te pōt cōsiderari cognitio fidei i cōpati
one ad cognitiōz que ē eiusdē generis. Est
enī in genē cognitiōis fidei triplex d̄ria:
quedā enī ē ex humana rōcinationē de qua
dicit q̄ fides nō habet meritū cui būana
rō p̄bet experimentū. Quedā ho ē ex scriptu
rarū auctoritate seu testimoniis: scdm q̄ dicit
Aug^o ad paulinā. Si d̄riaz scripturarum
que canōice i ecclia noīant̄ p̄spicua aliqd
firmat auctoritate sine vlla dubitatiōe ē
credēdū. ⁊ Heb. xi. Ii oēs testimoio fidei
p̄bati iuētī sūt. Quedā ho est ex lumē grē
infuso eleuāte ipsū intellectū sup se ad affē
tiendū veritati p̄me p̄p̄ se ⁊ sup oīa. s̄m
que modū dicit Aug^o ad cōsentitū. fides est
illuminatio mētis ad sūmā veritatē. Et s̄
hūc modū diffinit a Jo. damas. In distabil
⁊ iudicabil spēs eoz que a deo nobis ānū
ciata sūt. Ista aut̄ ānūciata intelligit cre
venda: sed q̄ credēdis pōt intellect^o assen
tire p̄ fidē habitā ex būana rōne: que qdēz
diudicabilis ē intellectu. Ideo ad hui^o d̄is
ferentiā d̄ fidel spēs i diudicabil. p̄reca
q̄ pōt assentire p̄ fidē que colligit ex scri
pturaz auctoritate vel testimoniis vt q̄
ita dicit scriptura. Et q̄ ita antiqui p̄s

erediderūt ideo viciū fides spēs īdistabil
fides enī que ē ex testifio ē velut remo
ta dispositio r̄ distās rō respectu credēdo
rum. ¶ Itē pōt cōsiderari cognitio fidei:
in cōpatioe ad cognitioēs que sūt alteri
generis. alterius enī generis sūt cognitio
opiniōis r̄ scē: s̄ que modū diffinit bugo
de scō vic. fidē sic. fides enī est certitudo
aī de reb̄ absentib̄ supra opionē r̄ infra
scīaz cōstituta: quā diffinitioēs sic explanat
Sūt qdā q̄ audita statī aīo repellūt r̄ cōi
dicūt r̄ hi dicunt negātes. Alii x̄o de his
que audiunt necessariam partem eligunt
ad consentiendum: r̄ hi dicuntur dubitā
tes. Alii x̄o alterā ptē eligūt ad estimādū
s̄ nō approbant ad affectionē: q̄nis vñū d̄
duobus magis pbabile intelligāt. vtz tñ
idip̄sū verū sit asserē nō p̄sumūt. r̄ hi sūt
opinātes. Alii x̄o sic eligūt alterā ptem ut
eius approbationē in assertionē sumant. r̄
hi sūt credētes. post ista genera cognitio
nis illud p̄fectū seq̄r cū res nō ex auditu
solo sed p̄ suā p̄ntiā cōprehēdūt r̄ hi sunt
scientes. Ex his q̄ conici pōt: ga fidē appel
lam certitudinē: ga vbi ad huc dubitatio
est fides nō est. r̄ ga nimis credere aliqd
min⁹ est q̄ scire. min⁹ dico non q̄tū ad me
ritū s̄ q̄tū ad cognitionē: plus enī ē p̄ntēz
videre q̄ absentē credē. Ideo fides ē certī
tudo infra scīam: r̄ quia pl⁹ ē fide stare q̄
mutare estimationē. r̄ pl⁹ credē q̄ estimare
¶ Reliq̄ q̄ fides ē certitudo sup̄ opini
onē. Patz igit diffinitio p̄dicra: sic igitur
patet rō assignatiōis diuersarū diffinitio
num fidei.

Queritur postea ^{d̄ dif} ^{fini}
tione fidei quā ponit ap̄lus ad He. xi. Scz
fides est sba spandarū rerū zc. Circa hoc p̄
querit quare p̄ duplicē actū diffinit fides
s̄. p̄ duplex gen⁹ act⁹. s̄. substare spandis et
arguē nō apparētia: cū alie r̄tutes nō dif
finiāt p̄ act⁹ plures s̄ p̄ vñū. ¶ Itē Cū oīs
diffinitio debeat assignari p̄ priora r̄ noti
ora. spes aut r̄ spanda cōsequāt naturalē
fidē. videt̄ hec diffinitio. fides ē sba rerū
zc. vari p̄ posteriora. q̄ nō ē bene assignata
¶ Itē Cū oīs diffinitio debeat assignari
s̄ illud qd̄ cōuenit diffinito p̄ se r̄ non p̄
accidēs. fides aut nō ē rei spande nisi per
accidēs s̄ p̄ se ē re icredēde. q̄ n̄ cōueniēter
viciū substātia rerū spandarū s̄ magis re

rū credēdaz. ¶ Itē querit de singulis pti
bus r̄ p̄ quō viciū sba rerū spe. Na cū sba
dicat̄ multipl̄r s̄ q̄tuor mod̄ vt dic̄ p̄bus
in methaphisica mat̄ia forma. cōpositū ge
nū: aut diffinitō. nō pōt dici fides sba for
ma: ga fides nō est forma rerū spandarum
sed magis credēdaz. nec pōt dici sba ma
teria: ga cū materia sit tribus modis in q̄
r̄ ex q̄ r̄ circa quā. non ē fides materia. ex
qua sunt res spande cū nō p̄maneat cū; bo
nis spandis in gloria: nec etiaz pōt dici q̄
fides sit materia ex q̄. eo mō q̄ fidei succe
dent spanda eterna. s̄. bona: ga s̄. B̄ m̄lto
fortius spes dicet̄ sba rez spandaz p̄fecta.
nō pōt dici fides m̄a in qua rerū spandaz
nec m̄a circa quā sic patz. q̄ nec potest dici
sba cōpositū: nec sicut gen⁹ aut diffinitio
spandarū. q̄ fides nō pōt dici sba rerū spe
randarū. ¶ Itē Cū bona eterna que sunt
res sperāde fūdet̄ ī merito. meritū aut̄ est
in omni r̄tute. q̄ quelibz virtus dicet̄ fun
damentū rerū spandaz. si q̄ eadē rōne d̄
sba qua fūdamētū. sic dic̄ Aug⁹. relinq̄ q̄
quelibz virtus ē sba rez spandaz. ¶ Itē
Cū fides sit nō solū premiorū eternoz que
sūt res sperāde s̄ etiā penaz eternaz que
sūt res timēde. videt̄ q̄ nō solū sit sba rez
sperādz sed etiā timēdaz. Nō q̄ sufficiē
ter dicat̄ cū d̄ sba rez sperādz. ¶ Itē
cū dicat̄ Aug⁹ i ent̄. q̄ fides ē rerū p̄sen
tiū p̄teritaz r̄ futuraz. spes x̄o ē solū futu
raz. q̄ v̄lor est fides q̄ spes. q̄ fides nō est
diffiniēda p̄ res sperādas: cū istud nō cō
ueniat fidei v̄lor. nō igit̄ cōueniēter dicat̄
sba rez sperādz. ¶ Itē cū dicat̄ Aug⁹ q̄
ignota nō possum⁹ diligē. r̄ Greg⁹. Nemo
pōt amare qd̄ nō credidit sic nec sperare. q̄
fides ē sba rez diligēdaz sic rez sperāda
rum. ¶ Itē Diligēda sūt finis fidei sic spe
randa. q̄re q̄ nō viciū fides sba rez diligē
darū. ¶ Itē querit de alia pte diffinitiois
qualiter. s̄. viciū fides argumētū nō appa
rentiū. Na cū argumētū dicat̄ aliqñ medi
um. aliqñ max̄ia p̄positio. aliqñ collatio p̄
missaz ad cōclusionē. Nullo istoz modoz
videt̄ fides posse viciū argumētū. Reliq̄
igit̄ q̄ fides nō est argumētū. ¶ Itē. Ubi
est argumētū est q̄si mor⁹ ī rōne r̄ p̄cessus
de vno ad alterū. sed fides cū credit arti
culo nō p̄cedit p̄ aliud ad credēdū illū: cū
illū supponat r̄ assentiāt illi. igit̄ fides nō
viciū argumētū. ¶ Itē De argumētū est

ratio. virtus aut̄ diuidit̄ ex opposito rōni
q̄a est habit⁹ volūtan⁹. fides igit̄ cum sit
virtus nō erit rō: 7 ita nec argumentū. Si
dicat̄ sicut quidam dixerūt q̄ fides est ar
gumētū s̄ hūc modū. quoniam si aliq̄s du
bitat resurrectionē futurā: vel aliq̄nē aliū
articulū p̄ fidē patriarcharū pbabit̄ h̄ mō
Ita crediderūt p̄iarche. Ergo ita creden
dū est nobis: s̄ hoc argumentū ē solū p̄ locū
ab auctoritate. talis aut̄ loc⁹ debilissim⁹ ē.
q̄ fides esset argumentū debilissimū. ¶ Itē
s̄ hoc nō esset fides argumentū v̄l r̄. s̄ solū
fides prior: nec ēt̄ argumentū q̄ ad oēs
Nō enī apud antiquos q̄ p̄mi crediderūt
esset fides argumentum. ¶ Itē scdm̄ h̄
esset fides suasa: 7 ei⁹ rō imediata nō ēt̄
p̄ma veritas. Si dicat̄ sicut dixerūt quidā si
est argumentū rōne p̄ime veritatis cuī in
titur 7 adheret p̄pter se. p̄ima enī veri
tas est principiu. mediū 7 extremū. p̄ima
enī veritas principiu est s̄ q̄ ab illa est
fides h̄it⁹ illuminans: 7 illi p̄me veritati ad
beret fides p̄pter se: s̄ q̄ adheret nō habz
a se sed a p̄ma veritate 7 sic est principium
hui⁹ adhesionis. ¶ Itē ipsa veritas est cuī ad
beret 7 ita est extremū. p̄terea p̄ma veritas
est mediū p̄ q̄d adheret: 7 ita est medium.
p̄ima q̄ veritas ē a quo h̄z q̄ adheret 7 cuī
adheret 7 p̄ q̄d adhb̄t. 7 ita est principium
mediū 7 extremū. scdm̄ hoc q̄ d̄r fides ar
gumētū p̄ similitudinē rōne p̄ime veritatis.
S̄ si h̄ dicat̄. cōtra. s̄ h̄ magis ip̄a p̄ma
veritas dicēf̄ argumentū q̄ fides: 7 ipsa fi
des dicēf̄ conclusio q̄ illata a p̄ma veritate
¶ Itē querit̄ que sint illa non apparētia
respectu quorū dicēf̄ fides argumentū. aut
enī nō apparētia dicēf̄ articuli. aut dicēf̄
bōa futura. s̄ quocūq̄ mō dicat̄: cū argu
ducat̄ i cognitionē ei⁹ cui⁹ ē argumentū 7 ap
pentia. si fides ē argu⁹ nō appētū faciet
appere nō appentia. sed cōstās ē q̄ in p̄nti
nō facit apparere. q̄ nō ē i p̄senti argumē
tū nō appentiu. ¶ Itē querit̄ q̄re dicēf̄ ar
gumētū nō apparētū: 7 nō argumentū du
bitorū. Sic q̄ obicit̄ cōtra diffinitionē 7 p̄
tes diffinitionis. ¶ Itē querit̄ de ordine p̄
tū diuisionis cū intellect⁹ p̄or sit q̄ affect⁹.
fides aut̄ dicēf̄ argumentū nō appentiu re
spectu intellect⁹. s̄a rō respectu affectus.
Ergo eod̄ modo debēt ordinari diffinitio:
ut dicēf̄ fides argumentū nō appentiu:
7 s̄a rerū spanda. ¶ Solo d̄r s̄ hugo.

de scō vic. q̄ diffinitio p̄dicta nō indicat
quid est fides sed s̄ q̄ facit. Disponit
enī ad ea q̄ i patria habebūf̄ 7 cognoscēf̄
habebūf̄ affectu. coḡscēf̄ intellectu. in q̄tūz
dispōit ad h̄ere: dicēf̄ fides s̄a sperādaz
re. in q̄tū disponit intellectu ad cognoscē
dicēf̄ argu⁹ nō appentiu: 7 iō ista rō apli
nō dat̄ p̄ gen⁹ 7 d̄r̄as: s̄ dat̄ p̄ cōpatioēz
ad p̄mos 7 p̄ncipales act⁹ fidei. ¶ Ad p̄mo
obiectū circa diffinitionē d̄r̄ q̄ sicut d̄m
est. fides cōsistit i cognitionē 7 affectioē. In
cognitionē enī iuenit̄ fidei materia. In af
fectionē s̄a sic dicit̄ hugo. Rōne q̄ ipsius
affectōis d̄r̄ s̄a re. sperādaz. Rōne cogni
tionis d̄r̄ argu⁹ nō appentiu: q̄a q̄ ē ei⁹
materiale ē in cognitionē. 7 ēē s̄bale seu for
male est in affectioē. ideo ponit̄ i duplici
ḡnē: sed i vno formaliter: i altero māliter
¶ Ad secūdū d̄r̄ q̄ q̄admodū dicit̄: ē: hoc
diffinitio nō dat̄ p̄ gen⁹ 7 d̄r̄am formalē
s̄ dat̄ p̄ actū i cōpatioē ad finē s̄ q̄ d̄r̄
hugo. fides ē s̄a sperādaz re: q̄a bona
inuisibilia que p̄ actū nōduz sunt p̄ntia: iā
p̄ fidē in nob̄ s̄bstitūt̄. Scdm̄ h̄ q̄ d̄r̄ q̄ licz
spes 7 spanda sunt p̄teri⁹ fidei tpe 7 ḡna
tione: tamen prius sunt fm̄ rōne. s̄ q̄ d̄r̄
cunf̄ act⁹ 7 finis p̄ora. s̄ rōne eis quorūz
sūt act⁹ 7 finis: que t̄n̄ posteritas s̄ rōne
pōt̄ dici in rōne cāe finalis. p̄rioritas s̄
naturā: scdm̄ q̄ d̄r̄ p̄bus i metabaphisica
q̄ potētia prior est actu ḡnatioē 7 tpe. sed
actus prior est potētia s̄a 7 diffinitionē.
¶ Ad tertiu d̄r̄ q̄ fides cū p̄m sit h̄it⁹
gratuit cōpatioē habet ad obiectū: cui⁹
est. Et hoc mō diffinit̄ sic. fides est q̄ cre
dunt̄ que nō vidēt̄. 7 cōpatioē h̄z
ad illud ad q̄d est seu ad finē. Dicēd̄ ergo
q̄ p̄dicta diffinitio fidei nō dat̄ p̄ cōpatioēz
ad obiectū seu ad illud cui⁹ est: sed datur
p̄ cōpatioē ad illud ad q̄d est: 7 illud est
bonū sperādū: 7 ve. nō apparēs premiūz
Et p̄ hoc p̄t̄ r̄nsio ad obiecta ḡnāl̄ circa
diffinitionē. ¶ Ad illud rō q̄d p̄mo oppo
nit̄ circa p̄mā p̄tē diffinitionis d̄r̄ q̄ fides
d̄r̄ s̄a i rōne cāe māl̄is. s̄ q̄ dicit̄ Job.
damaſcen⁹ q̄ fides ē eoz̄ que sperāf̄ ypo
stasis. i. s̄a re. redargutio que nō vidēf̄
Dicēf̄ aut̄ i rōne cāe māl̄is in qua velut p̄
ma dispositio māl̄is ipsius subiecti q̄d est
aīa. Est enī materia in qua re. sperādaz
dupl̄r sicut subiectū: vel sicut dispositio
subiecti. p̄ mō aīa est materia re. sperādaz

dupliciter sicut subiectus, vel sic dispositio
subiecti. p̄ mō aīa est materia rez sperāda
ruz. 2° mō fides f^o q̄ explanat hugo ī suis
sententiis. ubi ip̄e distinguit q̄ res s̄sistūt
in aīa multipliciter. Per actū vt q̄n res p̄
sentes sensu cōprehēdūt. vel p̄ imaginem
vt q̄n res absentes vel nō existētes in sua
silitudine capiunt: vel imagine vel p̄ ex
periētia vt q̄n ea que ī nobis sūt sentiūt
a nob̄ vt gaudiū ⁊ tristitia: timor ⁊ amor
que subsistūt ī nobis: ⁊ sentiūt. nullo hoz
modoꝝ īuisibilia dei cōprehēdūt a nobis
Quia nec circa p̄ntia sūt vt sensu cōprehē
dant: nec silitudine aliqua imaginabiliter
ab aīa cōprehēdūt vel cōprehēdi possunt
neq; quēadmodū illa q̄ ī nob̄ sūt ⁊ sentiūt
a nobis. Ex his q̄ cōcludit. ergo fide sola
subsistūt in nobis: ⁊ subsistētia eoz est fi
des qua credūt q̄ sūt sed nō qualia sunt.
Ad secūduz qd̄ obicit q̄ oīs virtus est
s̄ba rez spandaz: qm̄ oīs virtus ē ypostasis
seu s̄sistētia meriti nō tū rez sperandaz
Cuz enī spes sit certa expectatio pueniēs
ex gratia ⁊ meritis. f^o q̄ b̄tudo respicit
meritū sic fūdas ī virtutib;: q̄a act^o vni^o
cuiusq; virtutis meriti^o est. sc̄dm̄ x̄o q̄
respicit expectationē fūdas in spe. f^o aut̄
q̄ est certa fundat ī fide: ⁊ sic itelligitur
illud. fides ē s̄ba rez sperandaz. i. illaz re
rum que expectat certitudo. **Mō**ndum
tū est q̄ ē certitudo fidei respectu rez gle
f^o affectū vt babeat: ⁊ f^o hoc ē fides s̄ba
rerū spandaz. Et ē certitudo f^o it̄lectū
vt videat: ⁊ f^o hoc est argumētū non ap
parentiū. **Ad** tertiū dō q̄ cū res timēde
nō sūt finis fidei nisi finis a quo vt decli
nētur. ⁊ p̄ earū declinationēz obtineamus
res spandas que sūt finis ad que fides est
Ideo cū diffiniat fides p̄ finē ad que ē nō
vz diffiniri p̄ timēda s̄ p̄ sperāda. Pretea
ea fides hic diffinit f^o q̄ ē fundamētū edi
ficiū spūalis ī aīa ī p̄nti ī cōpariōe ad edi
ficiū spūale ī futuro qd̄ cōplet ī ipsa gl̄ia
eterna. Cōstat q̄ nō pōt dici fūdamētūz
vel s̄ba respectu timēdaz s̄ solū respectu
sperandaz. **Ad** quartū dō q̄ ē quidā affe
ctus quo ad hēmus sūme x̄itati p̄pter se ⁊
iste cois est ad p̄terita p̄sentia ⁊ futura ⁊
sine hoc affectu nō pōt esse fides f^o p̄maz
intētiōe x̄tutis. 3^oterū est al^o affect^o x̄tutē
f^o anē adheret fides sūme x̄itati ⁊ vult
babē eā: ⁊ iste ē spūalis affect^o. Et f^o hūc

modū terminat respectu futuri boni. ⁊ re
spectu adipiscēdi finis de futuro. ⁊ sc̄dm̄
hoc diffinit in ista pte ab ap̄lo ī cōpariōe
sc̄z ad finē adipiscēdū d̄ futuro. **Ad** q̄n
tum dō q̄ cuz caritas sic d̄. i. ad Cor. 13°.
nō excidat. fides at̄ excidat q̄a euacuabit̄
nec manebit ī gloria f^o q̄ fides. s̄ba antez
vel fūdamētū manet ī eo cui^o ē fūdamētū
vel s̄ba. nō poterit fides dici fundamētūz
caritatis: vel s̄ba seu rez diligēdarū p̄ se.
Cū autē spes sit boni absentis quēadmodū
fides rei absentis: ⁊ p̄manet cū fide ī p̄nti
⁊ euacuat cuz fide ī futuro. ⁊ faciat q̄ res
spande f^o q̄ cadūt sub actu spei sūt ī aīa
q̄a nō est possibile spare nisi p̄intelligat
credē erit fides s̄ba rez spandaz ⁊ nō di
ligendaz. **Ad** illud qd̄ p̄ obiciebat cōi
secūda pte diffinitōis dō q̄ fides d̄ argu
mētū nō eo mō quo d̄ argumētū ī logicis.
s̄ dicit argumētū p̄ silitudinē: q̄a sicut ar
gumētū ē ḡians certitudinē respectu ei^o
cui^o d̄ argū^o. ita fides ē certitudo respe
ctu ei^o cui^o ē. s. veri nō apparēt. Distingue
dū igit̄ est q̄ argumētū d̄ multipl̄. d̄. n.
argumētū brevis narratio s̄sequētiuz f^o
q̄ dicit Hilbert^o in p̄n^o Leui. Hoc ē argū^o
toti^o libri. ⁊ argumētū appellat collectiōz
materie toti^o libri s̄m̄l̄ s̄p̄te. Itē argumē
tū d̄ oīsio sc̄dm̄ q̄ d̄ in Job. 3. Qui male
agit odit lucē ⁊ nō venit ad lucē vt non
arguat̄ opa ei^o. ad Eph. 5. Oīa q̄ arguūt
a lumie manifestat̄. Itē d̄ signū seu mira
culū sc̄dm̄ q̄ dicit Ricar. in li^o de trini. Uri
mur ī attestatōe credēdoꝝ seu cōfirmatōe
signis p̄ argumētis: p̄digiis p̄ exp̄imētis.
Itē argumētū d̄ ī logicis. Rō rei dubie fa
ciens fide: ⁊ fides accipit̄ p̄ effectu argu
menti. In theologicis x̄o est econtrario q̄
fides est facies argumētū seu rōnez. Item
argumētū d̄ certitudo ex qua anim^o mo
uet̄ ad aliud: ⁊ h̄ mō fides dicit̄ argumētū
nō apparētū. dicit̄ q̄ argumētūz ḡnialiter
⁊ non apparētū in p̄nti p̄terito ⁊ futuro.
f^o qd̄ certitudinē facit: ⁊ hoc mō arguit̄ d̄
p̄teritis p̄ntib; ⁊ futuris. ⁊ d̄ argumētūz
etiā spūaliter sc̄dm̄ q̄ certitudinē facit de
veris eternis que nō apparēt qd̄ appēbūt
Ad secūduz dō q̄ fides d̄ argumētū
nō p̄p̄ie s̄ p̄ silitudinē. qm̄ sicut p̄ argū^o
v̄eif ad cōclusiōis noticiā: ita p̄ fidē magis
ac magis illuminantē puenit̄ ad noticiā
eternoꝝ bonoꝝ nō apparētū. ⁊ iste est

motus rōnis nō naturalis sed gratuit⁹.
Ad tertiu; iā pat; rñsio: q̄a fides nō dicit̄
rō p̄ modū speculatiōis seu nature. s̄ dicit̄
rō p̄ modū affectus ⁊ gr̄e: ⁊ hoc rōne arti
culoꝝ qui sūt p̄ncipia fidei p̄ se nota. Cū
ipsis enī articulis iuenit eam quare credat
eis. s̄. primā veritatē: vt sic ī aliis scientiis
ipsa p̄ncipia credim⁹ p̄pter se: vt oē totū;
maius est sua pte: ⁊ h̄ mōi. ita p̄pter gr̄am
fidei credim⁹ deū esse trinū ⁊ vnū ⁊ alios
articulos: et gr̄a fidei est rō q̄ arguit eorū;
veritas. s̄. hoc q̄ fides ē rō ⁊ virt⁹. ¶ Ad
q̄rtū dō q̄ sic sup̄ dēm ē. Est fides que ḡna
tur ex nālī rōne: ⁊ est fides que ḡnat ex te
stimonio seu ex scripturaz auctoritate: ⁊ est
fides que ḡnat ī aīa ex lumīe gr̄e. duobus
mōis p̄mis habet fides certitudinē effect⁹
Efficit enī ex certitudine rōnis vel auctori
tatis. ⁊ id ē ex argumēto. Ultimo hō mō ē
fides faciēs certitudinē pur dictū ē. Ideo
fides est argumētū ⁊ p̄ hoc p̄t; respōsio ad
illā opinionē: q̄a dicebat fides ē argumētū
eo q̄ p̄ fidē esset p̄batio: nō enī hoc dicitur
nisi s̄. hūc modū q̄ dicit̄ ē. ¶ Ad aliā opi
nionē qua dicebat q̄ fides ē argumētū
rōne p̄me veritatis. cōcedēdu; ē q̄ rōne p̄me
veritatis fides dicit̄ argumētū. certitudo
seu faciēs certitudinē. s̄ cū obicit̄ q̄ p̄ma
veritas s̄m h̄ magis dicit̄ argumētū: ⁊ dō
est q̄ p̄ma veritas s̄m q̄ in fide facit argu
mentū. i. certitudinē de ipsa. ¶ Nōndū; tñ
q̄ q̄rūdā certitudo est ī aīa p̄pter rei itelli
gibilis euidentia: ⁊ hec ē certitudo p̄ncipio
rum quib⁹ aīa cōsentit: p̄pter se: vt oē totū;
maius ē sua pte: ⁊ cetera h̄ mōi. nō p̄pter ipsi⁹
intellect⁹ iformationē sicut pat; in illo qui
p̄mo audiuisset hoc p̄ncipiū. oē totū maius
est sua pte: q̄a statū h̄ audito cōsentiret p̄p̄
rei euidentia. Quorūdā autē ē certitudo non
p̄pter rei itelligibilis euidentia: s̄ p̄pter in
tellect⁹ iformationē: s̄m quē modū est certi
tudo fidei: sic enī p̄ lumē fidei iformat̄ itel
lectus vt certitudo sit respectu oīū; credē
doꝝ: ⁊ sicut ex illa pte ī p̄ncipiis rei euide
tia est sufficiēs argumētū vt ei cōsentiat in
tellect⁹: ita ex ista pte iformatio itellect⁹ p̄
lumē p̄me veritatis ī fide est sufficiēs argu
mentū vt cōsentiat itellect⁹ ipsi p̄me veritati ī oīb⁹
credentib⁹. Et p̄ hec pat; declaratio illius
opinionis. ¶ Ad q̄ntū dō q̄ nō apparētia
dicit̄ trib⁹ modis. s̄. articuli. bona eterna.
rōnes credendoꝝ. ⁊ respectu istoꝝ trium

fides pōt dici argumētū. i. certitudo. fides
enī est certitudo respectu articuloꝝ; pat
dēm ē. fides ē certitudo bonoꝝ eternoꝝ
que mō nō appent q̄ postea appēbūt. fides
etiā est certitudo oīū; rōnū credendoꝝ. s̄bi
gr̄a. sunt rōnes credendoꝝ valide ⁊ appa
rentes: vt qm̄ deus est ⁊ vn⁹ ⁊ oī potēs: qd̄
p̄bi multis rōnib⁹ p̄bat: ⁊ sūt rōnes credē
doꝝ; nō apparētes ⁊ debiles s̄m humanā
rōnē: vt qm̄ xp̄s est incarnat⁹ ⁊ passus: q̄s
introducit Anselm⁹ in li. Cur deus homo
⁊ alii. tñ hui⁹ rōnes iformate p̄ fidē in fa
sam a deo p̄ ipsū lumē fidei robur accipiūt
vt que videbāt cōgruitatis ⁊ bōitatis solū
esse p̄ lumē fidei videat̄ necessaria: ⁊ h̄ mō
fides est argumētū nō appentiū. faciēs ī p̄a
appentia ī p̄nti: q̄a rōnes que faciūt p̄ fide
que p̄nti nō erāt appentes: p̄ fidē fiāt appa
rentes: ⁊ sic est argu⁹ nō appentiū resp̄cū
credendoꝝ. Un̄ d̄. z. ad Cor. x. Arma mi
licie nostre nō sūt carnalia sed potius deo
ad destructionē munitiōm: cōsilia destrue
tes ⁊ oēm altitudinē extollentes; se aduers⁹
sciam xp̄i: ⁊ ī captiuitatē redimentes oēm
intellectū in obsequiū xp̄i ih̄u. ¶ Ad vlti
mā pat; respōsio. fides enī que fit ex rōe
est respectu rei dubie. fides hō que non fit
rōne: s̄ ex rei euidentia: vel ex iformatione
intellect⁹: non est rei dubie imo s̄m q̄ ē ex
euidentia rei est de re credita ⁊ appenti
sicut pat; in fide p̄ncipioꝝ. Sedm̄ hō q̄ ē ex
iformatiōe itellect⁹ est de re credita s̄ nō
appenti quō est fides articuloꝝ. ⁊ sic patet
rñsio ad obiecta cōtra secundā pte diffiniti
onis. ¶ Ad vltimū hō qd̄ querit̄ de ordīe
ptiū diffinitiōis dō q̄ ordo ibi attendit̄ s̄m
dignitatē. vñ q̄uis cognitio itellect⁹ p̄t
sit origine: q̄ mot⁹ affect⁹. tñ dignitate seu
electione p̄t est affect⁹ q̄ mot⁹ itellectus.
s̄m q̄ distiguit Aug⁹. p̄t electiōe ⁊ p̄ ori
gine. p̄t origine. vt flos fructu p̄ electiōe
ut fruct⁹ flōe. s̄m hūc modū q̄ntū ad ordinē
originis prius est fidē esse argumētū q̄: eē
s̄bam spandaz rez. sedm̄ ordinē electiōis
ecōuerso s̄m q̄ ordinat̄ ab aplo. ¶ Possēt
tñ dici alit̄ q̄ finis fidei q̄ cōprehēdit̄ eter
na: pōt dupliciter cōsiderari in spe ⁊ in re.
in spe de p̄senti. in re de futuro. In prima
q̄ pte diffinitiōis iformat̄ finis ī spe rōne
cui⁹ dicit̄ esse fides s̄ba rez speradarū; In
secūda hō pte iformat̄ finis in re q̄ cōseq̄
rōne cui⁹ dicit̄ argumētū non appentiū

Sic ergo patet descriptio.

Consequenter querit de actu fidei quod est credere. et querit quatuor. **1°** an credere dicat uniuoce vel equooc. **2°** quod sit credere fin intentione generalis. **3°** quod sit credere ut est actus fidei formalis quod est assentire. **4°** de actu fidei materiali quod est cognoscere.

Ad primum sic obicitur in li^o quarto 30. vamsd. fide oia humana et spualia consistunt. fide n agricola incidit tellure. fide nauta puo lig omittit aiaz sua. fide itelligim^o ex no ente ad esse: oia deducta ee dei xitate: quod sonat ei quod dicitur aplos ad Heb. xi. fide itelligim^o aprata esse seculo xbo dei. oia igitur dina et humana dirigimus fide. sed videtur quod fides dicat de his non uniuoce sed equooc: sic spes cu dicitur de tpalib^o ut. i. ad Cor. 9. In spe arat qui arat. et cu dicitur de eternis. na talis spes congruit hui^o fidei. de qua dicitur damascen^o. neque enim agricola incidit tellure sine fide: et si hoc quemodum sit semel ponit a damas. naz termino sel posito non est veredum equooc. **Item** videtur fides et credere f^o quod dicitur de humanis rationibus ut de principiis et conclusionibus aliter accipi quod fides f^o quod dicitur de credendis scilicet de articulis: maxime cum per modum fides sit per probationes: et per bitudinem eorum que faciunt lucem manifestissimam. 2° modo non imo non habet rationem medii nisi prima veritate. **Sed** contra hoc videtur quod dicitur Aug^o in li. 8. q. vbi dicit. Tria sunt genera credibilitum. quedam enim creduntur et non intelliguntur ut historie. alia prius creduntur quam intelligantur ut articuli. alia prius intelliguntur quam creduntur ut vicia. nisi accipiat uniuoce credere: nulla videtur diuisio Aug^o. **Item** querit an credere uniuoce accipiat finem quod est actus fidei virtutis: et fidei informis: et videtur quod non sicut homo non dicitur uniuoce de homine eto et picto: et oculus de eruto et videte. **Item** querit quatuor differt credere cum dicitur demones creduntur. et cum dicitur de despato quod creditur. et cum dicitur de simplici peccatore. et utrumque accipiat ibi credere affectiue aliquo modo: vel tamen cognitiue. **Solo** dicitur quod fides vel credere finem quod dicitur in auctoritate damas. de dinis et humanis nisi fide vna et humana dirigim^o non tenet uniuoce vel equooc. uniuoce non: quia non est eode genere accipit equooc non: quia vbi dicitur quod

credere seu de dinis seu de humanis est adberentia summe veritatis. et ideo quia fit comparatio ad vnum non accipit equooc. Quare dicitur est quod accipit multiplex f^o prius et posterius. Ita enim erit de credere sicut de veritate que multiplex dicitur de veritate creata et increata. per hoc patet solus de spe: quia spes sicut de eternis et tpalibus dicitur f^o prius et posterius. Sicut. n spei de eternis respondet fides de eternis. Ita fidei de tpalibus spes de tpalibus. Eodem modo respondendum est ad illud quod obicitur qualiter accipiat fides de rationibus humanis et de credibilitibus dinis. dicitur enim quod f^o prius et posterius nec obstat quod sit adberentia ex hac parte per medium. ex illa non: quia licet sit dicitur in modo adberendi. respectu tamen est ad veritatem f^o prius et posterius dicitur. nec est simile quod obicitur de homine picto et vero: quia illud f^o metaphoraz dicitur de fide. unde non dicitur equooc credere de formato et informi sed analogice: quia credere formate fidei est veritati amore inberendo in illam tendere. Credere autem fidei informis est adberere eidem veritati: licet amore non tendat in illam sicut credere fidei formate. **Ad** illud quod querit quod differt credere put est hominum qui sunt in peccato et damnato et demonum dicitur quod non dicitur uniuoce nec equooc sed f^o prius et posterius. vbi ad sciendum oia non vult quod dixerunt quodam quod fides in generali sumpta aut est habitus cognitiuus tamen. aut ita cognitiuus quod affectiuis. si est cognitiuus tamen. aut est vniuersalis aut particularis. si vltis aut faciens aut factus. si faciens tunc est ut de principiis ut oia totum maius est sua parte. si factus sic est de conclusionibus. si ita cognitiuus quod affectiuis tunc est affectiuis a quo aut in quod. si affectiuis a quo: tunc est ut fides demonum que est cum timore. Iac. 2. Demones creduntur et contremiscunt. Si affectus in quod tunc dupliciter. aut enim per modum punctionis in quantum pertinet ad viam. aut non. si non per modum punctionis sed contra: tunc est ut eorum qui sunt in peccato mortali. tamen agunt opera de genere bonorum: ut elemosinas et h^o moysi si est per modum punctionis in quantum pertinet ad viam tunc est fides formata: et ita fides et videre accipit de his finem prius et posterius per quosdam gradus.

Deinde queritur quod sit credere generaliter finem quod est habitus gratiui. Ad quod sic Aug^o videtur diffinire quid sit credere. z. ad Cor. 3. sup illud. Tunc quod sufficientes

simus cogitare aliqd a nobis q̄i ex nob. glo
hic attēdāt 7 verba ista ppendāt q̄ putāt
ex nobis esse fidei ceptus; 7 ex deo eē fidei
supplemētū: cōmendāt enī istā gratiā que
nō dat s̄m aliqua merita: sed efficit oīa bo
na merita in qd nō q̄ sufficiētes zc. 7 infra
q̄q; 7 ipsum credere nihil aliud est q̄ cum
assensione cogitare: sic q̄ credere ē cū assen
sione cogitare. s̄ hoc pōt ouenire aliis p̄nci
piis a p̄mo. s̄. p̄ncipiis oīa; scīaz. q̄ nō dif
fert credere put ē nāle 7 ḡuitū. forte r̄nde
bit q̄ addēdū ē assentire p̄pter se: s̄ b̄ ipsū
veruz; est de p̄ncipiis s̄m q̄ p̄ncipia: q̄a cis
assentit p̄pter se. si x̄o dicat q̄ credē sit as
sentire p̄me x̄itati p̄pter se. sic fornicatiōz
esse peccatuz mortale: 7 fidē esse virtutē: 7
penā eternā esse: nō erit creditū. q̄a nulluz
horū est prima veritas. s̄l̄r s̄m hoc incarna
tio passio 7 silia nō credūf. ¶ Itē sup eun
dem locū dicit i glo. q̄ nullus credit aliqd
nisi prius cogitauerit esse credēdū. s̄ credē
nihil aliud est q̄ cogitare zc. q̄ credēs cogi
tar aliqd eē credēdū. q̄ quidā mor⁹ necessa
rio p̄cedit motū fidei: 7 ille nō pōt esse me
ritorius cū nāliter p̄m⁹ mor⁹ meritorū sit
fidei: lic; aliq̄n aliter cōtingat. ¶ Itē euz in
credere sunt duo. cogitare 7 assentire. in q̄
ḡnie ponet credere. v̄l in ḡnie qd ē cogitare
v̄l in ḡnie qd est assentire. Si in ḡnie qd est
assentire. q̄ nō erit demonū fides: q̄a nō as
sentitū veritati eius qd credūt: quia dicit
damas. de angelis malis. Eoz volūtas est
rebellare deo. s̄i x̄o ponat i ḡnie ei⁹ qd ē co
gitare. q̄ fides nō erit habit⁹ motiue poten
tie 7 ita nec virtus. ¶ Ad hoc v̄d q̄ actus
declarat p̄ p̄p̄iā materiā: vt credē p̄ credi
tum. Nō q̄ q̄ creditū est cogitabile ens sup
rōnē p̄mū cui p̄p̄ se dat assensus. In hoc
q̄ dicit sup rōnē sepat̄ ab his quoz est cre
dulitas s̄m rōnē: vt est i p̄ncipiis scīaz. In
hoc autē q̄ d̄r p̄mū sepat̄ ab hi⁹ que sunt
creature. In b̄ aut q̄ dicit cui dat assensus
p̄pter se. sit sepat̄io ab illa cognitione que
pōt esse p̄ viā rōnis: de his q̄ sūt sup rōnē
Credere q̄ ē assentire credito p̄ mō ente sup
rōnē p̄pter se. Ad illud aut q̄ fornicationē
esse p̄cēm 7 hi⁹ nō sūt credita s̄m hāc rōnē
infra r̄ndef cū agef de his que vere sunt
articuli 7 que nō. ¶ Ad illud aut q̄ q̄riē
v̄trū cogitare p̄cedat credere. respōdēdūz
est q̄ semp cogitāe p̄cedit nāliter credere
sed non semp actū. Imo quandoq; p̄cedit

quādoq; comitat. q̄n; subsequit. 7 illud qd
p̄cedit tpe nō est ceptū fidei. nisi accipiat
de cepto eē s̄p̄to. ¶ Q̄ aut p̄cedat ostēditur
p̄ id qd d̄r in Luc de brā virgine ibi 7 co
gitabat q̄lis eēt ista salutatio. ecce cogita
p̄cedēs fidē: tandē cōsentit. Cū dixit post x̄
ba angeli. Ecce ancilla d̄ni zc. 7 nō q̄ i mo
tibus intellect⁹ rōni cōiūcti. nō solū cogita
re est p̄i⁹ natura q̄ sit assentire: s̄ etiā tpe
7 est vltima collatio seu termin⁹ collatiōis
simul etiā cū cōsensu. tamē q̄n; cōtingit
aliter. vel p̄pter lucē manifestissimā vt i p̄
se notis: quale est de quolibz affirmatio vel
negatio. oē totū maius est sua pte: qd assē
titur q̄ cito accipiūt. q̄n; q̄ p̄pter solertiam
exercitati circa hui⁹. Nā exercitati 7 peritū
mediū inueniūt. 7 in p̄specto tpe vel statū
vidēt veritatē. Eodē modo cōtingit i intel
lectu fieri: qui nō est rōni cōiūct⁹: vt in eis
que sunt fidei p̄ lucē interiorē p̄fusa; per
quā satis i quibusdā absq; discussione incli
natur cōsensus in illis est cogitare sil cum
assentire. lic; p̄i⁹ nāliter. 7 sic itelligēdū
est s̄bū Aug. s̄. de p̄vitate nature 7 nō t̄p̄is
Quāq; cogitare ē subsequēs fidei: 7 b̄ cogi
tare est maxime admirariū: de hoc q̄ grā
dei factū est in ipsis qd vix possūt cōcipere
hinc d̄r Aug⁹ i li⁹ de cōfessiōib⁹. Nō suffi
ciēbā cogitāe: 7 cōsiderare cōsiliū dei super
redēptōe generis humāi. 7 p̄ hoc p̄t; q̄ nō
semp p̄exigif deliberatio de credēdo. vt x̄
sit credēdū. 7 deinde q̄ credat. s̄ simul est
cogitare 7 assentire tpe: 7 nō intelligitur
esse ibi duo actus. nisi rōne termi duplicis
7 prior cōformat in cōpositiōe velut opposi
torū. sequēs x̄o trāsit i rē oppositā. s̄. credē
qd cū ita sit. māifestū est q̄liter inttiū. s̄. co
gitare hui⁹ a gratia sit gratū faciente: que
est fides. 7 silr cōsumatio act⁹ que ē credē
¶ Ad aliud respōdēdū est q̄ credere est
in ḡnie ei⁹ qd ē assentire. 7 qd obicit d̄ dia
bolo. v̄d q̄ assentire dupliciter accipif. q̄n; 7
dicit assentire ponere ita esse: 7 etiam ten
dere i illud: 7 sic nō ouenit diabolo: q̄a ei⁹
credere est hoc: s̄ nō iboc. aliq̄n aut d̄r assē
tire ponere ita esse nō t̄n i illud tendere: 7
sic ouenit diabolo. p̄ hoc patz r̄sio ad oīa.
Tertio queritur qd sit
put est act⁹ formalis fidei. ¶ Ad quod sic
Aug⁹. Credere i deū est credēdo amare. cre
dendo i eū ire. credēdo ei adherē: 7 mēbris

eius incorporari. ¶ Sed obiicit cum amare sit caritatis. credere aut in deū sit fidei formate qd̄ ē credēdo amare. ḡ fides formata est caritas qd̄ est falsū. Reliquit igit̄ qd̄ credere i deū nō est credēdo amare. ¶ Item Si quicūq; amat tēdit p affectū in id quod amat. ḡ credēdo i id qd̄ amat tendit. ḡ idē est qd̄ dic̄ credēdo amare ⁊ credēdo in eū ire. ¶ Itē Adherere v̄ esse spei virtutis fm̄ hoc qd̄ dicit̄. mibi aut̄ adherere deo bonuz est. nō ḡ credere in deū; qd̄ est fidei est credendo adherere deo. ¶ Itē Incorporatio mēbroz xpi est vltima vnio aīaz ad deū; sed vltima vnio est p caritate; ḡ in copari est caritas. Ergo credere nō est mēbris dei in copari. ¶ Ad hoc dō qd̄ hic describit̄ act⁹ fidei formate p potissimas dditiones. ⁊ cū sint quatuor hic dditiones. due prime sūt act⁹ fidei fm̄ se. due ḡ vltime sūt ipsi⁹ fidei: s̄ qd̄ coniūḡ ipsi spei ⁊ caritati. prima aut̄ cōditio ē credendo amare. secūda est credendo in eū ire. amare p̄inet ad affectū. ire ad effectū. ⁊ fm̄ hoc distinguit̄ fides formata ab informi. fides enī informis p̄nat affecti one amoris fm̄ qd̄ d̄. i. ad Cor. 13. Si habuerō fidē ita ut mōtes trāserā. caritatē aut̄ nō habeam. zc. Priusq; etiā effectus debiti opis fm̄ qd̄ d̄. i. ad. 2. fides sine opib⁹ mortua est. ideo nō cōuenit ei credēdo amare: p affectū nec credendo in eū ire p effectū. s̄ h̄ uenit ipsi fidei formate. que ē sicut dic̄ apls ad Gal. 5. Opās p dilectionē: qd̄ opās ē uenit ei credēdo i eū ire: qd̄ p dilectionē; uenit ei hec cōditio credēdo amare. sic ḡ due prime dditiones ueniūt fidei formate s̄ se. tertia dditio est credēdo ei adherere Quarta mēbris ei⁹ incorporari. que due cōditiones ueniūt fidei in q̄tū coniūḡ spei ⁊ caritati. In q̄tū coniūḡ spei vt disponēs ad illā uenit ei adherere. Derere. n. p̄me veritati habz fides ex se. sed herere seu ad herere sicut expectare b̄tudinē habet ex spe. In q̄tū ḡ coniūḡ caritati sic disponēs illam cōuenit ei credendo incorporari: fm̄ qd̄ dicit hugo de scō vic. i. sententiis suis. Der fidē mēbra efficiuntur. p dilectionē viuificamur. p fidē accipim⁹ vnionē. p caritatē accipim⁹ viuificationem. ¶ Ad id qd̄ obiicit qd̄ amare est caritatis. dō fm̄ Aug. qd̄ amāe dicit̄ cōter fm̄ qd̄ quilibet virtus diffinit̄ p amorē a b̄o Aug. ⁊ scdm̄ qd̄ amor d̄ p̄me caritatis i fide. Amor b̄tudinē i spe. amor

bonitatis in caritate. alio d̄ amor spāliter scdm̄ qd̄ dicit̄ qd̄ est amor bonitatis vt bonitatis: s̄ hoc amare dicit̄ duobus modis ḡnāliter ⁊ spāliter. dō igit̄ qd̄ cū dicit̄ credere in deū est credēdo amare. amare nō sumit̄ ibi spāliter fm̄ qd̄ est bonitatis in q̄tū; bonitatis: qd̄ hoc mō amare est caritatē: s̄ d̄ amare generaliter scdm̄ qd̄ est respectu caritatis prime in q̄tū bona ⁊ delectabilis ē virtuti rōnali. ¶ Ad secūdū dō qd̄ in deū ire ē dupliciter p affectū ⁊ effectū. Amare ḡ deū; ponit ire in deū p affectū ⁊ effectū: s̄ nō ponit ire in deū p effectū. ⁊ ideo non supfluit qd̄ dicit̄ credēdo in eū ire. ¶ Ad vltia duo patet R. qd̄ licz adherē deo ⁊ incorporari cōueniāt spei ⁊ caritati p̄ncipalit̄. nihilomī tamē ueniūt ipsi fidei fm̄ qd̄ coniūḡ eis.

C Onsequenter

querit̄ de actu fidei māli. Nam credere dicit̄ formaliter assenti re. materialiter cognoscē fm̄ qd̄ dicit hugo. fides in cognitiōe habz materiā. in affecti one s̄bam. ⁊ circa hoc querit̄. ¶ p̄ an i p̄nti sit aliter cognoscē deū; qd̄ p fidē. ¶ 2. qd̄ sit cognoscere p fidem. ¶ 3. qd̄ sit p̄ms credere vel intelligere.

Quantum ergo ad p̄ms queritur vtrū sit aliter cognoscere deū in p̄nti qd̄ p fidē. Ad quod sic Aug⁹ in li. de videndo deo inter videre ⁊ credere hoc distare dicimus. vident enī p̄ntia. credūt aut̄ absentia. Presentia aut̄ intelligim⁹ in h̄ loco dca que p̄nto sunt sensib⁹ seu corpis seu aī. si ḡ ipse deus in p̄nti nō cognoscit̄ nisi ut absens et nō vt p̄ns. Relinqt̄ qd̄ non cognoscit̄ nisi p fidē. Qd̄ at nō cognoscit̄ nisi vt absens pbat̄ p Amb. cui⁹ auctoritatē ponit Aug⁹ in li. de videndo deo: deus cū absens putat̄ videt̄. cū p̄ns ē nō videt̄. Ergo nō cognoscit̄ nisi vt absens. ¶ Cōi. Cognoscit̄ p nālē ratiōez vt habet. i. ad Ro. ¶ Itē cognoscit̄ p donū itellect⁹. ⁊ p donū sapie. Cognoscit̄ etiā in raptu sicut cognouit̄ Paul⁹. 2. Cor. 12. Ex his relinqt̄ qd̄ aliter cognoscit̄ qd̄ p fidē. ¶ Solo dō qd̄ dens aliter videt̄ i p̄nti qd̄ p fidē. ⁊ ad illud qd̄ obiicit̄ dō qd̄ deus dicit̄ abesse duob⁹ modis. vno qm̄ non est p̄ns p spēs: ⁊ hoc mō videt̄ p fidē. alio cū; nō est p̄ns fm̄ imēstratē sue substantie ⁊ virtutis ⁊ h̄ mō est absens ipsi creature

et hic et in patria: quia non apprehendit immensitatem. utroque modo intelligit auctoritas Ambrosii. cum absens putatur videtur. cum praesens est non videtur: quia licet hoc modo non absit sed re: absit tamen secundum reputationem. secundum quod dicit Augustinus ex ponens verbum Ambrosii in libro de videndo deo. Cum absens inquit putatur videtur. nota quod non dicitur cum absens est sed cum absens putatur. nisi enim est absens qui celum et terram implet. neque spaciis intercludit parvis neque magnis distans. ubique totus est et a nullo contineatur loco hoc qui excedit metem intelligit videtur deus; etiam cum absens putatur. Ex his ergo patet quod cum dicit Augustinus quod creditur absentia. vocat absentiam quod non est praesens per spiritum. Quando autem postea dicitur quod deus nunquam videtur nisi absens verum est nisi absens vel secundum spiritum vel secundum immensitatem suam.

Queritur postea ^{quod sit} ^{cogno} scere per fidem. Nam si dicitur absentia credi: praesentia videri. cum imaginatio et memoria sint rerum absentium: imaginari et memorari erit credere quod est falsum. quod non est propria dicitur inter videre et credere: quia videtur praesentia creditur absentia. **Item** videtur quod cognoscere per fidem idem sit quod scire. Augustinus in libro de videndo deo assumens illud. i. Job. 3. Quod cum apparuerit siles ei erim. ita dicit scire se dicit quod nunc factum fuerat. nec videndo sed credendo cognouerat. quod credere est scire. et cognitio fidei est scire. **Item** Augustinus in eodem scriptura nostra consistit ex rebus visis et creditis. **Contra.** Triplex est acceptio intellectus. opinio. fides. scire. fides dicitur acceptio super opinionem et infra scientiam. ergo fides non est scientia vel opinio. **Item** est videre per spiritum. et est videre per speculum in enigmate. secundum quod dicitur. i. Cor. 13. Videmus nunc per speculum in enigmate. tunc autem facie ad faciem. sed credere est videre per speculum seu in enigmate. Ergo credere est videre. ergo non distat credere et videre. **Non ergo** verum dicit Augustinus. Qui dicit videtur praesentia creditur absentia. **Ad hoc** respondendum est secundum Augustinum in libro de videndo deo ubi dicit. non quia dixi quia absunt a sensibus nostris ea crederi sic accipiat ut inter illa deputetur que aliqui viderimus. et nos vidisse retinemus: ceteri quod sumus quibus tunc non praesto sunt cum recollant a nobis: neque enim inter credita sunt in visis reputantur. videre enim est sensu corporis vel intuitu mentis rem respicere. credere vero est quod in conspectu mentis vel corporis nunquam assidue recolitur. et per hoc patet quod

cognoscere fidei non est idem quod remissioni vel imaginari: quia cum dicitur Augustinus quod creditur absentia intelligit absentia que nec sensu corporis nec intuitu mentis conspicitur quasi prius visa. sic autem absentia non sunt de quibus est memoria vel imaginatio. **Ad illud** quod obiicitur quod videtur idem esse fides quod scientia. unde quod scientia dicitur stricte cognitio per causas et hoc modo cognitio fit veli non est scientia. Alio dicitur scientia cognitio rei per intellectum et hoc modo dicitur coiter: secundum quem modum dicit Augustinus quod per corpus videtur nisi mens adsit que talia nuntiata sunt suscipiat nulla possunt scientia ostendi. Tertio modo dicitur scientia communissime secundum quod apprehendit cognitionem per fidem et cognitionem rei per visionem secundum quod dicit Augustinus in libro de videndo deo. **Constat** scientia nostra ex rebus visis et creditis: sed in his quae vidimus vel videmus nos ipsi testes sumus. In his autem que credimus aliis testibus movemur ad fidem: cum earum rerum quas nec videmus nec vidisse nos recolimus. **Unde** tur liget in vocibus vel in litteris vel in quibusdam documentis quibus visis non visa credamus. non pro immerito scire nos dicimus. non solum ea que vidimus vel videmus verum etiam que idoneis testibus vel testimonio credimus. **Ad ultimum** dicitur quod videre aliquid dicitur duobus modis proprie videre. scilicet aliquid in se: et improprie videre aliquid in alio. et per modum videre non dicitur credere. **Unde** modo dicitur. ubi Augustinus. Si scire nos incongruent dicimus illud quod certissimum credimus hinc factum est ut etiam recte credita. et si non adsint sensibus nostris videre mere dicam. tamen proprie sicut ipse dicit creditur illa que absunt a sensibus nostris. sed videtur idoneum testimonium quod eis prohibetur. videtur autem illa que praesto sunt unde et praesentia notantur vel a se vel corporis sensibus. et ponit exemplum ut hanc lucem corporis sensu: et mea voluntate sensu a se meo video. Si quis homo mihi indicet voluntatem suam cuius vox mihi praesens est: tamen quia ipsa voluntas quam mihi indicat latet sensu corporis et a se meo. credo non video. dummodo non recipiam vocem eius. per idoneo teste: quia si existimarem metiri non esset testis idoneus et ideo non crederem.

Queritur postea ^{utrum} ^{sit} credere quod intelligitur an e converso. et obiicitur quod sic. **Dis** fides ex auditu interiori vel exteriori est. ergo prius est intelligere quod est quod dicitur quod credere. prius enim est creditum intelligere quod credere. **Item** Augustinus super illud. 2. ad Cor. 3. Non quod sufficientes sumus. etc. nullus quippe

colectionē singulariū ad vñ est p̄ma n̄sio
intellectualis. sc̄dm collectionē silis ad silē
visio secunda. p̄ collectionem effectus ad
causam visio tertia.

Distea queritur

de obiecto fidei p̄ hūc modū. **1°** p̄
vtrū obiectū fidei sit falsum aut verū tm̄.
2° vtrū verū apparēs. **3°** vtrū uez qd̄
est scitū. **4°** vtrū verū an necessariū; an
contingens. **5°** vtrū cōplexū aut in cōplexū
6° vtrū verū creatū uel increatū.

Circa primum sic p̄cedit
fides ē cer
tior h̄it̄ q̄ sit sc̄ia. sc̄ia enī est eius cui adhe
ret intellect̄ p̄ mediū. fide x̄o ei⁹ cui adhe
ret sine medio. **1°** Itē; intellectus q̄ dicit̄
p̄ncipiorum adheret sine medio; s̄ tamen
veritati create. fides autem veritati incre
ate. ergo cum sc̄ia q̄ est h̄itus minus certus
sit tm̄ ueroz. fides erit tm̄ ueroz. **2°** Itē
fides est tm̄ articuloz uel eoz que habēt
reduci ad articulos. s̄ hec oia vera sūt. q̄ zc̄
3° Itē. Per fidē fit p̄ima assimilatio p̄me
veritati. q̄ fides nō ē falsi. **4°** Itē. fidei suc
cedit visio et nō erit tūc sub visioe nisi qd̄
nūc est s̄ speculo. et q̄ qd̄ s̄ speculo ē erit
s̄ visione. s̄ nihil videbit nisi uerū. q̄ zc̄.
Cōtra. spei videt̄ s̄esse flm̄: ut in illo qui
sperat se habiturū vitam eternā et ita non
erit. q̄ et fidei pari rōne. **5°** Itē. Uolito ex ca
ritate p̄t̄ s̄esse flm̄: ut contigit i ap̄lo qui
uoluit ire ad hispanos et nō iuit et inde ut
p̄i⁹. **6°** Itē. Dabzāā credidit q̄ esset imola
turus filiū suū et uoluit id ipsū: et sicut me
ruit uolēdo: ita meruit credēdo. uolēdo. n̄.
meruit q̄ ex caritate uoluit: eadez rōne ex
fide et uere credidit. **7°** Itē. Corneli⁹ credidit
x̄pm esse incarnādū et ita x̄ps erat incarnat⁹
q̄ credidit flm̄. **8°** Itē. Obicit̄ de eo q̄ cre
dit corp⁹ x̄pi esse qd̄ ab eo sumit̄ nō tamen
est q̄ nisi credēt nō adoraret et ita credit
falsū. **9°** Itē. Dabzāā credidit x̄pm eē icar
nandū. s̄ d̄ Ro. 5. Comēdat aut̄ de⁹ carita
tem suā in nobis. glo. i. fuit et alius modus
deo possibilis. s̄ null⁹ miserie n̄cstre sanāde
suenientior. Cōtingat q̄ q̄ x̄ps nō icarnef
si q̄ habzāā credidit ip̄m icarnādū: nec x̄ps
incarnat⁹ est nec icarnabit. fidei q̄ habzāe
s̄bfuit flm̄. **Ad hoc** d̄ q̄ fides non ē nisi
de uero. et rō hui⁹ est ex p̄te intellect⁹ q̄ q̄rū
in se est rect⁹ est. et tūc maxime cū ē in p̄mā

veritatē ad quā natus est. s̄ hoc nō p̄t̄ nisi
sustentē et firmē aliquo lumē desup̄ ue
niente quod q̄dez est fides ab ipsa luce p̄i
me ueritatis: et quia lumē p̄ime ueritatis
non potest subesse falsitas. ideo fides non
potest esse nisi d̄ uero. **Ad illud** qd̄ obii
cū d̄ spe d̄ q̄ motu spei non sperat aliq̄s
se habiturū vitā eternā nisi fm̄ exigentiaz
meritoz et p̄senerētiam. et ita spei uirtuti
nūq̄ s̄best flm̄: q̄ enī aliter sperat se hiturū
vitā eternā p̄sumit et nō sperat spe et uere
Ad aliud d̄ q̄ nō est silē de caritate et
fide: q̄ caritas nō respicit rōnē ueri et flī
sed boni et mali. et p̄t̄ esse caritas circa bo
nū qd̄ nō est uolēdo illud. cū. n. dicit̄ bonū
est aplm̄ ire ad hispanos. nō seq̄: q̄ si bo
nū est et uerū est. q̄ hoc uerū est nō ē ibi
copula p̄ntialitatis s̄ tm̄ enūciatiōis: s̄ est
dicere nō copulat actū et simplr sed hiturū
cōditionaliter: ut cū dicit̄ pasca ē puleh̄ri
mū tēp⁹. ois homo timet i mari. **Ad aliud**
d̄ q̄ habzāā sicut uoluit imolare filiū ira
credidit se imolatū: illud enī credere siē
dicit̄ nō fuit mot⁹ fidei s̄ li. ar. cū n̄ sit mot⁹
fidei nisi circa articulos: et circa ea que ad
articulos possūt reduci. **Ad q̄rtū** soluit̄
distinguedo tria tpa. s̄ tps ante icarnatiōz
et tps post icarnatiōnē. et tps icarnatiōis.
In tpe ante icarnatiōnē distate simplr
opoz ebat credere x̄pm incarnādū. p̄ tpe
x̄p⁹ icarnatiōnē distate: p̄dicatiōe aplozū
diuulgata: et sm̄ōe cōfirmato a deo: p̄ sequē
signa opoz ebat simpliciter credere ipsuz
incarnatū. s̄ tpe medio sp̄uales uiri quozū
erat signare tpa s̄ d̄ca p̄phaz̄ non crede
bant simplr ipsū eē icarnādū: s̄ si nō erat
incarnat⁹: unde arguūt iudei p̄ Jere. 8.
qui nō cōsiderauerūt tps. vñ dicit̄. Nilū in
celo cognouit tps suū zc̄. popul⁹ aut̄ me⁹ nō
cognouit iudiciū d̄ni. **Ad illud** qd̄ obii
citur de hostia d̄ q̄ nō debet q̄s simpliciter
credere s̄ illa forma eē corp⁹ x̄pi: sed s̄ cō
ditione. s̄ si facta sunt ea que exi gūt fm̄ for
mā traditā a x̄po et ab ecclia. Ad ultimum
qd̄ obicit̄ de habzāā dicit̄ qd̄ q̄ ipse cre
didit icarnatiōnē: et nō x̄pm icarnādū.
Ad d̄tra. i. ad Co. sup̄ illud. Dēs eādē
escā zc̄. glo. In signis itaq̄ diuersis eadem
ē fides tpa opa uariata sūt: fides nō. q̄ illi
x̄pm uerū passuz crediderūt. nos at̄ uenit̄
se et passū esse. **Aliter** dicit̄ alii q̄ mot⁹
habzāe habebat duas b̄titudines vñā ad

habitū fidei que est cā eius: et f^o hāc habi-
tudinē dicūt nō eē dependēs de futuro cū
beat secū suā cāz. **A**liā autē hēbat ad suā
māz. s. ad creditū qd nō habet definitam
veritatē. vñ motus fidei licet esset i illud
nō tamē necessario erat in illud. **A**lii autē
dicūt q licet xps nō incarnaret tñ habraaz
credendo xpm incarnādū esse nō credidit
falsū s. verū. Nō enī sequit si xps est incar-
nandus: incarnabit: nec sequit si nō incar-
nabit nō est incarnādus. sicut nō sequitur
si antexps ē futur^o: erit. neq si nō erit: non
est futur^o. De ml^{ti} enī dicūt q futura sūt
et vere: que tamē nō erūt. cū enī dī hoc ē fu-
tur^o: nō est sensus: hoc erit. sed sensus ē hoc
ordinatū est esse in rez nā: seu q hoc erit ē
ordinatōis exit^o in esse. Cū hō dī h futur^o
est fit enūciatio de ordinatōe exit^o v^l eue-
tus: nō de exitu ordinatōis. et cū dicūt hoc
erit: fit enūciatio de exitu ordinatōis: non
de ordine exitus. Est autē duplex ordinatio
necessitatis naturalis: et ordinatio congrui-
tatis seu ouenientie. vnde qñ ysa. dixit de
ezechia q esset moriturus: nō dixit s. m. qz
nō dixit hoc de exitu ordinatōis: sed de or-
dinatione exit^o: qz in nāli ordinatione ita
ordinatū erat q ezechias moreret: et q nō
fuerit mortu^o fuit a sūma cā que nō muta-
uit ordinationē s. poti^o exitū ordinis. Eodē
mō cū dī xps nō est incarnādus: nō idē valz
ac si diceret xps incarnabit: q enī xps incar-
naret fuit ordinatio congruitatis seu oue-
nientie. tale enī peccatū. s. pmi parētis talē
regrebat medicinā: vt sicut mors p feminā
vita p feminā. sicut mors p lignū: vita per
lignū. sicut ad imaginē dei formati: ita ad
eius imaginē reformati et hī. multa ponit
Ansel^o in li^o cur de^o hō. et hec ē ouenientia
de q loq^o Aug^o in p̄dicta auctoritate. Nul-
lus modus sanāde nre miserie cōueniētior
Qui q̄ vīc xpm incarnādū nihil aliud dicit
q̄ ordinatōez congruitatis qua xps incarna-
ret: et hoc semp verū est etiā si xps nō incar-
naret. et hoc ē qd credidit habraā et ita sp̄
verū est et hoc est articulus. **S**i autē querit^o
nōne credidit q xps incarnabit et ita falsuz
q id est exitus ordinatōis nō ordinatio: et
hoc nō ē articulus simpl^r: sed incarnabit f^o
q dicūt pphete.

Queritur postea vtrūz
fides
sit de apparētib^o siue de visis et videtur q

sic p h q petr^o videbat xpm pati: et tñ idē
credebat. q̄ fides est de visis. Sed ad h rñ
vel q̄ fides virt^o nō dicit esse in petro ex
eo q̄ videbat hoiez pati. s. ex hoc q̄ crede-
bat deū esse qui patiebat. Præterea h que-
ritur vtrū visio fidē euacuet. **A**d qd sic
Job. i. 4. **V**ado vobis pare locū ibi dīc glo-
aug. eat dñs et paret locū. eat ne videat. la-
teat ut credat. tñ enī loc^o parat si fide in-
uat. credat desideret ut desiderat habeat
Desideriū dilectōis p̄patio māsiōis. ex hoc
arguit si oportet q̄ deus lateat ut credat.
q̄ ipsa visio euacuat credulitatē. Ergo cūz
petr^o videret xpm pati nō habebat fidem
passionis. **I**te sicut scia euacuat opiniōz
cū aduenit: ita euacuat fidez: qz scia ē co-
gnitio p̄fecta. cū autē venerit qd p̄fectū est
euacuabit qd ex pte est. q̄ cū brā hgo habu-
erit sciaz q̄ cepit sine virili semīe In brā
virgine euacuabat fides illi^o articuli. **C**ep-
tus de spū scō. q̄ nec i brā h gine nec i pe-
tro fuit fides oīz articuloz. **I**te cū visio
glorie euacuet fidē. paulus autē rapt^o ē usq̄
ad visionē glorie: qz vsq̄ ad tertiū celū. **H**
est usq̄ ad tertiū gen^o visiois qua vident^o
res p sui p̄sentiaz sicut dīc aug^o. q̄ in paulo
euacuabat fides. Relinq^o igit^o q̄ fides nō
cōpatit^o secū visionē sensibile nec intellectu-
alē nec sciam. **C**oñ. Cognitio intellectina
de aliquo nō euacuat sensitiuā cognitioez
q̄uis sit certior cognitō: nec ecōuerso. ergo
nec cognitio fidei euacuabit cognitionem
sensibile q̄uis sit certior nec ecōuerso. q̄ pe-
trus poterat sil xpm videre pati p sensu et
credere p intellectū. **I**tem aliq̄ sciēs scia
demonstratiua eclipsem solis si postea sciat
sciētia sensitina vel expimētali: idē nō eua-
cuat scia hec p illā nec ecōuerso. imo magis
vna p̄ficiē ab alia. q̄ scia cētior: nō euacuat
min^o certā de re eadē. q̄ mlto forti^o nec scia
expimētali de conceptu filii dei euacuabit fi-
dē in brā h gine. **I**te scia p̄pē qd de re nō
euacuat sciam qz q̄uis illuminosior sit illa
q̄ nec visio rapt^o pauli: q̄uis illuminosior
scit euacuabit visionē fidei in paulo. **I**te
si aer illuminet lamie ignis et postea adue-
niat lumē solis adhuc tamē remaneat lamie
ignis. licz nō appareat. q̄ cū oīs scia et cog^o
sit p aliquā lucem interiorē s. l^o rōne maior
cognitio nō euacuabit minorē q̄tū ad s. b. z
sicut nec luminositas. **P**reterea queritur
c^o mōi cognitioez euacuet fides et a c^o modi

cognitione euacuet. **S**olo ad hoc ultimū est: vbi q̄ quedā cognitiōes sūt que prinet ad diuersas vires. Quedā t̄o sūt que prinet ad eadē vī. Ubi sūt cognitiōes ptinentes ad diuersas vires indistincte vna non euacuat alterā. vnde nec cognitio intellectiua euacuat sensitiua: pari rōne nec cognitio fidei que prinet ad intellectū in petro euacuat cognitiō; s̄ vī vī vī ecōuerso. vbi q̄ sūt cognitiōes ptinentes ad eadē vī distīguendū ē: aut sūt coordinate aut nō sūt coordinate. Si aut nō sūt coordinate s̄ sūt fm diuersas vias. vna nō euacuat aliam quā vna sit certior alia. et hec ē rō q̄re scia speculatiua nō euacuat scia; expimēti. vī scia ppter qd sciam. Quia quāis sint cognitiōes eiusdē quāis et prinetes ad eadē vī. s̄ stelle ctuaz. Sicut et fortiori rōne nec scia expiētie de cōceptione seu semē euacuat fidē de eodē in b̄tā v̄gine. nec vīstio ī raptu pauli euacuat fidē ī ip̄o: cū ī b̄tā virgīe cognitio que est p̄ expiētiā: et cognitio que est fidei nō sūt coordinate vt vna sit ad aliā. Sicut ī paulo. Ubi t̄o cognitiōes coordinate sūt vt vna sit ad aliā ordinata sicut terminus et ea que sūt ad t̄minū. Et ea que sūt ad t̄minū p̄pinq̄: et ea que sūt ad t̄minū remotius vna euacuat aliā. s̄ illa que ē terminus: illam que ē ad illū terminū. et illa que est ad terminū p̄pinq̄: illa que est ad terminū remoti. t̄n ī hoc ē vīra q̄ vbi sūt cognitiōes coordinate vt terminus: et ea que sūt ad terminū. Illa que est terminus simplr euacuat illā que est ad terminū. s̄bi gratia scia et opinio ordinat. sed scia ē terminus. opinio t̄o ad terminū. Opinio enī ordinat ad sciam sicut ad suū terminū ī via. Ideo adueniēte scia de aliquo simplr euacuat opinio de illo. sicut vīstio est terminus: fides t̄o ē ad terminū. Est enī fides ad vīstionē que est terminus in patria. Ideo adueniēte vīstione euacuat fides vīstionē glorie. **U**bi t̄o sūt vīstiones coordinate ad terminū p̄pinq̄: et ad t̄minū remoti. Illa q̄ ē ad t̄minū p̄pinq̄: euacuat illā que est ad terminū remoti: nō simplicit̄ sed s̄ qd. s̄bi gr̄a. in s̄i de formata et iformi. fides enī formata ē ad t̄minū vīstionis. s̄ glorie p̄pinq̄: fides t̄o ī formi remotius: et adueniēte fide formata que ē p̄pinq̄: euacuat fides informi: que est remotior s̄ modū nō fm s̄bam: s̄ quid et non simplicit̄ sicut patet ex sup̄ dictis

in precedenti.

Dostea queritur vtrū; scitū; potest eē s̄bm fidei. et videt q̄ sic: ga petr̄ tpe passionis videbat eū pati ocul̄ corp̄is q̄ scia sensitia sciebat istū pati et idē cred̄bat. q̄ idē erat scitū et creditū. **I**te petr̄ scit qm̄ s̄i s̄bm patif iste patif demonstrato x̄po qui ē filius dei: s̄ petr̄ scit s̄bm pati. q̄ scit ip̄m pati. Preterea credit istū pati: qm̄ credit filiū dei pati: et iste est filiū dei. q̄ credit istū pati: et ita idē scit et credit. Sicut sic hic petr̄ et iacob et x̄ps et iste hō ē certificatus q̄ aliq̄s d̄ istis est x̄ps filiū dei: s̄ nescit quis. demonstrato x̄po: p̄p̄oif ei hec p̄p̄ositō iste homo est x̄ps filiū dei. cōstat q̄ non pot̄ r̄ndere verū est uel s̄m est: ga nescit vtrū; demonstrat ei dei filiū an nō. R̄ndebit q̄ p̄ba. Unde sic. iste r̄ndet p̄ba ad istam p̄p̄ositionē et s̄ sciam. q̄ dubitat illam eē verā q̄ ip̄e dubitat ei dicitur. et ita ip̄e dubitat istū hominē eē verū dei filiū. s̄ ip̄e idē credit: ga ip̄e ē fidelis. q̄ idē est creditū et dubitātū ab isto. q̄ eadē rōne poterit idē: eē scitū et creditū. **I**te posito q̄ aliq̄s p̄bus habeat scia; dei p̄ nāles rōnes. sicut dicit̄ Ro. s̄. Inuisibilia dei etc. et p̄ modū recipiat illuminationē fidei a deo. Cōstat q̄ nō obliuiscit rōnes quas pat̄ sciebat: s̄ pat̄ sciebat p̄ rōnes deū esse. q̄ nūc scit. q̄ idē scitū et creditū. **I**te sicut dicit tulli. Vox omnīū ē vox nature. s̄ deū esse ē vox oīū. q̄ deū; eē naturaliter scitū ab oīb̄: et est creditū per fidem: quia est articulus fidei. q̄ idē est scitū et creditū. **C**oii. Supueniēte maiorū lumīe cessat min̄ lumē q̄tū ad actū suū: sicut patet in lumē solis respectu lumē lune et stellaz. q̄ multo magis adueniēte lumē solis iusticie p̄ gr̄am fidei ī aīa hoīs: cessabit lumē rōnis nālis seu scie. q̄ nō poterit idē; esse scitū et creditū. **I**te per fidē assentit homo ip̄e x̄itati ppter se et sup̄ oīa. q̄ non assentit ppter rōnes humanas. q̄ rōnes nō faciūt cognosci p̄mā x̄itatē ubi est fides. q̄ nō est possibile idē esse scitū et creditū. **I**te si ego diligo deū ppter tp̄alia: adueniēte caritate cessat illa dilectio: q̄ a simili. si ego cogisco deū esse p̄ nāles rōnes: adueniēte fide cessabit illa cognitio. **A**d h̄ dī x̄erūt qdā q̄ cognitio dei multiplex ē. est. n̄ cognitio inata et est cognitio superaddita. Cognitio inata est naturalis. superaddita

accidēialis. Innata seu nāl cognitō dupl'r
est ī hoīe ante pēc'm ut ī adā erat cognitio
f^m quā apte cognoscebat deū ī creaturis.
Post peccatū; ut in nobis qui p speculum
et enigmatē deū videm⁹; et assignat dnam
inter cognitōnē hāc et illā qualis est iter
suppositōnē et dignitatē. dignitas enī nō
indiget aliqua pbatōne uel p'suasiōe: sicut
est hoc pncipiū. oē totū; mai⁹ est sua pte in
geometria. Suppositio nō indiget ad min⁹
leui p'suasiōe: sic ista ppositō ī geometria
a pūcto vsq; ad pūctū; rectā lineā ducit. sic
dicūt differre cognitōnē de deo innatā in
homīe ante pēc'm et p⁹. Cognitio autē sup
addita aīe est tribus modis. Est enī; cogni
tio que acqrit p naturales rōnes: quales; ha
buerūt pbi. et est cognitio que inītit testio
niis scripturaz uel miraculoz: sicut dicūt
esse ī fide informi. Et cognitō que ē illum
nationē a deo que inītit pme xitati tēdēs
in illā: et hec est fidei formate. nō est q̄ in cō
ueniēs q̄ idē sit fatū cognitōe innata: et cre
ditū cognitōe supaddita. et icōueniēs eēt
q̄ idē esset fatū et creditū cognitōe innata
uel supaddita. Quia in eodē q̄ne cognitio
cētior euacuat min⁹ certā. Alii dixerūt al'r
q̄ cū fides sit de nō apparētib⁹. Impossibi
le est idē enūciabile scitū esse et creditū. Et
ad illud qd̄ de petro obiicit dicūt q̄ h̄ est
fl'a. petr⁹ scit istū pati d̄ deo. imo tm̄ credit
qm̄ dicūt q̄ h̄ pnomē iste positū s'btatiue
psonale est: et idē est ac si diceret petr⁹ scit
hāc psonā pati. sed bñ cōcedūt eā f^m q̄ in
telligit de re. Ad aliud obiectū dicūt q̄
hec est falsa. petrus scit q̄ si ihus patif iste
patif: qm̄ petr⁹ sit aīcedēs sed nō scit cōse
quēs. et ideo nescit illud. qm̄ si hoc pnomē
iste tēf' s'btatiue fl'a ē: qm̄ f^m h̄ ē psonale. si
adiectiue vera est: et f^m hoc dicūt q̄ nō va
let ista argumētatio. petr⁹ scit istū hominē
pati. q̄ scit istū pati. Ad vltimo obiectū;
dicūt q̄ iste dubitat hāc ppositō; eē verā
et dictū eius esse verū; nō tamē dubitat h̄
dictū: qm̄ nescit q̄ hoc sit dictū eius: qm̄ ne
scit s'g'g'ionē. nescit enī vtrū demōstratur
dei filius vel nō. sicut aliq; bñ rñdet. pba
ad istā ppositōnē. mare⁹ est tolli. ignorās
vtrū illa noīa sint noīa eiusdē an diuersoz
et tamē nō dubitat dictū hui⁹ ppositōnis.
Si q̄ hec solatio nulla sit pbatōr multipl'r
sic p. petr⁹ videt istū demōstrato xpo: et vi
det ei⁹ passioē. q̄ videt hoc totū xpm̄ pati

et ita scit h̄ totū; q̄ scit h̄ eētiale xpm̄ pa
ti. Pretea cū dicat. petr⁹ scit istū; pati. h̄ p
nomē iste aut significat aliquā formā circa
suū suppositū. aut nullā. si aliquā aut dīnā
aut hūanā. Non ē rō q̄re pot' dīnā q̄ hūa
nā nel ecōuerso. h̄ cōstat q̄ nō s'g'g' utraq; q̄
nullā: maxie cuz sit pnomē sbaz mere s'g'g'z
Ex hoc sequit q̄ hec ē vera. petr⁹ scit istū;
pati: ex quo non s'g'g' ibi aliq' forma dei. ¶
Itē petr⁹ scit si chimera patif: et ipsa patif
Itē scit si brunell⁹ patif: et ipse patif. et sic
de oib⁹ aliis. q̄ pari rōne scit q̄ si ihus patif
ipē patif: qd̄ tamē ipi negāt. ¶ Propter h̄
dicūt alii q̄ ista solutio nō valet: et dicūt q̄
in hoc casu idē est scitū et creditū. et dicūt
q̄ petr⁹ scit istū pati demōstrato xpo: seu in
telligat d̄ deo seu d̄ re: et credat idē. S; f^m
aliā appbēsiōnē credit: f^m aliā scit. Qm̄ fm̄
q̄ appbēdit istū; sub formis visibilibus
scit istū; pati. f^m q̄ appbēdit ipm̄ sb̄ forma
dīnā credit ipm̄ pati. sic solet dici de illo q̄
interfecit patrē platonis et aufugit: h̄ post
multū tps rediit ita alcat⁹ q̄ plato nō cog
nit eum: et adept⁹ est familiaritatē platonis
f^m hoc vez est q̄ plato odit et diligit istū;
f^m diuersas appbēsiōes: qm̄ f^m q̄ appbē
dit eū in statu in quo est: diligit istū. S; fm̄
q̄ appbēdit eū sb̄ imaginariōe in q̄ vidit
eū qm̄ interfecit patrē sic odit eū: et ita eum
de odit et diligit fm̄ diuersas appbēsiōes.
Eodē mō idē scit et credit. hec opinio cor
dat cū prima. illa tñ opinio fl'a est ī hoc q̄
dic q̄ fides informis inītit auctoritati scri
pture et miraculis. Quia sic ostensū est sup
qōne de fide informi. fides informis inītit
pme xitati ppter se ei assentiēdo q̄uis nō
moueat ī illā. q̄tū; nō ad cetera vtrū hēat
veritatē pat; ex ca⁹ pcedēti. ¶ Dicēdum q̄
pleni⁹ q̄ nō ē icōueniēs idē eē scitū et credi
tū: f^m aliū et aliū modū: nec idē creditū esse
et sensatū f^m aliū et aliū modū: sicut nō est
icōueniēs q̄ idē sit sensatū et intellectū f^m
modū aliū et aliū. vñ petr⁹ idē sentit vidē
do et credēdo f^m modū aliū et aliū: q̄a pso
na xpi cōsiderata ī forma hoīs videbat: sed
f^m formā dīnā credebat. Idē q̄ videbatur
et credebat: h̄ mō alio et alio. Silt in pbo ve
niente ad fidē idē ē scitū et creditū. h̄ scitū
p cōparatiōnē ad rōnē: creditū p cōparatiōnē
ad pma xitātē cui inītit ppter ipā. Scitū
est q̄tū ad speculatiō; h̄ creditū q̄tū ad h̄
q̄ inītit pme xitati. ¶ Ad illud h̄o quod

obicit de aduētu maioris lumis: et ad illud
quod dicitur obicit quod per fidei assentit homo prime ve-
ritati propter se per se ex predictis. Ad vol-
tū et quod obicit de dilectione propter te-
poralia dicitur quod hec dicitio propter potest notare
causam motiua non finalē. et hoc modo finis est quod dile-
ctio dei propter temporalia cessat aduenire cari-
tati ipsa sunt causa motiua per modum incitāt ad di-
lectionem dei. Eodem modo rationes naturales sunt
causa motiua in habente fidem per modum
incitantis ad assentiendum prime veritati propter
se non tamen cum inuisione ad illas. vel potest notare
causam finalē. et hoc modo verum est quod adueniente
caritate cessat dilectio dei propter temporalia. ita
etiam aduenire fide cessat cognitio dei propter
rationes naturales: quia non constituitur in illis finis. ces-
sat ergo in quantum constituebatur in illis finis.

Consequenter ^{querit utrum} ^{obicit}
dei sit verum necessarium vel verum contingens
Ad quod sic Augustinus dicit quod aliter fuit modus
noster liberationis deo possibilis. ergo aliter potuit
contingere et ita contingens. Con. Videtur quod
verum necessarium sit obiectum fidei: quia dicitur
Augustinus quod nullus aliter modus nostre miserie sanari
deus fuit aduenientior. ergo christum esse incarnatum fuit
ordinatissimum secundum summam sapientiam. et summa sapientia
et summa potentia cum sit ordinata: non potest facere
nisi ordinatissimum. quare cum hoc sit ordinatissi-
mum non poterat aliud facere. Item de eisdem
est cognitio fidei de quibus est cognitio preterite.
Sed cognitio patrie non est de vero contingenti: sed
de necessario. ergo nec fides. Solus dicitur quod aliud
est iudicium de hoc: christum esse incarnatum secundum quod
accipitur per hoc ordinatum est quod christus incarnabitur
Et aliud finis quod per hoc: christus incarnabitur. Nam primum
est necessarium. de secundo autem ostenditur quod
liter contingens sit secundum quod dicitur. et necessarium secundum quod
quid et ita fides semper est de necessario finis quid
vel de necessario simpliciter. Non enim fides
respicit illud ex parte contingente quam habet. Non
ergo quod necessarium opponitur impossibili et diversi-
ficat secundum quod diversificat impossibile. Impos-
sibile autem et possibile respicit potentiam. poten-
tia autem dicitur vel potentia prima simpliciter
vel potentia ordinata. quocumque autem modo acci-
piatur potentia: necessarium est christum esse incarnatum
vnde secundum quod hoc accipitur per hoc ordinatum est quod
christus incarnabitur. Sed si accipitur per hoc: christus
incarnabitur. distinguendum est. scilicet quod duplicem
habet compositionem. vnam ad res. et secundum hoc habet
contingentiam. alteram ad potentiam ordinatam. et

secundum hoc habet necessitatem: et non valet illa ar-
gumētatio. Si oppositum est possibile deo.
ergo ipsum est contingens: quia hoc non sufficit. Debet
enim addi et habet contingentiam in sebo seu in materia.
vel non est contrarium potentie ordinare. Item
habet contingentiam in sebo: ponitur propter illud
excebia esse motum. Nam licet eius oppositum
esset possibile deo ut patuit: tamen ipsum non fuit
contingens: quia hoc habebat necessitatem in
sebo vel in materia quantum ad cursum nature. Quod non sit
contrarium potentie ordinare. dico propter illud
christum non esse incarnatum seu christus incarnabitur.
Et nota quod non loquimur hic de ordinatione
divina: ut dicamus quod ordinatione divina ordi-
natum est quod christus incarnabitur. et deinde quod possit
contingere quod christus non incarnaretur: quia hoc non erit
verum cum illo: sed loquimur de ordinatione que est
secundum rei exigentiam: de qua leo papa in quadam
omel de pascha. Dicitur filii dei que eadem est
que est patris: potuissent enim humanum alio-
quin a diaboli erant nisi negocio congrueret
ut per quod vicerat diabolus vinceretur.

Queritur post ea ^{obicit}
ctus fidei sit complexum vel incomplextum. videtur
quod de complexo: quia dicitur Augustinus super illud. i. ad
Cor. x. Deus eundem potum spirituale biberunt. et
ostendit instis diuersorum temporum eandem esse fi-
dem. Illi crediderunt christum esse venurum. nos
autem christum venisse. Item de incompleto suf-
ficeret credere sine temporibus veterum in
carnationum. Sunt enim quidam iudei qui credunt
quod messias erit filius dei: sed non credunt
eum venisse. Si ergo intelligat preter temporibus deter-
minationem: conueniunt nobiscum in fide. et ita
essent fideles quod est finis. Item Petrus missus
est ad corneliū: ut determinaret ei temporibus ubi
incarnati. per quod patet quod non sufficit credere sine
determinatione temporibus. Item scia non est de com-
plexo. ergo nec fides. Item dicit Augustinus. 2. ad
Cor. 3. super illud. Non quod sufficientes sumus. et
Credere est cogitare cum assensioe. sed cogi-
tare est offerre vnum alteri. ostendere et scire
super illud inferre. et hoc non fit super incomplextum
ergo. Item si fides esset de incompleto sic mors
christi esset articularis. Item sic mors christi est articularis.
ergo mors christi est. quoniam fides non est nisi de veris
et ostendit verum est ens: et econuerso. ergo si mors christi
est articularis: mors christi est: et econuerso. quod est
falsum. patet ergo quod non est fides de incompleto.
Contra. Augustinus super illud. 2. ad Cor. 4. Habes
tes spiritum fidei. glo. rpa variata sunt. sed fides

variata nō est. sed fides nō pro habitu ibi accipit imo p articulo: 7 cōstat q enuncia- bilia variata sūt fm tps. 7 enūciabilia non sūt articuli: cū fides nō sit variata: vel idē recte ocludat. si fides est enūciabilia fides est variata. ¶ Itē in simbolo nō ponūtur enūciabilia sed enumerāf ibi articuli. 7 arti- culi nō sūt enūciabilia. ¶ Itē fides ē sup rōnē: qā est in itelligētia. sed itelligētia ē p modū cōplexiōis ī accipiēdo. 7 fides ¶ Itē cōplexiō fūdaf sup cōpositiōnē. qdā aut sūt in quibus non est vera cōpositiō: ut est dēū esse vñū in essētia: 7 trinū in p- sonis. Sed de his est vera cognitio fidei in via: 7 nō p modū cōplexiōis. 7 p modū cō- plexiōis. ¶ Itē ipse res artat nos ad cre- dendū se: 7 de deo sūt 7 in deo: vt icarna- filii dei: 7 hīgnānt ī nob timorē vl amorē dei. 7 p locū a diffinitione ipse res sūt arti- culi 7 ita cōplexū. ¶ Itē sim? ī itātī pass- onis xpi querit qd mō sit articul? d morte. Nō pōt dici q filiū dei moxi sit mō articul? qā ignorātia facti excusat a toto eo: q non credūt: sīlr nec filium dei esse mortuū. nec filium dei esse mortuū. modo est articulus d morte filii dei. 7 ita nullū enūciabile. Re- stat igit q ipsa res. s. ipsa mors ē articul? 7 ita cōplexū. Solo dicūt alig q fides ē de cōplexo: vñ dicūt q enūciabilia sūt articuli. 7 ad illud qd obicit q enūciabilia muta- ta sunt 7 ita articuli mutati. dicūt q non ē incōueniēs ponē articulos esse mutatos cū de eētia articuloz sit cōsignatio tēporis. sed distinguūt duplicē mutationē. s. muta- tionem fm eētia: 7 sic sūt mutati articuli 7 mutationē fm virtutez 7 vtilitate: 7 sic mutati nō sūt: qā eque pdest ad salutē cre- dere xpm esse incarnatū sicut xpm eē in car- nādū. sed cū sit maior mutatio illa q est fm eētia q illa que est fm q̄litate. s. virtutē 7 vtilitatē. Indecēs videt dicē q sic mutati sunt. 7 hoc mō min? pprie solūnt auctoritā- tē Aug. que dicit tpa mutata sūt. fides aut nō est mutata. ¶ Alii dicūt q licet mutata sūt enūciabilia: nō tamē articuli sūt mutati. qā sic ples voces sūt vñū nomē: vt alb? alba albu. Ita pl'ra enūciabilia sūt vñ? articul? ¶ Itē sūt alii q dicūt q articuli sūt enūcia- bilia 7 ponūt articulos eē aliqd qd maneat vñ sic dicit in alia facultate. nihil ē manēs in tpe nisi nūc: nec ī motu nisi mutatum. 7 ita cōsiderauerūt qd esset manēs: 7 illud po-

nūt articulus circa qd sit variatio pteritio- nis futuriōis 7 pntialitatē. 7 dicat icarna- tionē filii dei 7 passionē hui? esse articulos. Maxie aut h? ouenit dicē ut videt qā cū de sba hoz nō sit tēpus quoq ordinatio nō pēdet ex tpe: licq facta sint ī tpe: sed tm ex ordinatiōe dīna nō erūt articuli depēden- tes ex tpe. 7 f? h? pprie exponit auctoutas aug. tpa variata sūt fides autē mutata nō ē. i. articuli. fm h? etiā māifestuz ē q d eisdē dicit cognitio ī p̄ia. 7 cognitio in via que ē fides. ¶ Ad illud aut qd obicit sup q nō sufficit credere sine determinatiōe tps dō q qñ q sic: qñ q nō. qā istud pēdet ex p̄dica- tiōne: qā si nō eēt apud aliquos determinatū temp? incarnatiōis filii dei. sufficeret credē icarnationē filii dei absq? cōsignatiōe tps. sed hec determinatio variat f? diuersa tpa 7 f? h? apparet q nō est de sba crediti. s. ac- cidit imo puls se tenet ex pte credētis cui sit determinatio p p̄dicationē q ex pte cre- diti. Nō sufficit q credere articulū simplr nisi credat eo mō quo debeat esse: qā vart- atur determinatio tps. Ideo enī missus est petr? ad corneliū ut determinaret ei tps. 7 tñ corneli? ante determinatiōnez tps dūmō- crederet icarnationē de filio dei n̄ p̄iret. ¶ Ad illud qd obicit q fides est sicut scia d cōplexo 7 vero. vñ q circa fidē debem? cō- siderare duo. s. enigma seu specularē fidei cognitio. 7 sic ē d cōplexo vero. Debem? etiā cōsiderare credētis cōsensū 7 fidei puri- tatē: 7 sic ē de cōplexo. p̄imū aut ē ī rōne fm itellectiā. Q aut fides fm enigmatica: cognitio sit de cōplexo hoc nō est de nā rei cognite: sed d defectu cognoscentis qd apparebit ī futuro: qñ cognitio n̄ra erit sū cōplexiōe 7 tpe. vñ de illa cognitio in qua maxime assimilamur dīne cognitōi debet dici esse fidei. Q aut sit ppter defectū cog- scētis istud manifestū ē p hoc q ea etiā q sūt sine cōplexiōe 7 in pura simplicitate nō cōprehēdim? sine cōplexiōe. 7 illa cōplexiō- nō est ex pte rei: qā cōplexiō vera rei fūdaf sup cōplexiōnē verā: sicut cōpositiō sup rez vñ vbi nō est cōpositiō vera neq cōplexiō vera. vñ qñ cogitam? deū esse vñū ī essen- trinū ī psonis vel hī?: cū nō sit ibi vera cō- ppositiō ppter simplicitatē vltimā. nō ē ibi vera cōplexiō. s. ea tm ut dicitur est que ē ex pte cognoscentis. Q si aliq obiciat. q cogi- tam? aliter q sit ī re. vel itelligim? ergo

falso. nō sequitur quia sic cogitans nō reponit
modū illū in re: et si se est de intellectu abstra
ctio: quia abstrahētes sibi nō sūt: quia nō ponūt
modū in re. et per hanc partem solū ad illud quod obicit
est de cogitatione quod ea sit super complexū. **S**ilr
ad illud quod obicit quod cum mors christi non sit: si
des nō erit de morte: quia fides de vero est.
vō quod nō sequitur. Est enim veritas rei: et veritas
cōprehensiois. veritate rei futura nō sunt
vera que nō habēt cām in natura. veritate
et cōprehensiois que ē in dīna p̄sciētia: erit
dicere futura vera. quia vō ē dicere aliqua
fore futura quāmodū p̄terita que iā cece
serūt in nō esse nō habēt veritatem in re: nā. et
tū habēt veritatem in memoria: qua verū est
ipsa fuisse: et oē tale quod verū est verū ē p̄
veritate apud quā nihil trāsit nec mutat
et si res mutēt. vō quod de morte christi quod quis
nō sit in actu nature: tamē in cōprehensione
vel dīne scīe vel humane memorie et hō
credidit verū. **I**nter autē p̄dictas op̄iones
pōt teneri media distinguēdo obiectū fidei
seu articulū dupliciter. in obiectū fidei seu
articulū simpliciter. et obiectū fidei quod p̄ modo
res ipsa ut est dīnitas. incarnatio. et passio et
hōmō que abstrahūt a tpe et nō mutāt: vō
cum obiecta fidei et articuli simpliciter. 2.
mō enūciabilia et cōplexiones que dērnūt
variationē fidei mutationē t̄pis dicunt arti
culi. et p̄ mō sunt articuli p̄ se et semp. 2. mō
articuli cōtīgētes: nō semp. Articuli p̄ se
manēt articuli. vt incarnatio passio. Articuli
et cōtīgētes sūt nō articuli ut p̄t̄ in his
articulis. xpm nasciturū passurū: qui sūt
articuli anteq̄ xps nasceret et pateret. mō
nō sunt. Et si obicitur quod nō sufficit credere
articulo simplr in sua forma nisi cōcernat
tempus. Unde non sufficit credere incar
nationem nisi credamus incarnationē factā
quod est. vō quod ad credere requiritur ut credatur
quod credēdū est. et debito modo. nec sufficit
credere quod credēdū ē sine debito mō. Quod
credēdū ē: vō s̄ba fidei seu articuli. **M**odus
et credēdi nō est de s̄ba obiecti: sed magis
circūstātia debita ex pte act̄ credēdi: et tū
nō sufficit illud sine isto. Ex pte autē mōi cre
dendi puenit credere cū dēterminatōe t̄pis
Et ad illud quod obicitur est instātia apta talis
nō sufficit credere vnū articulū sine aliis.
et tū vnus nō est de s̄ba alterius. Silr nō suf
ficit credere articulos. hoc est passionem et
resurrectionē et hōmō. nisi cum debito modo

credendi. ex pte cuius est dēterminatio t̄pis.
Postea queritur ^{obie} **U**trum
ctū fidei sit vōz creatū et increatū. aut incre
atū t̄m. **A**d quod sic. fides est x̄tus in finē
S̄z finis est prima veritas increata. et finis
fidei est veritas increata t̄m. sed in x̄tibus
que sūt in finē: idē est obiectū et finis. ut spei
finis est b̄ritudo: et obiectū. caritatis finis
est sūmū bonū et obiectū. et fidei erit obie
ctū. silr t̄m vōz increatū. **I**tem idē est obie
ctū fidei et via visiois succedētis fidei in pa
tria. sed differt in medio cōprehensio obiecti
Nā fide p̄ speculū in enigmate: visioe p̄ ip̄as
sp̄m p̄me veritatis. si igitur visiois sola veritas
creata est obiectū. et fidei. **I**tem dicitur **R**id
de scō vic. quod articulus est indiuisibilis ve
ritas. sed veritas de deo increata est. et ar
ticulus. sed articulus est obiectū fidei solum
et increata veritas solū. **C**on. Articulus fi
dei est quod resurrectio carnis sit futura. et t̄m
est veritas eterna creata et de creatura. et
obiectū fidei seu articulus nō est t̄m veritas
increata. **I**tem incarnatio passio christi sūt ex
tpe. et veritas istoz est veritas creata: et tamē
sūt obiectū fidei. **I**tem fornicatio: esse peccm
mortale est tale quod tenemur credē. et si quis
p̄tinaciter diceret contrariū hereticus indica
ret. et est credendū fide: et tamē est verum
creatū. **I**tem potest obicitur de creatōe et pec
catorū remissione que sūt articuli: et tamē
nō eterna: effectus dicuntur t̄pales. **S**olo vō
quod quedā sūt obiecta fidei sic suppositōes
quedā sicut p̄cipia. quedā sicut cōclusiones
Sic suppositōes obiecta fidei sūt in his que
fides supponit: vt dictamīa iuris natural
et que extrahūt a iure naturali. Obiecta et
fidei sicut p̄cipia sunt ea que sūt propria
fidei et prima et p̄ se nota: sicut fidei acceptio
nem que p̄prie dicuntur articuli. vt quoniam deus
vnus est et trinus omnipotēs et cetera hōmōdi.
Sic cōclusiones obiecta fidei sūt que sequuntur
ex articulo fidei. vt quoniam deus est vnus. sequitur
ex hoc quod deus est imensus et carnis resurre
ctio. Sequitur ex hoc quod deus est omnipotēs et iu
stus. **D**istinguendū igitur quod credēdū fide d̄r
duobus modis. vno modo p̄ se. videlicet ipsa
prima veritas p̄ se ipsam. Alio modo quod ē ipsa veri
tate sicut ipsam: et p̄ ipsam. et hoc est duobus
modis. Nā in ipsa prima veritate cōsideratur
quod est in dictamīe iuris naturalis. et iterum
quod est in dictamīe gr̄e. p̄ mō obiectum fidei

dicif q̄ est ipsa veritas que est deus. vel d̄
ipso: ut qm̄ deus est oī potēs et imēsus et hi?
z̄ modo et 3̄ ea que antecēdūt articulos fi
dei: et ea que sequūt. antecēdūt que sūt iuris
naturalis ut si cōsiderāf in ipsa p̄ma v̄ita
te que est lex eterna: s̄^o que modū credēdū
est mortale peccm̄ esse fornicationē: et matrī
moniū honestū. Sequūt: ut ea que sūt dicta
minis gratie ex articuloz̄ rōne ut sūt dēm
est deū esse v̄biq̄: vel resurrectionē carnis
futurā. Scdm̄ hoc 3̄ d̄ q̄ v̄ez̄ icreatū p̄ et
p̄ se ē obiectū fidei. p̄ accidens et 7̄ secūda
rio v̄ez̄ creatū p̄ ut. s̄. cōsiderāf i ipsa p̄^o ve
ritate. vel antecēdēt ad articulos ut ea q̄
sūt iuris natural que sūt sicut suppositōes.
vel cōsequēt sicut ea que sequūt articulos
s̄^o v̄itamē gr̄e sicut cōclusiōes. ¶ Ad illud
q̄ qd̄ obicit de resurrectionē carnis p̄z̄. Be
ga carnis resurrectō nō ē obiectū fidei nisi
in q̄tū cōsequūt ex articulis fidei. s̄. iusticie
dei et oīpotētie. sequūtent si deus iust^o est
q̄ reddet v̄nicūq̄ s̄^o opa sua. et ex 3̄ sequē
q̄ v̄nicūq̄ debet recipere i corpe p̄ ut gessit
seu bonū seu malū. ex quo sequūt q̄ iusticia
sua exigit ut sit resurrectō: s̄ sua oī potētia
fac̄ q̄cqd̄ iusticia exigit. oīpotētia q̄ sua fac̄
resurrectionē. p̄ ut q̄ carnis resurrectio cō
siderāf in v̄itate p̄ma: s̄^o rōne iusticie dei
et oīpotētie sic est fidei obiectū. ¶ Ad aliō
q̄ qd̄ obicit de incarnationē et passione q̄
sūt ex tpe. v̄d̄ q̄ incarnatio et passio sūt ob
iecta fidei: ga dei sūt. deus enī icarnat^o est
et pass^o. cū q̄ cōsiderāf icarnatio dei: et icar
natio tp̄alis sit. de^o aut̄ etern^o. Considerāf
tp̄ale in eterno: et v̄itas tp̄alis in veritate
eterna: quēadmodū cōtingit in aliis que v̄i
cunt de deo ex tpe ut creator et dñator. In
hui^o aut̄ fides habet veritatē increatā ut
p̄ncipaliter obiectū. veritatē et creatā sicut
cōbictum et illud p̄ seistud p̄ accidēs.
¶ Ad tertiū q̄ qd̄ obicit de veritate qua
credif fornicationē esse peccm̄ mortale patz̄
responsio. Nā istud nō dicif obiectū fidei
sicut illud in qd̄ est fides. sed sicut illud qd̄
supponit fides s̄^o rōne inditā v̄itatis icre
ate. ¶ Ad vltimū q̄ qd̄ querit: de creatiōe
et peccatorū remissione patz̄ respōsio. Nam
isti effect^o v̄t cōsiderāf in se nō sūt obiecta
fidei s̄^o q̄ cōsiderāf in eā que est de^o. v̄n̄
p̄pe obiectū fidei ē de^o faciēs creatiōne vel
causa creationis. deus cā remissionis pecc̄
et ita p̄ se obiectū fidei est veritas p̄ma i oī

bus per se credendis.

Dstractatis ^{sequē}
ter gr̄e
dū est d̄ s̄bo fidei. Circa qd̄ querūt
quor. 1° p̄ in qua vi aīe fides sit sicut in
s̄bo. 2° v̄t fides fuerit in angelis aī cō
firmationē. 3° v̄t in adam ante lapsū.
4° v̄t in x̄po ante passionē.

Ad primum ^{sic Aug^o. 2°. ad}
Cor. 3°. Nō q̄ suffi
ciētes sim^o z̄. Credere est euz̄ assensione co
gitare. Cum q̄ cogitare sit ex vi cognitina
erit silr et credere. Inde arguit. ad eādē
v̄im p̄tinet actus et habit^o ex quo elicif act^o
Cuz̄ ergo credere sit vis cognitine. et fides
similiter erit vis cognitine. forte dicēt alī
quis iuxta hug. de scō vic. q̄ fides i cogni
tione habet materiā. in affectiōe s̄bz. et s̄^o
hoc est act^o duplex fidei. cogitare qd̄ ē vis
cognitine: et assentire: qd̄ est vis affectine. s̄
si h̄ dicat. cōtra. Intellect^o speculatiū^o nō so
lū cogitat veritatē cū inquit: imo ipsi ve
ritati assentit cū ipsam sciam cōprehendit
Intellect^o igit̄ speculatiū^o est cogitare et as
sentire. Assentire aut̄ veritati pōt duobus
modis. s̄. p̄prio testimonio cū ipsa; videt. te
stimōio alieno cū ipsa; nō videt. et fm̄ Aug
ad paulinā de vidēdo deo. Assentire p̄ mō
p̄tinet ad scīaz̄ seu ad scire. Assentire 2° mō
ad fidē seu credere. ¶ Secūdum q̄ v̄trūq̄
actū cogitare. s̄. et assentire fides ē i intelle
ctu speculatiuo. ¶ Itē v̄n^o habit^o v̄n^o po
tentie. si q̄ fides v̄n^o habit^o est: i v̄na potē
tia erit. aut est q̄ i cognitina tm̄. aut in affe
ctina. nō igit̄ s̄^o v̄nū actū qui est cogitare
erit in cognitina. et s̄^o aliū qui est assentire
erit in affectina. ¶ Itē ad eādē v̄im p̄tinet
fides et cognitio succedēs fidei in gl̄ia. s̄z
cognitio succedēs est intellectina que ē vis
cōtēplatiua v̄itatis. q̄ fides est i intellectina
seu in vi cōtēplatiua. ¶ Itē aīa rōnal nata
ē ad p̄fectionē b̄titudinis et glorie nō soluz̄
s̄^o v̄i affectinā: imo s̄^o v̄i intellectinā. sed i
illo eodē ordīe quo nata est ad gloriā: nata
est ad gratiā et meritū. Nata ē igit̄ aīa ad
p̄fectionē gratie s̄^o p̄tē. intellectinā sicut fm̄
affectinā. ¶ Præterea nata est ad merendū
s̄^o v̄i intellectinā: sicut s̄^o v̄i affectinā. si q̄
gr̄a merēdi v̄tus est vel i virtute: i intelle
ctu erit v̄tus. et si aliq̄ hec erit fides. ¶ Itē
finis intellectus speculati est v̄ez̄ et maxīe
p̄mū. Similiter finis habit^o fidei est p̄mū;
ppz

verū. Ad eūde; q̄ finē est intellect⁹ specula-
tius ⁊ fides. q̄ fides ē habit⁹ intellect⁹ spe-
culatiui. forte dicit q̄ est cōsiderare verū
ut verū: ⁊ vix ut bonū. finis at̄ speculati-
u intellectus est verū ut vix. finis fidei vix
ut bonū: ⁊ inde est q̄ finis est virtus. S;
cōtra. Scie moralis finis est bonū: q̄ sic dicit
philos. Nō intēdim⁹ illi scie ut sciamus: sed
ut beneficiam⁹. Si q̄ rō finis bōi dat habi-
tū q̄ sit virtus: s̄ scia moralis esset vir-
tus. Itē quis scie moralis finis sit bonū
nihilō scia est habit⁹ intellect⁹ speculatiui
q̄ pari rōne licet virtutis fidei finis sit ve-
rum ut bonū: nihilomin⁹ erit habitus intel-
lect⁹ speculatiui. Contra. Actus inuolun-
tarii non sunt laudabiles nec vituperabiles.
Act⁹ vero voluntarii laude vel vituperatio
digni sunt. Si ergo credere debite: act⁹ lau-
dabilis est ita ut dicat dñs q̄ omnia possi-
bilia sūt credēti. Math. 9. Et qui credide-
rit saluus erit. Math. ult. Credere autē ide-
bite uel discredere ē actus vitu-
abilis. est igit̄ credē actus voluntari⁹. Est q̄ credē act⁹
potētie volēdi. Si q̄ ad eāde; vī p̄ter act⁹
⁊ bit⁹: fides erit bit⁹ potētie volēdi. q̄ si
des est in potētia aīe affectiuamō i cogniti-
ua. Itē cōtingit cogitare enomyia pēcōz
ad detestationē ut a scō viro. Itē cōtingit
eadē cogitare ad delectationē ut a pēcōze
sed p̄mo mō cogitare est bonū ⁊ meritoriu
2° mō malū ⁊ demeritoriu. sed oīs act⁹ cū
quod cōtingit eē meritū ⁊ demeritū ē act⁹
voluntari⁹. q̄ cogitare act⁹ voluntari⁹ ē. q̄ cū
credere sit cogitare erit act⁹ voluntari⁹ ⁊
inde ut prius. Itē cogitare multipliciter
est. aliqñ enī cogitam⁹ aliquid ut sciam⁹. aln
rō ut illd faciam⁹ vel vitem⁹: vī ut ad illd
p̄ueniam⁹. s̄ mō cogitare ordinat̄ ad scia;
2° mō ad actionē uel finē. Utroq; mō cogi-
tare est i p̄tate n̄ra: q̄ si volum⁹ cogitam⁹
ea que p̄tinet ad inq̄sitionē seu studiū scie
Si nolum⁹ nō cogitam⁹. s̄ si volum⁹ cogi-
tam⁹ aliquid ad faciēdū ul nō faciēdū fugiē
vū ul eligēd. s̄ q̄ cogitare voluntari⁹ act⁹ ē
s̄ magis ē voluntariū cogitare cū assensio-
ne q̄ cogitare absolute. q̄ cogitare cū assē-
sione qd̄ ē credere est oīno act⁹ voluntari⁹.
q̄ fides habitus voluntari⁹. Itē ad h̄ fac-
tū auctoritas Aug. qui dicit. cetera pōt homo
nō volens. credere autē nō pōt nisi volens.
forte dicit q̄ sicut scire est act⁹ inuoluntari⁹
cū p̄ manifestissima f̄itatis cogit̄ intellect⁹

rem scire: ita credere act⁹ inuoluntari⁹ est: cū
p̄ pbabilia maxie cogit̄ intellect⁹ ad fidei;
Sicut enī scire est p̄ manifesta necessaria: sic
credere p̄ manifesta pbabilia. S; illud qd̄
ip̄i dicūt nō obsistit qd̄ ostēdit duplici rōe
Prima est q̄ credere de quo loq̄mur nō est
respectu pbabiliū sed respectu iprobabiliū
nāli rōne. Credere autē ⁊ fides que ē res-
pectu pbabiliū difficultatē nō habēt nec lau-
dem. q̄ talis fides nō est virt⁹ nec credere
virtuosū: q̄ virtus est act⁹ virt⁹ circa dif-
ficile est laudabile. Credere autē ⁊ fides im-
probabiliū difficultatē habēt ⁊ laudē cū ē
ex obedientia virtutis dīne. Ergo talis fides
erit virtus: ⁊ credere virtuosū. tale autem
ostat qd̄ voluntariū est. Itē nō s̄li modo
cogit̄ intellect⁹ ad opinari ⁊ scire. ad scire
enī cogit̄ ex app̄hēnsiōe necessariōz verōz
que sunt ei nota. ⁊ impossibile est alit̄ se b̄re.
⁊ ideo necesse habet intellect⁹ assentire. Itē
Opinari rō acceptio est ex app̄hēnsiōe ali-
quoz que apparēt: nec sūt p̄ua intellectui.
Sed q̄ apparēt pbabilia sūt ei. ⁊ iō itelle-
ctus illis nō p̄stat oīmodū assensū. imo sic
accipit vnā p̄tē ut formidet alterā. vñ opi-
nio est acceptio vni⁹ p̄ris cū formidine alte-
rius. Ideo opinari voluntariū erit q̄uis scie
re scit inuoluntariū: sicut qd̄ posuerūt. q̄ cre-
de qd̄ seq̄t opinari: qd̄. s̄ pbabiliū ē: volūta-
rium erit. si q̄ magis cogit̄ intellect⁹ ad fi-
dem pbabiliū q̄ iprobabiliū. Credere ipro-
babilia magis voluntariū erit. Solō dō
q̄ fides sicut ⁊ cetera virtutes est in p̄tē aīe
seu vī que ē motia: ⁊ hoc est liberi arbitriū
qd̄ est sicut dicit Aug. facultas rōnis ⁊ vo-
luntatis. Sūt q̄ virtutes i rōnali vī que est
libera arbitrio duob⁹ modis. Quedā ad ha-
bilitandā facultatē rōnis. Quedā ad habi-
litandā facultatē volūtat̄is. facultas rōnis
est ad duo. s̄ ad discernēda ea que sūt ad fi-
nē ut fiant uel nō fiāt: ⁊ ad discernēdū ⁊
tēdēdū in finē. s̄ facultas voluntatis du-
pliciter est in appetitu ⁊ in electione eoz;
que sūt ad finē: ⁊ i appetitu finis. erūt igit̄
virtutes que sunt habit⁹ seu bilitates: quedā
ad ordinādū iudiciū rōnis. quedā rō ad or-
dinādū appetitū volūtat̄is. Ille que sūt ad
ordinādū iudiciū cognitionē habēt p̄ mā.
que rō appetitū volūtat̄is affectionē. Sūt
igit̄ habit⁹ facultatis rōnis fides. ⁊ prudē-
tia. s̄ prudētia ad ordinādū iudiciū i bis q̄
sūt ad finē. fides ad ordinādū iudiciū i ipsa;

finē. 7 s^m hoc rō cadit i dria; supioz 7 in
ferioris. ps supioz est fm intētionē rōnis in
finem quā informat fides. Pars inferior fm
intētionē rōnis in his que sūt ad finē quam
iformat prudentia. Silr ex pre facultatē uo
luntatis s^m q^m ē i finē iformat vel hilitat p
tutes que sūt spes. caritas. Scdm rō q^m est
in his que sūt ad finē hilitat p fortitudi
nem 7 rpanciā: ut ex utraq; pre distinguat
appetit⁹ volūtatis fm irascibilē 7 cupiscibi
lilē. Scdm pre supioz q^m ē i finē appetitū;
rascibilē iformat spes. appetitū cupiscibi
em caritas. s^m prem inferiorē que est i his
que sūt ad finē. appetitū irascibilē iformat
fortitudo. cupiscibilē rpanciā. ¶ De iusti
cia rō questio est que suo loco determinabit⁹
¶ Ad primū q^m obicit. dō q^m cū differat
ratio 7 intellect⁹ p hoc q^m apprehēsiō itelle
ctus ē absoluta. rōnis rō collata. Intellect⁹
enī apprehēdit hoc esse vel nō esse. rō rō ex
hoc esse aliud esse. ut qm si hoc est: illud est
vel si hoc est idē illi: uel aliud ab illo: sic ap
prehēsiō itellect⁹ absoluta dicit itelligere
Ita apphēdē rōnis dicit cogitare. cogitāe
enī dō q^m cogitare. vñ cogitatio ē cogita
ta. i. collata rōis apphēsiō. Rō at dō duob⁹
modis. est enī rō specularia: 7 rō affectiua
Et s^m hoc cogitare duob⁹ modis est. Rōnis
specularie est cogitare de re vtrū sit vel
nō sit. Rōnis aut affectiue que ē li. arbitrii
ē cogitare de re vtrū fiat uel non fiat. Si in
his que sūt ad finē. uel vtrū in ipsam tēdat
uel qescat si sit i finē. cogitare p mō nō est
fidei nec rēutis. sed cogitare 7 mō virtut⁹
est in q^m ordinat debite: vñ i his que sunt
ad finē vel in finē. 7 hoc mō accipit Aug⁹
cogitare cū dicit q^m credere est cogitare. ¶
Ad secūdu q^m obicit d assensioē. dō q^m sic
cogitare dupliciter est: ita assentire. sic enī
est cogitare rōnis specularie de re: ut sit
vel nō sit: ita assentire est eiusdē. cū. s. assē
rit q^m sit uel non sit. 7 cū assentit q^m videt
fm r it at enī ita esse scientiā. Cū rō assentit
nō q^m videt ita eē. s. q^m habet idoneū testi
moniū fides est. cū rō assentit: q^m sic ei appa
ret: tūc opio est. p m⁹ assensus qui est scie ex
pre assentientis: habet securitatē ex parte
veritatis cui assentit euidētia. secūda assen
sus qui ē fidei securitatē habet ex pre assen
tientis. defectu; rō euidētie ex pre r itatis
cui assentit. In tertio assensu q^m est opionis
formido est ex pre assentientis: sed appētia

quedā ē ex pre rei cui sic assentit. Silr ex p
te rōnis affectiue que est li. arbitrii. sic ē co
gitare de re vtrū fiat uel nō fiat sic est in
his que sūt ad finē. Ita 7 assentire ē ex eadē
pre ut fiat: uel assentire ut nō fiat. 7 sic vir
tutis prudentie ē cogitare 7 assentire. Silr
mō est cogitare de fine vtrū ipsi⁹ finis sit
assentire. 7 hoc mō cogitare s^m p m⁹ rōncz
finis q^m ē intentio veri: 7 assentire sūt fidei
virtutis. 7 hoc mō dixit Aug⁹ q^m credere ē
cogitare cū assensioē. In hac g^m pre cogitāe
7 assentire virtutis sunt act⁹. sed cogitare
act⁹ i pfect⁹ 7 māl. assentire ar pfect⁹ 7 for
malis. ex alia rō pre cogitare 7 assentire nō
sunt act⁹ virtutū: nec fides virt⁹ est sic nec
opio uel scia. ¶ Ad tertiu patz rō q^m quis
actus fidei pōat cogitare 7 assentire 7 co
gnitio p materia: affectio p sba. Ad eandē
vim pmet cognitio 7 affectio. cogitatio 7
assensus. s. ad vim rōnalē motiua que est li
bera libero arbitrio. 7 ita fidei habit⁹ nō ē
in differētē vi s in vna put dictū est. ¶ Ad
q^m rō dō q^m cognitio succedēs fidei nō ē co
gnitio veritatis specularia: s cognitio af
fectiua. cognitio enī specularia i pfecta est
qm nō est dō rō sua pfectioē. Specularia
enī cognitioē consideram⁹ rō: qm est absolute
Cognitio rō affectiua est pfecta: quia non
solum est de re: quia est absolute sed est de
re cum sua pfectione 7 bonitate: quia ergo
visio succedēs fidei est visio bītudinis et
pfecta. Affectiua erit cognitio nō specularia
silr cognitio fidei affectiua erit: 7 vis afe
affectiue. ¶ Ad v^m dō q^m qdā sunt vires
inferiores. quedā supiores. quedā supme 7 i
via merendi. supma vis est vis impās mo
tus ut liberū arbitriū. vires rō sequētes sūt
vires rōnales exequētes motu; que sūt im
pare ut rascibilis cupiscibilis humana 7
rōnalis specularia. vires rō inferiores sūt
vires cōplentes motū i actib⁹ corpālīb⁹ ut
vires sēsibiles. Silr i via remuneratōis 7 be
atitudis est ordo cōllis ut sicut merēdi rō
dependebat a vi supma. ita pfectio remūe
rationis 7 bītudinis descendit a vi supma
in alias. dō q^m vis specularia intellect⁹
nata est ad bītudinē. s mediāte vi supma
in qua p r se collocat virt⁹ 7 meritū. ¶
Ad aliud dō q^m finis intellect⁹ speculariui
ē vey ut verū bec ē cogit⁹ rei absoluta sū
suo actu. finis rō fidei nō est verū ut verū
imo verum ut bonū; vnde fides attendit

pmā veyz nō abstracte ab actu r bōitate
imo pmā verū cōsiderat cū suo actu in rōne
mīscordie r iusticie. Un̄ apprehētio fidei
de p̄ hō gnāt timorē ppter rationē iusticie
r maīestatis: quā in ipso hō cōsiderat. He
nerat spem r amorē ppter rōnē mīscordie
r bonitatis quā in ipso hō attendit. ¶ Ad
ultimū vō q̄ est cōsiderare verū ut verum
r est cōsiderare bonū ut veyz: r cōsiderare
veyz ut bonū: r bonū ut bonū. Speculatiua
ru; scīaz finis est verū ut veyz. scīe moral
bonū ut verū. virtutū cognitīaz ut sunt
fides r prudentia veyz ut bonū. virtutum
hō affectīaz ut ē caritas r r̄pantia bonuz
ut bonuz. Inde ē q̄ cum scīa moralis finem
habeat bonū: q̄a habet ipsam finē ut verū
nō est x̄tus. ¶ Et ad illud q̄ obicit scdm
p̄hm q̄ ipsa est nō ut scīam sed ut boni fia
mus. vō q̄ hoc dicit rōne x̄tutis cui scīaz
intendit. virtus hō ad bonū est. imediatuf
ḡ finis scīe moralis est cognitio x̄tutis hoc
est boni vt veri. Mediat^o hō op^o virtutis
r p̄ accidēs r p̄ aliud. p̄p̄ie enī r p̄ se finis
scīe veyz est. virtutis hō bonū. ¶ Ad illud
etiā q̄ obicit q̄ licet fidei finis sit verum
ut bonū: tñ nihilomi^o erit habit^o intellect^o
speculatiui. vō sic iā patz q̄ intellectus spe
culatiui finis nō est nisi veyz: nel veruz ut
verū. uel bonū ut verū. fides hō finē habz
verū ut bonū. r ideo nō ē habit^o intellect^o
speculatiui.

Consequenter querit veyz
fides fue
rit in angelis ante cōfirmationē r lapsum
¶ Ad q̄ sic sicut dicit Aug^o sup̄ Heñ. fa
ctū est vespe r mane. In angel fuit cogñi
tio matutina r vesptina. Cū ḡ vesptina co
gnitio dicat illa cogñitio que est in dimi
nutione lucis. Cogñitō aut talis est enigma
tica hoc est in obscuritate. ḡ i angelis erat
cogñitio enigmatica. Cuz ḡ posito assensu
veritatis que cognoscit enigmatische ponat
fides. i angelis aut cōstat potētia assensus
veritat: r sic dicitur ē cogñitio enigmatica
veritatis. ḡ i ipsis ponēda est fides. ¶ Itē
cū sicut dicit ang^o. fidei sit credere q̄ nō
vidēs. cū angeli ea que futura erāt non vi
derēt: q̄a ipa nūdū erāt r multa talia erāt
que p̄tinebāt ad salutē ut de b̄titudine bo
nozū r supplicio maloz. ḡ cū talia añ lapsū
r cōfirmationē āgeli cōprehēderēt: cōprehē
debāt fide. ¶ Itē cū in āgelis spes fuerit

āte cōfirmationē r lapsū b̄titudinis que nō
videbat qm̄ spes que videt non est spes
cadē rōne fuit i eis fides. Dicit enim hugo
neq̄ data est āgelis cogñitio eoz que futu
ra erāt sup̄ eos ut liberā haberēt electionē
volūtatis sue sine terroze r cū spe. ¶ Cōñ
Dugo de scō vic. dicit: q̄a hō oculū cōteplati
onis nō habet deū: r que in deo sūt videre
nō valet. ideo fides necessaria est q̄ credāf
que nō vidēt. Cū ḡ ante cōfirmationē r la
psū āgeli haberēt oculū cōteplatiōis n̄ erat
eis fides necessaria. ¶ Itē Aug^o sup̄ Heñ.
dicit q̄ videbāt angeli res in hō: r hec erat
cogñitio naturina. ḡ maxie ea que p̄iebāt
ad salutē: videbāt cogñitōe matutina. ergo
videbāt i luce: nō ḡ enigmatische. Solō vō
q̄ in angelis nō fuit fides p̄me veritatis. s̄
fuit quedā scīa īpfecta respectu cogñitōis
beate p^o cōfirmationē. Ad q̄ intelligēdum
possūt poni tres gradus ex pte cogñitōis
i intellectū: que ad modū nos iuenim^o ex pte
cogñitōis sensitīue. Est. n. quedā cogñitio
de dulci p̄ auditū. quedā p̄ visū. quedā per
gustū cū audit de re: q̄a dulcē si intueiat cre
dulitas fides est. si hō aduēiat visio cogñi
tio est quedā speculatiua. Si hō aduēiat gu
stus: exp̄iētia ē r cōpleta cogñitio de dulce
vine. Ita r p̄ intellectū acceptio quedā ē p̄
me veritatis q̄si p̄ auditū cū nō videt r ē
fidei. quedā hō x̄tutis q̄si p̄ visū cū. s. p̄ quā
dam speculationē lux ei^o p̄cipit s̄ nō dulce
vō. q̄dā hō est acceptō q̄si p̄ gustū cū. s. nō so
lū speculationē lucet: s̄ sensu dulcedinis plē
r p̄fecte p̄cipit. p̄i^o cogñitio nō ē ponēda i
angel ante cōfirmationē r lapsū: s̄ ponit in
angelis p^o lapsuz pat dicit demones b̄re
fidē īformē. tertia hō ponēda est i āgel bo
nis p^o cōfirmationē. media hō ponit i āgel
v̄r ante cōfirmationē r lapsū. ¶ Ad illud
ḡ q̄ obicit vō q̄ cognoscē rē in obscuri
tate v̄ trib^o modis. aut p̄p̄ defectū lud in
obiecto. aut p̄p̄ defectū lucis i medio. r
3° mō p̄p̄ defectū lucis in organo. Prop̄
defectū lucis in obiecto: sicut cū res videt
in obscuro. p̄p̄ defectū lucis in medio. cū
deest lux sufficiēs in q̄libet pte aeris mediū
¶ P̄p̄ defectū lucis i organo vidēdi: ut
cū debilitata r obscurata est virtus oculi
siue vis visiva. ¶ p̄ mō d̄f cogñitō vespti
na visio in obscuritate. Illa enim est visio
qua videntur res in proprio genere: quia
cōpatione facta cogñitō rei s̄ q̄ cogñitur

in ea que est de. e sic visionis rei i obscuro
 7 visiois rei in luce. 7 ideo dicit illa cogni
 tio vespertina. ista vero matutina. 2° mo d^r
 cognitio enigmatica que est in fide: visio i
 obscuritate. Non eni ibi est defect^o lucis ex
 pre obiecti qd e ipsa lux: s est defect^o ex pre
 medii: p qd videt: 7 ex pre videntis qsi ex
 pre organi. 7 ideo d^r ab aplo. Videm^o per
 speculu in enigmate ut in hoc q dicit^r spe
 culu mostret defectu ex pre medii. In h^o q
 dicit in enigmate defectu: ex pre videntis.
 Ad secundu d^r q res cognoscit duplici
 in se 7 i ca: ea que no sut no cognoscit i se
 visioe. S; si futura sut cognosci pnt i ca: ut
 est videre i his que habet cam i natura: ut
 in eclipssi solis cui^o ca est pxima interpositio
 lune. Ca vero remora 7 necessaria ordinatus
 motus solis 7 lune ad tale punctu celi: ut ad
 tales ptes celi in quib^o interponit luna in
 nos 7 sole. unde ille qui scit ordinem motus
 habet sciam eclipssi futuri tali tpe. Scdm
 hoc d^r q quis angeli no videret i re futu
 ra bonoz bntudinez 7 maloz supplicia: n
 videbat ipsa in ca: id est i ipsa pma xitate
 s^o rone vine iusticie que reddit bonis pre
 mia: 7 malis supplicia. 7 hac rone no vide
 bant enigmatica sed i luce. 7 i hoc cogno
 no erat fides: s magis scie fm modum q vi
 ctus e. Ad vltimu d^r q cu videre trib^o
 modis sit. p mo vide rez ut e. 2° mo videre
 imaginem rei que est ei^o similitudo. 3° mo vide
 in speculo hoc est in similitudine similitudinis
 rei. Uide vcu sicut est: est videre glorie in
 ronali creatura bta. videre vcu in imagine
 que est in ipsa ronali creatura e videre no
 ticie: que est in angelis ante confirmacione;
 7 lapsu. videre vero i speculo est videre fidei
 ronali creature p lapsu qd infra declara
 bis. Ergo dicit apls q spes est rei que no
 videt: dicit respectu visiois dei. sic est que
 dicit visio p spe; no respectu visiois i ima
 gine ul in speculo. Preterea quis ponatur
 spes in angelis an confirmacione; respectu
 beatitudinis que no videt p spe;. No seq^r
 q ponat fides in eisdem: qa fides sudat sup
 visionem que est i speculo 7 i enigmate. non
 sup visionem que est i imagine. Spes vero que
 est expectatio beatitudinis que no videt p
 spem pot sudari sup utruq.

Postea queritur vtru
 ante pcm fuerit fides. Ad qd sic hugo

de sco vic. i sent. di. Cognovit ho in pmo
 statu creatoze suu no ea cognitoe que foris
 auditu solo pcept: sed ea que int^o p inspira
 tionem mistra. no ea q de^o mo a credentib^o
 absens fide querit: s ea qua p pntia cote
 replatiois sciati maifesti cernebat: pat; ex
 hoc q no cogscerat p fide;. 3° Itē. 23. di. z.
 Iniaz v^r q homo i illo statu dei pntia con
 replabat no ita excelleret. sicut p hac vita
 sci visari sut: neq; ita i enigmate qualiter
 in hac vita videm^o. Cam g fides videat i
 enigmate videt q fide no cognouit. 3° Itē
 hugo i li^o de sacramētis dicit i tractatu de
 fide q homo i pmo statu oclm acceperat quo
 intra se deū videret: 7 ea que i deo erat: 7
 hic e ocul^o replatiois. Per tenebras vero pccū
 oculus cōreplatiois extinet^o est ut nihil vi
 deret: qa g oculū replatiois no habet: deū
 7 que i deo sut videre no valet. Dicit crea
 fides p pcm necessaria e. Ex quo reliq^r q
 an pcm no erat fides i hoie sed replatio
 Con. Homo in statu p ant videbat deū;
 sicut est. i. p spe; aut videbat deū; p specu
 lu; seu imaginē. Si sic e. q videbat visioe
 glorie qd p; sim. Si vero videbat deū; p ima
 ginē. g 7 p fidē: qa sicut dicit hugo i li. de
 sacramētis apls dicit. Videm^o nūc p specu
 lum. ruc aut facie ad facie. qd est dicit hugo
 per speculum videre imaginē. Quid est fa
 cie ad facie videre. i. rem videre. Scdm hoc
 g q p fide; uidet imaginē uidet. g q p cōre
 plationē uidet rem uidet. 3° Itē hugo i eo
 dem. Si fideles ipsam rem que de^o est uide
 rent: no p speculu i enigmate: s facie ad fa
 ciem videret. g si ho an pcm uidebat ipa;
 rem videbat facie ad facie. g visione glie.
 Cū g hoc falsū sit reliq^r q no videbat ipa;
 rem sed imaginē. 7 ita p fidē. 3° Itē hugo
 nolēs illud exponere: tūc facie ad facie pōit
 tale exēplū. pone iquit aliquē eē retro te ul
 supra te. auersa est facies tua ab illo: 7 si for
 te ille respicit ad te no tu similiter ad illū
 q; diu sic eris: illū facie ad facie videre no
 poteris. exhibe speculu 7 pone ante te statū
 uidebis imaginē illius que est ad dorsū tuū
 uel sup verticē: uidebis illū s i imagine sua
 nudū i facie: nudū cognoscis sic cognoscēs
 Cogsceris eni i re. s eū cognoscis i imagine
 couertere ad illū: pone facie ad facie vide
 bis no imagine; sed ipsam re. prius uidisti
 illū i imagine sua. modo uides illū i facie sua
 Scdm hoc g arguit cū homo ante peccatū

nō vidēt facie ad facie; q̄ videbat imagi-
nem ⁊ ita p̄ fidē. ¶ Solo dō q̄ adam ī p̄mo
statu non habuit fidem in rōne fidei: ⁊ hoc
pater si q̄s cōsideret cōpationē cognitiōis
que p̄ fidē est: ⁊ cognitiōis que erat ī adam
āre p̄c̄m ad cognitiōē glorie. Cognitiō
que est p̄ fidē; enactaf adueniēte gloria. co-
gnitiō hō ade de deo nō euacuaret adueni-
ente gloria si stetit. sed p̄ficēt. ¶ Ad illd̄
q̄ qd̄ p̄ obiectis dō q̄ sicut d̄ sol videri mul-
tiplicē. vno in speculo. alio in nube. 3. mō
in aere luminoso. 4. mō in seipso. sic ē disti-
guere visiōē dei multiplicē. vna est visio
in speculo que est visio p̄ fidē: ⁊ hec ē īfima
Alia est visio dei in se ipso: ⁊ hec ē p̄ sp̄s.
⁊ hec ē sup̄ma: ⁊ inter has vnas est accipe
duas medias. vna que est visio dei in ima-
gine simplicior: velut in aere luminoso vi-
sionē solis: ⁊ hec est sup̄ior. alia ē in imāgine
obscurior ⁊ cōpositior: sicut est visio solis
in aere vmbroso ul̄ in nube: ⁊ hec ē īferior.
dō q̄ sine iudicio q̄ visio āgeli ⁊ hōis an̄
peccatuz respectu dei nō erat ī ḡdu sup̄mo
qui est glorie: nec in gradu īfimo q̄ ē fidei
s̄ ī medio. S; differenter. nā cum angelus
⁊ hō insignit⁹ sit dīna imāgine seu sil̄ ita.
vine: ga angelica natura s̄ se sepata est a
natura corporea: simplicior ⁊ purior est per
natura; ⁊ si s̄ exigentiā nature radiet in
ea lux ḡre luminoso erit. aīa hō rōnalis q̄
corporei vnita est: uel vnibilis ex vnione ⁊
intentiōe ad corp⁹ p̄ natura obscurior ē an-
gelica natura. vnde si s̄ moduz nature ra-
diat gratia obscur⁹ recipiet lamē sp̄ialis
anologia; p̄pterea cognitio angelica ante
p̄c̄m respectu dei luculentior ⁊ luminoso
erat q̄ cognitio hōis. neq̄ tñ ē p̄ sp̄m uel
fidem. ¶ Ad illud q̄ qd̄ obiectis q̄ est p̄ ima-
ginem ⁊ ita p̄ fidē dō q̄ nō sequit. imago
enī dicit dupliciter. ē enī imago īmediata
que est imago rei sicut dicit imago uel sil̄
tudo solis ī aere. ⁊ est imago mediata ima-
go. s. imaginis ut imago solis in speculo. p̄
mō videre ī imāgine dicit visio qua rōnal
creatura videbat ante lapsū ī se p̄ luminis
dīni p̄tīā q̄uis nō p̄ sp̄m. Secdo mō vidē
in imāgine est videre p̄ fidē quō videt hō
post lapsū: ⁊ illud est vidē p̄ speculū. vidē
in imāgine que īmediate a re visibili expt
mitur ī vidente nō excludit rei presentia;
Uidere hō ī speculo excludit rei presentia
⁊ ponit absentia: quia imago rei non imme

trate exprimitur in vidēte a re que videt
sed mediare speculo. ¶ Ad illud q̄ qd̄ obiectis
dō q̄ videre rem p̄ntē que ē de⁹ ē dupli-
citer uel in se uel in suo affectu. In se sicut
videt in statu glorie: ⁊ hoc ē videre p̄ sp̄s
seu facie ad facie. In suo effectu p̄ns videt
in imāgine rōnali statu inocētie in q̄ vide-
bat p̄ns. i. p̄ns ens a rōnali creatura: ⁊
illud nō ē videre facie ad facie: s̄ cū videt
⁊ intelligit de⁹ vīnēs sapiēs ⁊ itelligēs zē.
ī imāgine q̄ cū est vīnēt sapit ⁊ itelligit ad
huc nō est plena cōuersio rōnalis creature
ad deum: ⁊ ideo nō potest dici visio facie
ad faciem: sed cum videtur et intelligitur
in se ipso: sicut cū videt sicut ē abstracto oī
intellectu creature. tūc ē plena cōuersio rō-
nalis creature ad deum: ⁊ iō visio facie ad
facie. ¶ Ad vltimū ptz. s̄ ex iā dictis. no-
randū tamē q̄ cū de⁹ videt ⁊ intelligit ab-
stracto oī intellectu creature: videt p̄ sp̄m
ut in gloria. cū est ī effectu suo qui ē imago
rōnalis ut p̄ns videt ī silitudine īmediate
ut in statu inocētie. Cū hō in effectu q̄ est
rōnal imago ut absens videt p̄ speculū; ut
post lapsū videt p̄ fidē. Rōnalis igit crea-
tura dupl̄ gerit silitudinē dei ad vidēdū
deū p̄ntē. ⁊ sic videbat āre p̄c̄m: ut ī ima-
gine: ⁊ ad vidēdū deū absente: ⁊ sic videt
p̄ p̄c̄m p̄ fidē ut ī speculo. Cū hugo de scō
vic. Speculū ē cor tuū: si tñ mūdū fuerit ⁊
extensū: imago ī speculo: fides in corde tuo.
fides aut̄ imago est dei nō ut presentis sed
ut absentis: ga sicut dicit Aug⁹ in li⁹ de vi-
dendo deo credūt absentia.

Deinde queritur ^{utru} ^{fidet}
fuerit in xpo ī statu mortalitatis ad qd̄ sic
Job p̄ d̄. Xps plen⁹ grā ⁊ veritatis fm q̄
homo. q̄ plenus oībus virtutib⁹ gratuitis. q̄
fide. ¶ Itē in xpo fuit spes īmortalitatis ⁊
glificatiōis s̄ corp⁹. q̄ ⁊ fides. ¶ Item xps
ante mortē fuit ī statu merēdi sup̄mo. S; sū-
mus status merēdi est mereri s̄ oēm virtutē
q̄ merebat s̄ oēm virtutē. q̄ s̄ fidē. ¶ Itē
nos ponim⁹ vere in eo passiōes timoris do-
loris ⁊ cōpassiōis que ponūt ī p̄fectionē affe-
ctiōis. Si q̄ nō ē īcōueniens ponere virtutes
que discernūt ī p̄fectionē affectiōis. ut patia;
misericordiā ⁊ hī. nō erit īcōueniens ponere
virtutes que discernūt ī p̄fectionē cognitiōis
sic fidē. Itē cognitio naturalis ē ī p̄fecta
respectu cognitiōis gratuite ⁊ gloriose. sed

pfectio nā quis ipseā ponit i xpo. q̄ siliter
 cognitio enigmatica quis sit ipseā: s̄ assens^o
 xitati p̄me: et cognitio enigmatica ponunt^r
 in fide. q̄ si assens^o xitati p̄me fuit i xpo: et
 cognitio enigmatica nihil pbibeat ponē
 Relinq̄ q̄ in ipso fuerit fides. **Coñ. Col.**
2. In ipso sūt oēs i beauri sapie et scie absco
 diti qd̄ intelligit̄ d̄ xpo s̄ q̄ homo ab iūrio
 oceptiois. q̄ in ipso nō fuit aliqua ipfectio
 cognitiois. Cū q̄ fides ponat ipfectionē co
 gnitiois nō fuit fides i xpo. **Itē** cognitio
 beata euacuat cognitionē enigmatica et fi
 dem. **i. ad Cor. iij.** Cū ergo i xpo fuit cogni
 tio b̄ta in ipso nō fuit cognitio enigmatica
Solo s̄ q̄ dicit ansel^o in li. Car deus hō
 q̄ assūptō passibilitatis necessaria fuit redē
 ptio: q̄ p passioz debebat satisfāe et rē suā
 iusto pretio et cōdigno recuperare. ut q̄ solue
 uer̄ iustiz p̄ciū necessaria erat passibilitas.
Itē necessaria erat pfecta scia ut soluēt
 p̄ciū odignū et disp̄tatiōi redēptiois oue
 nientissimū: q̄ tale et tū negocū sapien
 tissimū regrebat cū assūptōe passibilitat̄ ne
 cessaria fuit cognitiois pfectio. vñ sic dicit
 Ansel. quia ignorantia ad nihil utilis est.
 passibilitas hō ut̄ redēptioi. Nō assūpsit
 saluator ignorantia aliqua: s̄ assūpsit passi
 litatē. qm̄ autē pfecta cognitio euacuat im
 pfectionē eiusdē generis: sic dicit apls. **i. ad**
Cor. iij. Cū uenerit qd̄ pfectū est: euacuabit^r
 qd̄ ex pte ē. Perfecta cognitio dei i xpo nō
 cōpatebat cognitionem ipsectā dei. p̄p̄ea
 cū fides pōat ipsectā cognitionē dei: que ē
 in enigmate: manifestū est q̄ i ipso nō fuit
 fides sed pfectio que succedit fidei: seu con
 templatio. **Ad p̄mū** q̄ dicit obiicit q̄ i xpo
 fuit plenitudo ois gr̄e. vñ q̄ vez est s̄ cum
 plenitudē gr̄e fuit plenitudo xitatis: que ē
 plenitudo sicut d̄ Job. p̄. Plenū gratie et
 veritatis. plenitudo autē cognitionis nō cō
 patit̄ secū ipfectionē cognitiois fidei. Ex
 illa auctori^o poti^o seq̄ q̄ nullo mō fuerit fi
 des. **Ad secūdu** siliter p̄t̄. **Itē** meritū
 xpi s̄ q̄ homo debuit esse meritū nostre re
 demptiois. merito autē redēptiois nō oueni
 ebat: sed repugnabat ipfectio cognitiois
 iō merito xpi nō erat necessaria fides i rōe
 fidei. Cū q̄ officio redēptoris repugnaret: et
 persone redemptoris nō oueniret. nō enim
 oueniebat illā p̄sonā que de^o est aliqd̄ i gra
 re uel ipsecte cognoscere. propterea nec me
 rito suo s̄ q̄ homo: nec merito nō necessa

ria erat fides sed oteplatio veritatis. Ad
 illud q̄ dicit obiicit vñ q̄ sūmū meritū nō po
 nit mereri fin̄ nūm̄ et virtutū: s̄ s̄ ipfectionē
 gratie ois virtutū. **Ad tertiū** qd̄ obiicit
 de spe et de passioibus timoris et doloris in
 xpo pat̄. **Itē**. Nā quis ista ponat ipfectōe:
 ex pte affectiois: erat tamen necessarie vis
 pensationi redēptiois sicut oisū est sup̄ de
 icarnatiōe: q̄one de penalitatib^o assūptis a
 xpo. Nulla autē cognitionis ipfectio erat ne
 cessaria: imo magis repugnās: p̄pterea nec
 fides. **Ad vltimū** hō qd̄ obiicit de cogni
 tiōe nāli. vñ q̄ cognitio nāli pfecta q̄l̄ dicē
 fuisse i adam aū p̄c̄m s̄ p̄fectionē nature:
 fuit i xpo pfectissime. hec autē cogni^o quis
 sit ipsecta cōpatiōe hoc est respectu cogni
 tionis gratie vel b̄tē: pfecta tñ est pfecti
 one sui generis s̄ q̄ fuit i xpo: et ideo hō
 euacuat p cognitionē pfectā gratie ul̄ gl̄ie
 Cognitio hō enigmatica que ē fidei nō solū
 est ipsecta respectu cognitiois glorie: sed
 etiā i suo ḡne qd̄ ē cognitio gratuita: et iō
 nō est sile de ipfectione cognitiois nature
 et cognitionis fidei.

Consequens est
 Inquire de passioibus cōsequētib^o
 fidem que sūt due. i. certitudo et p̄fectus.
 p̄ q̄ quere^r de certitudine. **2.** de p̄fectu.
Quantum ad primū
 arguit sic dicit Aug^o. Nihil est certi^o homi
 sua fide qua credit q̄ longissimū ē a sensu
 q̄ nulla scia certior fide. **Itē** certius ē qd̄
 videtur in lumine prime veritatis q̄ quod
 videt̄ i lumine veritatis create. sed illd̄ qd̄
 cognoscim^o fide: cognoscim^o i lumine p̄me
 veritatis: qd̄ cognoscim^o aliis sciētis acq̄si
 tis seu p̄ intellectū seu p̄ sensū cognoscim^o
 in lumine create veritatis. q̄ fides certior oib^o
 sciētis acq̄sitis. **Itē** certior est cognitio
 que est p̄ inspirationē q̄ que ē p̄ humanam
 acq̄sitionē. q̄ zc. **Itē** certius scit̄ qd̄ scitur
 testimonio sp̄s sci: q̄ qd̄ scit̄ testimonio cre
 ature. s̄ qd̄ scit̄ p̄ fide scit̄ testimonio sp̄s
 sci. Ro. 8. sp̄s sp̄s reddit testimoniu sp̄i
 nostro q̄ sim^o filii dei sed qd̄ scit̄ aliis sci
 entis scit̄ testimonio creature. q̄ ut prius. **Itē**
Coñ. Certior est visio q̄ fides. s̄ qd̄ scimus
 scia scim^o visioe intellect^o. q̄ certi^o coḡscim^o
 scia q̄ fide. **Itē** hugo de scō vic. dicit q̄ fi
 des est sup̄ optionē et infra scia. q̄ scia certio

est fide. ¶ Item fides dicitur arguere in quantum
facit certitudinem. s. vbi dicitur dicitur arguere
ponit habitudo. vnde i logid q argumē
certitudinē facit: hoc habet ex habitudine
terminoz. si q i fide nō ē iuenire habitudi
nē cognitiois impfecte i via ad cognitioez
pfecta in patria. q p fidē nō erit certitudo
de illa: uel queraf quō est certitudo p cog
nitioē ipfectā et enigmatica de cognitione p
fecta i patria. forte dicit sic quidā dixerūt
q est certitudo p modū visus: et certitudo
p modū gust. Certitudo p modū visus est
certitudo speculatiōis p modū intellectus
Certitudo per modū gust est certitudo ex
perientie ex parte affectus. certitudine spe
culationis nō est certior fides scia: s. certitu
dine experientie q sentit ipsa fidelis aia. sua
uitatē xitat. ¶ S. oia certitudinē de xita
p modū experientie seu gust non habet nisi
fides formata. Ergo fidelis informis esset mi
nus certa q scia: cum tñ contrariū pōt conici
ga ex fide iformi sūt miracula et opa que ex
cedūt nā. fides q iformis excedit oēs sciaz
virtute. qre certitudie: ga ex certitudine
habz xitute: sicut pz p illd qd dicit dñs i euā
gelio. si dixeritis. huic mōti. tolle te et mit
te te i mare: et nō hesitaueritis x. q. v. ex eo
q nō est hesitatio in fide: s. certitudo habz
virtutē fides. ¶ Ad hoc dixerūt qdā q ē fi
des qua credis et qd credis. Qñ q dicit aug
q nihil est hōi certius sua fide. itelligitur de
fide q credis: nō de eo qd credis. vñ. z. v. d. z.
suaruz est auctoritas aug. fidē ingt suā vi
det qd esse. in corde suo si credit. vel non
esse si nō credit. nō sicut corpa que videm
oculis corporeis: vel p ipsoz imagines: neq
sicut aiam qua conicim ex motib⁹ corporis
nō sic videt fides i corde i quo ē ab eo cui
est: s. ea tenet certissima scia. Ex quo reliq
q nihil est hōi certius sua fide qua credit.
de eo qd credis qd qd ē absens ab intel
lectu nō intelligit. Vñ aug. Reruz absen
tiū presens ē fides. Rerū que foris sūt int
ē fides. Rerū que nō videt videt fides. Res
q que absunt et que nō vident sūt res que
credūt. ¶ Cōn hoc obicit sic. Circa ppiā
mām et obiectū virtus oī arte certior ē sic
dicit pbs. Cū q fides xitus sit circa suam
mām que est id qd credis certissima est. cer
tius id qd credis fide tenet qd qd aliq arte
pcipitur. ¶ Itē certi pcipit vbi idē p se ac
cipit qd vbi vñ p aliud. s. fides pcipit ipaz

xitate pma p ipaz pnam. et p xitas est qua
credit: et ipaz credit. p autē xitas est me
diū infallibile. certissime igit pcipit qd cre
ditur: et certi qd qd scit p sciam acqfitam:
q ibi cogit vñ p aliud. ¶ Itē sicut dicit
pbs i methaphysica. et si theozica seu specu
latiua scia nobilior sit practica: tñ practica
certior ē: et hō ē rōne experientie. si q oīs virt⁹
circa experientia: est certior erit virt⁹ spe
culatiua scia. Si q certitudo virtutis ē cir
ca suum obiectum: certior erit fides de suo
credibili: q scia speculatiua de suo scibili.
¶ Itē obicit oia hoc qd dicit aug q fides
in corde in quo est: ab eo cui ē tenet certis
sima scia: et loquit de fide q credis q habet
vñ virtutē habet oēs. Ergo si quis scit se
habere fidē virtutē: scit se habē xitus oēs
et sic caritatē. q scit vtrū amore an odio vi
gnus sit: cui contrariū Ecclesiastes dicit q. Re
lingit igit q nō scit se habere fidē virtutē
q nō tenet ea certissima scia. ¶ Solo dō q
quedā habet certitudinē ex se ipsis. quedā
et ex aliis. ex aliis certitudinē habet ut ex
principiis clusiones: et ex articularis fidei q
sequit ad articulos: ut ga deus iust⁹ ē red
det vnicuiq⁹ opa sua. Que hō habet cer
titudinē ex se ipsis sūt trib⁹ modis. Nā que
dam habet certitudinē rōne euidētie: ut pn
cipia que sunt p se nota. vt de quolibz affir
matio vel negatio. quedā hō habet certitudi
nem ex informatioe scie. et hec est certitu
do fidei seu formate seu informis: cū enī p
veritas fidē inspirat sic scia: informat. vt
si aliq cogit ipa euidētia sentire isti ve
ritati. oē totū mai⁹ est sua pre: ita p habitū
infusū fidei ipsa informatione scie. ¶ Itaf
et cogit sentire veritati pme ppter se. vñ
sic negaret h. oē totū mai⁹ est sua pre con
suā sciam. ita negaret quis articuloz cōtra
suā sciam. et ideo bñs ignati cū cōpellē
ur negaret xpm. Respondit se nō posse nega
re: ga nomē eius habebat scriptū in corde.
vñ ad pbādū qlē ipressioē faciat fides in
mente. post mortē ei⁹ inētū ē nomē xpi scri
ptū litteris aureis i corde ei⁹. ¶ Itē quedā
habet certitudinē sensu experientie: que certi
tudo p modum gustus est: uel tactus. talis
certitudo ē i xtitub⁹ respectu suoz obiectoz
et i fide formata respectu credibiliū prime
veritatis. dō q qd fidē q credim⁹: cogit scim⁹
certitudinē euidētie si ipsam habemus fm
q dicit Aug⁹ q fides est i animo credentis.

fidei dicuntur proficere in fide. **S**ecundum quatuor
modum operantes acti dicuntur proficere in fide. et
et primo hunc modum patet per ad primo obiectum
et in parte ad sequentia. **A**d secundum vero quod
sicut dicit hugo de sancto vic. Duo sunt secundum
que fides crescere dicitur. cognitio et affectus.
secundum cognitionem fides crescit quando erudit ad
sciam. secundum affectum quando ad deuotionem excitatur
et roboratur ad constantiam. quoru[m]da[m] vero fides affe-
ctu magna: cognitione parua. aliorum e conuer-
so. Alii vero cognitione et affectu fidei habent
magna. alii cognitione et affectu parua. affe-
ctu magnum in fide magis laudabile esse
quod cognitione magna: dominum manifeste o[mn]i-
dit ubi fidei grano synapsis copauit. **M**atth
13. Quod quantitate parua est: non seruoze. hinc
mulieri chananee parua scienti: multum con-
fidenti dicitur est. magna est fides tua. **S**ecundum
ergo hugo. duo est quod si fides fuerit equalis quod
ad affectionem in antiquis et modernis quantum
ad aliquos: non tamen quantum ad cognitionem. **A**d
tertium vero quod assentire veritati habet duos re-
spectus. unus est ad veritatem. alii ad assen-
tietem. **S**ecundum respectum ad veritatem. assentire seu
credere uno est in omnibus. qui quidem modus ex-
pmitur: cum dicitur assentire prime veritati sup-
o[mn]ia. secundum vero quod assentire de respectu ad assentietem
hoc modo est differentia secundum incrementa et perfectum
secundum quod dicit hugo. **S**ecundum incrementa fidei
tria genera gentium inueniuntur. Quidam. n. fide-
les sunt quod sola pietate credere eligunt. s. vtrum
credendum sit uel non credendum: ratione non compre-
hendunt. Alii vero ratione approbatur quod fide cre-
dunt. Alii vero quod fide credunt et ratione appro-
bant puritate mentis intelligentia expiunt.
In primis sola fides facit electionem. in secun-
dis ratio adiungit approbationem. in tertiis pu-
ritas intelligentie approbatur certitudine. **A**d
quartum vero secundum auctoritatem hugo. de seto
vic. exponere auctoritatem Numeri. 13. de bo-
tro qui portabat in vecte. **B**ortus si quidem
in vecte: christus in cruce est: cuius mysterium in sa-
cramento duo portat. Qui precesserunt por-
tauerunt: sed non viderunt. quia preceseres adue-
tum eius sacramenta passionis eius per fide por-
tauerunt: sed non omnes per cognitionem intelligere
valuerunt. **S**ecundi autem portat et vident: quia fide-
les per aduentum christi sacramentum passionis eius per fide
suscipiunt: et per reuelatam cognitionem iam cognoscunt.
Ex quo accipit quod quibus eadem sit fides quantum
ad consensum veritatis qui credit. tamen omnia est
in cognitione quantum ad profectum et augmentum

sicut dicitur est.

Queritur postea ^{re co} ^{partio}
ne fidei ad alias virtutes secundum quod dicitur fundam-
tum. **A**d quod sic obicitur sup illud Lud. x.
Non terreamini etc. glo. fortitudo est fundamē-
tum fidei. secundum hoc ergo fides non est fundamē-
tum fortitudinis. **I**tem dicit Bern. quod periosus fun-
dus humilitas est in qua fundatur fides. ergo hu-
militas est fundamētum fidei. et non econuerso.
Item superba voluntas est causa infidelitatis et re-
pellit fidem. ergo humilitas est initiū fidei. Ex quo
relinquitur quod humilitas erit fundamētum fidei
et sibi res sperandaz. **I**tem cum obiecta fun-
dantur in anima per suos habitus: videtur quod credenda
fundentur in anima per fides: speranda per spem: diligē-
da per caritatem. **S**pes ergo erit fundamētum rerum
sperandaz non fides. **I**tem fundamētum ppe
est et deus in maiestate: et simul cum rebus respe-
ctu quarum dicitur. unde ubi est maiestas transiens: non
deus proprie fundamētum. Si ergo fides non remanebit
cum spandis in vita eterna: sicut per. i. Cor. 13.
quia euacuabitur non poterit dici fides fundamē-
tum sperandaz. **A**d quod dicitur quod fides deus funda-
mentum secundum rationem spiritualis edificii: secundum quod dicitur
glo. Heb. xi. fides est fundamētum omnium bonorum
quod nemo mutare poterit. sicut quo non est bona edi-
ficatio. **D**icitur autem fundamētum in via: quia est
primus habitus quo homo super se ascendit. se-
ques vero est spes que est sicut paries quo animus
erigitur ad attingendum magnitudinem glorie
celestis. **C**aritas vero est sicut summum seu tectum
quod eleuat versus ad sublimitatem glorie: quia non quod
excedit. i. Cor. 13. secundum hoc ergo dicitur fundamētum
Preterea dicitur fundamentum respe-
ctu sperandarum hoc est respectu eternorum
bonorum secundum quod in spe sunt. **S**peramus enim videtur
verum. **S**peramus attingere gloriosum. **S**peramus plene
diligere summum bonum. s. ex fide disponente
animam. **F**ides ergo disponit animam: ut ista subsistat
in ipsa. **A**d primum ergo quod obicitur de fortitu-
dine dicitur quod fundamētum dupliciter dicitur in spiri-
tualibus. propter subiectum: et propter firmitatem. propter
subiectum dicitur quod fides fundamētum virtutum: quia est
primus habitus quasi abstractus omnibus habitibus
virtutum: sicut accedit in coloribus. **N**am color al-
bus aliquis subsistit omnibus qui super pigmentur
propter firmitatem dicitur fortitudo fundamētum
fidei non quantum ad habitum: sed quantum ad opera in quibus
firmas fides per fortitudinem ne cedat
passionibus. secundum hoc ergo patet quod fides dicitur funda-
mentum fortitudinis per abstractionem quantum

ad hieuz, fortitudo x̄o d̄r fūdamētuz; fidei
p̄ firmitatē q̄tuz; ad actuz. ¶ Ad secunduz;
x̄o q̄d obicit d̄ humilitate d̄ q̄ humilitas
est dupliciter. ex gr̄a gratis data: et ex gr̄a
gratu; faciente. humilitas ex gratia gratis
data est qua homo intellectu suuz; humiliat
ut nō sit aliquo mō repugnās veritati cre
dendoz. et fm̄ hūc moduz; humilitas est dis
positio p̄cedēs ad fidē formatā nō tñ debz;
dici fūdamētuz; q̄a non est eiusdē rōnis. ¶
Est enī humilitas hui⁹ ex gr̄a gratis data.
fides x̄o formata ex gr̄a q̄tuz; faciente. Humi
litas ex gr̄a gratū faciente est qua homo in
clinat ad debitā subiectionē et sensū sue p̄
nitatis. d̄ q̄ fm̄ hūc moduz; q̄ fundamētū
in virtutib⁹ p̄r dicit dupl̄: rōne gn̄atiōis
et rōne cōseruatiōis. Rōne generatiōis
fides est fundamētuz; virtutuz;. Rōne x̄o cō
seruatiōis seu custodie humilitas q̄a ē cu
stos oīuz; vtutuz; ne corruat. Uñ Greg⁹. Soli
ruine crescit q̄ edificat qui ante molē fabri
ce humilitatis fundamētuz; nō p̄curat. et p̄
b̄ pt; R⁹ ad tertiū. ¶ Ad q̄rtuz; d̄ q̄ rez;
sp̄radaz; q̄tuz; i eis cernit act⁹ spei; spes
est s̄ba sicut forma. fides x̄o sic mā. i. mālis
dispositio p̄ quā in aīa res sp̄ande vt sunt
s̄ba actu spei s̄sistunt. Quia q̄ fundamētū
dicit rōnē materie non forme. Ideo uenit
fidei esse fūdamētū rez; sp̄andaz; non spei.
¶ Ad vlti⁹ d̄ q̄ nō refert; sp̄anduz; enī fm̄
s̄bam dicit eternū; sed sp̄andū in q̄tū ē sub
actu spei. s. in q̄tū est sp̄andū dicit t̄pale p̄p̄
t̄cretionē act⁹ spei ad ipsam rē sp̄andū. d̄
q̄ fides fūdamētū rez; sp̄andaz; nō q̄tū ad
suā s̄baz; s̄ q̄tū ad cōcretionē actus spei ad
ipsas res; hoc est dicere; dicit fūdamētum
eternoz; bonoz; nō put habēt esse i re d̄ su
turo. sed put habēt esse i spe de p̄nti. māet
iḡit fides respectu eius q̄ dicit fūdamē^{to}
fm̄ hūc modū. In hunc q̄ modū terminat̄ q̄
s̄tio de fide sc̄dm q̄ accipitur pro fide qua
creditur.

Restat inquirere

de fide fm̄ q̄ accipit̄ p̄ eo q̄d credi
tur b̄ est de credibili. credibile aut̄ d̄r arti
culus fidei. collectio aut̄ articuloz; dicitur
symbolū; vt̄ at̄ plena sit euidentia mod⁹ q̄si
tionis erit talis. ¶ p̄ querit̄ qd̄ articul⁹. ¶
2⁹ que rō symboli. i. collectiōis articuloz;. ¶
3⁹ de sufficiētia credibiliū fm̄ distinctiōes
tempoz;. ¶ 4⁹ de sufficiētia articuloz; q̄tuz;

ad fidē simpliciu. ¶ 5⁹ de distinctiōe et ex
positiōe articuloz; fm̄ distinctiōe symboloz;.

Ad primum p̄notādū est q̄ ar
ticul⁹ tripliciter
distinguit̄ fm̄ hūc. de sc̄o vic. Articul⁹ est nā
cū gr̄a. ¶ Itē fm̄ eundē aliter sic. Articul⁹
est p̄ceptio v̄itatis d̄ne tendēs in ipsam.
¶ Itē fm̄ Ric. de sc̄o vic. 3⁹ mō sic articul⁹
est indiuisibilis veritas de deo artans nos
ad credēdū. p̄ querit̄ que sit rō assignatiōis
haz; distinctiōnū. Nā vidēt̄ repugnare p̄
et tertia. nā p̄ma que dicit̄ articulū ē nāz; cuz
gratia ponit articulū in cōplexiōe et cōposi
tione veritatis. Tertia x̄o que dicit̄ articulū
indiuisibile veritatē ponit articulū i sim
plici acceptiōe veritatis. ¶ Itē cum multa
sint credibilia et credēda sine quib⁹ nō est
salus que nō cōtinēt veritatē de deo; vt qd̄
d̄r i symbolo. Credo sc̄am catholicā eccl̄iaz;
et carnis resurrectiōe; et alia que i symbol
nō cōtinēt; ut fornicatiōe ē mortale p̄c̄m
et cetera h̄i. q̄ non est verū q̄ d̄r in 2⁹ et 3⁹
distinctiōe q̄ articul⁹ est v̄itas de deo x̄. q̄a
cū p̄cisiōe itelligit̄ distinctiōe. ¶ Itē cogni
t̄onica de deo qua i metaphisica p̄bat̄ q̄
deus est et oipotēs et etern⁹ ē v̄itas de deo.
et p̄ rōnes necessarias artat nos ad credēdū.
q̄ tal cognitio ē articul⁹. 3⁹ distinctiōe sc̄ia
vera est qua dicit̄ q̄ articul⁹ ē indiuisibilis
veritas de deo x̄. ¶ Itē cū h̄i q̄ sūt in p̄c̄o
mortali fideles credāt deuz; ē sic i symbol
cōstemur. vnuz; oipotētē x̄. nō tñ credāt in
deū; q̄a credēdo p̄ amorē nō tendūt in eum
q̄ in ipsis est p̄ceptio v̄itatis nō tendēs i ipsaz;.
Ex q̄ relinq̄t̄ si articul⁹ est p̄ceptio v̄itatis
d̄ne tendēs i ipsam; q̄ ipsi nō credūt aliq̄nē
articulū. ¶ Itē qua rōne d̄r in tertia disti
nitione; articul⁹ indiuisibilis v̄itas. Nā intē
tio articuli iuenit̄ i quadruplici facultate.
i gramatica ad distinctiōe d̄cōis vel suppo
sitiōz;. In rethorica vt̄ dicit̄ t̄uli⁹ in 2⁹ retho.
Articul⁹ dicit̄ cū singula verba iteruallis
distingunt̄ cesa orōne. hoc mō acrimonia
voce vn̄tr̄ aduersarios p̄terruisti. in p̄bi⁹
articuli distinctiōes diḡitoz;. et i vnaquaq;
facultate articul⁹ d̄r m̄imū i suo gn̄e; et h̄z
rōnē distinctiōis seu i d̄c̄tiōe ut i grama
tica. seu i orōne; ut i rethorica. seu in mēbro
ut in p̄bica. querit̄ q̄ cuz; articul⁹ accipiat̄
i rethorica. an accipiat̄ fm̄ it̄ctiōe aliaruz;
sc̄iaz;. Nam si accipiat̄ fm̄ it̄ctiōem indi
uisibilitatis male diffinit̄; bugo dicens q̄

articulus est natura cum gratia. Si q̄ scdm
rōne distinctiōis. q̄ qui habet fidē implicite
nō credūt oēs articulos. ¶ Solo. Articul⁹
accipit stricte. pprie ⁊ coiter. Stricte acci
pit articul⁹ fm q̄ artat ad partes symboli
aploz. ⁊ hoc mō accepit hugo cū dixit arti
culū esse nām cū gratia. Na in singulis ar
ticulis illius symboli cōfessiōi nature dīne
uel humane adiūgūt effect⁹ gratie. ubi grā
cū dico. Credo ī deū p̄m zc. significo nām
cū adiūgo creatorē celi ⁊ terre. adiūgo grā;
Ex gratia. n. non ex debito fuit q̄ coicare
voluit suā bōitatē ī creatiōe rez. Silī mō
cū dico ⁊ in ihm xpm zc. cōfiteor nā; cū; ad
do qui cōcept⁹ est de spū sc̄o. adiūgo grā;
Accipit autē hic natura p̄ ipsa nā que dīna
est: vel q̄ assūpta est a deo. s. humanitate. ¶
Drope accipit articul⁹ p̄fectā rōne: ut ē
obiectū fidei formate. ⁊ h mō accipit ī illa
diffinitiōe. articul⁹ est pceptio fidei dīne
ī ipā; tēdēs: ut p̄ h q̄ dī pcept⁹ fidei dīne
significet intērio cois fidei formate ⁊ ifor
mis. per hoc hō q̄ addit in ipsā tendens:
determīet ⁊ appropriet fidei formate. ⁊ si
gnificet duplex pfectio articuli. pfectio in
tellectus in hoc q̄ dicit pceptio veritatis
dīne. pfectio affect⁹ in hoc q̄ dicit in ipsā;
tēdēs. Articul⁹. n. format⁹ nō solū illustrat ī
tellectū p pceptionē veritatis. sed etiā mo
net affectū ad desideria; fidei. ¶ Coiter
accipit articul⁹ p̄fect⁹ q̄ est obiectū fidei for
mate ⁊ informis. ⁊ ad hāc intētiōē respici
ens. Riddicit q̄ articul⁹ est īdiuisibil⁹ fides
d̄ deo artās nos ad credēdū. Et p̄ h q̄ dicit
īdiuisibil⁹ fides de deo: tāgit eēntiā articuli
p hoc hō q̄ dicit artās nos ad credēdū: tāgit
effectū articuli in q̄tū articul⁹ est. ⁊ ex hoc ī
sinuat nōis rōne. eo enī q̄ artat rōnem ad
assentiendū articul⁹ dicit. patz. igit que sūt
rō assignat: idis positaz diffinitionū. ¶ Ad
illud q̄ qd̄ p̄ obicit de repugnātia prime
diffinitiōis ⁊ vltime. vō q̄ cū duplex op̄io
fuerit de articulis. Na quidā posuerūt res
esse articulos. qdā hō enūciabilia. ⁊ sic sup̄
disputatū ē q̄ articuli sūt simplr: ⁊ articuli
fm quid. articuli simplr sūt ipse res simplr
accepte ab ipō ītellectu. ut vnitat⁹ trinitas
īcarnatio. ⁊ sic de hī. Articuli hō fm qd̄
sūt enūciabilia. ut deū esse trinū. filiū dei
esse īcarnatū. Rīd cū dixit q̄ articul⁹ erat
īdiuisibil⁹ veritas: respicit ad ītētiōnem
articuli simpliciter. hugo hō cū; dixit artā

culū esse naturā cū gratia: accepit articulus
fm quid seu cōtingeret. Et ideo Rīd posuit
articulū in acceptiōe simplicis fidei. hugo
hō ī cōplexiōe fidei. ⁊ restringēdo ītē
tiōē articuli ad symbolū aploz sic dicitū ē
¶ Ad secūdū ex supiorib⁹ patz. hō vbi offiū
est q̄ nō oē qd̄ credēdū est: est articul⁹ sup̄
qōne vtrū obiectū fidei sit verū creatū vō
īcarnatū. Sūt enī quedā antecedētia ad fidē
quedā sequētia. quedā cū ipsa fide. Antecedē
tia ad fidē sūt ea que sūt de iure nāli: ⁊ in
decalogo exprimūt que supponit fides. Jū
est q̄ credēdū est q̄ trāsgressiō cuiuslib⁹ p̄
cepti sit mortale p̄c̄m: q̄a discredere illud
qd̄ fides supponit īfidelitatis ē. Sequētia
hō ad fidē sūt vel que inferūt ex articulis
vō q̄ deus ē vbiq̄: qd̄ seq̄ ex hoc q̄ de⁹ est
īmēns: vel que ad articulos reducūt: ut ea
que determinata sunt in scriptura tenemur
credere implicite uel explicitē. seu ab ecclīa
tradita ut ea que pertinet ad sacramētia
ecclīe. ⁊ ea q̄ in scriptura determinat q̄tū
ad circūstātiā aduēt⁹ ad iudiciū. qdā hō
sūt siml cū ipsa fide: ⁊ he sūt particule fidei
que in symbol cōtinent. hō mō accipit ar
ticul⁹. ⁊ si obicit d̄ catholica ecclīa ⁊ car
nis resurrectiōe. vō est sicut p̄t⁹. nam ista
nō ponit p̄ articulis nisi in q̄tū cernitur
dīna actiō in hīs vō ī ipsa catholica ecclīa
accipit dīna virt⁹ faciēs ī ea remissionem
p̄c̄oz. In carnis sūt resurrectiōe cernit⁹
virt⁹ dīna faciēs resurrectiōē. ¶ Ad t̄tū
vō q̄ sicut dicit a p̄ho descēdūt nōia sicut
descēdūt sc̄e. sūt vō q̄ ascēdūt nōia fm
q̄ ascēdūt sc̄e ⁊ nōiū intētiōes. veritas q̄
ī nāli p̄bia accipit p̄ veritate que ē p̄ nā;
In rōnali p̄bia p̄ veritate que ē fm rōnem
q̄ in theologia que est sc̄a sup̄ naturā ⁊ rō
nē accipit veritas p̄ veritate que est supra
naturā ⁊ rōne. Cū q̄ dicit q̄ cognitio p̄bia
que est de deo qm̄ oī potēs est zc. est acceptō
veritatis de deo. aliter dicit q̄ cū dī q̄ ar
ticul⁹ fidei est acceptio fidei de deo. Na
illa acceptio que est p̄bia a nobis esse dī:
q̄a p̄ rōne nāle īuestigat. Illa hō que ē arti
culus nō a nobis est: q̄a a deo cū lumīe gr̄e
fidei īfūdīt: ⁊ ad h̄ respiciēs hugo de sc̄o
vic. dixit q̄ articul⁹ est pceptio veritatis
dīne: nō dixit acceptio sed pceptio. i. p̄ aliū
captio: q̄a nō a nobis sed p̄ aliū in nobis ī
fūdīt. qd̄. p̄. De datū optimū: ⁊ oē de. p̄ de
sur. est zc. ¶ Preterea hoc q̄ dī artās nos

ad credēdū aliter et aliter dicitur de cognitiōe
pbica et articulo: quia cognitio pbica artat
p lucē rōnū euidentē. articulo eto artat p lucē
gratie infusam: sciam informate sic supra
dictū ē. ¶ Itē cognitiōe pbica p rōnē arta
tur intellectus necessitate. articulo eto fidei
p lucē infusam artat affectus ut volūtarie af
sentiat xitati dīne ppter se. ¶ Ad qrtum
dō q sicut dictū est sic fides distinguitur per
formatā et informē. Ita articulo dicitur formatus
et informis. Articulus eto formatus diffinitur
ab aug. cū dicitur articulus est pceptio x. et fm
illā rationem existēs in mortali peccato nō
credit articulo: quodmodū nec credit i deū
Articulus eto coheret ad formatū: et informē;
diffinitur a fide. cū dicitur articulus est indivisibilis
veritas x. et hoc mō i pccō existētes credūt
articulos. ¶ Ad vltimū qd querit vtrum
articulus in theo accipiat fm rōnē aliarum
sciaz. dō q itē articulus accipit fm rōnē
simplicitatis p ut dicitur articulos simpli
res ipsas credēdas. scdm eto rōnē distincti
onis p ut vicinus articulos fm qd esse ipsa
enūciabilia i que ipsū symbolū velut qdā
totū in suas pticulas distinguit sicut infra
dicetur.

Consequenter querit de
ratione
symboli. i. collectionis articuloꝝ. et incidūt
qōnes disciplinales circa hoc plures. Prīa
gna q. s. cā fuerit cōpositiōis symboli. i. col
lectiōis articuloꝝ. Secūda cū p^m symbolū qd
dicitur i silēto sit ab ipis aplis cōstitū: sic edūt
auctoritates: que rō fuit editiōis alioꝝ sym
bolorū videlicet symboli qd cantat in missa.
Credo. s. in vnu deū: qd fuit a patribus i ni
ceno concilio cōstitūtū: et symbolū. Athanasii.
qd cantat i pma: cū p^m ab aplis oīa sapia
eruditis sufficienter cōtineret articulos neces
sarios ad salutē. ¶ Itē cū symbolū aploꝝ
et symbolū patrū distinguat fm ea que tri
bus psonis appropriat sicut patz cōsiderati
que rō est q symbolū athanasii aliter disti
guat. ¶ Itē querit de symbolo aploꝝ qre
dicat de māe et i pma et i cōpletio plusq;
in aliis hoīs. ¶ Itē quare symbolū patrum
cantat in missa et p euāgeliū. ¶ Itē quare
symbolū athanasii cantat in pma. Ad qd
rūndendū p ordinē. et pmo ad p^m dō q cā
symboloꝝ. i. collectiōis articuloꝝ ē instructiō
fidelium in vna itelligētia et cōfessione xitatis
et deuotiōe religiōis. Cū enī vna sit xitas

in qua beatificanda est hūana natura. vna
itelligētia. vna cōfessio. vna religio debet
esse intendēdo ad ipsam veritatē. Ideo cū
tot essent diuersitates hoīum; natiōe morib;
li qua cognatiōe et aliis modis multis spū
scō illumināte: excogitauerūt patres colligē
singula credēda et cōfitenda de ipsa dīnita
te in vna cōfessionis coordinatiōe: ut oīum;
credētium cōfessio vna fides et religio. ut
sicut dicit Act. 4. Multitudinis credētium cōf
cor vnu et aīa vna. sicut dicit beatus aug⁹ i li.
de symbolo. multe aīe erant: fides eas vna
fecerat. vñ nō q ex hac vnitāte dicitur sym
bolū. Symbolū enī in nāli pbica dicitur oue
niētia: ppter cōueniētia q intellectū in ve
ritate vna: et religiōe vna symbolū fidei
appellatū est. Nota tñ q ppter hāc causā
oue possūt alie assignari. Denotiōis sym
boli vna est cōueniētia aploꝝ i symbolo cō
ponēdo seu patrū: quia sic infra patebit i sym
bolo aploꝝ vnusq; appositū prē suā. Itē
dictū est symbolū a sin qd est cū et bole: qd
est snā quasi multoꝝ snā. Alia cā est cōnē
entia scripturaz ex quaz aggregatiōe fa
ctum est symbolū. Uñ Aug⁹ i li de symbo
lo ista verba p dīnas scripturas sparsa sūt
sed tñ collecta sunt: et ad vnu; redacta. ne
tardoꝝ hoīum; laboraret memoriā. ¶ Ad se
cundū dō q cā multiplicatiōis: symboloꝝ;
fuit triplex. Instructio fidei. veritatē expla
natio. erroris exclusio. Instructio fidei fuit
cā cōpositiōis symboli aploꝝ. ad hoc enī cō
positū est ut in vna fide credēdoꝝ necessa
rioz salutē fideles erudirentur. fidei expla
natio circa dubitationes emergentes fuit
cā cōpositiōis symboli scōꝝ patz qd cantat
in missa. Erroris eto exclusio ppter hereses
multiplices pululātes: cā fuit symboli atha
nasii: qd cantat in pma. Quicūq; vult x. ¶
Ad tertiū qd querit de diuersitate distin
ctiōis que est in symbolis. dō sicut tactus
ē. Prīmū symbolū aploꝝ fuit ad instructi
onē fidelium in fide trinitatis. et iō fm appo
priata trinitatis distinguit ut ps prima sit
de appropriatis patri. Credo in deum p^m
x. 2. de appropriatis filio. s. et in ihm xpm
filiū eius. Tertia de appropriatis spū scō.
credo i spū scū. Scdm symbolū niceni sy
nodi fuit ad explanatiōe fidei trinitatis.
vnde et illud symbolū distinguit fm ea que
conueniūt tribus personis. Tamen quia tunc
emergebat dubitatio circa psonaz eqūlitatē

et maxie circa psonā spūs scī. Ideo euz pma
pars illius symboli sit de p̄tinetib⁹ ad p̄fēz
Cum d̄r. Credo ī vnū deū patrē zc. Secūda
de p̄tinetib⁹ ad filiū: et in vnū ihm xpm fi
liū eius zc. Tertiū hō symb⁹ arbanasii fuit
sanctū cū p̄fessionē equalitatis. vñ ibi d̄r
et in spm. s. dominū. qui cū patre et filio siml
addat zc. Tertiū hō symb⁹ arbanasii fuit
contra hereses pululātes circa fidē v̄nita
tis et humanitatis. Ideo illud symbolum p̄
remouet errores circa cōfessionem v̄nitas
essentie d̄ne et distinctiōis psonaz p̄ rectā
cōfessionē essentialiū et psonaliū deo digrū
noīationū. vnde p̄ h̄siculos p̄hemiales d̄r
fides aut catholica hec ē vt vnū deū ī trī
nitate zc. 2. hō remouēt errores circa fides
humanitatis cū d̄r. sed necessariū ē ad eter
nam salutē. Ad q̄rtū qd̄ querit d̄ symbo
lo aploz quare submisit d̄r. d̄ q̄ p̄pter h̄
vt status p̄mitine ecclie rēp̄sentet q̄n apli
et fideles nō audebāt fidē xpi cōfiteri ī ma
nifesto vsq̄ quā. In p̄ma hō et cōpletorio
illud symbolum d̄r vt significet qd̄ sine fide
impossibile est dirigi: et placere deo ī bōis
fm q̄ d̄r ad Heb. xi. Sine fide impossibile
est placere deo. Ideo d̄r in p̄ma anteq̄ p̄ce
datur ad opera in die. Itē vt significetur
q̄ sine fide impossibile est resistere mal: s̄
q̄ siḡ in p̄ma pe. vltimo. vbi d̄r resistere. s̄
diabolo: fortes in fide. ideo d̄r ī cōpletorio.
In monimētū: cōtra tēptatiōes nocturnas
et hoc est qd̄ d̄c̄ aug⁹ de symbolo. Accipite
regulā fidei qd̄ est symbolū: cū acceperitis
in corde scribite: et quotidie apud vos d̄c̄
te ateq̄ dormiatis supple ī cōpletorio: aūq̄
p̄cedat supple in hora p̄ v̄fo symbolo vos
munite. Ad illud qd̄ q̄rit quare symbolū
patrū cantat in missa p̄ euāgelium. d̄ q̄
symbolū patrū et etiā arbanasii est cōtra de
clamatōes et garrulatiōes hereticoz: ad q̄s
cōfurandas istituta sūt p̄ cōfessionē fidelīū.
P̄terea in missa symbolū patz cantatur
vt cōfessionē fidei et deuotionē p̄paremur
ad p̄cipitationē sacramti v̄nici corpis cui⁹
p̄cipites efficitur p̄ fidē. Vñ aug⁹. Crede et
māducasti. post euāgelīū hō canitur ut mō
stret q̄ symbolū ex verbis d̄ni loquētis in
euāgelio accipit. Ad illud qd̄ querit q̄re
symbolū arbanasii ī p̄ma cātat p̄ duo. s̄.
p̄p̄ significatiōē vt designet q̄ fides est
p̄ma mentis illumiatio et p̄ma virtutū: et
p̄pter vtilitatē. armamur. n. symbolo fidei

fm q̄ d̄c̄ ad Ep̄. 6. In oībus sumentes
scutū fidei. p̄pterea in hora p̄ma arma dei
sumimus ut oēs temptationes expugnare
valeamus.

Consequenter que
de sufficiētia fidei fm successiones
tēpoz. et querit duo. p̄ vtrū eēt sufficiē
salutis sine fide mediatoris. et vtrū ne
cessariū fuerit credē oī tpe ea que credim⁹
de fide mediatoris.

Ad primum sic ad He. xi. Ac
cedentē oportet
credere q̄ deus ē: et q̄ remunerator est. sed
queritur vtrū atē aduētū et legē suffecerit
hoc credere ad salutē. Nā tpe grē cōstat cer
tissime h̄ nō sufficere. Oportet enī vniuer
sa credi que in symbolis cōtinēt. Propter h̄
querit quare ap̄lus ista duo posuit: et vtrū
aliquo tpe suffecerit h̄ ad salutē: videtur q̄
sic. q̄ atē p̄c̄m ade nō erat necessaria redē
ptio humani ḡnis. q̄ nec fides mediatoris
erat necessaria salutē. p̄ tpe q̄ illo sufficeret
credere q̄ de⁹ est: et q̄ remunerator ē absq̄
fide mediatoris. Itē p̄ p̄c̄m in lege na
ture nō erat naturali lege que ē ī dictamē
rōnis scriptū aliq̄d p̄ceptū credendi media
toris seu redēptōrē: nec ex lege posita nec ex
p̄phet erat p̄dicatū: q̄ credēda esset redē
ptio humani generis. Relinq̄ igit q̄ pro
statu illo nō obligabāt ad fidē mediatoris
q̄ sine illa poterat esse salus. Itē nūq̄ de⁹
exigit a nobis vltra posse. Cū q̄ fides medi
atoris nō posset haberi nec p̄ scripturas nec
p̄ creaturas nec p̄ p̄phetas: p̄ quos īfinuāet
credēdū esse mediatorē. Relinq̄ igit q̄ nō
sp̄ fuit necessaria fides mediatoris. Cōtē
aug⁹ ad optatū. Nemo liberat a d̄natiōe
que facta est p̄ adam nisi p̄ fidē ī bu xpi. Itē
d̄c̄ aug⁹. Eade; fides mediatoris q̄ nos
saluat: saluos iustos faciebat at̄quos p̄sil
los cū magnis: q̄ sicut credim⁹ xpm ī carne
venisse ita illi v̄eruz. Solo distiguēd⁹
est status. s̄. status ante p̄c̄m: et stat⁹ p̄ pec
catū: et ante legē: et stat⁹ s̄ lege: et stat⁹ grē
In statu atē p̄c̄m necessaria fuit fides cre
atoris: q̄ est et q̄ remunerator est: q̄. s̄. est
p̄cipiū cōditōis: et q̄ remunerator ē ī q̄
finis et cōplēmētū b̄t̄tudinis. p̄ statu hō p̄
p̄c̄m necessaria fuit fides: nō solū creatoris
Imo mediatoris fm q̄ d̄c̄ aug⁹ qd̄ scrip̄uz
est Act. 4. Non est aliud nomen sub celo

in quo oporteat saluari nos. ex illo tpe valz
fides ad saluandū genus humanū: ex quo in
adā vitiatū est. q̄ fides mediatoris solūmō
necessaria est p̄ p̄ccm. post peccatū; enī sic
dic̄ hugo. duo sūt p̄posita credēda: creator
et saluator. In p̄ma pte discernit fides iter
creatorē et ei⁹ opa. In secūda pte discernit
fides inter saluatorē et sacramēta sua. p̄ma
pars p̄tinet ad debitum nature. secūda ad
debitū gr̄e. illa credere debem⁹: q̄a p̄ nām
oditi sum⁹. Ista credē debem⁹: q̄a p̄ gratiā
repati sum⁹. **N**ō igit̄ d̄iam fidei media
toris ante legē: et s̄b legē: et tpe gr̄e s̄m̄ hug
d̄ scō vic. Ante legē creator credebatur et ab
eo salus et redēptio expectabatur. Per q̄ t̄o et
quō eadē salus cōplenda et p̄ficiēda esset. ex
ceptis paucis quib⁹ hoc scire singulariter i
munere datū erat a ceteris fidelib⁹ nō cog
scēbatur. Sub legē at̄ p̄sona mediatoris mittē
da p̄dicabatur. q̄ at̄ ipsa p̄sona foret hō vel
āgelus vel deus nūdū māifestabatur. soli s̄
cognouerāt q̄ p̄ sp̄m̄ ad h̄ illuminati erant
Sub gr̄a at̄ māifeste p̄dicatur et credidit mod⁹
redēptiōis et qualitas persone mediatoris.
Secūm hoc r̄ndēdū ē d̄ ad omnia obiecta.
Ad p̄mū qd̄ querit̄ d̄ q̄ apl⁹ ista duo
ponit sicut p̄ncipiā ad oēs articulos. s̄. oꝝ
credere q̄a est: et q̄a remunerator est. oēs. n.
articuli reducūt ad fidē: qua credidit alpha
et o p̄ncipiū et finis Apoc. p̄. et hec duo sūt
que p̄p̄inoga sūt nobis q̄rūt ad cognitiōes
et p̄ quoz cognitiōes manuducimur et ele
uamur ad cognitiōes eternoz: sicut p̄t; ofe
renti singulos. hinc q̄ est q̄ apl⁹ p̄t̄ hos
p̄ncipaliter: q̄a est p̄ncipiū conditiōis: et
quia est remunerator. hoc est finis b̄ritudis
Ad secūdū iā p̄ r̄n̄sio: q̄a p̄ statu aī pec
catū non dicit̄ necessaria fides mediatoris
sicut pat̄; ex dictis: s̄ p̄ statu p̄ p̄ccm. **A**d
tertiū t̄o et q̄rūt d̄ q̄ in lege nālī s̄m̄ dicta
men rōnis scriptū erat p̄ceptū; de fide me
diatoris in q̄tū indita erat quodāmodō rōni
humani fides redēptiōis: q̄a certū poterat
esse rōni humane nām hoīs esse lapsam ge
neraliter. In d̄itū aut̄ erat rōni q̄ sp̄ melius
et dignius ē attribundū sūme bonitati. et
ideo satis ex p̄p̄quo colligere poterat q̄ sū
ma bonitas nō p̄mitteret rōnalē creaturaz
humanā que ḡnaliter p̄dita erat ex toto p̄
ire. iuxta illd̄ ps. Nūqd̄ vane cōstituisi oēs
filios hominū; et ideo dicit̄ ab rō q̄ credē
deberet futurā hoīs reparatiōē. p̄ hāc q̄ viā

ostēdit̄ in lege nālī quodāmodō scriptū p̄ce
ptum de fide redēptiōis. **A**d v̄ti⁹ d̄
q̄ in p̄tate n̄ra potētia susceptiua est credē
fidē mediatoris. sed nō est i p̄tate n̄ra acti
ua: imo ab ipsa p̄ma veritate infundēte lu
men fidei quo eleuet̄ it̄lect⁹ sup̄ se. In po
tentia hō susceptiua erat disponere se per
dictamen rōnis p̄t̄ iam dictū est ad rece
ptionem hui⁹ luminis.

Queritur postea vtrū
semp̄
optuerit credē oīa illa de mediatore q̄ nūc
credim⁹. Quibusdā. n. videt̄ sic mḡr̄ dic̄
in sent. q̄ successerit antiq̄s t̄m̄ credere. s̄. na
tiuitate. mortē. resurrectionē. aduētū ad in
dicū. aliis videt̄ habita fide trinitatē id de
mysterio incarnationis fidei sufficisse ut cre
deret filius dei nascitur⁹ de hoīe et iudica
turus: qui de ioh̄e baptista documētū har
rei affirmat: qui de morte x̄pi et descēsu ad i
feros in euāgelio dubitasse videt̄ s̄m̄ expo
sitionē gregozii. q̄n̄ interrogauit p̄ discipu
los. Tu es qui ventur⁹ es zc. Luc. 7. Mat. h.
xi. q̄si dicet. Es tu p̄ reipsū descensur⁹ ad
infernus: an aliū expectam⁹ ad hec sacramē
Propter hec circa hoc querit̄ de sufficiētia
articuloz que minor esse potuit. **I**te que
ritur de ioh̄e baptista vtrū fidē habuerit
mortis x̄pi seu descēsus ad inferos: q̄a dicit
ambrosi⁹ in glo. sup̄ Luc. 7. q̄ 30. nouit dei
filiū: s̄ nō ipsū descēsus ad inferos: et dicit
ibidē q̄ mortur⁹ x̄pm̄ sc̄t̄i nō crediderunt
q̄ nō habuit fidē mortis: nec descēsus ad in
feros. **I**te Greg⁹ sup̄ Mat. xi. in omel.
Tu es qui ventur⁹ es zc. introducit ioh̄em
loquētē sic an̄ cōgēat filio dei mortū: an aliū
ad hec sacramēta missurus es. q̄ ioh̄es du
bitabat vtrū x̄ps̄ eēt mortur⁹. **I**te Amb⁹
videt̄ q̄ poterat p̄ius vates quē ventur⁹ p̄e
dixerat: nō credidisse mortur⁹. **C**on̄ Dila
dic̄ q̄ ioh̄es nō dubitauit sed ignorātie di
scipuloz cōsuluit. **I**te Criso⁹ sup̄ Mat. xi. 30.
q̄ a sp̄u scō vidicerat q̄cqd̄ audierat: q̄ et ce
teris predicauerat: q̄ testimoniū p̄hibnerat
qui colūbā viderat quare sic querit̄ si igno
rat quō testis fuit ioh̄. Tu signa diuulga
ueras mō p̄ mortuos suscitatos quando iā
omnibus notus. nunquid̄ tibi non notus.
tu sanctificat⁹ heremi ciuis: nunc dubitas.
absit. **S**olo d̄ ad p̄mū s̄m̄ hug. q̄ hec s̄t̄
quib⁹ ab initio fides recta nūq̄ min⁹ habē
potuit videlicet. vnū deū esse creatorē oīū;

domini et rectoris universorum ipsamque non esse
mali auctorem: eorum suntque malis suis ei? misericordiam
quereret: et expectaret futuram redemptionem. hoc
symbolum fidei in initio suffecisse credimus. et
omnes qui futuram redemptionem crediderunt: ea quibus
redemptio constabat credidisse non inconuenienter as-
firmat. ¶ Ad illud quod obiicit de Jobe di-
cunt quidam quod Jobes non dubitauit: et dicunt quod
in auctoribus verbum dubitandi potest imprope-
ri. per verbo interrogandi: ut Lud. 2. dicit. Inue-
nerunt enim in medio doctorum interrogante glo-
dicit in terris qui angelos docebat in cel-
dicit. i. interrogat et ad modum discipulis se habet
ita etiam dicunt hi Jobe dubitasse. i. interrogasse
¶ Sed contra hoc est quod dicit glo. ambrosius. predicta
poterat pius vates quem veterum crediderat
non credidisse mortuum. Preterea dicunt alii
quod Jobes dubitauit sed distinguunt quod est tri-
plex dubitatio. Est dubitatio infidelitatis
qualis fuit in discipulis euntibus in emaus
Lud. vlti. Et est dubitatio amoris seu pietatis
que quidem non est dubitatio sed error quidam
quo anima se habet ad modum dubitantis. et sic
dubitauit Jobes. unde dicit glo. ibidem. non
fide sed pietate dubitauit: quia lapsus amoris
fide non impeditur. talis enim lapsus religio-
sus est. Alii vero dicunt secundum Job. Criso. qui dicit
quod nec ingratis quesivit nec dubitans misit di-
scipulos. dicit etiam quod discipuli Job. iudiose
se habebant ad christum. et ideo Jobes in primo mo-
riturus magnam studium facit ad hoc ut credat
et mittit duos quos nouerat persuasibiles
christus autem sciens consilium iobanis. non respondit ego
sum ad Job. sed rebus eos docet: quia testimonium
quod ex ipsis rebus est credibile est. Sic ergo non
Jobes dubitauit. sed ei discipuli: et ut ita cer-
tificarent per opera miraculorum christi misit eos
ad ipsum.

Deinde queritur ^{de} ^{super}
fideliteria fidei quantum ad fidem simplicium. et primo
generaliter. 2. specialiter. ¶ Circa primum queri-
ritur de fide simplicium quibus non erat incar-
nationis mysterium reuelatum sicut habet et
moysi reuelatum: erat quemadmodum in ecclesia
aliqui sunt simplices qui articulos fidei di-
stinguere nesciunt vix sufficienter credide-
runt credenda. ¶ Ad quod respondet magister in
sententia secundum Gregorium super Job. 3. dicens. Reuelatio-
nem distinctam et indistinctam velatam et manife-
stam. Minores ergo habebant fidem velatam et indi-

distinctam de mediatore. perfecti vero habebant
distinctam et manifestam quorum fidei maiores ad-
beregant sicut etiam nunc est in ecclesia quod confir-
mat auctoritas Job. i. boues arabum et asine
pascunt iuxta eos simplices et minores ut
dicit magister. sunt asine pascunt iuxta bo-
ues: quia humilitate maioribus adherendo my-
sterio docebant qualis forte fuit mulier sama-
ritana. ¶ Propter hoc circa partem istam queritur
de fide simplicium: et generaliter vtrum possit ha-
beri fides vnius articuli sine alio. ad quod
sic Gal. 3. Testificor os circumcidendi se: quia de-
bitum est vniuersae legis faciende. ergo ad vnum cre-
dendum tenet: tenet ad omnia. ergo ad vnum cre-
dendum tenet ad articulos omnes. ¶ Item Leui. 13. prae-
cipitur quod leprosus offerat sextarium olei. glo.
olei sextarium: quia fide agitur et intelligitur vnum
quod est predictorum. sextarius enim mensura est
nec plus nec minus capiendus. quod enim plus est effun-
ditur. si minus est non est sextarius: sic fides ad nefe-
mentis mensuram datur nec plus aut minus quam a deo
distribuitur. quod autem plus aut minus est ex fide
est. Ex hoc ergo relinquitur quod non est fides nisi cre-
dantur omnes articuli de quibus est fides. ¶ Item sic
se habet caritas ad diligenda ita fides ad
credenda. cum ergo caritate diligamus nos deum et
proximum et non contingat caritate diligere vnum
sine alio. ergo nec solum contingeret fide credere
vnum credendum sine alio. ¶ Item cum vnum sit
habitu credendum fides: et vnum verum est ab vni-
tate obiecti. erit igitur vna veritas obiectum
fidei qua quidem veritate erit conexio et con-
tinentio omnium articulorum. non credet ergo vni articulo
sine omnibus. Oportet ergo simplices credant
omnes articulos. ¶ Contra. credere est sicut dicit
augustinus. cogitare cum assensione. potest cogitari
assentiendo veritati vnius articuli sine alio
ergo potest credi vnum articulum sine alio. ¶ Item
simplices non cogitabunt de incarnatione sal-
uatoris. ergo non credebant incarnationem: cum cre-
dere sit cogitare cum assensione. ¶ Ad hoc bene
est dicendum quod est credere explicite vel impli-
cite: distincte vel indistincte. simplices autem
implicitate dicuntur credere omnes articulos seu indi-
stincte. Et hoc duobus modis. Vno quantum ad
illud quod credunt. Alio quantum ad illos cum quibus
credunt. Quantum ad illud quod credunt
ut dicit bugo. omnes qui futuram resurre-
ctionem crediderunt: ea quibus redemptio consta-
bat credidisse non inconuenienter affirmant
in quantum ipsam que hec omnia continebat veteram

crediderunt quis eadem de ipsis oēs credēdo
cognitionē nō habuerunt. **¶** Quātum rō ad
illos cū qbus credūt f^o q^o dīc hugo de sim
plicib^o antiq^o q^o fidē natiuitatis. passionis
ascensiois. in B^o verissime eos habuisse cre
ditur: ga credētib^o r^o sciētib^o hoc fide r^o de
uotione: sub spe r^o expectatiōe eiusde; redē
ptionis adbeferūt: q^o nis modū cogitatiōis
redēptiōis silr nō cogitauerūt. Scdm B^o q^o
occedēda sūt obiecta que cōclūdebāt q^o non
pōt credi vñ articulo sine alio: vt itelliga
tur explicite vel implicite. Tñ ad illud qd
obiiciebāt d^o pcepti dō q^o nō ē silr: ga pcepta
iam cōpleta erāt f^o rōnē picipient. sed cre
dita nūdū erāt oīa cōpleta: imo erāt quedā
futura. r^o ad hec capiēda creuit illumta r^o
magis r^o magis sic s^o dcm ē. **¶** Ad illud rō
qd obiecti de mēsurā dō q^o equalis est oīuz
q^o tū ad bitū credēdi: seu q^o ad credē i vli
oēs articulos r^o nullū vifcredēdi: q^o nif itēli
tas sit q^o tū ad actū credēdi: q^o attēdit q^o tuz
ad cognitionē r^o deuotionē credēdi: seu q^o ad
ad credē in rōnē ppia. Reliqua rō parēt.

¶ Ad ea etiā que obiecti in contrariū patz
B^o per distinctionē p̄dictā. nam r^o si simpli
ces possūt cogitare de vno sine altero: non
tamē est credere: ga credere p̄tinet ad fidē
explicitā r^o implicitā cōster. cogitare rō ad
fidē explicitā r^o distinctā. Præterea credere
pōt eē i habitu vel actu. cogitare rō ē solū
in actu. **¶** Ad illud iā patz B^o ex iā dictis.

Postea queritur ^{sp̄alil}
^o fide
corneli. Et querit vtrū fuerit necessaria fi
des distincta fm determinatōem t̄pis. Ad
qd sic Act. x. dictū est cornelio anq^o bapti
zatus esset r^o ouersus ad fidē. Accepre sunt
elemosyne tue zc. ex illo textu videt q^o cor
nelius p opa venit ad fidē: qd falsū est. Nō
enī ga homo bona facit: ideo bon^o est: s^o ga
bonus est. ideo bōa facit. Cū g^o accepre eēnt
ele corneli r^o oīones a deo. zc. habebat fidē
quoniā sine fide impossibile est placere deo
¶ Itē dīc Breg^o q^o p fidem puenit ad opa
sicut dīc mg^o in 3° in iāz. 24. di. vñ ibi dīc
cornelius q^o p fidē venit ad opa. vñ. n. vñ
credebat. s^o filiū ei^o i carnatū nesciebat: p fi
dē placuerūt deo opa ei^o. Itē Aug^o dīc corne
lio dictū esse p angeluz accepre sunt elemo
syne tue zc. nec sine fide orabat vl^o donabat
Nā quō inuocabat in quē nō credebat. Ex
his patz q^o credebat cornelius. Contra dī i

glo. sup Act. x. Si sine fide posset eē saluus
nō fuisset ad eū missus ecclie architect^o. i.
petrus. Petr^o enī missus fuit ad eū ut ipsū
instrueret ad fidē: r^o ita ut daret ei fidē mi
nisterio suo. r^o iam dictū erat ei. accepre sūt
ele r^o oīones tue. g^o p opa puenit ad fidē. g^o
ga bene egit fuit fidelis qd falsū ē. Præterea
si tūc habebat fidē qm missus est ad euz pe
trus. ad qd g^o missus est ad eū: nō ut ouerte
ret eū ad fidē qm iam habebat fidē: r^o ita p
nihilō fuit ad eū missus. **¶** Solo est fides di
stincta. r^o est fides indistincta. fidē indistin
ctā habebat corneli^o: qm missus fuit ad euz
petrus. qm ante illā missionē dictū est ei ac
cepre sūt elemosyne tue zc. sed non poterāt
esse accepre nisi p fidē. r^o ita cōstat q^o habe
bat fidē sed indistinctā: qm credebat filium
dei esse incarnatū indistincte. nec ad huc di
stincte credebat q^o facta esset incarnatio. nū
dū enī p fidē suscepat qd dīc Job. p. Verbu
caro factū est q^o iā incepat p̄dicari p mūdū
r^o ideo nō poterat iā cornelius diu eē iust^o
sine fide distincta. r^o ut eā haberet miss^o fuit
ad eū petr^o. r^o B^o ē qd dīc. Si sine fide posset
eē salu^o non fuisset ad eum missus ecclie
architect^o. hoc est si posset esse salu^o sine fi
de distincta quia tūc t̄pis cepat declarari.
¶ Ad illud qd obiecti q^o p opa venit ad fi
dem. dō q^o p opa venit ad fidē distinctam
eū prius haberet fidē indistinctā. Et p istā
distinctionē patz solo ad oīa obiecta.

Sequitur de distin ^{etio}
^{ne}
expositione articuloz. Et nōndū q^o cū sint
tria symbola. primū aploz. 2° patrū quod
cantat in missa. Tertū at hanasii qd carat
in prima. articuli distinguūt differētē fm
oīas symboloz. Querit g^o disciplinariēter
qualit^o distinguat articuli in simbolo aploz
¶ Ad qd dō q^o duplex accipit symboli b^o
diuisio. Uno^o p duodeci articulos. Alio^o p
quordecim. Prima accipit fm numerum. i. z.
aploz. qui p inspirationē spūs scī in vnum
congregati: singuli singulos apposuerunt
articulos. **¶** Petrus primus aploz primū po
suit articulū. f. Credo i deū patrē oīpotēte;
creatore; celi r^o terre. **¶** Iohes apposuit se
cundū. f. r^o in ihm xpm filiū ei^o vnicū dñm
nostrū. **¶** Iacob^o zebedei apposuit tertiu. f.
Qui cōcept^o est de spū scō natus ex maria
virgine. **¶** Andreas apposuit quartū. f.
Passus sub pontio pylato: crucifix^o mortu^o

et sepultus. ¶ Philippus apposuit quintus. s. descendit ad inferos. Thomas apposuit. vi. s. Tertia die resurrexit a mortuis. ¶ Bartolomeus septimus. Ascendit ad celos sedet ad dexteram patris omnipotentis. Matheus octavus. Unde venturus est iudicare vivos et mortuos. ¶ Jacobus alpheus nonus. s. Credo in spiritum sanctum. ¶ Symon decimus. s. Etiam ecclesiam catholicam sanctorum communionem. ¶ Judas iacobus. x. s. Remissionem peccatorum. ¶ Mattheus undecimus. s. Etiam iterato Thomas apposuit. i. s. Carnis resurrectionem et vitam eternam amen. Distinctio ista signata fuit Josue. 4. vbi dixit dominus ad Josue. Elige tibi viros singulos per singulas tribus: et accipe eis ut tollant de medio iordanis alveo: vbi steterunt pedes sacerdotum. i. s. durissimos lapides quos ponet in loco castrorum vbi fixeritis hac nocte tetoria. Verba ista sunt dei patris ad filium Iesum qui elegit duodecim viros quos et apostolos nominavit. Duodecim durissimi lapides sunt. i. s. articuli fidei. tollunt autem de medio iordanis alveo. i. s. de media profunditate scripture: vbi steterunt pedes sacerdotum. i. s. affectus sanctorum patrum patriarcharum et prophetarum. Donum autem in loco castrorum. i. s. in sacra ecclesia que est ut castrorum acies ordinata: in qua nocte presertim vite que est speculum in enigmate. sicut sunt tetoria omnes fideles: ut diabolo resistant fortes in fide. h. s. De. s. hoc etiam signatum est Apod. 21. vbi assignantur duodecim lapides in fundamentum murum civitatis Ierusalem. fundamenta cuius inquit murum civitatis omni lapide precioso ornata sunt. ¶ Hoc idem etiam signatum est in mysterio. i. s. stellarum que erant in corona mulieris: sicut dicitur. Apod. 12. Mulier enim est ecclesia. corona. fides duodecim stelle. i. s. articuli. ¶ Circa istam distinctionem queritur. cum non sit assignatus nisi unus articulus patri. sextus filio. quintus spiritui sancto. unde ista diversitas. quare non assignantur equaliter tribus personis articuli cum tres persone eterne sibi sint et coequales. ¶ Respondeo. quare unus articulus assignatus patri. sextus filio. quintus spiritui sancto. ¶ Ad hoc dicitur quod dicta distinctio nihil detrahatur equalitati personarum sicut monstratur appropriatio sicut dicitur angelus in libro de anima et spiritu. Unitas appropriatur patri et hac ratione. quia unitas est principium numeri. ipsa autem non habet principium sicut pater est principium non a principio. et ideo ei unitas appropriatur. ¶ Ad illud quod signatum est convenienter in simbolo fidei ei unus articulus est assignatus per appropriationem. Se-

narius non numerus perfectus est. et ideo per ipsum perfectio designatur que filio appropriatur convenienter. Quia sicut dicitur ad Ephesios 6. Deus pater posuit in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo que in celis et que in terra sunt. et ideo convenienter sex articuli filio assignati sunt. quoniam et spiritus sanctus. quoniam per quatuordecim signatur voluntas remissio peccatorum. que fit per gratiam que spiritui sancto attribuitur: que signatur per iubileum qui fiebat quinquagesimo anno: idem enim signatur per numerum simplicem et per multiplicatum; et e converso. ¶ Secunda distinctio est in quatuordecim articulos. quorum septem pertinent ad divinitatem. septem ad humanitatem. Septemque pertinent ad divinitatem sic distinguuntur. Nam primum est de unitate essentie. s. credo in deum. singulariter dicitur deum et non deos: ut notetur unitatem essentie. vnde in maiori simbolo dicitur. Credo in unum deum. Iste primum articulus debet retorqueri ad tres sequentes qui sunt de tribus personis. primum est de patre. patre omnipotentem etc. et est sensus. Credo in deum. pater. ¶ Secundus est de filio in Iesum Christum filium eius. v. d. n. etc. et est sensus. credo in Iesum etc. ¶ Tertius est de spiritu sancto. s. Credo in spiritum sanctum. ecce quatuor articuli particule ad deitatem pertinent. tres alii ponuntur pertinentes ad effectum. ¶ Primum indicat effectum creationis. s. creatoris celi et terre etc. ¶ Secundus effectum recreationis. s. sanctam ecclesiam catholicam. et est sensus. Credo quod deus efficiat remissionem peccatorum in sancta catholica ecclesia que est corpus sanctum et non alibi. ¶ Tertius effectum glorificationis. Carnis resurrectionis; vitam eternam amen. carnis resurrectio pertinet ad corpus. vita eterna ad animam. ¶ Tres articuli sunt pertinentes ad effectum divinitatis. quatuor ad divinitatem et se considerant. et sunt septem. Articuli pertinentes ad humanitatem sunt isti. ¶ Primum est conceptus de spiritu sancto. ¶ Secundus quod natus de maria virgine. ¶ Tertius quod passus mortuus et sepultus. ¶ Quartus quod descendit ad inferos. ¶ Quintus quod resurrexit a mortuis. ¶ Sextus quod ascendit ad celos. s. a. d. d. p. ¶ Septimus. quod in vultu est iudicare vivos et mortuos. Ecce habes septem articulos pertinentes ad humanitatem et septem pertinentes ad divinitatem. et sunt quatuordecim que distinctio signata est in Apod. 21. vbi dicitur. Et auersus vidi. 7. candelabra aurea et in medio. 7. candelabrorum aureorum sicut filio hominis et sequebatur et bebat in dextera sua septem stelle. Per septem candelabra in medio quorum est filius hominis designatur septem articuli pertinentes ad

humanitatē. p̄ septē stellas septē articuli p̄
tinentes ad dinitates. p̄ ad Ibi. 6. Dabi
tat lucē inaccessibilē nec repugnat exposi
tō q̄ ibidē ponit. septē stelle angeli septē
sūt. 7 septē candelabra septē sunt ecclie. nā
p̄ illas septē ecclias vniuersitas ecclie catho
lice intelligit̄ oīz; s. fidelīū cōgregatio. p. 7
angelos vniuersē ecclie rectores itelligit̄
ornati fide p̄cedentiū articuloz. sicut celū
stellis sicut templū candelabris.

Deinde dicendum ē

de expositione articuloz symboli apl̄oꝝ. s. ga
distinctō secūda planior est prima. eo q̄ sin
gula resoluit̄ ad numez illā exponere satis
est. ¶ Incipiam⁹ s̄ a capite. credo in deū ex
positio ei⁹ est in maiori simbolo. vbi dicitur
credo in vnū deū; excludit̄ duplex error. s.
error infidelitatis gentiliū: p̄ hoc q̄ dicit̄ in
deū. ipi enī nō credūt̄ ī deū s̄ ī idol aureis
siue argēteis. ps. Simulacra gētīū argentū
7 aurū. Error manicheoꝝ p̄ h̄ q̄ dicit̄ in vnū
sp̄i. n. dicit̄ duo eē p̄ncipia. vnū lud. alterū
tenebrāz. vnū bonū. alterū malū. vnūz crea
torē visibiliū. alterū creatorē inuisibiliū.
Istos ḡ errores euacuās fides catholica dicit̄
Credo in deū: nō in idolis. nō in creaturaz;
in deū: nō ī deos. s̄ in vnū deū. Accipit̄ autē
iste articulus. Deut. 10. vbi dicit̄. Audi isrl̄ de⁹
tuns vn⁹ est. ¶ Querit̄ utrū existēs ī p̄ccō
mortali 7 odio fraterno possit̄ dicē. Credo ī
deū sine p̄ccō: ga videt̄ q̄ nō. p̄ illud qd̄ dicit̄
sup̄ illud. 4. ad Ro. Credētī ī eū ḡ iustificat
vbi dicit̄ Aug⁹. aliud est dicē credere deo.
aliud dicere credere deū. aliud credē ī deū
Credere in deū est credēdo tendere ī eum.
7 credendo eū amare: 7 credēdo ei incorpa
ri. hec est fides quā de⁹ exigit a nobis: 7 nō
inuenit̄ qd̄ exigit nisi donauerit qd̄ inueniat
¶ Ex hoc māifeste seq̄t̄ q̄ existēs ī mortali
mentis dicit̄. credo ī deū. ḡ dicēdo peccat.
¶ Ad hoc vō q̄ sic existēs in fraterno odio
pot̄ dicere ofonē dñicā sine p̄ccō: ga dicit̄ eā
in p̄sona ecclie: sic pbat̄ p̄ illud Esdre. 6.
Obrulerūt duodeci vitlos p̄ pp̄lo dei. glo
nullus in oratioe sibi aliqd̄ petat vel p̄ se.
s̄ p̄ oīb⁹ ḡ habēt vnū cōm̄ p̄rem v̄tem. s̄ ilr̄
existēs ī mortali. potest̄ dicere. Credo ī deū
s̄n̄ p̄ccō nec mētīf̄ cū non sit sermo ipi⁹ s̄ ec
clesie. p̄cipue cū symbolū in p̄sona ecclie dicit̄
sicut oratio quedā. ¶ Seq̄t̄ patrē oīpotētē
a plurib⁹ locis scripture sumit̄ iste articulus

ps. Oīpotēs nomē ei⁹: iste articulus pbat̄ oēs
sequētes. Nā si oīpotēs est: pot̄ creare celū
7 terrā. 7 si oīpotens est pot̄ dimittere oīa
p̄ccā 7 sic de aliis. S; q̄rit̄ cū tria sint ḡ ap
propriat̄ trib⁹ p̄sonis. potētia patri. sapia fi
lio. bōitas sp̄i scō. quare ponit̄ appropriatō
patris. cū dicit̄ patrē oīpotētē. 7 non apponit̄
appropriatio filii ut dicit̄ filii sapiētē: nec
appropriatio sp̄i scī: ut dicit̄ in sp̄i scī
bonū. ¶ Itē cū plura approp̄ent̄ patri vni
tas. eternitas. potētia. quare magis apponi
tur potētia q̄ aliqd̄ alioꝝ. ¶ Dicim⁹ ad p̄m
q̄ sapia 7 bonitas que appropriant̄ filio 7
7 sp̄i scō nō apponit̄: ga satis p̄ apposita
intelligūt̄. p̄ incarnationē enī 7 passionem
sapia ostēdit̄: ga sicut dicit̄ Job. 26. Prudē
ei⁹ p̄cussit̄ sup̄bū: eode; mō ī iudicio viuoz
7 mortuoz sapia intelligit̄. Judicare enim
nō p̄tinet nisi ad sapientē in q̄tū tal. Eode
mō p̄ effect⁹ qui sp̄i scō attribuit̄ bonitas
ostēdit̄. Remissio enī p̄ccōz: carnis resurre
ctio: vita eterna: sūmā dei bonitatez decla
rāt. ¶ Ad aliud dicit̄ q̄ cū plures effect⁹
dei apponēdi essent in simbolo fidei cōue
nientissimū fuit ad remouēdū oēm ab̄qui
tatē p̄mōt̄re potētia a qua egrediunt̄ isti
effect⁹: ga potētia dicit̄ oīpotēs. 7 id̄ int̄ ea
que patri appropriat̄ necesse fuit oīpotētia
magis apponi q̄ aliqd̄ alioꝝ. ¶ Seq̄t̄ crea
toꝝz celi 7 terre: a capite scripture accipit̄
illud in p̄ncipio. Creauit̄ deus celū 7 terrā
opponit̄ maniche⁹: celū 7 terra sūt visibilia
ḡ deus de quo loq̄t̄ moyses tm̄ creauit̄ vi
sibilia. Moyses tō nō loq̄t̄ nisi de creatioe
visibiliū. aut si inuisibilia cōdidit̄: q̄re moy
ses sicut de visibilib⁹ nō exp̄ssit̄. ¶ Itē vl
terius constat q̄ deus ille nō fuit lucis s̄ tene
brāz: sicut pbat̄ auctoritate moysi. dicit̄. n
tenebre erant sup̄ faciē abyssi. hūc errorem
tollit̄ fides catholica in simbolo maiori vbi
exponens illū articulus. Creatorē celi 7 tre
dicit̄ visibiliū oīz; 7 inuisibiliū. Propter h̄
rūdendū est manicheo q̄ celum dupliciter
accipit̄. Est enī celū qd̄ videt̄ 7 qd̄ non vi
det̄. sicut pbat̄ ex auctoritate ps. Celū celi
dñō. nihil. n. eēt dēm celum celi: nisi eēt ad
min⁹ duo celi. vtz q̄ ḡ creauit̄ de⁹ cū vtz q̄
celū sit: sicut dicit̄ scriptura. In p̄ncipio cre
auit̄ de⁹ celū 7 terrā. s̄ iliter 7 cōtēta in eis
Inuisibile cōtinet res inuisibiles. s. angelicas
ḡtutes. celū visibile res visibiles corporales
ideo cōuenienter scdm̄ expositionē p̄ celum

intelligunt oia inuisibilia que nobis reue-
lat: p terra omnia visibilia sic videt dice
ps. Terra at dedit filius hominum. Qd obticit
de tenebris distinguendū q tenebra accipit
dupliciter. Uno p obscuritate que ē pna
luminis ex obiectu corporis ombrosi: et in isto
sensu illud nō intelligit: tenebre erāt sup
faciē abyssi. Alio p carentia luminis: et tunc
idē est tenebra qd lucis absentia: et ita illd
accipit. tenebre erāt tē. i. lux nō erat ad huc.
Ad hūc at articulū extra manicheū dispu-
tatū est in p li de trinitate. et p li de condi-
tione rez. **¶** Segf et i ihm xpm filiū ei vni-
cum. d. n. dupliciter pōt legi vt dicas filiū
eius vnicū. ut sit ibi pūctus: vt sit sensus. fi-
lius eius. i. patris. vnicū. i. vni genitus. In
quo mōstrat q quis filius pcedat a patre et
spūs. s. vnus est tñ filius q pcedit p modū
gnationis ihs xps: nō spūs scūs. Aliter sic
pōt dici filiū eius vnicū dñm nostz. Aug^o
in li de simbolo quando audies vnicū dei
filiū. agfice deū si ver^o ē fili^o: h ē qd p r. g si
de^o p r. deus filius. qd qd enī est id qd gnar
ē id qd generat. nō generat hō boues. ouis
canē: s homo hōem tē. sic de^o deū: et qd vn^o
vnū. ideo vnicū. **¶** Itē qñ audis vnicū
crede oipotētē creatorē tē. qd qd habz p r
habet fili^o. Aug^o. S; aliqd habet pater qd
non habet filius qui dicit. oia que habet p r
mea sūt. Job. i. s. h aut vey qd dicit xitas
dico qd pater eē oipotētē creatorē. Segf
filiū esse oipotētē et creatorē. **¶** S; querit
cum i simbolo arbanasi dicat dñs p r. dñs
fili^o. dñs spūs scūs. Quare dñus appropri-
atur filio: non patri nec spūi scō. **¶** Itē qre
dicat noster plus q; pater nel spirit^o sanct^o
Indivisibilia enī sūt opa trinitat: indivisi-
bilis ēt essentia. **¶** Ad primū dō qd ē dñus
creatū et increatū. dominū increatū non
appropriat filio: s dñus creatū ei appro-
piatur ad honozē ipsi: ut in q rum hō dñs
etiā creature credat. Mat h. vlt. Data est
mibi oīs prās. tē. ps. Oia subiecisti sibi pedi-
bus eius. glo. Prati eius oia subiecisti ut oēs
eum adozent. **¶** Ad secundū dō qd noster d r
ga picipat nostrā naturā quā sibi vniuit i
vnitate psonē: nō p r nec spiritus sanct^o. **¶**
S; r dicit ppter executionē misterii redē
prionis nostre in carne assūpta. **¶** Sequit.
Qui cept^o est de spiritu scō. sumit aut iste
articul^o de Mat h. h. vbi d r. Inuēta ē hñs
in vtero de spū scō. s; cu; opatio spirit^o scī

imceptibilis sit: quō inuēta est maria bñs
de spiritu scō. Preterea hoc ita debet legi
inuēta est habēs in vtero. Et addit euāge-
lista de spiritu sancto. Querit etiā cum sit
ceptus de spiritu vtrū dici possit fili^o spi-
ritus scī: qd mgt dērmiat; s; in iaz scōm
Aug. di. 4. Nam dicit ita pcul dubio non
sic de illo ut de patre. nō enī est cōcedēdum
q d nāscit de aliqua re cōtinuo eiusdē rei
filiū nūcupandū. vt enī alia sileā aliter
de hōe dicim^o nasci filiū. aliter pedicūlum
lumbicū: quozum nūbil est fili^o: vt g hec
omittā qm tante rei deformiter opant. cer-
te que nascūt ex aqua. et spiritu sancto non
aque filii recte dici possunt. et ex hoc patet
q male dicit fili^o spūs scī. **¶** Itā Jero^o in
symbolo suo ad damasū papā. cōcept^o ē de
spū scō: nō sic quidā sceleratissime opināē
spiritus sanct^o fuit ibi p semle: s; vtrū cre-
atoris opat^o est. **¶** Con. Ysa. xi. Requieuit
sup eū. glo. i euāgelio nazareoz qd hebray
ce scriptum est: ita habet spūs sanct^o descē-
dit sup eum et dixit. Ecce expectaui te fili-
mi ut ventres et regesceres; in te: ga tu es fi-
lius me^o p mogenit^o. **¶** Itē Jo. criso^o sup illd
Mat h. qd enī in ea natus: ē vni genit^o deo
in virginē in gressuro: pcessit spirit^o scūs.
vt pcedente spū scō in scīficatione nascit
xps: s; m q corp^o dīnitate ingrediēte p scē
¶ Item in ps. Ego hodie genui te. glo. licz
illud possit intelligi de die qua nat^o est s; m
humanitatē. Si ita est. g cū illa verba sūt
parris. ego hodie genui te. filius erit p r s
s; humanitatē. s; stat q in alio sensu non
pōt illud esse vey: nisi ga pater opat^o est
eius humanitatē. Ergo cum s; r spūs scī
opatus sit ei^o humanitatē. poterit dici fili^o
spūs sancti. s; m humanitatē. **¶** Propter h
volūt quidā dicere q sit fili^o spirit^o scī s; m
humanā naturā. fili^o dico p gratiā s; p ad
optionē. Sic ecōtra dicit de filio s; m diuini-
tatē respectu patris. q est fili^o nō adoptiu^o
s; naturalis et etern^o. ga ad Ro. p. sup illud
de filio suo. glo. nō adoptiuo s; suo. s. p hō et
sibi s; bali cōtēno tē quoz opō extractaru d
in carnatiōe manifeste patebit infra. **¶** Alii
hō mel^o sumētes nō cōcedūt istā aliquo mō
fili^o spūs scī. et rudent ad obiecta sic. **¶** Ad
illud qd p obiectū sic de glo. Ysa. dicunt q
fio assumit illa auctoritas. non enim ut ipi
dicant: ibi est scūs s; m verā lrām. vnde ibi
habet sic. cum dñs ihs ascendisset de aq

fons spūs descendit sup eum ⁊ dixit zc. hec sunt verba patris qui est fons spūs a quo p cedit. ⁊ hoc est qd habet Matb. 3. Vox patris audita est zc. Ad illud qd obiicit de Criso. vō qd de aliquo dī sbaliter ut cum dī fili⁹ dī patre. Aliqñ materialiter vt s̄ assūptionem carnis de matre. aliqñ p̄tine: ut cum dī xp̄s ocept⁹ est de spū scō. Uñ amb⁹ i li⁹ dī spū scō. qd ex aliquo aut ex sba. aut ex p̄tate eius. Ex sba sicut fili⁹ ex patre. ex potestate sic ex deo oīa. ⁊ hoc mō accipit hic cū dicit cōcept⁹ de spū scō: qd ex opatione ⁊ p̄tate spūs scī ocept⁹ est xp̄s. ppter h̄ nō dicit filius spūs sanct⁹. ⁊ ad illud qd dicit Criso de semie. vō qd in semine sūt duo. potētia effectiua respēu ei⁹ qd gñat. ⁊ potētia mālī. q̄tū; ad potētia effectiua dicit Criso qd diuinitas introiuit in virginem p semie Quātum tō ad potētia mālī negat Zoro ⁊ bñ qd spūs sanct⁹ nō fuit ibi p semie. Ad illud qd obiicit de glo. sup illud ps. Ego hodie genui te. vō qd ip̄o dicit fili⁹ p̄ris fm humanitatē: qd operat⁹ est hūanitatē Improprietates aut nō sūt exēdende s̄ ex ponende. vnde nō valet argumētū. simile habēs Matb. 3. Potēs est deus dī lapidib⁹ istis zc. glo. in hui⁹ rei p̄sagium de sarrā genuit filiū. non ideo vō est ysac fili⁹ dei: qd illud improprie dicebat. sensus. n. ē genuit a. gñationē opat⁹ est. ⁊ Regē nat⁹ ex maria virgine. vbi opponit heretic⁹ Matb. 3. Peperit filiū suū primogenitū. s̄ p̄mas non dī nisi respectu secūdi. qd habuit aliū filiū. s̄ cōstat qd ille alius nō fuit xp̄s. qd ille ocept⁹ fuit ex semie viri. Ergo maria non fuit virgo. Ad hoc rōdet qd primū dī duob⁹ modis Uno p abnegationē prioris: ⁊ tūc est sens⁹ primū ante quē null⁹. fm hoc p̄mogenitum dī hic p abnegationē prioris. i. āte que; nullus. Alio dicit p̄mū in cōp̄tione ad p̄sleri⁹ ⁊ sic p̄genitū dicitur p̄ qd aliud. ⁊ sic opponit heretic⁹. legē enī euangelista cōsuetudine legalis s̄monis: qd p̄mogenitū dicebat qd p̄mo nascebat seu aliud sequebat seu nō ⁊ tē cū dicit nat⁹ de patre ⁊ hic etiā dicitur nat⁹ ex maria virgine: videt qd bis sit natus. Sed oīa. aut est numeratio eternitatis qd esse nō pōt: cū altera natiuitas fuit sp̄alis. aut tēpotis qd iterū esse nō pōt cū altera sit eterna. aut erit numeratō t̄pis ⁊ eternitatis qd esse nō pōt: cū eternitas in r̄ptionē nō habeat: qd tota siml: ⁊ qd eter

nitas est totū vel q̄ totū ad tēp⁹. ⁊ ita non connumerat cum illo. vō ad hoc qd nō est numeratio mēsurātis. s̄ nec eternitatis nec t̄pis s̄ mēsurātis. s̄ natiuitatū. ⁊ Regē passus s̄ pontio pylato crucifixus mortu⁹ ⁊ sepultus Querit quare hoc totū dicat eē vn⁹ articulus cū aliū p̄cedentes sint diuersi articuli. s̄ qui ocept⁹ est de spū scō natus ex maria virgine. ⁊ quare in nullo symboloz est diuisus iste: sicut ille qui cōcept⁹ est. Ad hoc vō qd isti act⁹ osequētes sūt in vnitate t̄pis. cōceptio tō ⁊ natiuitas actus diuersi sūt: ut longo tpe distantes. ⁊ Regē descendit ad inferos. hoc videt nō esse articulus cū Job. baptista de hoc dubitauerit. dubitare enī; de articulis fidei infidelitas est. Cū q̄ oīstat ipsū fuisse fidelē ⁊ sc̄m ⁊ de h̄ dubitauit videt qd nō sit articulus. qd dubitauerit p̄t; p glo. sup illud Matb. xi. Tu es qui v̄terus es. dicit ibi glo. cū; ab herode sim occidēd⁹ ⁊ ad inferna descēsur⁹: debeo te nūciare in feris: sic te nūciant sup̄is. an cōueniat filū mori. an alius ad hec sacramēta missur⁹ es. ⁊ tē glo poterat p̄ vates quem ventu⁹ crediderat nō credidisse mortu⁹. Ad h̄ quidā dicūt qd cōtigit interrogare dubitamine. ⁊ sic nō interrogabat Jobes. Cōtigit ēt interrogare p modū disputātis: ⁊ sic Jobes interrogauit. exemplū in Luc. 2. de xp̄o. In nenerūt eū i medio doctoz zc. Amb⁹ dicit in terris qui angelos docebat i celis. dicit i. interrogat. Alii aliter distinguūt qd est dubitatio infidelitatis: qua non dubitauit Job. ⁊ est dubitatio pietatis. ⁊ sic dubitauit Jobes. querēs ex amore ⁊ pietate. tu es qd v̄terus es. licz nō dubitaret sic mater vidēs filium mortuū. dicit es ne mortu⁹ fili mi? ⁊ hoc est qd dicit glo. nō fide s̄ pietate dubitauit. Aliter soluit Criso qd nō p se s̄ pro discipulis q̄sui sic dicitū est supra. ⁊ Regē tertia die resurrexit a mortuis. q̄re Mat. 12. sic Jonas fuit in ventre ceti trib⁹ dieb⁹ ⁊ trib⁹ noctib⁹. ita xp̄s fuit mortu⁹ ⁊ resurrexit. Con. Ro. 6. Sciētes qd v̄terus homo noster crucifix⁹ ē. glo ang. Quicūcūq; vna die ⁊ duab⁹ noctib⁹ in sepulchro. nō q̄ trib⁹ diebus. Ad hoc vō qd cōputatio fit i scriptura duob⁹ modis. Uno cū p̄cisione vt tm̄ nec pl⁹ nec min⁹: ⁊ ita dicit Aug⁹. Vna die ⁊ duab⁹ noctib⁹. Alio p synodochē: ⁊ tūc a p̄te intelligit totū. ⁊ ita intelligenda ē illa auctoritas. ⁊ vt meli⁹ pateat distinguēdū ē

quonia est dies naturalis et dies artificialis. Dies artificialis est noster dies. dies naturalis continet viginti quatuor horas. scilicet diem et noctem. Potest ergo computatio fieri dupliciter. Computatio scilicet secundum diem naturale computata est nocte cuius die sequenti secundum more antiquorum: sicut dicitur glo. super Mattheum 12. Accipit autem dies pascepe in quo Christus fuit positus in cruce: et mortuus hora nona cum nocte precedenti: et habes unam diem naturalem integrum. Deinde accipe noctem precedentem diei sabbati cum ipsa die et habes alium diem. Deinde accipe noctem precedentem diei dominica cum ipso die per synodoche: et habes tertium diem naturale. et ita habes tres dies naturales. et tres dies et tres noctes: si computatio fiat per diem artificiale. **¶** Item cum dicitur tertia die: nunquid intelligitur quod de luce surrexit vel ante diem: videtur quod ante diem: per illud quod dicitur Iudicum 16. Dormiuit samson usque ad mediu noctis. glo. samson in media nocte non solus exiit sed et portas tulit: quia re demptor noster non solus de inferno liber exiit: sed inferni claustra destruxit. et videtur sic quod ante lucem surrexit. **¶** Sed contra. videtur quod non ante lucem sed de luce. per hoc quod dicitur ab aug. super Mattheum 3. super illud. Elegit listas etc. glo. ab hora mortis Christi usque ad diluculum resurrexerunt constanti hora quadraginta etc. Cum ergo dixerit ibi quod in diluculo: constat quod non ante diem: imo in die. **¶** Ad quod dicitur quod non sunt contraria: quia quod dicitur ante lucem surrexit: respicit illud quod dicitur Job 20. Cum adhuc tenebre essent: et sic intelligitur illud ante lucem. id est antequam esset clara dies. In diluculo enim nudum est clara dies. **¶** Resurrexit a mortuis ad Romanos 6. super illud. Christus resurgens ex mortuis etc. glo. longe ex mortuis remotus: sed quare dicitur hoc cum semper fuerit longe a mortuis remotus. **¶** Dicendum quod ante non erat longe valde a mortuis remotus: eo quod erat mortuus. **¶** Unde Job 28. super illud. Et solus mihi superest sepulchrum: pene se mortuum considerat quod se mortuum non ignorat: sed post resurrectionem longe a mortuis qui mori non potest. **¶** Ascendit ad celos secundum quod homo sic dicitur Job 3. Nemo ascendit in celum nisi quod descendit de celo. Aug. in glo. descendit secundum quod dens: ascendit secundum quod homo. Super Job 20. habet ex glo super illud. Nudum ascendit ad patrem meum. quod ascendere equalitatem dicitur. unde filius ascendere ad patrem est equalis esse patri. Sed obicitur quod nudum erat equalis ei secundum quod homo: nec ascendit ad equalita-

tem secundum quod deus: et ita non ascendit ad equalitatem. **¶** Solo non ascendit in re sed in noticia. id est in notuit. Sile habet Mattheum 27. Data est mihi omnis potestas. id est apparet mihi data. **¶** Sed videtur quod aliquis possit credere absque peccato ipsum non esse equalis patri. imo dicitur magdalena dicitur Job 20. super illud. Noli me tangere. in glo. dicitur ei etc. quia ista cum adhuc carnaliter in eum credebatur que sicut hominem fiebat: audit. Noli me tangere. id est sic crede in me. nudum enim in corde suo ascendit ad patrem. id est nudum creditis me equalis patri tunc tanges: cum non impeditur credes. sed probatur quod ipsa caritate habebat: quia ut habet Job 20. super illud. Maria fiebat ad monumentum etc. glo. ex nimio amore. **¶** Item Gregorius discipulis recedentibus mulieres que arti amabat non recedebat. et Job 19. Pellis mee consumptis carnibus etc. glo. con. car. i. discipulis per infidelitatem os meum. id est fortitudo diuinitatis mee adhesit pellem mee. id est mulieribus deseruentibus. et ita videtur quod haberet caritatem: et tamen non credebatur equalis esse patri secundum quod homo. **¶** Respondetur quidam quod non habebat caritatem. et exponitur auctoritatem de amore naturali unde dicitur quod in sola virgine sterit ecclesia cuius fides sola remansit in passione. **¶** Propter quod dicitur eius memoria fieri in sabbato. **¶** Alii dicunt secundum auctoritatem Job quod fides et caritas mansit in mulieribus. et quod obiicitur de magdalena. Noli me tangere etc. exponitur sic. Nudum credis me equalis patri. id est credo non aduertis. sic ille quod sciat omnem mulierem esse sterilem non aduertit de hac qua credit habere in utero. scit tamen in vli: sic ipsa non aduertebat tamen in vli hoc credebatur: quod pariter quia si aduerteret quod ei dimisit peccatum. cognosceret ipsum esse deum. Et ad hoc quod alii dicunt de brachio virgine quod ad sabbatum. respondetur quod propter aliam causam deputat sabbatum: quia sicut in sexta feria celebratur memoria passionis Christi. Ita cum ipsa quodammodo passa sit illius passionis fuit memoria celebranda: et quod sexta feria fieri non potuit ad sabbatum translatum est. hoc enim est quod quidam dixerunt. verum est eloquium iusti symeonis quod promissit gladium sentierit doloris: et ita quod sabbatum deputat ei signat Ezechiel 46. Nec porta non claudet usque ad vesperum: et adorabit ad hostium porte eius omnis populus in sabbatis. Prius opinio que dicitur quod in sola virgine sterit ecclesia videtur nobis vera: quod autem magdalena hesitauerit in triduo in fide videtur in pluribus locis ibi Job 20. Dulcer quod ploras. dicit glo.

que nō credit adhuc mulier adhuc corporei
sexus appellatione sigf. alia glo. q̄i nō lacrimas
nudas sed fidē exigo: quo insinuat ipsū du
bitasse i fide. 7 i eodē ibi. Dicit ei ihs fidez
doces: 7 in corde illi ortolan⁹ seminās. 7 cō
sequēt plane habet i glo. illa q̄ nō credidit
Sedet ad dextrā dei patris. glo. ps. sup
illud. Sede a dextris meis. duo notat scz eū
post laborē passionis 7 quiescere 7 cōregre
7 in occulto eē. 7 ad heb. β. sup illud sede
glo. victori filio confessus cōferē a dextris
glo. in potiorib⁹ bonis meis. s. fm q̄ hō: vel
cōregnat coequalis mihi fm q̄ de⁹. **S**ed
grif de simplici vetula que credit eū malitē
sedere ad dextrā patris. vtrū sit ifidel sic
si crederet materialiter cōceptū esse de spū
sancto. Bndes q̄ non silt. Nā materialiter
sedere nō interimit aliquē articulū. s. ma
terialiter cōceptū esse de spū scō pemptiuū
est hui⁹ articulū: qui nat⁹ est de virgine: si i
telligat materialiter. i. p opus viri. Si autē
intelligat sic q̄ spūs scūs sit mā: puer⁹ est
intellect⁹ hui⁹. qui cōcept⁹ est de spiritu scō
vt sup dixim⁹: 7 hereticū est. **S**i itez pōt
obiici patrē eē passū: nō est pemptiuū alie⁹
articulū. videt q̄ credere illud nō sit here
ticū qd s̄m est: q̄ talis esset patri passian⁹
R q̄ cū dicit qui cōcept⁹ est zc. hoc rela
tiuū qui refert ad hoc aīcedēs vnicū filiū
vt sit sens⁹. vnicū filiū pass⁹ ē: 7 sic p̄ q̄ pas
sus sit est huic oppositum. 7 sic relatiuū re
fert ad aīcedēs cum sua determinatiōe silt
ad Ro. β. Qui p̄destinat⁹ est fili⁹ dei in vir
tute prius dixerat de filio suo qui fact⁹ est
ei fm carnē. vñ qui p̄destinat⁹ ē zc. **S**eq̄
znde ventur⁹ est iudicare viuos 7 mortu.
Ergo oēs iudicabū⁹ 7 boni 7 mali. **C**on.
glo. Greg. sup illud. Nō resurgūt impij in
iudicio. quatuor ordines erūt i iudicio. Alii
nāq̄ erūt q̄ iudicabūt 7 nō iudicabū⁹. alii
qui nec iudicabūt nec iudicabū⁹: q̄ iā iudi
cati sūt. Sñā enī damnationis eoz totū ec
clesie nota est ut sunt infideles. Alii iudica
bunt 7 saluabunt ut mediocriter boni. alii
iudicabū⁹ 7 vānabunt ut mediocriter ma
li. Sic q̄ instantia videt impfectis 7 ifideli
bus. **R** q̄ dicit q̄ iudicabit viuos 7 mor
tuos: q̄ oēs ut dicit apl⁹ Ro. i3. Stabūt aī
tribunal xp̄i sed d̄ non iudicare illos: quia
nō exercebit in illis solemnitas iudicii scz
inclinatio illa de qua d̄ Mat. 25. Venite

zc. esuriui zc. vnde glo Greg. dicit p̄dicati
infidelitat⁹ sue tenebris ei⁹ quē despererūt
in vocatione redargui nō merent. Illi saltē
verba iudicis audient qui ei⁹ fidē saltē ver
bo tenuerūt. princeps nāq̄ terren⁹ rē publi
cam gerens aliter punit interi⁹ deliquētes;
aliter hostē exteri⁹ rebellatē. 7 sic itelligit
illud Job. 3. Qui nō credit iam iudicat⁹ est
Ad idem pōt facere qd d̄. i. ad 2° Timot.
5. Quorūdā pctā manifesta sunt p̄cedētia
ad iudiciū. quorūdā hō sequit. **I**tes glo.
exponit de iudicio in p̄nti: q̄ si ea seq̄ iu
diciū non est temerariū. **C**redo i spiritū
scū hoc exponit 7 determinat in simbolo
patrū. Qui ex patre filioq̄ p̄cedit zc. sicut
infra ostendit. **S**anctā eccliam ca. scōzū
cōmunionē. Leo papa dicit q̄ nō v̄ dicit i scā;
eccliam catholicā. sed scām ca. eccliaz. sed
anselm⁹ vult ita dicit ut in epla ad pbil. au
diens caritatē 7 fidē quā habes i vñō ihs
7 in oēs scōs zc. glo. q̄ i xp̄m credebar 7 di
ligebar 7 eos diligebat: 7 p opa fidei 7 ca
ritatis xp̄o seruebar 7 sanctis. p hoc patet
q̄ aliter intelligit credere in deū 7 credē i
scōs. vnde dicit glo. ibi vel i scōs. **S**i que
ratur quis motus notabit eū dicit in scōs.
vñ q̄ motus in cōformitatē scōzū q̄tum ad
p̄fectionē vite. **S**cōzū cōmunionē. 7 ē sen
sus. credo q̄ sacramta 7 p̄cipatio sacram
torum que scī coicant cōferūt remissionem
p̄ctoz: q̄ fac q̄ cōcubit⁹ q̄ alias esset p̄cēm
mortale non sit p̄cēm mortale. vel credo q̄
vnitas ecclie tanta ē q̄ vnusq̄q̄ q̄ mēbz
est p̄iceps est omniū que sunt toti⁹ corpis
glo. in ps. Portio mea zc. sup illud p̄iceps
ego sum. mēbz p̄iceps est toti⁹ corporis
ita enī portio ei⁹ est dñs ut p̄iceps sit nō
vnus sed oīū eccliaz. tāta igit v̄t vni
tatis. cū sit p̄iceps xp̄i humiliter dicitur
p̄iceps famuloz xp̄i qd ē eē xp̄i p̄cipez: 7
heb. 3. Participes xp̄i effecti sum⁹ zc. glo. p
gratiā qua vniti sum⁹ ei ut mēbz capiti. 7
ad Col. β. sup illud. Adīpleo ea q̄ desunt zc.
glo. ad cōm hāc q̄si rem publica q̄s p mo
dulo suo exoluit qd debet et p possibilita
virū nostraz q̄si canonē passionū inferim⁹
pitioria plenaria passionū non erit nisi cū se
culū finitū erit. **I**tes q̄si vn⁹ homo vna p
sona est caput cū corpe saluator cū saluadis
Carnis resurrectionē. congru⁹ ordo. nam
remissio peccatoz est resurrectio aīe: que ē

resurrectio p̄na. ad istā rō seq̄t resurrectō
corp̄is. glouosa in bonis que est resurrectō
secunda: sicut dicit ad Ro. 8. Scimus qm̄
si spiritus eius q̄ suscitauit ibm̄ inhabitat
corpora nostra resuscitabit ⁊ nos ppter in
habitantem spiritū. ¶ Tene tamē qd̄ dicit
ap̄lus. i. Cor. 15. Omnes resurgemus ⁊c. ad
vtrūq; predictoz. s. resurrectionē anime ⁊
corp̄is. ¶ Sequit vitā eternā. que est b̄i
tudo. S; querit quare nō adiungitur pena
eterna: cum vtrūq; opoteat credere. v̄d̄ q̄
natura oppositoz est vt vno v̄d̄o itelligat
reliquū. Sufficiat ḡ que predicta sunt de ex
positione symboli ap̄loz.

Dicto de primo sim

bolo ap̄loz. dicenduz est de simbolo patruz
qd̄ cantat̄ in missa: sed quia fere oīa que cō
tinent̄ in simbolo ap̄loz cōtinēt̄ in isto: ga
ista exposita sunt prius hic sunt omittēda.
Mutata rō seu p̄missa ⁊ addita quedāz
ad p̄s sūt explicanda. Diuidit̄ aut̄ symb^o
illud ī duas ptes. In prima iudicat̄ vnitas
cum d̄. Credo in vnū deū. Deinde sequit̄
cōfessio trinitatis. ⁊ ideo illa cōtinet̄ tres p
tes. prima est de patre. patrē omnipotētē ⁊c
secunda de filio. ⁊ in vnū d̄m̄ ⁊c. tertia de
sōi sancto. ⁊ in spiritū sanctū d̄m̄ ⁊ viuī
ficatē. ¶ Prima pars de vnitate eēntie
exposita est prius. s. distinctio tam̄ psonaz
aliter exponit̄ ī simbolo isto ⁊ ī p̄cedēti.

¶ De patre duo cōfitemur hic. cōpotētā: ⁊
operatiōē celi ⁊ terre: hoc tam̄ sine dubio
est cōe tribus psonis: s. per appropriatiōēz
patri attribuit̄ sicut expositum est prius.
Querit̄ tamē de diuersitate vocabuli signi
ficantis creatiōē. Nam ibi dicit̄ creatorē
hic factorem. ¶ Ad qd̄ v̄d̄ qm̄ creare est v̄
nibilo aliqd̄ facere. facere rō sic cōiter d̄r
cōe est ad opari aliqd̄ de nibilo: ⁊ ad opari
aliquid de materia. vt ḡ mōstret̄ operator
eoz que facta sunt v̄ nibilo sicut angeloz
aīaz: ⁊ prime materie: ⁊ oīuz que pducta
sunt ex materia: p̄fitemur nō solū creatorē
sed ⁊ factorem. Ipse enī ē oīa ī oīb̄. De filio
rō quedam exprimuntur s̄m̄ diuinitatem
quedā s̄m̄ humanitatē. Scdm̄ diuinitatem
rō ponit̄ qnq; ad excludendū qnq; errores
arrianoz: quos ipsi mētebant̄ de filio dei
¶ Primus q̄ nō esset eiusdē s̄be cum patre
contra quos fides dicit. Et in vnuz repete

deū cum patre. Job. 14. Ego inq̄t in patre
⁊ pater in me est. ego ⁊ pater vnū sumus.
¶ Secundus error arrianoz est q̄ filius mi
nor patre est. cōtra quos cōfitef̄ fides catho
lica d̄m̄ ibm̄ x̄pm̄. i. equalē p̄ri ⁊ sp̄i scōi ī
potentia. ps. Dixit d̄ns d̄no meo se. a. d. m.
glo. conregna equalis. ¶ Tertius error est q̄
filius sit adoptiuus nō naturalis: sicut ī Jo.
p̄. Qui nō ex sanguinib; neq; ex voluptate
carnis qd̄ euacuat fides catholica. ⁊ dicit̄ fi
lium dei vnigenitum. Jo. p̄. Deum nemo vi
dit vnq; nisi vnigenitū filiū dei. ¶ Quartus
error est q̄ natus est ex tpe non ab eterno.
cōtra qd̄ fides catholica p̄fitef̄ ex patre na
tum ante omnia secula. Job. p̄. In principio
erat verbum. ¶ Quintus error est q̄ filiū dei
sit pura creatura: qd̄ fides catholica exclu
dit dicens. deum de deo lumen de lumine. Jo.
p̄. Deus erat verbū. ¶ Soluit aut̄ oppositi
onem eoz fides catholica cōgruo exemplo.
opponit̄ enī si filiū esset a patre naturalis
cum nullus pater sine sui diuinitatē ⁊ de
cisiōe generet̄ filiū sibi equalē cū de deo
absurdū sit illud asserere. Relinquit̄ q̄ de
pater nūq; habuit̄ filiū nālem. Manifestat̄
ḡ fides catholica illos mentientes ⁊ dicit̄ lu
men de lumine. sicut lumē enī absq; sui d̄i
minutōe uel minoratiōe ex se generat̄ lumē
aliud: sic pater filiū. Radix aut̄ erroris eoz
est q̄ attribuit̄ creatori qd̄ est creaturē. Ex
predictis errorib; ceciderūt in p̄fundū er
rorū ut dicerēt̄ x̄pm̄ esse purā creaturam ⁊
deū nō nāliter sed adoptiue uel p̄ gratiam
sicut d̄r Exo. 7. moyfi. Ecce cōstitui te d̄m̄
pharaonis s̄ ecōtra. fides catholica p̄fitef̄
deum v̄ez de deo rō genitū nō factum ⁊c.
Jo. p̄. Oīa p̄ ipsū facta sūt. Aug. quō factus
est per quē oīa facta sūt. si enī p̄ ipsū facta
sunt oīa iam non est factus: iam non est crea
tura. ¶ Querit̄ vtrū possit̄ cecedi factus. pro
batio q̄ sic. Ro. p̄. de filio suo q̄ factus est: ei
ex seie dauid. ¶ Itē. 4. ad Gal. Misit̄ filiū
suū sc̄m̄ ex muliere ⁊c. ḡ videt̄ posse cecedi
q̄ sit factus. quid est ḡ qd̄ dicit̄ genitū non
factum. ¶ Ad hoc soluit̄ Aug. sup̄ Jo. ⁊ ad
Ro. factus dicit̄ s̄m̄ humanitatē nō factus
s̄m̄ diuinitatē. ḡ factus ⁊ non factus nō sequit̄
sed est fallacia s̄m̄ ignoratiā elenchi. ¶ Ad
huc iterū opponit̄ Jo. p̄. Qui post me venit
ante me factus est. soluit̄ ibi infli. qui post
me factus est tēpe. atē me factus ē dignitate

et totū refert ad humanā naturā. Querit
rōne eius q̄ dicit natus añ oīa secula vtrū
possit cecidi: semp nascit. sic cecidit: semp
natus. et de hoc est magna disputatō i sen.
vi. p. i. l. Nam sic dicit Greg⁹ sup Job. Dñs
ihs eo q̄ virt⁹ et sapia est de patre añ tpa
nat⁹ est. vel pot⁹ q̄a nec cepit nasci nec de
sūt esse. Dicam⁹ veni⁹ semp nat⁹ est. nō aut
possum⁹ dicere semp nascit: q̄a si sp nascit
nūdū nat⁹ ē. ¶ Con ibidē. et habet ab Orig
super Jere. xi. Inuenta est coniuratio sal
uator noster est sapia dei. sapia x̄o est splen
dor eterne lucis. Sap. 7. Saluator ḡ noster
est splendor claritatis eterne. Splendor aut
nō semel nascit et definit: s̄ quotiēs ortum
fuerit lamē ex quo splendor orit: totiēs etiā
orit splendor claritas. sic ḡ saluator noster
semp nascit. vnde p̄. 8. An̄ oēs colles ge
nerat men: nō v̄r qdā maledict ḡnauit. ecce
manifesta contrarietas. Greg⁹ dicit q̄ bñ dī
semp nat⁹. male at̄ dicit semp nascit. Orig
eccl̄o. r̄. ¶ R̄. vtrūq; bñ dicit et sane. fili⁹
de patre semp nascit: v̄l semp est nat⁹. et ut
soluatur cōtrarietas distīguif q̄ hoc x̄bū
nascit duplicē habet cōsignationem. cōsignat
enī presentialitate: s̄m q̄ i presenti est. Item
cōsignat īfectionē eo q̄ significat ī fieri: s̄m
hoc dicit si sit aliqd nō est. Orig. ḡ respicit
ad cōsignationē p̄mā. Greg⁹ ad secūdā.
¶ Similiter aut̄ distinguēduz est in hoc q̄
dicit natus. nam duplicē habet cōsignationē
cōsignat enī temp⁹ preteritū. cōsignat etiam
p̄fectū. preteriti enim p̄fecti est t̄pis. Orig.
x̄o cōsiderās cōsignationē t̄pm dicit ueniēter
semp nascit. Nō semp nat⁹ est present. nō
et preterite. illi enī natuitati etne et p̄fecte
cōgruit presens: qm̄ est et nō p̄terit. Greg⁹
x̄o respiciens ad cōsignationē p̄fectionis si
gnificant̄ natuitatez: p̄fectā dicit semper
nat⁹ ē. non semp nascit qd̄ significat ī p̄fe
ctionem. diuersis enī respectib⁹ vtrūq; bñ
dicit et sane. ¶ Querit vtrū hec sit cecidē
da sp nascit et videt q̄ meli⁹ debeat cecidi
q̄ ista sp natus. nam cū p̄s magis cōgruat
eternitati. qd̄ magis se habet ad p̄sens ma
gis cōgruet. s̄ futurz magis se habet ad p̄s
q̄ ad p̄teritū: q̄a futurū aliquādo erit p̄s
p̄teritū nūq; si ḡ signō eternā natuitatē
cōcedim⁹ semp nat⁹. multo fortiori rōne cō
cedimus semp nascit. ¶ Solo implicat fal

sum in p̄dicta argumētatione. nō enī conce
ditur illa semp natus rōne cōsignationis p̄e
teriti. s̄ ut dictū est rōne p̄fectionis. ista x̄o
semp nascit: cecidit rōne cōsignationis p̄e
sentis. cum ḡ neutrū inueniat̄ i hac semper
nascit: nec cōsignatio p̄fecti simpliciter hec
non est cōcedēda semp nascit. ¶ Sequitur
qui p̄pter nos hoīes: et p̄pter. n. s. v. de cel.
hic ponit̄ qnq; p̄tinetia ad humanitatem.
sc̄z incarnatio. passio. resurrectio. ascensio.
aduentus ad iudiciū. Circa primūz x̄o nōt
finis vel utilitas īcarnatiōis. ibi incarnat⁹
est. auctor ibi de spū sc̄o. mat̄ia ibi. ex maria
virgine. forma et homo fact⁹ est. que sequit̄
exposita sūt sicut p̄ius. ¶ Sed querit de ī
tellectu illius qd̄ dictū est descendit de cel.
nam descendere moueri est. moueri autem
incedere ad locum est vbi res nō est. qualif
ḡ descendit qui nūq; deest vel ascēdit. Jo
3. Nemo ascendit in celū nisi qui descendit.
¶ Solo descendere dicit de filio dei nō p̄
prie s̄ trāsūptine. trāsūptū aut̄ ē verbū ad
significādūz incarnationē. nam sicut iste q̄
descendit tendit ad sursum in deorsū: sic cauz
deus factus est homo qui sup oēs res est nā
bonitate. dignitate. rem infimā sibi vniuit
nihil aliud ḡ est descendere nisi in carne hu
mili apparē. ¶ Querit q̄re in simbolo isto
non apponit̄ articulus de descēsu ad īferos.
Et ad hoc r̄ndet Innoq̄ cuidam archiepo
q̄ hoc fuit p̄pter hereticos. fuerit nāq; he
retici qui dixerūt x̄pm esse purā creaturam
et apud īferos remāsisse: p̄pter qd̄ adiudi
cauerūt sancti patres illū articulū s̄btrahere
Alii aliter dicūt. Nam cum semel dictuz sit
de filio verbū descēsus: cū dicit descendit
de celis. Illud aut̄ descendē nihil aliud sit
q̄ se exānare. sicut dicit ap̄t̄s ad Phil. 2.
Exānauit semetipsū zc. Si iterū reperēt̄ur
in eadem serie. descendit ad īferos videt̄
duplex esse exānatio. et ita posset eē mā er
roz. Ideo adiudicauerunt sc̄i patres illum
s̄btrahere: et maxime cū sufficēter eēt positū
in simbolo ap̄toz. Seḡ et i spm̄ scm̄ oīm
de spū sc̄o quedā p̄fitef fides catholica in
symbolo isto que indicat dignitates ei⁹ sp̄a
les. Quedam que indicant effect⁹ ei⁹ gene
rales. Que indicat dignitates ei⁹ sp̄ales sūt
qnq; p̄tās indicat̄ cū dicit dominū. Deū.
p̄. Spiritus dñi ferebatur sup aquas in quo

indicat q̄ sic pater est dñs creature ⁊ fili⁹
sic spūs sanctus bonitas indicat cum dñ ⁊
viniſicatē. Job. 6. Spiritus ē qui viniſicat
ex quo ſeḡ q̄ qui caret ſpiritu ſancto mor-
tuus eſt. Ex hoc trahit auctoritas Aug. ſic
aīa eſt vita corporis ſic deus eſt vita aīe. vi-
ſinctio pſonalis indicat cum dicit. qui ex
patre filioq; p̄cedit. Equalitas cum dicitur
qui cum patre filio ſimul adoraf. doctrina
cum dicit qui locut⁹ eſt p̄ p̄betas. Ponit
aut effectus generales quator. prim⁹ vnitas
ſeu ſitas eccleſie catholice quā faciet ſpūs
ſanctus que eſt duplex. vnitas intellectus
in fide. vnitas effectus in caritate: que due
vnitates notant cum dicit et in vnā ſcām
ca. vnā in fide in caritate. catholica enī
grece idem eſt q̄ v̄lis. ¶ Secundus effect⁹
eſt remiſſio peccatorū in baptiſmo. Cōfiteor
vnū baptiſma. Jo. 3. Niſi quis renat⁹ fuerit
ex aqua ⁊ ſpiritu z̄c. ¶ Tertius effectus eſt
reſurrexio mortuorū. ¶ Quartus eſt vita
eterna. Querit de hoc q̄ ſup̄dictū ē de ſpū
ſancto: qui ex patre filioq; p̄cedit. de hoc. n
altricio eſt iter grecos ⁊ latinos. cōfeſſio
enī latinoꝝ eſt qm ab vtroq; p̄cedit. Greco-
rum ꝛo q̄ r̄m a patre. Latini ꝛo oſtendunt
ſuam cōfeſſionem per illud apli ad Gal. 4.
Spiritu filii ſui. quid enī aliud eſt ſpiritus
filii niſi qui p̄cedit a filio. ¶ Itē ad Ro.
8. Si q̄ ſpiritus xp̄i nō habet hic nō ē ei⁹
¶ Contra hoc opponit greci. p̄mo quia nō
inuenit ſcriptū in euāgelio q̄ p̄cedit a filio
ꝛ r̄m a patre. ⁊ ſi unq; in ſine. q̄cūq; aliud
addiderit anathema ſit. vnde iudicat nos
anathematizatos. ¶ Item Leo tert⁹ ſcripſit
in tabul argēteis ſymbolū illud ⁊ reſpoſit
illū in x̄a altare beati pauli: ⁊ ibi ſimiliter
nō eſt appoſitū. ¶ Itē querūt greci vñ hoc
habuerūt latini. ſi enī inquit illis reuelatū
fuit q̄re n̄ ⁊ nobis. ¶ R̄ ad illud q̄d p̄ oppo-
nitur q̄ non inuenit in euāgelio. R̄ndū eſt
interimēdo. Nā ⁊ ſi nō inuenit ſcriptū ſm
vocem. inuenit tamē ſm̄ intellectū cum dicit
ſpūm veritatis. i. filii. ſi enī eſt ſpirit⁹ ſitas
aut q̄ ſpiritus eſt a veritate. aut quia veri-
ritas eſt a ſpiritu. ꝛ quia veritas a ſpiritu
nō eſt. nō enī filii eſt a ſpiritu. Si enim eſſet
ſic diceret ſpiritus veritatis: ſicut dicit p̄
filii: ſi q̄ ſpiritus eſt a veritate que ē fili⁹.
hoc idē eſt dicere q̄d p̄cedit a filio. ¶ Ad

ſecundū R̄ndet magiſter in ſentētis. Qui
aliud addiderit anathema ſit aliū. i. cōtritiū
q̄d cōfirmatur ex auctoritate apli. Sil. p̄. Si
quis vobis aliud euāgelizauerit anathema
ſit. nō dixit. Si quis aliud addiderit. nā ſi
ſic ſibi p̄iudicauerit apls ſicut dicit Aug⁹
¶ Cupiebat enim venire ad quosdā: quib⁹
ſcribebat. i. ad Theſſ. 3. Ut ſuppleret que ſi
dei illoꝝ deerant. ꝛ qui ſupplet q̄d min⁹ ē
addit. nō quod inerat tollit. aliud q̄ cōtrari-
um intelligit. ¶ Ad tertiu⁹ ⁊ quartū R̄ndet
Anſel⁹ in li. de p̄ceſſione ſpiritus ſci. greci
latini opponit. vñ latini accipiūt q̄ ſpūs
ſanct⁹ p̄cedit a filio: ⁊ quare ſi expediebat
nō fuit eis intimatū. R̄ndet q̄ neceſſe erat
propter quosdam min⁹ intelligētes. q̄a non
aī aduertebāt in illis que vniuerſa credit ec-
cleſia cōtineri. Et ex his ſequi ſpiritu ſcū
de filio p̄cedere. ne forte hoc credē dubita-
rent. Quoniā ergo neceſſitas eos compelle-
bat ⁊ nulla ratio prohibebat. ⁊ fides vera
admittebat. fideliter aſſerunt latini q̄ cre-
vēdū eſſe cognoscebāt. ſcū enī q̄ nō oīa
que credēda nobis ſūt ibi dicta ſunt. Nō. n
ibi dicit ad iheres deſcēdiſſe quod verum
coſter credimus. nimis enim erat difficile
ad cōſulēdum de hac re recolligere maxie
cū ſe inuicem eſſent cōclia. Nec erat neceſſe
vnde nō dubitabāt in queſtiōem adducere
¶ Querit vtrum abſolute ſit cōcedēdum
ſpiritus ſcūs p̄cedit a filio. R̄ndet anſel⁹
in li. de p̄ceſſione ſpiritus ſci quibus nō dicat
ſpūs ſcūs p̄cedit a filio p̄ ſe. bene tamē d̄
ſpiritus filii. ſicut bñ dicitur ſplendor pro-
cedit a ſole ⁊ radio. nō tamē dicit ſplendor
p̄cedit a radio per ſe: ꝛ ſplendor radii. Con-
trarietas autem grecorū ⁊ latinoꝝ ſic ſolui-
tur. idem enī credūt: ꝛ nō eodē modo profe-
runt. P̄cipiū autem cōtrarietatis in prola-
tione ortum eſt ex diuerſa compatione acce-
pta a creatura. vñ ad hoc nota q̄ eſt ꝛbuꝝ
interius ⁊ exterius. verbum interi⁹ cogita-
tio vel intellect⁹. verbū exteri⁹ ꝛmo eſt. Si
militer et ſpirit⁹ duplex interi⁹ ⁊ exteri⁹
interi⁹ ſpirit⁹ amor eſt. exteri⁹ aer. Latī
q̄ ſicut Aug⁹ ⁊ alii exp̄licātes de verbo
increateo ⁊ ſpiritu increato. cōpant ſpiritu
interi⁹ ad verbū interi⁹. Greci ꝛo ſicut
damasce⁹ cōpant ſpirituꝝ exteri⁹ ad ꝛbū
exteri⁹. ⁊ hoc eſt q̄d dicit Aug⁹ in trinitate

creata. p̄ accipit mens. deinde verbum seu cogitatio: ga cogitatio mente cōcepta verbum dicitur. Relinquitur ut ex utroq; spiriter affectus seu amor. mēs patri attribuitur verbum filio. amor spiritui sancto. Ex hoc ḡ latini dicunt spiritum sanctū ab utroq; p̄cedere sicut amorem ex mente et verbo interiori seu cogitatione. Nam sic primo est intellectus. deinde verbum exterius scz vox. spūs autem vehiculū est verbi. Intellectus enim format vocem et in p̄ma voce spirata ostendit intellectus: ecce intellectus patri attribuitur: verbum filio: spūs spūi sc̄to. Sicut ḡ vident greci q̄ ab intellectu p̄cedit spūs et vox: et nō spiritus a voce. sic a patre procedit filius et spūs sanctus. et nō a filio spūs sc̄us.

¶ Querit quare in simbolo isto omittatur cōsō sanctoz. Ad quod potest respondēri q̄ intelligit per hoc q̄ dicit vnam sanctam catholicam ecclē. vna enī est ecclesia et nō solū fide: et caritate s̄ sacramentoz p̄cipatiōe que est cōmuniō sanctoz. ¶ Querit cum septē sūt sacramēta quare fit mentio soluz de baptismo in hoc simbolo et nō de aliis sacramentis. Ad hoc potest respondēri qm̄ nō fuit necesse ponere alia sacramēta. alia enī sacramēta a laicis vari nō possūt. illud aut sacramētū ab omnib; dat in necessitate. In simbolo ergo qd̄ ad omnes pertinet nō fuit necesse ponere sacramētū nisi illud qd̄ ab omnib; potest in necessitate ministrari.

¶ Querit quare dicit vniū baptisma. Ad hoc responder quoniam illud notabile est p̄pter hereticos: qui dicit quotiēs homo peccat baptismū debere repeti. Cōtra quos apostolus ad Eph. 4. Una fides vnum baptismū.

Determinato de duob; sym-
 bolis in duab; distinctionib;. Restat expositio symboli athanasii. Diuidit autē in tres partes in probemū. tractatuz. et epilogum. Probemū ostinet tria. vtilitatē. materiam necessitatē. vtilitas notat cum d̄r Quicūq; vult zc. In hoc reddif auditor benivolus. Materia symboli que ē fides catholica monstrat cum dicit. ante omnia opus est zc. vñ Heb. xi. Accedentem oportet credere quia est et quia remunerator est. in hoc redditur auditor: docilis. Necessitas tangit cū dicit

q̄ in si quis zc. In hoc reddif auditor attentus. Et sic sumit probemū in duob; s̄sibus. Dic tamē notādū q̄ primus versus trahit ad amorem. Quicūq; vult salu; esse. Secundus terret per penam cū dicit absq; vobis zc. Querit de hoc q̄ dicit vult salu; esse quia cū nihil sit in p̄tate nostra tm̄ q̄tū voluntas sicut dicit aug; videt q̄ in potestate nostra sit saluū esse. Contra ad Ro. 7. dicit velle mihi adiacet. perficere aut non inuenio. Solo ad Heb. 12. Videte ne qd̄ desit gratie dei. ex hoc trahit q̄ si fac hō quod in se est. domin; infudit ei gratiā que est pignus salutis. Querit de differētia istozum duoz inuolātā integram. Ad B dicendū q̄ integritas respicit id qd̄ credēdum est. Inuolātā qd̄ operādum. Fad. 2. fides sine operib; zc. Dic sc̄ipit tractat fides aut catholica zc. qui diuidit in duas partes. In p̄ma parte describūtur ea que credēda sūt d̄ diuinitate. In secūda p̄te ea que sunt credenda de humanitate que incipit ibi. Sed necessariū ē zc. p̄ma pars orinet tres partes i vli. Ostendit p̄mo q̄ credēda sit in vnitāte essentie trinitas. et in trinitate vnitās. 2. agitur de vnitāte essentie. 3. de distinctione personaz. p̄ma pars cōrinet quatuor uersus. Prim; instruit cultū diuinū fides autē catholica hec ē zc. Secundus confūdēt errores sabellii et arrii siml. Neq; cōfūdēt p̄sonas. Tertius ostendit distinctas eē p̄sonas contra sabellii. Alia enī ē p̄sona p̄ris. Quartus ostendit simplicitatē essentie personaz. s. patris et filii et spiritus sancti. Sed patris et filii et spūs sc̄i. vna ē diuinitas. Cōtra hereticos monstrat vnitās eēntie in trinitate personaz multiplici exemplo creature. Aug; ponit tale exemplū. memoria intelligētia volūtas. hec tria sūt. Sūt. n. tres vires aīe: sed in vna essentia que est aīa. Item Ansel; de incarnatione verbi. fons. riuus. stagnū. hec tria sūt et vniū nō ē altez nam fons nō est riuus: et sic de aliis. Item a fonte riuus ē et nō ecōuerso. ab utroq; fluitūus et nō ecōuerso. et tamē sunt aqua vna et vna res. Item Heb. p̄. Splēdor glorie: sol et splendor et calor tria sunt et vna res. a sole splendor. ab utroq; calor. Item Dent. 4. Deus noster ignis est cōsumēs. In igne tria sunt. carbo. flāma. et ardor calor. vnum

non est alterum. et sunt tres. vna a carbone
flamma et non eodurso. ab utroque calor. Item
Deut. 4. Deus noster ignis est consumens.
In igne tria sunt. carbo. flamma. et calor. ¶
Item exemplū Dyo. de di. no. cōiungit tres cā
dele. tres sunt cādele accense singulariter
et vnu est lum. nemo enim posset diuidere
in lumine illarum. ¶ Item exemplum iudei
cōnerfi fiant tres pluce in panno vno: tres
pluce sūt singulariter: vnus tamen est pan
nus. ¶ Item exemplū generale ponit aug.
in libro de aīa et spiritu. Tria hec omni exi
stenti sūt essentia qua sūt. species qua dif
ferunt. vnus quo pficiūt. q̄si vestigia trīni
tatis patris et filii et spiritus sancti. Ita ea
dem aliis nominibus nuncupant vel nomi
natur ab aug. modus. species. et ordo. In li.
Sap. xi. dicuntur numerus. pōdus. et mēsa
habes ergo exemplū generale in vestigiis tri
nitatis que apparēt in omni creatura. habet
etiā exemplū spale in creatura spirituali. scilicet
habet enī trinitatem potētiaz cum sit sim
plex in essentia. scilicet vegetabile. sensibile. et
rationalem. ¶ Item scdm aliam assignatio
nem. cōcupiscibile. irascibile rationalem. ¶
Item scdm aliam mentē. noticiā et amoz.
seu memoriā. itelligētia et voluntatē. ¶ Item
in omni creatura corporali naturali artifi
ciata naturali superiore seu celesti: sicut in
sole. inferiori sicut in elemētis. in igne et aq̄
in artificiatā vt in pāno. ¶ Sequit de vni
tate essentie specialiter de qua profitemur
in presenti tria per modum p̄uatiōis h
sūt increatus. imēsus. eternus. ¶ Per h
q̄ dicitur increatus p̄uatiō causalitatis. per h
q̄ imēsus. situs et figura. per hoc q̄ eternus
durationis terminus. Et sic remouetur ab
eo omnis paruitas creature. Paruitas enī
creature in tribus ostēditur. primo in hoc
q̄ creata est: et habet causam. et hoc remoue
tur cum dicitur. Increatus pater. increatus
filius etc. Ex quo monstrat causa oīū nō ha
bens causam. ¶ Secūdo ostenditur paruitas
creature in hoc q̄ circūscripta est tempore
et loco: q̄d remouet cum dicitur imēsus pater
imēsus filius etc. Ex quo relinquit q̄ eius
essentia est infinita. Tertio ostenditur cre
ature paruitas in hoc q̄ habet durationis
sue terminū. v̄l ex parte vtraq̄. scilicet p̄ncipiū
et finis. sicut res temporales que habēt p̄n

cipium et finem. vel ex parte aliqua ut res p
petue que p̄ncipium habēt: licet nō finem.
vt sūt angeli. et anime. celum. et terra. illud
totum remouetur cū dicitur eternus pater
eternus filius etc. Nota tamē differētia iter
eternum et perpetuū et temporale. Temporale
est q̄d habet p̄ncipiū et finem. eternū q̄d ca
ret p̄ncipio et fine sic de. perpetuū q̄d h̄z p̄n
cipium sed caret fine. ¶ Sed quia ostensū
erat ista tria nomīa increatum. imēsum. eter
num. cōuenire singulis personis: ne credē
q̄ essētia triplicet s̄ tres p̄sonas. subiūgit
et tū nō tres eterni s̄ vnus eternus. et hoc est
quod dicit Boetius in libro de trinitate. p̄bi
iūgit ita arguit. sortes est homo. plato ē hō
ergo sortes et plato sūt hōies: nō homo. dua
rum enī repetitio vnitātū pluralitatē fac.
sed theologi ecōtra arguit. pater est deus
filius est deus. spiritus sanctus est deus. ergo
pater et filius et spiritus sanctus sūt vnus
deus nō dii. trina enī repetitio nō facit hic
numerū. ¶ Sequit tria per modū p̄uatiō
nis. Omnipotēs deus dominus. omnipotens
pater. omnipotēs filius etc. ¶ Contra oppōit
hereticus. nō est omnipotēs: q̄a oīa nō potest. s̄
deus nō potest mentiri nec praua agere. q̄
nō est omnipotēs. Respondet aug. q̄ potēs
peccādi nō est potētia sed ipotētia. nec pec
care est facere sed deficere. peccatum enim
est actus icidēs ex defectu hōis. ¶ Sed adhuc
opponit hereticus. nō potest comedere nec bi
bere. hic autem posse est posse. Respondet
Aug. q̄ posse currere defectuum est pos
se et imperfectum et diminutū. oīs defectus
et dimīutio lōge est relegata a deo: et quis
deus posset hoc et opēs in aliis. hec tamē ei
nō attribuūt. Ipse enim est qui operat oīa
in oībus. ab eo enim accepit creatura q̄ hoc
possit. nō autem ei attribuūt: q̄a sonat in de
fectū et idigētiam. ¶ Cōtra. Ro. 8. Spiritus
postulat p̄ nobis gēitibus inenarrantibus. glo
postulat id est postulare facit. Queritur q̄
cum verbum postulādi sonet idigētiam et
tamē attribuūt deo: quia deus operat illud
per creaturā. quare nō similiter attribuūt
ei oīa alia vt diceret deus comedit: q̄a nos
comedere facit. ¶ Ad hoc respōdet q̄ cum
sit duplex creatura corporalis: et spiritualis
actus spūalis creature magis ei cōformant
et cōueniūt. et ideo ipsi attribuūt. Actus etc.

corporalis creature propter sui elongationem
et dissimilitudinem deo non conveniunt quibus
ipse operetur illa. **Q**ueritur cum tria sunt
nomina essentialia generalia que aliquando ad
propriam tribus personis potentia, sapientia, bo-
nitas, sic profitemur in symbolo isto. **O**mnis
potens pater, omnipotens filius etc. quare similiter
non profitemur. **S**apienter pater sapienter filius etc.
bonus pater, bonus filius etc. **R**esponderi potest quod
ista duo intelliguntur per duo sequentia, in hoc
enim nomine deo intelligitur sapientia, in hoc
deum bonitas, deus enim grece interpretatur theos
quod est videns seu cognoscens, sapientia
ergo notatur cum dicitur deus pater etc. **B**o-
nitas in deo: quoniam eius est regere et conser-
vare et protegere quod ad bonitatem pertinet
unde bonitas intelligitur cum dicitur, dominus
pater dominus filius etc. **Q**ueritur cum deus re-
latine dicatur ad servum. **R**elativa autem posita
se ponitur etc. **S**equitur quod si servus est: deus est,
et si servus non est: dominus non est. **E**rgo eodem
addito utrobique adhuc sequitur, ergo si non
fuit servus ab eterno: non erit dominus ab
eterno. **R**espondeo distinctionem. **N**am hoc nomen do-
minus potest significare dominium habitum: et
tunc non dicitur relative sed absolute, vel potest
significare dominium actum: et tunc dicitur relati-
ve. **I**n prima ergo significatione concedendum
est quod deus sit dominus ab eterno, in secunda
non. **S**equitur quia sic sigillatim unaqueque persona,
expone sicut patris, additur enim illud ad signi-
ficandum: quoniam quis predicta conveniant
singulis personis per se, singulariter tamen
et non pluraliter conveniunt omnibus simul scriptis
Sequitur distinctio personarum, pater a nullo fa-
ctus est etc., pater distinguitur hic ab aliis dua-
bus personis per duo, per personam, et in-
scibilitatem, paternitas intelligitur in hoc quod
dicitur pater, inascibilitas per hoc quod sequitur
a nullo est factus etc., et remouet a patre omnis
modus efficiendi ab alio. **Q**uedam enim sunt a
deo de materia, et hec dicitur facta proprie ad
hoc veritatem dicitur per non factus. **I**tem quedam
sunt ab alio non de materia, et hoc dupliciter
Nam quedam sunt a deo de nihilo et hec sunt
creata ad quorum differentiam dicitur non creatus
Quedam autem sunt ab alio ut de sua substantia non
materialiter sed substantialiter ut filius a patre,
ad horum differentiam dicitur nec generatus,
pater igitur nullomodo est ab alio nec per fa-

ctionem ut naturalia et artificialia, nec per
creationem ut creata: sicut sunt prima materia, ut
angelus et anima, nec per generationem ut filius.
Sed obicitur cum per hec distinguitur pater
sufficenter ab aliis personis, et omnia ista con-
veniunt spiritui sancto, a nullo enim factus est
nec creatus nec generatus, videtur quod spiritus, scilicet
pater sunt eadem persona. **R**espondeo quod igitur
natum dicitur duobus modis, scilicet negative, et pri-
uative simpliciter, et tunc in genitum est non ge-
nitum, nec dicit aliquam dignitatem, et sic con-
uenit patri et spiritui sancto, vel dicitur pri-
uative cum positione quadam, ut sit sensus igitur
natum id est non genitum: et aliter ab eo genitus, et
hoc modo dicitur dignitatem, isto sensu non con-
uenit spiritui sancto, sed est necessario distin-
guens patrem ab aliis personis. **E**odem modo
potest non genitum distingui, et hoc habetur
plene determinatum tractatu de trinitate in
quisitione de nominibus in libro primo. **S**equitur
filius a patre solo est non factus nec creatus etc.
filius distinguitur ab aliis duabus personis per
propriam generationem cum dicitur generatus
a patre solo, in hoc quod dicitur, non factus nec cre-
atus priuative omnis modus calitatis effectiue,
Omnis causa efficiens aut operatur ex materia
preiacenti, aut sine materia preiacenti ex ni-
hilo sicut sol deus, et illud dicitur creare inde
sic, filius a patre est, quod filius habet principium vel
est a principio. **O**pponit ergo hereticus, pater
est principium filii, quod filius est principium a corde
latius. **S**ed omne principium est creatum vel
factum, quod filius est factus vel creatus. **I**tem
pater est principium filii, sed principium est pri-
ma causa causarum, ergo pater est causa filii,
quod filius est creatus, et sic ut patris. **A**d hoc re-
spondeo quod hoc nomen principium aliter accipitur
in natura, aliter in theologia, sic enim dicitur
philosophus, descendunt nomina sicut descendunt scientie
Similiter dicitur quod ascendunt sic ascendunt
scientie. **E**rgo quia naturalis scientia inferior est
consideratione theologica, distinctius accipiuntur
in ea nomina que in theologia que superior est, non
enim huius nominis principium: in naturali philosophia
est quod est prima causarum, et ita hoc nomen prin-
cipium sonat in causa. **I**n theologia vero communi
accipitur, ita ut non accipiat solum in ratione
cause: sed dicatur principium a quo est aliud,
fallacia quod consequens est in theologia, si interpretatur
pater est principium filii, quod causa a superioribus

ad inferius affirmado. ¶ Similiter intelli-
gitur q̄ hoc nomē principiū in natura rela-
tiue sumitur ad p̄cipiatum. In theologia
tō aliqñ sumit̄ absolute. aliqñ relat̄e. et iō
non sequit̄: pater est principiū filii. q̄ filius
p̄cipiatū. p̄phane. n. nouitateſ verborū vi-
tande sūt scōm apl̄m. i. Thimoth. 6. Ita sol-
uitur primū et secundum. ¶ Sequit̄ spiritus
sanctus a patre et filio zc. Proprietas p̄ quā
distinguit̄ ab aliis personis: spiritus sanctus
est processio de qua dictum est sup̄. Sed hic
notandum est q̄ sicut ille exit̄ seu relatio q̄
filius exit̄ a patre dicit̄ generatio. sic exit̄
quo spiritus sanctus exit̄ ab utroq̄ dicit̄ p̄ces-
sio. et ideo sicut filius genit̄: sic sp̄s sanctus
procedens distinctis personis. Unus ergo
pater hoc planum est et sequit̄ ex predictis
S; ne crederet̄ ex eo q̄ dictum est vnā p̄-
sonam esse ab alia: vt filium a patre et sp̄m
sanctū ab utroq̄. q̄ in hac trinitate essent
prius aut posteri. Sequit̄ in hac trinitate
nihil p̄t̄ aut posteri zc. Aug⁹ euacuat oēs
errores hereticorum qui fuerūt de trinitate
sic dicens. nihil creatum aut seruens ī tri-
nitate credēdū ē: vt vult dia. arrian⁹. Ni-
hil icōgle vt vult eunomi⁹. nihil q̄ cōcōgle vt
vult eutbici⁹. nihil posteri⁹ anteri⁹ vt ma-
ius vel min⁹ vt arrius. nihil extraneum
aut officiale alteri vt macedoni⁹. nihil per
suasione aut subreptione infertū ut mani-
cheus. nihil cōporeū vt tritullian⁹. nihil cor-
poraliter effigiatū ut antromorph⁹ et vadi-
anus. nihil insibile sibi vt origē. nihil crea-
turis visibile vt fortunatus. nihil moribus
aut voluntate diuisū aut diuersū vt mar-
chid. nihil de trinitatis essentia ad creatu-
ras deductū. nihil officio singulare nec alit̄
incōmunicabile vt Origenes. nihil cōfusū
vt fabellius. sed totum perfectum ex vno et
vno: nō tamē solitariū vt siluan⁹. ¶ Ecce
quidē errores euacuat aug⁹. Recapitula-
taq̄ breuis eorū que dicta sūt superius. ¶
Sequit̄ ita vt p̄ omnia sicut iam sup̄dictū
est. et sic sumit̄ prima pars hui⁹ symboli scz
que pertinet ad ea que de trinitate creden-
da sunt. ¶ Sequit̄ secūda pars ī qua agit̄
de humanitate et in capite istius ostendit̄
fidē humanitatis necessariā esse ad salutē
Cum dicit̄ sed necessariū est zc. Querit̄ q̄ d̄
p̄bis vtram omnes sint damnati vniuersa

liter. eis enim sacramentum incarnationis
nō fuit reuelatum. Q̄ nō sint iuste dānati
probat̄ sic. Null⁹ peccat̄ in eo q̄ vitare nō
potest. sed hec ignozātia de deo incarnado
erat eis inuisibilis: q̄a certificari nō erant
per reuelationem. nec poterāt venire in co-
gnitiōē hui⁹ rei per naturalem rationem
ergo hoc ignorando nō peccauerūt. Similr
est questio de aliis gentib⁹ qui fuerūt ante
īcarnationem. ¶ Querit̄ etiam de iudeis
simplicib⁹ qui nō habebāt noticiam p̄phaz
et legis. Constat enī q̄ nō habuerūt noticiā
īcarnatiōis: damnabūt ne ergo vlr. p̄bo
q̄ sic Aug⁹. nec vixerūt nec viuer̄ sine fide
īcarnatiōis xp̄i. profecto q̄a scriptum est
Act. 4. Nō est aliud nomē sub celo in quo
oportet nos saluari: ex illo tēpore valet ad
saluandum gen⁹ humanū quo in adam vi-
ciatum est. Greg⁹ sup̄ Ezech. Et qui p̄bant
et qui sequebāt clamabāt: Osanna filio d̄
quia omnes catholici qui ī indea esse pot-
erūt. seu q̄ nūc ī ecclesia sūt ī mediatozē dei
et hominū crediderūt et credūt. ¶ Querit̄
etiam de surdo baptizato quīs per natura-
lem rationem et suam possit habere fidem
de d̄nitate. iuxta illud ps. Scitote quoniam
dominus ipse est deus zc. nō potest tamē p̄
naturalem rationem de humanitate fidem
habere. ¶ Ad hoc per ordinem respōdēdū
est sine p̄iudicio. ¶ Ad primū respondet
ap̄lus de p̄bis Ro. p̄. Cum cognouisset deū
nō sicut deum glōrificauerūt: et sequit̄. ob-
scuratū est insipies cor eorū. dicētes enī se
esse sapientes: stulti facti sūt. mali q̄ p̄bi q̄
sibi vsurpāt glōziā que dei est: excecati sūt
nec est eis facta reuelatio incarnationis. ti-
mor enim mēt̄is obstaculū est veritatis: vt
dicit Greg⁹. De bonis vero sic credo q̄ eis
facta fuerit reuelatio: vel per scripturam
que apud iudeos erat: vel per prophetiam:
vel per internam īpirationem: sic fuit de
Job et amicis eius. domin⁹ enim superbis
resistit. humilibus autem dat gratiam. Jac
4. Similiter et de aliis simplicib⁹ gentibus
intelligendam est. De simplicib⁹ tō iudeis
solutum est supra. Nam sic dicit̄ ī sententiis
q̄ omnes electi ex eis habuerūt fidem īcar-
nationis: sed aliter q̄ docti. Qd enī illi ex-
p̄licite cognoscebāt per scripturas: isti īpli-
vt crederēt qd credidit̄ ecclesia. De surdo

ho potest dici qd si lumē gratie nō fuerit ex
tinctū per peccatum cum peruenerit ad p
fectam etatem necessario gratia baptismal
docebit eū de oīb⁹ uel s̄p̄licite uel explicite
credēda. s. ut credat quicqd credit ecclia
si cōferre potest et percipere quid sit ecclia
Si autē nō potest sanctificatio baptismal
sufficere ad salutē sibi sicut puulo. ¶ Sequit̄
est ergo fides recta zc. ¶ Ista pars diuidit̄
in qn̄ q̄ ptes. In prima agit de incarnatiōe
in secunda de passiōe. in tertia de ascēsiōe
et de aduentu ad iudiciū. in quarta de resur
rectione mortuorū. in quinta de premio bo
norum et pena maloz. ¶ Prima ps̄ orinet̄
duo. primo. s. duas naturas in xpo perfectas
et ueras scz diuinam et humanā. z ostendit
unitatem persone in duabus naturis. Dicit
ergo. Est q̄ fides catholica zc. scz tūc planuz
est quod dicit. Deus est ex substantia patris
Querit hereticus vna simplicissima ē eēn
tia pater et filius et spiritus sanctus. Si q̄ fi
lius est incarnatus. pater et spiritus sanctus est
incarnatus. Respondet anselmus in libro de in
carnatione uerbi: instans tali exēplo. fons
rius. stagnū. tria hec unū sunt et vna aq̄.
riu⁹ a fonte. stagnū ab utroq̄. sed riu⁹ est fi
stularius: et argumentes. fons. riuus. stagnū
sūt vna aq̄: et riuus est fistularius. q̄ fons et sta
gnū: non ualeat. similiter nec illud. ¶ Itē
aliud exempluz. uerberabile. sensibilib. rōnal:
sunt idem in essentia uel substantia. In hoīe
enim est vna anima. si ergo sensibilib et ue
gerabil corporei comiscens. ergo et rational
nō sequit̄. Quis enim sint vna essentia seu
substantia tamē potentie sunt diuēse. scdm̄
quas differt esse separatū a corpore et con
iunctū. unde eadem scdm̄ substantiam aīa
uerberabil et sensibilib corporei coniungitur
separatur aut scdm̄ vim rōnalē sic. vna
substantia pater et filius et spiritus sanctus
sed tres persone diuēse et diuinitas in p̄sona
filii incarnata est. nō in persona patris uel
spiritus sanctus. Querit quare filius magis
q̄ p̄s uel sp̄s sanctus incarnatus sit. ¶ Ad h
respondet Aug⁹. Nō pater carnem assūpsit
nec spiritus sanctus: sed filius tm̄. ut qui erat
in diuinitate dei patris filius. ipse fieret in hu
manitate hominis filius: ne nomē filii ad al
terum transiret: qui nō esset natura filius
uel natiuitate. et sic ueritas geniti nō ado

personae nec appellatiōe: sed in utraq̄ natura
filii nomen haberet nascendo: ut esset ue
rus deus: uer⁹ homo: uer⁹ filius. alias rōes
iuenies in p̄ncipio tertii senti. usq̄ ad illuz
locum planum est. ¶ Equilis patri p̄m diu
nitatez zc. ¶ Querit utrum de filio scdm̄
diuinitatez possit dici qd pater maior est eo.
sicut ipse dicit in Job. 14. Pater maior me
est. q̄ inequalis patri: qd error est. ¶ Ad hoc
respondet Hylari⁹ in libro de trinitate. pater
maior est filio generatione: nō genere. non
tamē filius minor patre. hec ratio est qd ma
ior non sumit cōp̄atiue sed absolute: et s̄git
auctoritatē in p̄re qua a nullo est: et a quo
alius ut dicitur maior ciuitatis: non tamē est
maior aliquo ciue in persona. Imo cuiuslibet
ciui est equalis. ¶ Sequit̄ z⁹ in quo osten
ditur unitas persone in duabus naturis. Qui
licet de⁹ sit et hō zc. ¶ In h̄ uersu remouent̄
tres errores: quia ostendit ueritas persone
xpi in duabus naturis. et h̄ remouet errorem
hereticorū mētientū duas personas esse in
xpo. Secūdo error remouet cū d̄r. vn⁹ autē
nō cōuersione zc. Dixerūt enim diuinitatem
in deo factā: cum fact⁹ ē hō. ¶ Ter⁹ error
remouet cum dicit vn⁹ oīno nō cōfusione
zc. Dixerūt etiam cōfusas esse nās diuinam
et humanā: cū vna substantia esset xps de⁹
et homo. ¶ Contra qd fides catholica dicit
nō cōfusione substantie: et probat hoc exēplo
Nam sicut anima rationalis et caro zc. due
enim substantie penit⁹ imp̄mixte corp⁹ et aīa
rationalis sunt vn⁹ homo et vna p̄sona: sic
diuina et humana natura: in xpo vna perso
na. ¶ Nō Aug⁹ errores hereticorū cōtra
humanitatē assūptam ita euacuat dicēs.
Natus est filius dei ex homine nō per hoīez
et nō ex uirili semine et ex coitu: sed carnez
ex uirginis corpore trahens: et non de celo
secum afferens. sicut marcion et ouigenes
affirmāt. Nec in fantasia id est absq̄ carne
sicut ualentin⁹. neq̄ patariue imaginariuz:
sed corpus uerum nō tm̄ carnem sicut mar
tinianus. sed anima cum ratione sua. et rō
cum sensibilib⁹ suis per quos sensus in passi
one sua: et ante passiōē dolores carnis sue
sustinuit. neq̄ sic natus est de uirgine ut di
uinitatem nō nascēdo accipet quasi anteq̄
nascere de uirgine deus non fuerit: sicut
antemō et marcellus docuerūt sed eternus

homo deus de virgine natus. Aug⁹ i libro
83. q. xi. q. cōtra hereticos mētientes corpus
xpi fuisse fantasma. Si fantasma fuit corp⁹
xpi fefellit xps. et si fallit veritas nō est. ¶
Est autem veritas xps. nō ergo fantasma
fuit corpus eius. ¶ Querit de hoc sicut aīa
rationalis zc. si anima et caro sūt partes ho
minis id est totius ppositi. ergo deus et hō
sūt partes xpi: qd est error. omnis enim ps
in q̄tum pars diminuta est: quia caret inte
gritate totius. sic ergo eēt deus diminut⁹.
¶ Ad hoc ergo responderetur ad Ro. p. sup
illum locū qui factus est ei ex semine dauid
zc. glo. non ex duabus naturis vna facta ē
natura composita. xps xō vna persona ē ge
mine substātiē: nec tamē deus vel homo ps
huius persone dici potest. Alioqn dei fili⁹
anteq̄ formam serui acciperet non erat to
tus: et creuit cum homo diuinitati ei⁹ acces
sit. Rndendū ergo qd non ē penitas simile
et ita est ibi fallacia cōsequētis. ¶ Idem enī
est ac si diceretur. est simile quo ad hoc. qd si
mīle quo ad omnia. ¶ Sequit⁹ qui passus ē
pro salute nostra zc. illud expōsitū est supra
vsq; ad illum locum. ad cuius aduētum. hic
querit aug⁹ quare xps tā ignominiose mor
tuus est. Unde in libro de symbolo. d. cruce
eius loquit⁹. qd dicam. xps tale genus morti
elegit: vt aliquod genus mortis martyres
non formidarent. vnde in libro de vera re
ligiōe. Satellites voluptatum diuitias ap
perebant. pauper esse voluit. honoribus in
habāt. rex fieri noluit. mortem metuebāt
morte damnatus est. ignominiosum genus
mortis crucem horrebāt. Crucifixus est. Nō
enim ullū peccatum cōmitti potest nisi dū
appetūt ea que ille cōtempnit. aut fugiūt ea
q̄ ipse sustinuit. Sequit⁹ ad cui⁹ aduentum
omnes hōes zc. Aug⁹ de ecclīasticū dogma
tib⁹. c. ca. Erīt resurrectio mortuoz et om
nium. sed vna et semel nō prima iustoz. 2°
peccatorum. ut fabula est somnatorum. sed
vna omnū. et si id resurgere dī qd cadit.
caro ergo nostra i veritate resurget sic in
xitate cadit. et non sūm orig. immutatio cor
porum erit id est aliud non corpus nouum
pro carne sed eadem que corruptibil⁹ cadit
tam iustozum q̄ iniustozum resurget incor
ruptibilis. ¶ Item in eodem. 9. caplo. Non
ē alia resurrectio futura post generalem q̄

origenes delirat: vt demones vel impii ho
mines post tormēta quasi supplicis expur
gati: uel illi in angelicam redeunt qua cre
ati sunt dignitatem. uel isti iustozum socie
tati donentur: eo qd hoc diuine pietati con
ueniat: ne quid d rationabilibus creaturis
pereat: sed quolibz modo saluētur. Nos cre
damus ipsi iudici omnium et retributorū
iustoz: qui dixit. Ibiunt impii in supplicium
eternum. Iusti autem in vitam eternā: vt
percipiant fructum operum suozum. ¶ De
quitur epilogus. hec est ergo fides catholi
ca zc. Repetit⁹ materia cum dicit⁹. hec est fi
des zc. Et subditur cōtinatio cum subditur
Quā nisi glō zc. ¶ Querit que sit diferen
tia inter ista duo fideliter et firmiter: quia
vnū sufficere videt⁹. ¶ Respondeo per hoc
qd dicit⁹ fideliter notat⁹ si iēs et rectitudo
in motu fidei: que est assentire pime veri
tati propter se ipsam. Per hoc qd dicitur
firmiter notat⁹ modus caritatis: qui est an
nexū fidei. Purificatur enim anima per fi
dem Act. 15. fide purificans corda eozum.
sed firmatur per caritatem euz scilicet fides
per dilectionem operatur: sicut dicitur ad
Gal. 5. vnde in Cant. vltimo. fortis est vt
mors dilectio. Et sic terminat⁹ istud symbo
lum. Amen.

Hic finis prebep operis solēnis dñi Alexan
dri de Ales ordinis minorū Theologi famo
sissimi super tertiū sententiā: quod popu
lo emēdātum: Venetiis impressione ha
bit impensis Johannis de Colonia socij
eius Johannis mantben d. Sbererzem An
no a natali christiano. 47. cccc. lxxv.